

วารสาร

สิรินธรปริทรรศน์

The Journal of Sirindhornparithat Mahamakut Buddhist University
Sirindhornrajavidyalaya Campus

ปีที่ 21 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2563

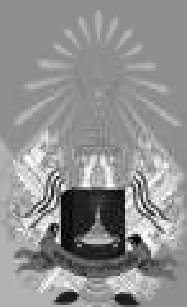
Vol 21 No.1 January - June 2020.

ISSN (Print) 1513-6736
ISSN (online) 2697-438X

www.src.mbu.ac.th

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
26 หมู่ 7 ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม 73160

วารสาร

สิรินธรปริทรรศน์

The Journal of Sirindhornparithat Mahamakut Buddhist University
Sirindhornrajavidyalaya Campus

ปีที่ 21 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2563

Vol 21 No.1 January - June 2020.

ISSN (Print) 1513-6736
ISSN (online) 2697-438X

www.src.mbu.ac.th

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
26 หมู่ 7 ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม 73160

วารสารสิรินธรปริทรรศน์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
(สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

ปีที่ 21 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2563

Vol.19 No.21 January – June 2020

กำหนดออกวารสารทุก 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ)

จำนวนพิมพ์: 500 เล่ม

ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์นักวิจัยนักวิชาการและนิสิตนักศึกษาตลอดจนผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสนำผลงานวิชาการและงานวิจัยในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อีกทั้งแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การจัดการบริหารธุรกิจ พัฒนาสังคมและการศึกษา และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

อัตราค่าสมาชิก

สามัญรายปี (ปีละ 2 ฉบับ) 500 บาท

เจ้าของวารสาร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

รูปแบบการดำเนินการกลั่นกรองบทความ

กองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญกระบวนการจัดทำวารสารตั้งแต่การคัดเลือกบทความและมีผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณาถ้อยแถลงบทความบทความละ 2 ท่านในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานทางวิชาการและในการประเมินใช้รูปแบบผู้ประเมินไม่ทราบชื่อผู้แต่งและผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้ประเมิน

กองบรรณาธิการ

ที่ปรึกษา

พระสุธรรมาธิปัตย์

พระปริยัติธรรมเมธี

พระมงคลธรรมวิธาน, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

บรรณาธิการ

พระครูศรีปริยัติวิธาน, ดร.

รองบรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.เพ็ญศรี บางบอน

กองบรรณาธิการภายใน

พระครูศรีปริยัติคุณาภรณ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

พระครูสิริธรรมนิเทศ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

พระครูอรุณจริยานุวัตร, ดร.

พระมหาไพสิฐ อภิชาโน, ดร.

พลเรือตรีรองศาสตราจารย์ทองใบ อีรานั้นทางกูร

รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ นักการเรือน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาสิต สุขวรรณดี

อาจารย์ ดร.สมเกียรติ ไชยภูมิ

อาจารย์ ดร.กรุณา มธูลาภรังสรรค์

อาจารย์ ดร.บานชื่น นักการเรือน

อาจารย์ ดร.วิญญู กิณะเสน

กองบรรณาธิการภายนอก

พระครูสุนทรธรรมโสภณ, รองศาสตราจารย์ ดร.

ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติพัฒนสิทธิ์

ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง

ศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ กาญจนกิจ

ศาสตราจารย์สุมาลี สังข์ศรี

ศาสตราจารย์ ดร.ชิตชนก เหลือสินทรัพย์

ศาสตราจารย์ เสนาะ ตีเยาว์

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

รองศาสตราจารย์ ดร.วิไล ตั้งจิตสมคิด

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริณา จิตต์จรัส

รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท

รองศาสตราจารย์ ดร.จิตตินันท์ วุฒิกร

รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุคตาสาร

รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ พัฒนพงศ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ อิงอาจ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรต์ม์ แสงแก้ว

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสวง นิลนามะ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ เรือนนະการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิระพร ชะโน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรเจต ไชยพันธ์พงษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภกาญจน์ วิชานาติมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต

อาจารย์ ดร.บุญชญา วิวัชจร

อาจารย์ ดร.อุดมกฤษณ์ ศรีนนท์

ข้าราชการเกษียณ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้าราชการเกษียณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ข้าราชการเกษียณ มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระเจ้าเกล้าพระนครเหนือ

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อาจารย์ ดร.ภัทริยา งามมุข
อาจารย์ ดร.ลัดดา ผลวัฒนะ
อาจารย์ ดร.สุชาติ คำทางชล
อาจารย์ ดร.กุลยีน วุฒิกร
อาจารย์ ดร.พินโย พรหมเมือง
อาจารย์ ดร.จิตติยา เรือนนระการ
อาจารย์ ดร.เสาวภาคย์ แผลมเพ็ชร
อาจารย์ ดร.เกษิณี ชิวปรีชา
อาจารย์ ดร.Ping XU

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต
มหาวิทยาลัยเกริก
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
มหาวิทยาลัยเกริก
มหาวิทยาลัยเกริก
มหาวิทยาลัยเกริก

กองจัดการวารสาร

อาจารย์ ดร.วิญญู กิณะเสน

ติดต่อสำนักงานกองบรรณาธิการวารสาร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
เลขที่ 26 หมู่ 7 ต.อ้อมใหญ่ อ.สามพราน จ. นครปฐม 73160 โทร. 02-4293-1663, 084-677-5121

การเผยแพร่

จัดส่งให้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เว็บไซต์

www.src.mbu.ac.th หรือ <http://www.tci-thaijo.org/index.php/jsrc/index>

จัดพิมพ์โดย

ห้างหุ้นส่วนจำกัด ประยูรสาส์นไทย การพิมพ์
เลขที่ 44/132 หมู่ 6 ถนนก้านันแม่น้ แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพฯ 10150

**บทความวิชาการและบทความวิจัย ในวารสารฉบับนี้ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนเท่านั้น
ขอสงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์**

บรรณาธิการแถลง

วารสารสิรินธรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์นักวิจัยนักวิชาการและนิสิตนักศึกษาตลอดจนผู้สนใจทั่วไปมีโอกาสนำผลงานวิชาการและงานวิจัยในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อีกทั้งแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การจัดการบริหารธุรกิจ พัฒนาสังคมและการศึกษา และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วารสารฉบับนี้เป็นปีที่ 21 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2563 กองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้น และขณะนี้วารสารได้มีการพัฒนาจนได้รับรองเข้าสู่ฐานข้อมูล TCI. กลุ่มที่ 2 และจะพัฒนาอย่างต่อเนื่องในอนาคตอันใกล้ก็จะพัฒนาเข้าสู่การรับรอง TCI. กลุ่มที่ 1 วารสารสิรินธรปริทรรศน์ฉบับนี้ได้รวบรวมบทความของคณาจารย์และนักศึกษาโดยผ่านการพิจารณาถ่วงดุลจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นบทความวิจัย 19 บทความและบทความวิชาการ 3 บทความ รวมเป็น 22 บทความ ดังปรากฏในเล่มซึ่งบทความในวารสารฉบับนี้ มีลักษณะที่หลากหลายสาขาวิชา ครอบคลุมกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อนึ่งกองบรรณาธิการยินดีรับบทความวิจัยและบทความวิชาการในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อเผยแพร่สู่สถาบันการศึกษาและหน่วยงานอื่น ๆ ต่อไป กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิภายในและภายนอก ที่ได้ร่วมกันพิจารณาถ่วงดุล และตรวจสอบความถูกต้องตามหลักวิชาการ และขอขอบคุณเจ้าของบทความทุกท่านที่ให้ความสนใจส่งบทความมาลงตีพิมพ์เผยแพร่ ตลอดจนผู้บริหาร คณาจารย์บุคลากรของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จึงทำให้วารสารฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารสิรินธรปริทรรศน์ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการและผู้สนใจทั่วไป อนึ่งถ้าหากมีข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น บรรณาธิการขอน้อมรับข้อเสนอแนะเพื่อจักได้นำไปปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป

พระครูศรีปริยัติวิธาน, ดร.
บรรณาธิการ

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำฉบับ

รองศาสตราจารย์ ดร.จรัสพงศ์ คลังกรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภกาญจน์ วิชานาดี
รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุคดาสาร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร ฉายประเสริฐ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสวียน เจนเขว่า
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระ พันธุ์งาม
อาจารย์ ดร.พัชรชาติ ตรีชัย
อาจารย์ ดร.ผกามร บุสบัง
อาจารย์ ดร.สุมนา จันทราช
อาจารย์ ดร.กันยาวิรี เมฆีวรพันธุ์
อาจารย์ ดร.สุธาสินี วิทยาภรณ์
อาจารย์ ดร.สุชาติ คำทางชล
อาจารย์ ดร.บำรุง ตั้งสง่า
อาจารย์ ดร.จิตติวัฒน์ ยะชัยมา
อาจารย์ ดร.เสาวภาคย์ แหลมเพชร

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก
มหาวิทยาลัยเกริก
สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยเกริก

สารบัญ

หน้า

การพัฒนาระบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	
: ทวน เทียงเจริญ.....	1
ปัจจัยการบริหารของโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล	
: พัทธี ไชยสิทธิ์.....	16
การประเมินประสิทธิผลโครงการปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูกของเทศบาลเมืองบางระจัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี	
: พัทธราพร เพ็ชรนิล.....	29
ยุทธศาสตร์การพัฒนาแผนพัฒนาเทศบาลเพื่อการพัฒนาชุมชนยั่งยืนของเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี	
: สุชินชัยนต์ เพ็ชรนิล.....	40
ศาสตร์พระราชากับความมั่นคงของมนุษย์ : ชาวไทยภูเขาเผ่าลาหู่ (มูเซอ) จังหวัดตาก	
: สิทธิเดช วงศ์ปรัชญา.....	50
ภูมิคุ้มกันการตั้งครุภัณฑ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักธรรมขันติ-โสรัจจะของวัยรุ่นในเขตปริมณฑล	
: กรุณา มธุลาภรังสรรค์.....	64
การวิเคราะห์เนื้อหาและกระบวนการเขียนแผนการพยาบาลในวิชาปฏิบัติการพยาบาล มารดาทารกและผดุงครรภ์ 1: มุมมองด้านอรรถลักษณะและภาษาศาสตร์เชิงระบบและหน้าที่	
: รัศมี ศรีนนท์.....	78
วัดเพื่อผู้สูงอายุ : รูปแบบการดำเนินงานกิจกรรมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในวัดอย่างยั่งยืน	
: พระครูอรุณจริยานุวัตร.....	89
การพัฒนาหลักสูตรการคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี	
: เพ็ญจมาศ คำธนะ.....	103
กลยุทธ์การบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านไช้ หมู่บ้านเกษตรวิถีพุทธ จังหวัดพะเยา	
: สุจิตรา วสุวัต.....	118
การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาล บรมราชชนนี ราชบุรีผ่านการเรียนรู้แบบร่วมมือในโครงการเตรียมความพร้อมด้านภาษาอังกฤษ	
: รัศมี ศรีนนท์.....	128

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

การสรุปบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของโตโยต้า ในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย	
: สุดใจ ภูงลี.....	140
บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น	
: วิญญู กิณะเสน.....	153
การติดตามและประเมินประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี	
: ศุภกร สุขประสิทธิ์.....	168
การบริหารวินัยองค์กรที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ สถาบันการศึกษาภาครัฐในพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย	
: ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ.....	182
ผลการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับจัดการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่ง ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD	
: พลวัฒน์ เกตุชาวนา.....	197
ความคาดหวังและความคิดเห็นต่อการปฏิบัติจริงของการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษาประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร	
: พระมงคลธรรมวิธาน.....	206
แนวทางการพัฒนาครูสู่ความเป็นมืออาชีพ	
: ประพจน์ แยม์ทิม.....	215
แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา	
: พัทธิภรณ์ สืบดี.....	224
การจัดการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 ที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์	
: ประสิทธิ์ สระทอง.....	235
ศึกษารัฐตามแนวอัครัญญสูตร	
: มานพ นักการเรียน.....	245
การสร้างความสุขในทัศนะของพระพุทธศาสนา	
: พระมงคลธรรมวิธาน.....	254
แนวทางการเตรียมต้นฉบับ.....	262

การพัฒนาระบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

A Development of School Management System for Excellence School Under
the Secondary Educational Service Area Office

ทวน เทียงเจริญ* ศักดา สถาพรचना* วีรภัทร ภัทรกุล*

Thaun Thiengcharoen* Sakda Sathapornwachana* Weeraphat Phattharakul*

หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ในพระบรมราชูปถัมภ์*

Doctor of Education Program in Educational Administration, Valaya Alongkorn Rajabhat
University, In the royal patronage*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 3) เพื่อพัฒนาระบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี มีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน

ผลการศึกษา พบว่า

1) องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การวางแผนกลยุทธ์ การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล การจัดการกระบวนการ และผลลัพธ์การปฏิบัติงาน องค์ประกอบดังกล่าว มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมาก ($\chi^2/\text{df} = 1.22$, $p = 0.06543$, $\text{GFI} = 0.98$, $\text{AGFI} = 0.95$, $\text{RMSEA} = 0.020$)

2) ระบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย 6 ระบบย่อย 20 ส่วนประกอบ 53 แนวปฏิบัติ ได้แก่ 1) ระบบย่อยด้านเป้าหมายและค่านิยม ประกอบด้วย ทิศทางหรือความคาดหวัง การวางแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการ และวัฒนธรรมองค์กร 2) ระบบย่อยด้านโครงสร้าง ประกอบด้วย การจัดโครงสร้างสถานศึกษา และการจัดโครงสร้างงาน 3) ระบบย่อยด้านทรัพยากรบุคคล ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ การจัดอัตรากำลัง การพัฒนาบุคลากร และการสร้างขวัญกำลังใจ 4) ระบบย่อยด้านทรัพยากรและเทคโนโลยี ประกอบด้วย หลักสูตร สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี อาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม 5) ระบบย่อยด้านการจัดการ ประกอบด้วย การบริหารงาน การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การนิเทศ การวัดผลประเมินผล และการประกันคุณภาพ 6) ระบบย่อยด้านดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย การวางระบบ และการดำเนินงานตามระบบ

คำสำคัญ: การพัฒนา, การบริหารสถานศึกษา, ความเป็นเลิศ

Abstract

The purposes of this research were to: 1) study the components of the administration for the excellence of schools under the secondary education service area office 2) study the current state and problems of school management for the excellence of schools under the secondary education service area office 3) to develop the school management system for the excellence of schools under the secondary education service. This research used a mixed research method. There were three phases.

The research finding were:

1) The components of the management for the excellence of schools under the secondary education service area office from the analysis of Confirmatory components comprised 7 principal components as the followings; Leadership of the administrators, Strategic planning, Student and stakeholder focus, Measurement Analysis and Knowledge management, Workforce focus, Operation focus and Performance results. The components were consistent with the data Empirical very good. (Chi-Square = 124.38, $p=0.06543$, $\chi^2/df = 1.22$, GFI = 0.98, AGFI = 0.95, RMSEA = 0.020)

2) The School Management System for the excellence of schools under the secondary education service consists of 6 subsystems, 20 components 53 guidelines as the followings; Subsystems 1) Goals and values consists of Direction or Expectation, Strategic planning and Action plan, and Organizational culture. Subsystems 2) Structuring consists of the School structure and Organization structure. Subsystems 3) Workforce consists of Leadership, Workforce planning Workforce Development and Building morale Subsystems 4) Resources and Technology consists of Curriculum, Media Innovation and Technology, Facility and Environment. Subsystems 5) Management consists of School Administration, curriculum management, Learning management, Supervision, the measurement and assessment and quality assurance. Subsystems 6) The advising and helping student system consists of System Planning and System operations

Keywords : Development; School Management; Excellence

บทนำ

หากจะกล่าวถึงการศึกษาไทยในปัจจุบันก็ยังเต็มไปด้วยปัญหา คุณภาพการศึกษาจะตกต่ำลงอย่างต่อเนื่อง (ภาวิข ทองโรจน์, 2551) ผลของการจัดการศึกษา พบว่า ผู้เรียนมีความคงอยู่ของความรู้วิชาการลดลงไปในประชากรกลุ่มใหญ่ของประเทศ ปัญหาการบริหารสถานศึกษาในระดับผู้ปฏิบัติ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขาดความรู้ ความเข้าใจ ทั้งงานด้านการบริหารและงานวิชาการ พร้อมทั้งไม่มีภาวะผู้นำทางการบริหาร มีความขัดแย้งในสถานศึกษา ไม่มีความสามารถในการตัดสินใจและไม่มีหลักในการบริหารงาน ครูและบุคลากรทุกประเภทขาดขวัญกำลังใจ ครูที่อาวุโสไม่ปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านการสอนและงานอื่น ๆ ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการบริหารไม่ว่า จะเป็นการวางแผน จัดโครงสร้างการบริหาร การ

บริหารงานบุคคล การสั่งการ การประสานงาน ตลอดจนปัญหาในการบริหารงบประมาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้บริหารไม่ตื่นตัวในการศึกษาเรียนรู้หลักการหรือทฤษฎีทางการบริหารด้วยแล้ว จะเกิดความสับสนและไม่เข้าใจรายละเอียดเกี่ยวกับภารกิจที่ต้องทำหรือต้องมอบหมายให้ผู้อื่นทำแทน องค์กรก็จะไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร (สันติ บุญภิรมย์, 2552) นอกจากนี้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2557) ได้เสนอผลการติดตามและประเมินการจัดการศึกษามีข้อสรุปในประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ 1) การพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการปฏิรูประบบความรู้ของสังคมไทย มีการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาอย่างต่อเนื่อง แต่คุณภาพการศึกษายังไม่เป็นที่น่าพอใจ ดังข้อมูลคุณภาพสถานศึกษาจากผลประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) โดย สมศ.ซึ่งจากข้อมูล ณ 17 กันยายน 2556 พบว่า สถานศึกษาทุกระดับการศึกษามีคุณภาพและมาตรฐาน ไม่ครบทุกแห่ง 2) คุณภาพหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีปัญหาการใช้หลักสูตร เช่น หลักสูตรมีการเปลี่ยนแปลง เนื้อหาสาระในหนังสือหรือตำราเรียนไม่มีการปรับให้สอดคล้องกับหลักสูตร เวลาที่กำหนดไม่สอดคล้องกับการสอนให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างสรรค์ได้ 3) คุณภาพการเรียนการสอน ปัญหาที่พบ คือ ครูใช้วิธีการสอนแบบเดิม ไม่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ ไม่รู้จักค้นหาข้อมูล ครูสอนไม่ครบหลักสูตรสอนไม่ตรงจุดทำงานอื่นนอกเหนืองานสอน มากทำให้ไม่มีเวลาจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มที่และไม่มีเวลาให้กับนักเรียน ผลการสอบ O-Net ที่นำมาใช้ประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาสร้างความกดดันให้กับครู และ 4) การพัฒนาครู ปัญหาที่พบคือการจัดอบรมพัฒนาครูเป็นแบบเหมารวม โดยส่วนใหญ่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นคณาจารย์เข้ารับการอบรมซึ่งอาจไม่ตรงกับความต้องการของครู ผู้บริหารบางคนไม่เห็นความสำคัญของการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง ไม่มีการพิจารณาหลักสูตรอย่างแท้จริงว่าเป็นประโยชน์หรือไม่ บุคลากรไปอบรมกลับมาแล้วสถานศึกษาไม่ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาปัญหาในการจัดการศึกษาจากการติดตามและประเมินการจัดการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2557), ผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามประกาศทิศทาง การพัฒนาคุณภาพการมัธยมศึกษายุคใหม่ (พ.ศ. 2553-2561) ของสำนักบริหารมัธยมศึกษาตอนปลาย, รายงานการสังเคราะห์ผลการประเมินภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, การสังเคราะห์งานวิจัยว่าด้วยปัญหาและข้อเสนอแนะในกระบวนการจัดการศึกษาไทย: ประเด็นปัญหาคุณภาพการศึกษา (2538-2558) ของ อภิชัย พันธเสน และคณะ, (2558) และข้อคิดเห็นจาก เลขา ปิยะอัษฎริยะ ผู้ทรงคุณวุฒิของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) ได้ข้อสรุปปัญหาในการ จัดการศึกษา ดังนี้ 1) ด้านผู้บริหาร ที่ขาดความเป็นผู้นำทางวิชาการ ขาดความสนใจในการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย หรือขาดการส่งเสริมการพัฒนาด้านวิชาการ 2) ด้านงบประมาณ ที่รอการจัดสรรหรือต้องจ่ายเงินตามโครงการที่ส่วนกลางกำหนดเสียก่อน การใช้จ่ายเพื่อแก้ไขปัญหาหรือความต้องการเฉพาะเรื่องจึงเกิดขึ้นช้า และไม่ตอบโจทย์ผู้เรียนในแต่ละพื้นที่ 3) ด้านคุณภาพผู้เรียน ผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความสามารถด้านการคิดค้นนวัตกรรม โดยใช้เครื่องมือเทคโนโลยีที่เหมาะสมในระดับพอใช้ มีทักษะการคิด มีวิจรณ์ญาณสามารถไตร่ตรอง วิเคราะห์ สังเคราะห์ ริเริ่มสร้างสรรค์ แก้ปัญหาและกล้าตัดสินใจ ในระดับที่ต้องปรับปรุง 4) ด้านการจัดการความรู้ พบปัญหาในการใช้หลักสูตร การวัดและประเมินผลตามสภาพจริงด้วยเครื่องมือที่มีคุณภาพ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารและการเรียนรู้ หลักสูตรและตำราเรียนไม่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และการสอบที่ยังคงเน้นการจดจำเนื้อหา มากกว่าการเรียนรู้เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง 5) ปัญหาด้านครูผู้สอน ครู

ขาดแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ ไม่มีแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเอง รวมถึงยังขาดการจัดการความรู้ที่ดี ไม่มีโอกาส แลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ระหว่างกัน และการจัดอบรมพัฒนาครูเป็นแบบเหมารวม 6) ปัญหาด้านระบบ บริหารและการจัดการ โรงเรียนมัธยมศึกษาดำเนินการบริหารจัดการคุณภาพระดับมาตรฐานสากลอยู่ในระดับ พอใช้ การมีส่วนร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารจัดการ การส่งเสริมการใช้ชุมชนเป็นแหล่ง เรียนรู้ การมีภาคีเครือข่ายร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระหว่างประเทศอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง

จากปัญหาดังกล่าว สำนักบริหารการศึกษามัธยมปลายจึงมีความพยายามที่จะยกระดับคุณภาพการจัดการ การศึกษาและยกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานตามทิศทางและเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษา ทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) เพื่อให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีหลักสูตรมุ่งเน้นความแตกต่างตาม ศักยภาพของผู้เรียน ผู้บริหารครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาด้วยวิธีที่เหมาะสมและหลากหลาย มีภาคีเครือข่ายจัดการเรียนรู้ ร่วมพัฒนากับสถานศึกษา โรงเรียนยกระดับคุณภาพสู่มาตรฐานสากล ผ่านการ รับรองมาตรฐานคุณภาพแห่งชาติ (TQA) (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2553) ผู้วิจัยได้พิจารณา ถึงภารกิจในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษา คุณภาพบุคลากร คุณภาพผู้เรียน ตลอดจนแนวทางการดำเนินงานเพื่อยกระดับสถานศึกษาพร้อมสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล พบว่า ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสนใจและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา หาก สถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษา มีระบบการบริหารสถานศึกษาที่ดี เป็นระบบที่เหมาะสมกับบริบทของสถาน ศึกษา มีมาตรฐานในการทำงานที่เน้นคุณภาพความเป็นเลิศ บูรณาการภารกิจหลัก งานตามนโยบาย ตลอดจน แนวทางการบริหารจัดการเพื่อรองรับการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด นำส่งผลให้ สถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเป็นสถานศึกษาที่มีระบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศที่มีคุณภาพ และประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาระบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็น เลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์สรุปแนวคิด ระบบการบริหารสถานศึกษา องค์ประกอบของการบริหารคุณภาพเพื่อความเป็นเลิศของเกณฑ์รางวัลคุณภาพ เกณฑ์การประเมินรางวัลสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาระบบการบริหารสถานศึกษาในระดับ มัธยมศึกษา ให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องแนวนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและ กระทรวงศึกษาธิการ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ ของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
3. เพื่อพัฒนาระบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาระบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการวิจัยทั้งหมด 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย การศึกษาองค์ประกอบของการบริหารเพื่อความเป็นเลิศ และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) ขององค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาระบบการบริหารสถานศึกษา โดยการศึกษาภาคสนามสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการบริหารที่ดีมีความเป็นเลิศ จำนวน 5 แห่ง เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ แล้วนำผลการศึกษาที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ มาออกแบบระบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ และ ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบระบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ ประกอบด้วยตรวจสอบระบบเชิงคุณภาพด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหาร การศึกษา จำนวน 15 คน และตรวจสอบระบบเชิงปริมาณด้วยวิธีการสอบถามความคิดเห็นผ่านแบบสอบถามจากผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 331 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย แบบศึกษาเอกสาร แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความสัมพันธ์ (Multiple Correlation) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA)

สรุปผลการวิจัย

1. องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาประกอบด้วย

1) ผลการศึกษารายองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จากการสังเคราะห์เอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ขององค์การ นักการศึกษา และนักวิจัย ได้องค์ประกอบ 7 องค์ประกอบหลักและ 21 องค์ประกอบย่อย โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) องค์ประกอบที่ 1 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ประกอบด้วย 1) การกำหนดทิศทางและสื่อสารไปยังพนักงาน 2) ความรับผิดชอบต่อสังคมและสภาพแวดล้อม และ 3) การมุ่งเน้นวัฒนธรรมเพื่อความเป็นเลิศ

(2) องค์ประกอบที่ 2 การวางแผนกลยุทธ์ ประกอบด้วย 1) การจัดทำและพัฒนากลยุทธ์ 2) การจัดทำแผนปฏิบัติการ 3) การนำแผนสู่การปฏิบัติ และ 4) การติดตามผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการ

(3) องค์ประกอบที่ 3 การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย 1) ความต้องการและความคาดหวังของผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ 2) การสร้างความสัมพันธ์กับผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

(4) องค์ประกอบที่ 4 การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 1) การวัด การวิเคราะห์ ปรับปรุงผลการดำเนินงาน และ 2) การจัดการความรู้

(5) องค์ประกอบที่ 5 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล ประกอบด้วย 1) การวางแผนด้านบุคลากร 2) ความผูกพันของบุคลากร 3) การพัฒนาบุคลากร และ 4) การให้รางวัลและสวัสดิการ

(6) องค์ประกอบที่ 6 การจัดการกระบวนการ ประกอบด้วย 1) การออกแบบการจัดการภายในองค์กร และ 2) การปรับปรุงงานและกระบวนการทำงาน

(7) องค์ประกอบที่ 7 ผลลัพธ์การปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 1) ผลลัพธ์ด้านผู้เรียน 2) ผลลัพธ์ด้านงบประมาณ 3) ผลลัพธ์ด้านบุคลากรในองค์กร และ 4) ผลลัพธ์ด้านวัตถุประสงค์องค์กร

2) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ด้วยการวิเคราะห์โมเดลโครงสร้างเชิงเส้นด้วยโปรแกรมลิสเรล ได้ค่าสถิติคือ Chi-Square = 124.38, Df = 102, P-value = 0.065, GFI = 0.98, AGFI = 0.95 และ RMSEA = 0.020 พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าอำนาจองค์ประกอบเป็นบวกทั้งหมด มีขนาดตั้งแต่ 0.40 ถึง 0.53 และแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกองค์ประกอบย่อย

2. สภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สรุปได้ดังนี้

1) ระบบการบริหารสถานศึกษา

ทุกสถานศึกษาให้ความสำคัญกับแนวคิดระบบการบริหารสถานศึกษา มีการใช้รูปแบบเชิงระบบในการบริหารงานตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา ประกอบด้วย ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระบบโครงสร้าง ระบบบริหารงานบุคคล ระบบบริหารหลักสูตร ระบบสื่อและเทคโนโลยี ระบบเรียนรู้ ระบบนำองค์กร ระบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ระบบบริหารจัดการ มีแนวการปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน

2) การบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ ใน 7 องค์ประกอบ มีรายละเอียด ดังนี้

(1) ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ภาพรวมมีการดำเนินการในเรื่อง การรวบรวมข้อมูล ความคาดหวังและความต้องการของนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กำหนดเป็นทิศทางนโยบายการปฏิบัติงานของโรงเรียนไปสู่วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ มอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบบุคลากรตามโครงสร้างสถานศึกษา รวบรวมระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จัดทำเป็นคู่มือปฏิบัติงานสำหรับครูและบุคลากร เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน มีการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ รวมถึงใช้กระบวนการ PLC เข้ามาช่วยในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในสถานศึกษา

(2) การวางแผนกลยุทธ์ ภาพรวมทุกสถานศึกษามีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของโรงเรียน โดยใช้หลัก SWOT มีการกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ตามบริบทของสถานศึกษา จัดทำแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาที่เกิดจากมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จัดทำตัวชี้วัดผล ค่าเป้าหมายความสำเร็จให้สอดคล้องตามมาตรฐานการศึกษา มีการคาดการณ์ผลขณะดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ ตรวจสอบการดำเนินงานเป็นระยะ และรายงานผลการปฏิบัติงานตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุดปีงบประมาณ

(3) การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ภาพรวมทุกสถานศึกษามีการดำเนินการในเรื่อง แต่งตั้งคณะทำงาน ในการรับฟังเสียงนักเรียนปัจจุบันและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จัดแผนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถของนักเรียน ด้านวิชาการ วิชาอาชีพ เพื่อศึกษาต่อทั้งสายสามัญ สายอาชีพ และระดับอุดมศึกษา จัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถเฉพาะด้าน

(4) การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ ภาพรวมทุกสถานศึกษามีการดำเนินการในเรื่อง กำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ด้านมาตรฐานการศึกษา และด้านกลยุทธ์ตามแผนปฏิบัติการ จัดทำข้อมูลสารสนเทศ ทั้งด้านการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร วิเคราะห์และทบทวนผลการดำเนินการ วัดความก้าวหน้าเทียบกับตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้วิธีปฏิบัติงานที่เป็นเลิศของบุคลากรในโรงเรียนจัดทำสารสนเทศ มีระบบการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศพร้อมใช้งานผ่านเว็บไซต์ของโรงเรียน

(5) การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล ภาพรวมทุกสถานศึกษามีการดำเนินการในเรื่อง มีการจัดบุคลากรปฏิบัติงานตามโครงสร้างการบริหารครอบคลุมทุกภาระงาน กำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของทุกกลุ่มงาน จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน มีการสำรวจ วิเคราะห์วางแผนการกำหนดอัตรากำลัง ตามภาระงานที่ปฏิบัติจริง สร้างความผูกพันของบุคลากรในโรงเรียนโดยเน้นการทำงานเป็นทีม เป็นผู้นำผู้ตามที่ดี แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ส่งเสริมบุคลากรที่มีผลงานดีเด่นเข้ารับการประกวดให้ได้รับรางวัลในระดับต่าง ๆ จัดสภาพแวดล้อมที่สะอาด ปลอดภัย ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ดี

(6) การจัดการกระบวนการ ภาพรวมทุกสถานศึกษามีการดำเนินการในเรื่อง มีการดำเนินงาน 4 กลุ่มงาน ได้แก่ กลุ่มบริหารงานวิชาการ กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มบริหารงานงบประมาณและแผนงาน และกลุ่มบริหารงานทั่วไป ใช้ระบบวงจรคุณภาพ (PDCA) เป็นหลักคิดในการวิเคราะห์และออกแบบระบบงาน นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาในการปฏิบัติงาน จัดทำเอกสารคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงาน ให้ทุกงานนำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามข้อกำหนด ออกแบบหลักสูตรที่มีความหลาย

(7) ด้านผลลัพธ์ ภาพรวมทุกสถานศึกษามีการดำเนินการในเรื่อง การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบประเมินผลการดำเนินงานและเปรียบเทียบตามค่าเป้าหมาย ความคาดหวังหรือทิศทางการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการทดสอบระดับชาติ (ONET) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านกระบวนการทำงาน ความผูกพันของผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ความพร้อมของบุคลากรในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา ผลการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา ผลการใช้จ่ายงบประมาณตามแผนปฏิบัติการ และความพึงพอใจของครู บุคลากร นักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

3) ปัญหาการบริหารสถานศึกษา

(1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร สรุปว่า การสร้างวัฒนธรรมในการทำงานของครูและบุคลากรไม่ต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจาก บุคลากรเกษียณอายุราชการ ย้ายและเปลี่ยนงานเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้มีปัญหาขาดความชำนาญในการปฏิบัติงานในแต่ละด้าน ดังนั้น การสร้างความตระหนักร่วมกันของบุคลากรในการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีความรู้ความเข้าใจที่สอดคล้องกันทั้งระบบ เป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาและกระบวนการดำเนินงานที่หลากหลายวิธี

(2) การวางแผนกลยุทธ์ สรุปว่า การจัดทำแผนงาน โครงการบางส่วนไม่ตอบสนองกลยุทธ์เชิงคุณภาพ การนำแผนปฏิบัติการประจำปีสู่การปฏิบัติพบว่ามีความล่าช้าในการเบิกจ่ายงบประมาณตามแผนปฏิบัติการประจำปี การเร่งรัดการใช้งบประมาณในช่วงสิ้นปีงบประมาณ ทำให้ประสิทธิภาพของการดำเนินงานไม่ครบถ้วน

(3) การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สรุปว่า การสร้างความสัมพันธ์และความผูกพันของผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ยังมีน้อย โดยเฉพาะสมาคมผู้ปกครองขาดช่วง ทำให้ขาดการประสานสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกัน การบริหารจัดการกับข้อร้องเรียนต่างๆ พบว่า ข้อร้องเรียนเข้ามาจากหลากหลายช่องทาง และกระจายไปยังผู้รับผิดชอบแต่ละกลุ่มงาน ทำให้บุคลากรในภาพรวมไม่ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นโดยตรงและเกิดปัญหาในรูปแบบเดิมซ้ำขึ้นอีก

(4) การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ สรุปว่า ครูและบุคลากร ยังปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามความคาดหวังของสถานศึกษา ครูบางคนยังค้นพบตัวตนไม่เจอ ว่ามีความสามารถในงานพิเศษในด้านใด ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ส่งผลให้ไม่เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ สารสนเทศขาดความทันสมัย ไม่สามารถตอบสนองต่อการนำไปใช้

(5) การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล สรุปว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการสร้างความผูกพันของบุคลากรในสถานศึกษา เนื่องจากมีครูมาบรรจุใหม่เป็นจำนวนมาก ขาดประสบการณ์ ขาดความเข้าใจด้านการปฏิบัติงานในบางเรื่อง การทำผิดระเบียบหรือข้อตกลงของสถานศึกษา

(6) การจัดการกระบวนการ สรุปว่า มีปัญหาการดำเนินงานในระบบงานย่อย ซึ่งพบว่า บางจุดมีการดำเนินงานที่ล่าช้า ไม่เป็นปัจจุบันส่งผลกระทบต่อภาพรวมของการดำเนินงานภายในสถานศึกษา ด้านการจัดการนวัตกรรมตามโครงสร้างการบริหารงาน ยังขาดความหลากหลายและต่อเนื่อง ครูและบุคลากรยังไม่ให้ความสำคัญกับการสร้างนวัตกรรมด้านการเรียนการสอน

(7) ด้านผลลัพธ์ สรุปว่า มีปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการทดสอบระดับชาติ (ONET) ที่ไม่สอดคล้องกับค่าเป้าหมาย

3. ผลการพัฒนาระบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร หนังสือ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน การสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ออกแบบระบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นำมาซึ่ง ร่างระบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย 6 ระบบย่อย ส่วนประกอบ 20 ส่วนประกอบ แนวปฏิบัติ 53 แนวปฏิบัติ ดังนี้

1) ระบบย่อยด้านเป้าหมายและค่านิยม

ส่วนประกอบที่ 1.1 ทิศทางหรือความคาดหวัง

แนวปฏิบัติข้อที่ 1.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากร ร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายนอก

แนวปฏิบัติข้อที่ 1.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา นำวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายของสถานศึกษา สื่อสารให้กับครูและบุคลากรของสถานศึกษา และผู้มีส่วนได้เสียได้รับรู้ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่มีทิศทางเดียวกัน

ส่วนประกอบที่ 1.2 การวางแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการ

แนวปฏิบัติข้อที่ 1.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ร่วมกับครูและบุคลากรนำวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษามาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อจัดทำเป็นแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา

แนวปฏิบัติข้อที่ 1.2.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ประสานกับกลุ่มงานตามโครงสร้างงานของสถานศึกษาที่ได้กำหนดไว้ เพื่อการนำไปสู่การทำให้เป็นแผนปฏิบัติการประจำปี

ส่วนประกอบที่ 1.3 วัฒนธรรมองค์กร

แนวปฏิบัติข้อที่ 1.3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากร ร่วมกันกำหนดวัฒนธรรมองค์กรเพื่อให้สมาชิกทุกคนได้ปฏิบัติตนเพื่อบรรลุการเป็นสถานศึกษาที่เป็นเลิศและร่วมรับผิดชอบต่อสังคม

แนวปฏิบัติข้อที่ 1.3.2 ผู้บริหารมุ่งเน้นผลลัพธ์ที่เป็นเลิศ บริหารงานแบบการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม มีความผูกพันต่อสถานศึกษา เป็นสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมและการวิจัยทางการศึกษา มีความรับผิดชอบต่อสังคม

แนวปฏิบัติข้อที่ 1.3.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากร ร่วมกันจัดทำข้อตกลงตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน กำหนดเกณฑ์และตัวชี้วัดผลสำเร็จด้านการปฏิบัติงาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำงาน

2) ระบบย่อยด้านโครงสร้างสถานศึกษา

ส่วนประกอบที่ 2.1 การจัดโครงสร้างสถานศึกษา

แนวปฏิบัติข้อที่ 2.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากร ออกแบบโครงสร้างภายในฝ่าย/งาน ตามโครงสร้างสถานศึกษา แสดงสายงานการบังคับบัญชา ระดับฝ่าย/งาน ระดับชั้นหรือกลุ่มสาระ กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามโครงสร้างและกรอบอัตรากำลังของสถานศึกษา

แนวปฏิบัติข้อที่ 2.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา รวบรวมระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จัดทำเป็นคู่มือให้ครูและบุคลากรใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้ถูกต้องตามระเบียบและแนวปฏิบัติของทางราชการ

ส่วนประกอบที่ 2.2 โครงสร้างงาน

แนวปฏิบัติข้อที่ 2.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรร่วมกันวิเคราะห์อำนาจหน้าที่ (ภาระงานหรืองานของสถานศึกษา) เพื่อการบรรลุผลสำเร็จของการเป็นสถานศึกษาที่มุ่งความเป็นเลิศและด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม

แนวปฏิบัติข้อที่ 2.2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับหัวหน้ากลุ่มงาน สรรวจ วิเคราะห์ ความรู้ความสามารถ ความถนัดของบุคลากร ตามโครงสร้างฝ่าย/งาน มอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้สอดคล้องเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ความถนัดของแต่ละบุคคล

แนวปฏิบัติข้อที่ 2.2.3 ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับหัวหน้ากลุ่มงาน ประชุม ชี้แจง สร้างความเข้าใจบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ การปฏิบัติงานตามคำสั่งที่ได้รับมอบหมาย มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม เพื่อให้การปฏิบัติงานของบุคลากรเกิดคุณภาพสูงสุด

3) ระบบย่อยด้านทรัพยากรบุคคล

ส่วนประกอบที่ 3.1 ภาวะผู้นำ

แนวปฏิบัติข้อที่ 3.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำในการประพฤติปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมที่ดีของสถานศึกษา สร้างบรรยากาศการทำงานแบบประชาธิปไตย จัดทำข้อตกลงในการปฏิบัติงาน (MOU) โดยกำหนดผลลัพธ์ของการปฏิบัติงาน ให้ส่งผลถึงเป้าหมาย ทิศทางหรือความคาดหวังของสถานศึกษา

แนวปฏิบัติข้อที่ 3.1.2 ผู้บริหาร ครูและบุคลากร สร้างบรรยากาศการทำงานแบบประชาธิปไตย รับฟังความคิดเห็นรอบด้าน เพื่อให้งานที่ได้รับมอบหมายบรรลุตามเป้าหมาย ทิศทางหรือความคาดหวัง และข้อตกลงการปฏิบัติงาน (MOU)

แนวปฏิบัติข้อที่ 3.1.3 ผู้บริหารสถานศึกษา สร้างสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทั้งในและนอกสถานศึกษา ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และตรวจสอบการทำงานของสถานศึกษา

ส่วนประกอบที่ 3.2 การจัดอัตรากำลัง

แนวปฏิบัติข้อที่ 3.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา สำรวจ วิเคราะห์ข้อมูลครูและบุคลากรของสถานศึกษา ถึงความเพียงพอของบุคลากรกับโครงสร้างฝ่าย/งาน ระบบงานย่อย เพื่อการจัดอัตรากำลังที่เหมาะสมสอดคล้องกับคุณภาพในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย ทิศทางหรือความคาดหวังของสถานศึกษา

แนวปฏิบัติข้อที่ 3.2.2 ผู้บริหารสถานศึกษา วางแผนการบริหารอัตรากำลังตามความจำเป็นเพื่อให้งานทุกระบบสามารถดำเนินการได้ โดยเฉพาะอัตรากำลังคนในแต่ละงานเกิน/ขาด จากการเกษียณ/ย้าย พิจารณาคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งหรือเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ

ส่วนประกอบที่ 3.3 การพัฒนาบุคลากร

แนวปฏิบัติข้อที่ 3.3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา/หัวหน้างานบุคลากร สำรวจ วิเคราะห์ความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากร นำข้อมูลที่ได้มาวางแผนพัฒนาบุคลากร กำหนดเวลา งบประมาณ ดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนงาน นิเทศ ติดตาม ประเมินผลการพัฒนาบุคลากร

แนวปฏิบัติข้อที่ 3.3.2 ผู้บริหารสถานศึกษา จัดกิจกรรมการพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับแผนงาน โครงการ หรือ ID Plan ทั้งด้านวิชาการและด้านวิชาชีพ เช่น กิจกรรม PLC การอบรมผ่านสื่อเทคโนโลยีหรือหน่วยงานภายนอก การศึกษาดูงานสถานศึกษาที่มีผลงานโดดเด่นเพื่อเทียบเคียงผลการปฏิบัติงานมุ่งความเป็นเลิศ

แนวปฏิบัติข้อที่ 3.3.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากร ร่วมกันนิเทศ ติดตามและประเมินผลการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องตามแผนงาน โครงการที่ได้กำหนดไว้

ส่วนประกอบที่ 3.4 การสร้างขวัญกำลังใจ

แนวปฏิบัติข้อที่ 3.4.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรจัดทำข้อตกลงการให้รางวัล/สวัสดิการ แก่บุคลากรที่มีผลงานดีเด่น หรือในโอกาสสำคัญต่างๆ ส่งเสริมบุคลากรเข้ารับการประเมินกับหน่วยงานภายนอก จัดแสดงผลงานของบุคลากรที่ได้รับรางวัล เพื่อยกย่องชมเชย หรือแสดงความยินดีกับบุคลากรที่ประสบความสำเร็จ

แนวปฏิบัติข้อที่ 3.4.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากร จัดสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี สร้างความพึงพอใจในการทำงานด้วยการมอบหมายงานให้ตรงตามความรู้ความสามารถความสนใจ งานที่ท้าทายความสามารถสำหรับคนรุ่นใหม่/คนเก่ง พิจารณาการเลื่อนเงินเดือนจากผลการปฏิบัติงานและการประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนร่วมงาน

4) ระบบย่อยด้านทรัพยากรและเทคโนโลยี

ส่วนประกอบที่ 4.1 หลักสูตร

แนวปฏิบัติข้อที่ 4.1.1 สถานศึกษาจัดหลักสูตร ที่มีความหลากหลาย ทันสมัย มีเป้าหมายของแต่ละหลักสูตรชัดเจน ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ เป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของผู้เรียนเฉพาะด้าน

แนวปฏิบัติข้อที่ 4.1.2 สถานศึกษาจัดหลักสูตรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาทักษะความสามารถด้านวิชาชีพของผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยความร่วมมือของภาคีเครือข่าย สถานศึกษาในระดับ

อาชีวศึกษา เป็นหลักสูตรมุ่งสู่อาชีพเฉพาะทางหรือเตรียมคุณลักษณะด้านอาชีพ เป็นชุดรายวิชา (Block Courses)

ส่วนประกอบที่ 4.2 สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี

แนวปฏิบัติข้อที่ 4.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา จัดหา สนับสนุน สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี หรือ การนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา

แนวปฏิบัติข้อที่ 4.2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุนให้ครูและบุคลากร สร้างและพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี ให้มีความเหมาะสม เพียงพอต่อการบริหารและการปฏิบัติงานในสถานศึกษา

แนวปฏิบัติข้อที่ 4.2.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูและบุคลากร จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) ระดับงานหรือกลุ่มสาระเพื่อเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรเสนอแนวความคิด พัฒนาต่อยอดเป็นนวัตกรรม (Innovation) หรือประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ

ส่วนประกอบที่ 4.3 อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

แนวปฏิบัติข้อที่ 4.3.1 ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาอาคาร สถานที่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ฯลฯ ให้มีสื่อ เทคโนโลยี มีความทันสมัย เพียงพอ พร้อมใช้ สะอาด ปลอดภัย

แนวปฏิบัติข้อที่ 4.3.2 ผู้บริหารสถานศึกษาให้บริการสถานที่ต่างๆ เช่น ห้องประชุม สนามกีฬา เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ตลอดจนประเมินความพึงพอใจเพื่อนำผลไปพัฒนาปรับปรุงงาน

แนวปฏิบัติข้อที่ 4.3.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนในการ รักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางสังคมของชุมชน ให้เป็นสังคมสีขาว ปลอดภัยจากยาเสพติดเป็นสังคมแห่งคุณธรรม

5) ระบบย่อยด้านการจัดการ

ส่วนประกอบที่ 5.1 การบริหารงาน

แนวปฏิบัติข้อที่ 5.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ใช้วิธีการบริหาร หรือรูปแบบการบริหารที่หลากหลาย เพื่อการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศและด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม

แนวปฏิบัติข้อที่ 5.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายให้ครูและบุคลากรปฏิบัติงานตามโครงสร้าง สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ มีระบบนิเทศ กำกับ ติดตามการปฏิบัติงาน ประสานความร่วมมือกับบุคลากรทั้งในและนอกสถานศึกษาเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย หรือ วัตถุประสงค์ของสถานศึกษา

แนวปฏิบัติข้อที่ 5.1.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากร และผู้เกี่ยวข้อง ประเมินผลการปฏิบัติงาน นำผลการประเมินมาวิเคราะห์ เปรียบเคียงผลการปฏิบัติงานกับสถานศึกษาอื่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนา สถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

ส่วนประกอบที่ 5.2 การบริหารหลักสูตร

แนวปฏิบัติข้อที่ 5.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ดำเนินการจัดครูเข้าชั้นเรียนตามความรู้ความสามารถอย่างเหมาะสมและเพียงพอ เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

แนวปฏิบัติข้อที่ 5.2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาจัดอาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการพิเศษแหล่งเรียนรู้ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้กับผู้เรียนอย่างเหมาะสม เพียงพอ เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

แนวปฏิบัติข้อที่ 5.2.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริม สนับสนุน สื่อการเรียนการสอน วัสดุ อุปกรณ์ เอกสารตำราเรียน สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ทันสมัย อย่างเหมาะสม เพียงพอ เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

แนวปฏิบัติข้อที่ 5.2.4 คณะกรรมการบริหารหลักสูตร ติดตามการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ ประเมินทบทวนหลักสูตร เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เสนอแนะแสดงความคิดเห็น นำข้อมูลที่ได้รับมา วิเคราะห์ ปรับปรุง พัฒนาคุณภาพหลักสูตร

แนวปฏิบัติข้อที่ 5.2.5 คณะกรรมการบริหารหลักสูตร รับผิดชอบกำกับติดตามคุณภาพการจัดการศึกษาตามทิศทาง เป้าหมาย หรือมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ในงานประกันคุณภาพ

ส่วนประกอบที่ 5.3 การจัดการเรียนรู้

แนวปฏิบัติข้อที่ 5.3.1 ครูและบุคลากร วิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล นำข้อมูลที่ได้มาวางแผน จัดการเรียนรู้ จัดทำแผนจัดการเรียนรู้รูปแบบ Active Learning ส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน

แนวปฏิบัติข้อที่ 5.3.2 ครูและบุคลากรใช้การวิจัยในชั้นเรียนเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นทักษะการปฏิบัติ จัดกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) สู่การสร้างนวัตกรรม

แนวปฏิบัติข้อที่ 5.3.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้วิธีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

แนวปฏิบัติข้อที่ 5.3.4 ครูและบุคลากรจัดทำคลังข้อสอบที่พัฒนาทักษะการคิด จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิด ประสพการณ์ ประกาดผลงานเด่นด้านการจัดการเรียนรู้ รวบรวมเป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

ส่วนประกอบที่ 5.4 การนิเทศ

แนวปฏิบัติข้อที่ 5.4.1 ผู้บริหารมอบหมายให้คณะกรรมการนิเทศ วางแผนจัดกระบวนการนิเทศภายในแก่ครูและบุคลากรของสถานศึกษา จัดวางตัวบุคลากร จัดทำข้อตกลง รูปแบบ/เครื่องมือ ระยะเวลา สถานที่การจัดกิจกรรมการนิเทศ ประชุมสร้างความรู้ ความเข้าใจ แนวทางการนิเทศภายในแก่ครู บุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง

แนวปฏิบัติข้อที่ 5.4.2 สถานศึกษাজัดกิจกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นให้บุคลากรมีสมรรถนะ (ความรู้ ความสามารถ ทักษะเจตคติ) พร้อมในการปฏิบัติงาน

แนวปฏิบัติข้อที่ 5.4.3 สถานศึกษাজัดกิจกรรมการนิเทศภายนอกสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นให้บุคลากรมีสมรรถนะ (ความรู้ ความสามารถ ทักษะเจตคติ) พร้อมในการปฏิบัติงาน

ส่วนประกอบที่ 5.5 การวัดผลและประเมินผล

แนวปฏิบัติข้อที่ 5.5.1 ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินงานด้านการวัดผลและประเมินผลตามโครงสร้างสถานศึกษา พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ เพื่อสร้างเครื่องวัดผลประเมินผลที่ตรงตามตัวชี้วัด วัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง ทั้งด้านความรู้และคุณธรรม ครอบคลุมด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ การอ่านคิดวิเคราะห์และเขียน

แนวปฏิบัติข้อที่ 5.5.2 ครูและบุคลากร ใช้วิธีการและเครื่องมือวัดผลประเมินผลที่มีความเชื่อมั่น สอดคล้องครอบคลุมกับสิ่งที่จะวัด ตรงตามจุดหมายของหลักสูตร หรือผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน

จากหลายแหล่ง หลายวิธี มีเกณฑ์ที่ใช้ตัดสินผลการประเมินชัดเจน เป็นไปได้ มีความท้าทายถึงความสามารถผู้เรียนที่มีความเป็นเลิศเฉพาะด้าน

ส่วนประกอบที่ 5.6 การประกันคุณภาพ

แนวปฏิบัติข้อที่ 5.6.1 ผู้บริหาร ครู บุคลากร และคณะกรรมการสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา กำหนดค่าเป้าหมายด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการบริหารและการจัดการ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามบริบทของสถานศึกษา นำแผนสู่การปฏิบัติตามวงจรคุณภาพ P D C A เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกภารกิจ

แนวปฏิบัติข้อที่ 5.6.2 คณะกรรมการ ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยพิจารณาตามค่าเป้าหมาย กระบวนการบริหารงาน คุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่ส่งผลถึงคุณภาพผู้เรียนตามค่าเป้าหมาย จัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศ พร้อมรายงานการประเมินตนเองแก่หน่วยงานต้นสังกัด

6) ระบบย่อยด้านดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ส่วนประกอบที่ 1 การวางระบบ

แนวปฏิบัติที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากร จัดทำมาตรฐานและตัวชี้วัดการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งระบบ และสอดคล้องกับภาระงานอื่นๆ ในสถานศึกษา

แนวปฏิบัติที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรร่วมกันกำหนดเป้าหมายและลำดับความสำคัญ กำหนด มาตรฐานการปฏิบัติงาน กำหนดกิจกรรม/โครงการ และมอบหมายหน้าที่การดำเนินงานตามแผนงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่ได้กำหนดไว้

แนวปฏิบัติที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากร วางระบบและแผนการดำเนินงาน โดยมีคณะทำงานที่ปรึกษา ทีมทำ ทีมประสาน ดูแลการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ส่วนประกอบที่ 2 การดำเนินงานตามระบบ

แนวปฏิบัติที่ 1 คณะกรรมการที่รับผิดชอบศึกษาข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล คัดกรองผู้เรียนผ่านเครื่องมือ SDQ, EQ สรุปผลการคัดกรอง จัดลำดับความสำคัญ เพื่อให้ความช่วยเหลือ แก่ไข หรือส่งเสริมผู้เรียนในแต่ละด้าน

แนวปฏิบัติที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษา นิเทศ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อรับทราบผลการดำเนินงาน ปัญหา พร้อมให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน นำผลการประเมินปรับปรุง พัฒนาเป็นนวัตกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

5.1.4 ผลการตรวจสอบระบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

1) ผลการตรวจสอบระบบบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ระบบเชิงคุณภาพ สรุปได้ว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความคิดเห็นต่อร่างระบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาว่า มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิให้คำแนะนำ ปรับปรุงแก้ไขตามมติของผู้ทรงคุณวุฒิ นำมาซึ่งระบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็น

เลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่มีความสมบูรณ์มากขึ้น ประกอบด้วย 6 ระบบย่อย 21 ส่วนประกอบ และ 56 แนวปฏิบัติ

2) ผลการตรวจสอบ ระบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชิงปริมาณ โดยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 331 ท่าน สรุปได้ว่า ร่างระบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาว่า มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่า มีประเด็นสำคัญสำหรับการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและผลการวิจัยที่ได้ ดังนี้ จากผลการพัฒนาระบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่นำมาซึ่งร่างระบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย 6 ระบบย่อย ส่วนประกอบ 20 ส่วนประกอบ แนวปฏิบัติ 53 แนวปฏิบัติ นั้น ผลการวิจัยข้อนี้ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ผ่านมาเนื่องจากเป็นร่างการออกแบบระบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศเท่านั้น แต่ผู้วิจัยขออภิปรายว่า ร่างระบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่ผู้วิจัยออกแบบเป็นการสร้างและพัฒนาจากขั้นตอนที่ 1 คือการวิเคราะห์ระบบ (Systems Analysis) ซึ่งเป็นขั้นตอนการวิเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับระบบที่ต้องการพัฒนา และศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ภายในระบบ ว่ามีอะไรบ้าง มีองค์ประกอบใดที่ควรปรับปรุงแก้ไข ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของระบบต่อเนื่องไปเป็นการออกแบบระบบ (Systems Design) ซึ่งเป็นขั้นตอนการนำองค์ประกอบที่ได้วิเคราะห์แล้วในขั้นตอนแรกมาทำการออกแบบให้เชื่อมโยง เกิดความสอดคล้อง และสัมพันธ์กัน เพื่อให้ระบบใหม่ที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ และสภาพแวดล้อมที่ใช้ระบบนั้นๆ ทั้งนี้การพัฒนาดังกล่าวเป็นไปตามแนวคิดของเอดเวิร์ด (Edwards, 1985) ที่กล่าวถึงขั้นตอนซึ่งเป็นวงจรในการพัฒนาระบบไว้ว่าประกอบด้วยขั้นการวิเคราะห์ระบบ (System Analysis) เป็นขั้นตอนที่มีขึ้นหลังจากมีการร้องขอหรือมีความต้องการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ให้ระบบมีความเหมาะสมกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งเมื่อทำการวิเคราะห์ระบบให้เกิดความเข้าใจชัดเจนแล้ว จะต้องศึกษาถึงความเป็นไปได้ก่อนที่จะออกแบบระบบใหม่ และขั้นการออกแบบระบบ (System Design) เป็นขั้นตอนของการออกแบบคุณสมบัติของระบบที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เหมาะสมกับการใช้งาน ก่อนที่จะได้มีการสร้างเป็นต้นแบบของระบบ และแนวคิดของเฉลิมชัย หาญกล้า (2545) ที่ศึกษาพบว่า ดำเนินการพัฒนาระบบประกอบด้วยการวิเคราะห์ระบบ (Systems Analysis) เป็นขั้นตอนในการศึกษา วิเคราะห์สภาพของระบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบันว่ามีลักษณะอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคในการใช้ระบบอย่างไรและหากจะมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ควรมีแนวทางอย่างไร และการออกแบบระบบ (Systems Design) เป็นขั้นตอนในการสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยง หรือออกแบบรายละเอียดในองค์ประกอบต่างๆ ของระบบเสียใหม่ เพื่อให้ระบบใหม่ที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมต่อการนำไปปฏิบัติ และเป็นไปตามหลักการแนวคิดที่ถูกต้อง

จากการศึกษาการพัฒนากระบวนการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ได้ข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้บริหารระดับสูงในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาควรรวบรวมการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่ได้จากการวิจัยไปกำหนดเป็นนโยบาย หรือสร้างความตระหนัก เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษามีระบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

อาจจะศึกษาถึงตัวแปรหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาในลักษณะของโมเดลที่แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Relationship Model) เพื่อให้ทราบถึงขนาดและทิศทางของความสัมพันธ์ และผล (Effect) ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มีต่อกันของตัวแปรหรือปัจจัยเหล่านั้น

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมชัย หาญกล้า. (2545). การพัฒนาระบบการติดตามคุณภาพภายในของสถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาวิธ ทองโรจน์. (8,10,12,13 พฤศจิกายน 2551). 10 อาการที่ทำให้ต้องผ่าตัดใหญ่การศึกษาไทย. มติชนรายวัน, สืบค้นจาก <http://www.charuaypontorranin.com>
- สันติ บุญภิรมย์. (2552). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: ไทยร่มเกล้า จำกัด.
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2552). มาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2552. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2553). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียน มาตรฐานสากล. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2558). การสังเคราะห์งานวิจัยว่าด้วยปัญหาและข้อเสนอแนะในกระบวนการจัดการศึกษาไทย: ประเด็นปัญหาคุณภาพการศึกษา. สืบค้นจาก <http://www.knowledgefarm.in.th/Daily/educational-administration-problem>
- Edwards, P. (1985). *System Analysis Design and Development; With Structured Concepts*. New York: Holt Rinehart and Winston.

ปัจจัยการบริหารของโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล
THE ADMINISTRATION FACTORS AFFECTING OF SCHOOLS ACCORDING TO THE
EFFECTIVENESS OF WORLD-CLASS STANDARD SCHOOLS

พัชรี ไชยสิทธิ์* สุภชฌาน ศรีเอี่ยม* ชานชัย วงศ์สิริสวัสดิ์*
Patcharee Chaiyasit* Supatcha Sri-iam* Chanchai Wongsirasawat*
หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*
Master of Education Program Educational Administration
Valaya Alongkorn Rajabhat University, In the royal patronage*

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารของโรงเรียน ศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียน และวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารของโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 346 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน และเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้เท่ากับ 0.92 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยการบริหารของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 6 ด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ คือ ด้านคุณภาพวิชาการ ด้านการวิจัยและพัฒนา ด้านแรงจูงใจของครู ด้านสภาพแวดล้อม ด้านภาวะผู้นำ ด้านคุณภาพครูผู้สอน และด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม

2. ประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยรวมมีประสิทธิผลอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ คือ ด้านผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการ ด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านบุคลากร และด้านหลักสูตร

3. ปัจจัยการบริหารของโรงเรียน ด้านคุณภาพวิชาการ ด้านคุณภาพครูผู้สอน ด้านการวิจัยและพัฒนา ด้านภาวะผู้นำ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม ด้านสภาพแวดล้อม และด้านแรงจูงใจของครู พยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ได้ร้อยละ 92.36

คำสำคัญ : ปัจจัยการบริหาร, ประสิทธิผลของโรงเรียน, มาตรฐานสากล

Abstract

The purposes of this research were to study administration factors, to study school effectiveness, and to investigate administration factors affecting the school effectiveness of World-Class Standard Schools under The Secondary Education Service Area Office 4. The sample used in the study consisted of 346 teachers under The Secondary Education Service Area Office 4 in the 2019 academic year, which determined sample size by Krejcie and Morgan' s sample size table and randomly selected by Multi-stage Random Sampling method. The instrument implemented in collecting the data was 50 items of five-point rating scale questionnaire constructed by the researcher. The instrument were assessed with content validity by Index of congruency: IOC which were between 0.80-1.00, reliability with α -Cronbach's alpha coefficient which was equal to 0.92. Percentage, arithmetic mean, standard deviation, and Stepwise method multiple regression analysis were used as the statistical devices for analyzing the data. The summary of the findings were as follow:

1. Administration factors of world-class standard schools of The Secondary Education Service Area Office 4 was rated at a highest level, and when considered as classified by aspects were at highest level 6 aspects and high level 1 aspect, in order of high level to low level were sense of academic quality, research and development, teachers' motivation, environment, leadership, teachers' quality, and common vision, respectively.

2. School effectiveness of world-class standard schools of The Secondary Education Service Area Office 4 was rated at a highest level, and when considered as classified by aspects were at highest level 5 aspects and high level 1 aspect, in order of high level to low level were sense of students, learning and teaching management, administration, basic factors, personnel, and curriculum, respectively.

3. Administration factors of world-class standard school in each particular aspect was found of being positively correlated with school effectiveness with statistical significance at .01 level, and the aspects of academic quality (X_1), teachers' quality (X_2), research and development (X_3), leadership (X_4) common vision (X_6), environment (X_6), and teachers' motivation (x_7) could be used as predictors school effectiveness with power of prediction 92.36 percent.

Keywords : administration factors, school effectiveness, World-Class Standard Schools

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มุ่งเน้นให้มีการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้สูงขึ้นด้วยการปฏิรูปหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การพัฒนาครู บุคลากรและการบริหารจัดการ ซึ่งการยกระดับคุณภาพการศึกษานั้น ต้องเป็น

แนวทางที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคมปัจจุบันด้วย เนื่องจากในปัจจุบันระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ ความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการสื่อสาร ทำให้สังคมโลกมีการเคลื่อนไหลระหว่างวัฒนธรรมมากขึ้น การเมืองแบบเสรีประชาธิปไตยเป็นที่นิยม ยอมรับกันทั่วโลก ประเทศไทยจะมีความสัมพันธ์กับชุมชนโลกบนพื้นฐานของศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกัน จะมีความสามารถในการแข่งขันและร่วมมือกับประชาคมโลกได้ ก็ต่อเมื่อมีการปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการศึกษาให้สามารถพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีสมรรถนะในการแข่งขัน มีคุณภาพสูงขึ้น รู้จักเลือกที่จะรับกระแสของวัฒนธรรมต่างชาติ ปลุกจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย รวมถึงการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้ทันต่อสภาวะการณ์โลก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) โรงเรียนมาตรฐานสากลเป็นนวัตกรรมจัดการศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานนำมาใช้เป็นมาตรการเร่งด่วนในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพเทียบเท่ามาตรฐานของสากลหรือมาตรฐานของประเทศที่มีคุณภาพการศึกษาสูง เพราะสิ่งเหล่านี้จะทำให้ประเทศไทยดำรงอยู่ในเวทีระดับนานาชาติได้อย่างรู้เท่าทัน สมศักดิ์ศรี ได้รับประโยชน์ในสิ่งที่ควรจะได้รับ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสงบ สันติ ถ้อยทีถ้อยอาศัย และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557) ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ขับเคลื่อนนโยบายโรงเรียนมาตรฐานสากล มาตั้งแต่ปีการศึกษา 2553 การจัดให้มีโรงเรียนมาตรฐานสากล คุณลักษณะสำคัญประการหนึ่ง ที่แสดงว่าโรงเรียนได้พัฒนาสู่มาตรฐานสากล คือ การบริหารจัดการโรงเรียนด้วยระบบคุณภาพซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นระบบที่จะพัฒนาองค์กรให้มีผลดำเนินการที่เป็นเลิศโดยอิงแนวทางการดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA) มาพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการองค์กร เพื่อให้มีวิถีปฏิบัติและผลการดำเนินการในระดับมาตรฐานโลก เนื่องจากมีพื้นฐานทางด้านเทคนิคและกระบวนการตัดสินรางวัล เช่นเดียวกับรางวัลคุณภาพแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (The Malcolm Baldrige National Quality Award: MBNQA) ซึ่งเป็นต้นแบบรางวัลคุณภาพแห่งชาติที่ประเทศต่างๆ หลายประเทศทั่วโลก นำไปประยุกต์ เช่น ประเทศญี่ปุ่น ออสเตรเลีย สิงคโปร์ มาเลเซีย ฯลฯ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

อย่างไรก็ตาม จากรายงานการวิจัย เรื่อง ผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยสำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี พ.ศ. 2553-2560 พบว่าประสิทธิผลที่เกิดจากการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากลประสบความสำเร็จแตกต่างกันไป เช่น กระบวนการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBECQA) พบว่า การดำเนินการตามแนวทางการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก แต่กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เทียบเคียงมาตรฐานสากลด้านคุณภาพของครูพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง หรือคุณลักษณะของนักเรียนที่เน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ สื่อสารสองภาษา ล้ำหน้าทางความคิด ผลิตงานอย่างสร้างสรรค์ และร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก พบว่า นักเรียนยังมีคุณภาพในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) จึงเกิดประเด็นที่น่าสนใจว่า มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลให้ประสบความสำเร็จแตกต่างกันออกไป

อนึ่ง ในปีการศึกษา 2561 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) ระบุเป้าหมายของการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล World-Class Standard School ซึ่งถือได้ว่าเป็นประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลไว้ 6 ด้าน คือ เป้าหมายที่หนึ่ง ด้านผู้เรียน ประกอบด้วย 1) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านการประเมิน ระดับชาติอยู่ในระดับดีเป็นที่ยอมรับจากสถาบันนานาชาติ 2) นักเรียนมีความสามารถ ความ

ณัด เฉพาะทางเป็นที่ประจักษ์สามารถแข่งขันในระดับชาติและระดับนานาชาติ 3) นักเรียนสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นจนถึงระดับอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ในอัตราสูง 4) นักเรียนมีผลการเรียนที่สามารถถ่ายโอนกับสถานศึกษาระดับต่างๆ ในนานาชาติได้ 5) นักเรียนใช้ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ และภาษาต่างประเทศอื่นๆ ในการสื่อสารได้ดี 6) นักเรียนสามารถสอบผ่านการวัดระดับความสามารถทางภาษาจากสถาบันภาษานานาชาติ 7) นักเรียนสร้างกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้และจัดทำโครงการที่เสนอแนวคิดเพื่อสาธารณะประโยชน์ร่วมกับนักเรียนนานาชาติ 8) นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ กล้าเผชิญความเสี่ยง สามารถใช้ความคิดระดับสูง มีเหตุผลและวางแผนจัดการสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ 9) นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ความคิดใหม่ๆ เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ 10) นักเรียนมีความสามารถประเมิน แสวงหา สังเคราะห์ และใช้ข้อมูลข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพโดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินการให้สำเร็จ 11) นักเรียนมีความรอบรู้ด้านทัศนียภาพ (ภาษาภาพ สัญลักษณ์ สัญลักษณ์) รู้จักตีความ สร้างสื่อในการ พัฒนาการคิด การตัดสินใจ และการเรียนรู้ให้ก้าวหน้าขึ้น 12) นักเรียนมีผลงานการประดิษฐ์ สร้างสรรค์และออกแบบผลงานเข้าแข่งขันในเวทีระดับชาติและนานาชาติ 13) นักเรียนสามารถใช้ เทคโนโลยีในการเรียนรู้ออกแบบ สร้างสรรค์ สื่อสาร นำเสนอเผยแพร่และแลกเปลี่ยนผลงานได้ในระดับชาติและระดับนานาชาติ 14) นักเรียนมีความตระหนักรู้ในภาพการณ์ของโลก สามารถเรียนรู้และจัดการกับสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน 15) นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและตระหนัก ในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของนานาชาติ 16) นักเรียนมีความสามารถระบุประเด็นทางเศรษฐศาสตร์ วิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและนโยบายสาธารณะ เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายและผลตอบแทนได้ และ 17) นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคมและเป็นพลเมืองดีสามารถจัดการและควบคุมการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และอุดมการณ์ประชาธิปไตย สังคมไทยและสังคมโลก เป้าหมายที่สอง ด้านหลักสูตร ประกอบด้วย 1) โรงเรียนจัดหลักสูตรสถานศึกษาที่เทียบเคียงกับหลักสูตรมาตรฐานสากล 2) โรงเรียนจัดหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นเลิศ ตอบสนองต่อความถนัดและศักยภาพ ความต้องการของผู้เรียน เป้าหมายที่สาม ด้านการจัดเรียนการสอน ประกอบด้วย 1) โรงเรียนจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ด้วยภาษาอังกฤษ 2) โรงเรียนจัดการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ การศึกษา ค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ (Research and Knowledge Formation) การสื่อสารและการนำเสนอ (Communication and Presentation) และกิจกรรมสร้างสรรค์และบริการสังคม (Global Education and Social Service Activity) 3) โรงเรียนใช้หนังสือ ตำราเรียน และสื่อที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล และ 4) โรงเรียนใช้ระบบการวัดและประเมินผลแบบมาตรฐานสากล โดยประเมินจากการ สอบข้อเขียน สอบปากเปล่า สอบสัมภาษณ์ การลงมือปฏิบัติ และสามารถเทียบโอนผลการเรียนกับสถานศึกษาระดับต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ เป้าหมายที่สี่ ด้านบุคลากร ประกอบด้วย การมุ่งเน้นบุคลากร (Faculty and Staff Focus) เป็นการบริหารจัดการเกี่ยวกับการจูงใจการพัฒนา และการจัดการบุคลากรเพื่อให้มีการใช้ศักยภาพของบุคลากรอย่างเต็มที่ เป้าหมายที่ห้า ด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 1) การนำองค์กร (Leadership) เป็นการบริหารจัดการเกี่ยวกับวิธีการที่ผู้บริหารโรงเรียนขึ้นำการกำหนดวิสัยทัศน์ ค่านิยม ผลการดำเนินการที่คาดหวังของโรงเรียนของผู้บริหารระดับสูง รวมทั้งระบบบรรณมาภิบาลของโรงเรียน และการดำเนินการเกี่ยวกับจริยธรรม กฎหมาย และความรับผิดชอบต่อชุมชน 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) เป็นการบริหารจัดการเกี่ยวกับการจัดทำวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการของโรงเรียน การถ่ายทอดวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการไปสู่การปฏิบัติ และเป้าหมายที่หก

ด้านปัจจัยพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) ความเหมาะสมของขนาดชั้นเรียน จำนวนครู ภาระงานสอนของโรงเรียน มาตรฐานสากล 2) สื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีเหมาะสมเพียงพอ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จัดตั้งขึ้นตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง การกำหนดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ณ วันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2553 ได้กำหนดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาและที่ตั้งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพื่อบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา จำนวน 42 เขต โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ประกอบด้วยท้องที่จังหวัดปทุมธานีและจังหวัดสระบุรี ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานี ทั้งนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 มีโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2553 จำนวน 12 แห่ง และยังอยู่ระหว่างการปรับระบบคุณภาพในด้านต่าง ๆ พร้อมกับการพัฒนาควบคู่กันไป ซึ่งเท่าที่ผ่านมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ยังไม่มีสารสนเทศเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารของโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลแต่อย่างใด ผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคลากรของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และเป็นบุคลากรของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลเช่นกัน จึงต้องการศึกษาว่า ปัจจัยการบริหารของโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล จะส่งผลและพยากรณ์ต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 เป็นอย่างไร เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นสารสนเทศในการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

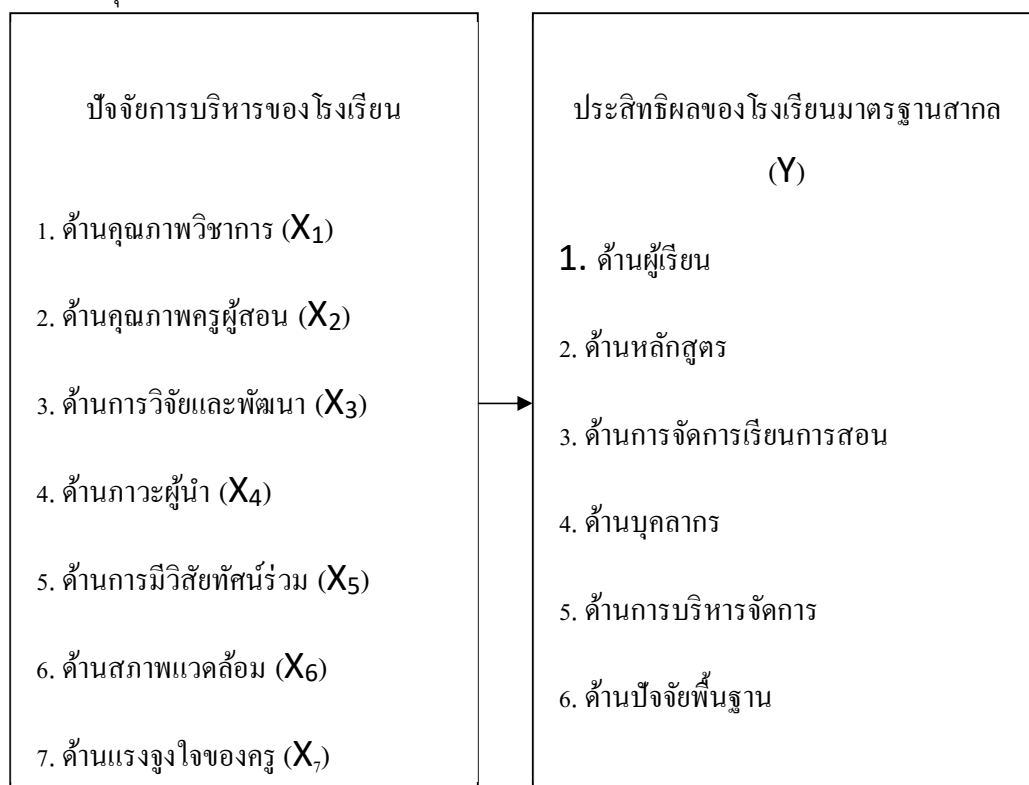
1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการบริหารของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารของโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

1. จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารของโรงเรียนสังเคราะห์ได้ว่า ปัจจัยการบริหารของโรงเรียน ประกอบด้วย คุณภาพวิชาการ คุณภาพครูผู้สอน การวิจัยและพัฒนา ภาวะผู้นำ การมีวิสัยทัศน์ร่วม สภาพแวดล้อม และแรงจูงใจของครู (อรรถพล วงศ์บุปผา, 2556; เพชรรุ่ง สนั่นไท, 2558; ภัคพล อนุรักษ์เลขา, 2558; สันติ ปิ่นหอม, 2558; จตุรภัทร ประทุม, 2559; พัชรลักษณ์ กมลเศษ, 2559; ภูมิสิทธิ์ สุคนธวงศ์, 2559; ทรรศนกร สงครินทร์, 2560; ประภัสสร ทิพนทองแว, 2560; นฤกร ปันพุ่มโพธิ, 2561; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) กำหนดเป้าหมายของการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล World-Class Standard School ไว้ 6 ด้าน คือ ด้านผู้เรียน ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการ และด้านปัจจัยพื้นฐาน

สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการในการวิจัยดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีขอบเขตของวิจัยด้านเนื้อหา ด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตของเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดเนื้อหาเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารของโรงเรียนและประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 3,493 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 346 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) และเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stages Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น คือ ปัจจัยการบริหารของโรงเรียน ประกอบด้วย ด้านคุณภาพวิชาการ (X_1) ด้านคุณภาพครูผู้สอน (X_2) ด้านการวิจัยและพัฒนา (X_3) ด้านภาวะผู้นำ (X_4) ด้านการมีส่วนร่วม (X_5) ด้านสภาพแวดล้อม (X_6) และด้านแรงจูงใจของครู (X_7)

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล (Y) ประกอบด้วย ด้านผู้เรียน ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการ และด้านปัจจัยพื้นฐาน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 346 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) และเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stages Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเรื่อง ปัจจัยการบริหารของโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการรับราชการครู มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 ปัจจัยการบริหารของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และตอนที่ 3 ประสิทธิภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบขั้นตอน (Stepwise)

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยการบริหารของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 6 ด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ คือ ด้านคุณภาพวิชาการ ด้านการวิจัยและพัฒนา ด้านแรงจูงใจของครู ด้านสภาพแวดล้อม ด้านภาวะผู้นำ ด้านคุณภาพครูผู้สอน และด้านการมีส่วนร่วม

1.1 ปัจจัยการบริหารของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ด้านคุณภาพวิชาการในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ

1.2 ปัจจัยการบริหารของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ด้านครูผู้สอนในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 4 รายการ ระดับมาก จำนวน 2 รายการ

1.3 ปัจจัยการบริหารของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ด้านการวิจัยและพัฒนาในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ

1.4 ปัจจัยการบริหารของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ด้านภาวะผู้นำในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 4 รายการ ระดับมาก จำนวน 2 รายการ

3. ปัจจัยการบริหารของโรงเรียน ด้านคุณภาพวิชาการ ด้านคุณภาพครูผู้สอน ด้านการวิจัยและพัฒนา ด้านภาวะผู้นำ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านสภาพแวดล้อม และด้านแรงจูงใจของครู พยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ได้ร้อยละ 92.36 ดังสมการพยากรณ์

สมการในรูปคะแนนดิบ

$$Y = 0.063 + 0.218X_1 + 0.197X_2 + 0.056X_3 + 0.177X_4 + 0.059X_5 + 0.134X_6 + 0.148X_7$$

สมการในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Y} = 0.348X_1 + 0.348X_2 + 0.088X_3 + 0.256X_4 + 0.100X_5 + 0.187X_6 + 0.243X_7$$

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ได้ ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลตามผลการวิจัยที่พบและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัจจัยการบริหารของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 6 ด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ คือ ด้านคุณภาพวิชาการ ด้านการวิจัยและพัฒนา ด้านแรงจูงใจของครู ด้านสภาพแวดล้อม ด้านภาวะผู้นำ ด้านคุณภาพครูผู้สอน และด้านการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยข้อนี้ใกล้เคียงกับผลการวิจัยของสุริยา ชินณพงศ์ (2560) ที่ศึกษาถึง องค์ประกอบการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษาด้วยระบบคุณภาพสู่มาตรฐานสากล พบผลการวิจัยประการหนึ่งว่า องค์ประกอบการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษาด้วยระบบคุณภาพสู่มาตรฐานสากลมีค่ามัธยฐานอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก ปัจจัยการบริหารของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ คุณภาพวิชาการ คุณภาพครูผู้สอน การวิจัยและพัฒนา ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วม สภาพแวดล้อม และแรงจูงใจของครู นั้น สอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนด้วยระบบคุณภาพที่ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ยึดถือปฏิบัติอยู่แล้ว อีกทั้งอาจเป็นไปได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่างก็เล็งเห็นและตระหนักถึงความสำคัญของทางการบริหารจัดการโรงเรียนด้วยระบบคุณภาพที่จึงดำเนินงานอย่างเต็มกำลังความรู้ความสามารถและเต็มศักยภาพ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 มีความพร้อมในด้านงบประมาณที่มากพอ วัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอ และการบริหารจัดการที่ดี จึงทำให้ผลการปฏิบัติ ผลการดำเนินงาน เพื่อบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า ปัจจัยการบริหารของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด เป็นไปตามเป้าหมายของโรงเรียนมาตรฐานสากล ประการหนึ่งที่กำหนดไว้ว่า โรงเรียนมาตรฐานสากลเป็นโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพเทียบเท่ามาตรฐานสากล พร้อมทั้งมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ มีทักษะความสามารถสื่อสารสองภาษา และมีศักยภาพเป็นพลโลกในยุคศตวรรษที่ 21 (วรารณ พรมนิล, 2560)

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ คือ ด้านผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการ ด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านบุคลากร และด้านหลักสูตร ผลการวิจัยข้อนี้ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ผ่านมาของผู้วิจัยท่านใด แต่พอจะเทียบเคียงได้กับผลการวิจัยของชนิตตา ปุย

งาม (2558) ที่ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า การบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ ผู้วิจัยขออภิปรายว่า การที่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 มีประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก 1 ด้านนั้น น่าจะเป็นผลมาจากการดำเนินงานตามที่ได้อภิปรายไว้ในข้อ 5.2.1 กล่าวคือ การบริหารจัดการการศึกษาโรงเรียนมาตรฐานสากลด้วยด้วยระบบคุณภาพย่อมนำมาซึ่งประสิทธิภาพตามที่ตั้งเป้าประสงค์ไว้ ไม่ว่าจะเป็นด้านผู้เรียนที่ถือว่าสำคัญที่สุดและเป็นผลผลิตที่สังคมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการ ด้านหลักสูตรที่ถือเป็นเป้าหมายของการบริหารจัดการการศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการบริหารจัดการการศึกษา ด้านบุคลากรที่ถือเป็นผู้ดำเนินการหรือผู้ปฏิบัติ ด้านการบริหารจัดการที่เปรียบเป็นทุกสิ่งทุกอย่างขององค์กร เริ่มตั้งแต่ การวางแผน การดำเนินงานตามแผน และการกำกับ ติดตาม ประเมินผล รวมทั้งด้านปัจจัยพื้นฐานที่ถือเป็นสิ่งสนับสนุนให้การบริหารจัดการการศึกษาเป็นไปอย่างราบรื่น ทั้งนี้ การบริหารจัดการการศึกษาโรงเรียนมาตรฐานสากลด้วยระบบคุณภาพดังกล่าวมุ่งหวังให้ไปสู่การยกระดับโรงเรียนชั้นนำที่มีความพร้อมสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555) ที่ระบุว่า โรงเรียนมาตรฐานสากลเป็นโรงเรียนที่มีการพัฒนาหลักสูตร การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน และการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลโลก มีทักษะ ความรู้ความสามารถและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับเดียวกับมาตรฐานสากลหรือมาตรฐานของประเทศชั้นนำที่มีคุณภาพการศึกษาสูง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพเยาวชนสำหรับยุคศตวรรษที่ 21 นั้นเอง

3 จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัจจัยการบริหารของโรงเรียน ด้านคุณภาพวิชาการ ด้านคุณภาพครูผู้สอน ด้านการวิจัยและพัฒนา ด้านภาวะผู้นำ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านสภาพแวดล้อม และด้านแรงจูงใจของครู พยากรณ์ประสิทธิภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพยากรณ์ประสิทธิภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ได้ร้อยละ 92.36 ผลการวิจัยข้อนี้ไม่สอดคล้องผลการวิจัยที่ผ่านมา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากยังไม่มีผู้วิจัยท่านใดศึกษาวิจัยถึงปัจจัยการบริหารของโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากลมาก่อน ดังนั้นผู้วิจัยขออภิปรายว่า การที่ปัจจัยการบริหารของโรงเรียน ด้านคุณภาพวิชาการ ด้านคุณภาพครูผู้สอน ด้านการวิจัยและพัฒนา ด้านภาวะผู้นำ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านสภาพแวดล้อม และด้านแรงจูงใจของครู พยากรณ์ประสิทธิภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั้น เป็นผลที่ได้จากผลวิจัยดังที่ได้อภิปรายไปแล้วในข้อ 5.2.1 และ 5.2.2 เพราะทั้งปัจจัยการบริหารของโรงเรียนและประสิทธิภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ต่างมีความสัมพันธ์กัน จึงทำให้ส่งผลต่อกัน ซึ่งปัจจัยการบริหารของโรงเรียนทั้ง 7 ด้าน ถือเป็นสาเหตุ ส่วนประสิทธิภาพของโรงเรียนถือเป็นผล จึงทำให้ผลการวิจัยข้อนี้ พบว่า ปัจจัยการบริหารของโรงเรียนสามารถทำนายหรือพยากรณ์ประสิทธิภาพของโรงเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสูงถึงร้อยละ 92.36 เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่กำหนดไว้ว่า ปัจจัยการบริหารอย่างน้อย 1 ปัจจัย สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัจจัยการบริหารของโรงเรียน ประกอบด้วย คุณภาพวิชาการ คุณภาพครูผู้สอน การวิจัยและพัฒนา ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วม สสภาพแวดล้อม และแรงจูงใจของครู มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสูงถึงร้อยละ 92.36 นั้น ผู้บริหารระดับสูงในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรนำปัจจัยการบริหารของโรงเรียนที่ได้จากผลการวิจัยนี้ไปกำหนดเป็นนโยบาย แนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้โรงเรียนนำไปยึดถือปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 จากผลการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ที่พบว่า มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมากที่สุด ในด้านผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการ และด้านปัจจัยพื้นฐานส่วนด้านหลักสูตรมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากนั้น ผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกระดับ ควรสร้างความตระหนัก กระตุ้นเตือน รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุน ให้บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายพยายามดำเนินงาน บริหารจัดการ พัฒนา ด้านหลักสูตร ให้เต็มความสามารถและเต็มศักยภาพ เพื่อให้ประสิทธิผลด้านหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด อันจะส่งผลดีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมาตรฐานสากลและตัวผู้เรียนได้ดีกว่าที่เป็นอยู่

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาหรือสร้างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Model) ระหว่างปัจจัยการบริหารของโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล เพื่อให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับรูปแบบของปัจจัยการบริหารของโรงเรียนแต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลว่ามีรูปแบบเป็นอย่างไร โดยอาจจะใช้การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) หรือการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)

2.2 ควรรวบรวมปัจจัยหรือตัวแปรอื่นๆ ที่มีอิทธิพล (Effects) ต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ ในลักษณะของการสกัดองค์ประกอบโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis) เพื่อให้ได้องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่มีความสัมพันธ์กันหรือเป็นกลุ่มของตัวแปรที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ลุ่มลึกกว่าเดิม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). เอกสารแนวทางและเกณฑ์เวทีศักยภาพผู้เรียนโรงเรียนมาตรฐานสากล. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จตุรภัทร ประทุม. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชนัดดา ปุยงาม. (2558). แนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรศนกร สงครินทร์. (2560). “ปัจจัยทางด้านการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน”, การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยมหาสารคามวิจัย ครั้งที่ 13. วันที่ 7 กันยายน 2560 ณ ห้องประชุมแม่น้ำ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (เอกสารอัดสำเนา).
- นฏกร ปันพุ่มโพธิ. (2561). “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7”, วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 13 (1): 81-96.
- ประภัสสร ทิพนองแวง. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พัชรลักษณ์ กมลเศษ. (2559). ปัจจัยองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- เพชรรุ่ง สนั่นไท. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ภักพล อนุรักษเลขา. (2558). การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมาตรฐานสากล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมินผลทางการศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ภูมิสิทธิ์ สุนทรวงศ์. (2559). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วราภรณ์ พรหมนิล. (2560). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

-
- สันติ ปิ่นหอม. (2558). ปัจจัยตัวกำหนดคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาราชบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). **แนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐาน
 สากลฉบับปรับปรุง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). **แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล World-
 Class Standard School ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2561**. กรุงเทพฯ: สำนักฯ.
- สุริยา ชินณพงศ์. (2560). **องค์ประกอบการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษาด้วยระบบคุณภาพสู่มาตรฐาน
 สากล**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- อรรถพล วงศ์บุปผา. (2556). **ปัญหาและแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากลในจังหวัดสิงห์บุรี**.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Krejcie, R.V., and Morgan, D.W. (1970). "Determining sample size for research activities,"
 Educational and Psychological Measurement. 30: 607-610.

การประเมินประสิทธิผลโครงการปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูกของเทศบาลเมือง
บางระจัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
Effectiveness Evaluation of Plant Everything That You Eat, Eat Everything that
You Plant Project

พัชรพร เพ็ชรนิล*

Pacharaporn Pethnin*

คณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม*

Public Administration Siam Technology College*

บทคัดย่อ

การประเมินประสิทธิผลโครงการปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูกของเทศบาลเมืองบางระจัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความเหมาะสมด้านบริบท ศึกษาความพร้อมด้านปัจจัยนำเข้า ศึกษาการปฏิบัติในปัจจัยด้านกระบวนการ ศึกษาการปฏิบัติในปัจจัยด้านผลผลิตและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิตของโครงการโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ หัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองบางระจัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 400 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมานใช้วิธีการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า

1. ระดับความเหมาะสมด้านบริบทของโครงการ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับสูง ความเหมาะสมสูงสุดในปัจจัยบริบทของโครงการ ได้แก่ โครงการมีความสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาชุมชน รองลงมา โครงการมีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และการบริหารโครงการเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของเทศบาล เป็นเรื่องที่มีความเหมาะสมต่ำที่สุด
2. ระดับความพร้อมด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยเรื่องที่มีระดับความพร้อมสูงสุดเรื่องการบริหารงานโครงการของเทศบาล รองลงมา การประชาสัมพันธ์งานในโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนเรื่องความพอเพียงของต้นกล้าที่มอบแก่ประชาชนเป็นด้านที่มีความพร้อมต่ำที่สุด
3. ระดับการปฏิบัติ ด้านกระบวนการของโครงการ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับสูง ระดับการปฏิบัติสูงสุด ได้แก่ เชื่อมั่นว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ของครอบครัวสมาชิกชุมชนและปัญหาชุมชนได้ รองลงมาเป็นผู้มีอารมณ์หนักแน่น อธิษฐานดีและพร้อมที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ครอบครัวสมาชิกในชุมชนเกิดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง ส่วนการตรวจสอบติดตามการใช้งบประมาณของโครงการ เป็นเรื่องที่มีการปฏิบัติต่ำที่สุด
4. ระดับการปฏิบัติด้านผลผลิตของโครงการ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับสูง ผลผลิตสูงสุดในโครงการ ได้แก่ การปรับตัวและเข้าใจสมาชิกในครอบครัวเสมอ รองลงมา การเต็มใจที่จะทำกิจกรรมและผ่อนคลายความเครียดร่วมกับครอบครัวในวันหยุดเสมอ และชุมชนให้อาสาในการอบรมศึกษาเพิ่มเติมเป็นเรื่องที่มีผลผลิตต่ำสุด

5. ด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการของโครงการ ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับด้านผลผลิตของโครงการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยด้านกระบวนการมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับด้านผลผลิตของโครงการสูงสุด

คำสำคัญ: การประเมินประสิทธิผลโครงการ

Abstract

The Effectiveness Evaluation of Plant Everything That You Eat, Eat Everything that You Plant Project of Bang Rachan Municipality Bang Rachan Sing Buri Province having objectives to the level of contextual suitability; the level of readiness of input factors; level of performance in process factors; performance level in the production factor; and analyze the relationship between contextual; process; input factors and the output of the project. Using questionnaires which the researcher created from literature review Related research documents to collect data from samples including local people in Bang Rachan Municipality Bang Rachan Singburi province, 400 people, data were analyzed using descriptive statistics, percentage, mean, standard deviation and using Inference statistics such as Pearson product moment correlation coefficient. The results showed that;

1. The level of appropriateness in the context of the project shows that the overall is at a high level. The matters that are most appropriate in the context of the project are the project is important in supporting community development followed by the project is consistent with the needs of the people for the project management is in accordance with the authority of the municipality, which is the most suitable.

2. Level of readiness for input factors of the project found that the overall picture is at a high level in which the highest level of readiness is the project management of the municipality followed by public relations for the Sufficiency Economy Project, regarding the sufficiency of seedlings given to the people, it is the side that has the least readiness.

3. The level of Project process aspects found that the overall picture is at a high level, the matters with the highest level of performance are namely, the confident in the sufficiency economy concept can solve problems of families community, next, the person was a person with a good temper, and ready to promote and support families, members of the community to apply sufficiency economy, for monitoring of project budget is the matter with the least practice.

4. The level of production performance of the project found that the overall is at a high level which the highest productivity in the project are adjustment and understand of family members, next is the willingness to do activities and relax with family on holidays, for the community, the opportunity to provide additional educational training is the least productive.

5. For contextual, inputs factor and project process, all factors are positively related to the project output with statistical significance at the level of 0.01 in which the process has a positive relationship with the project's the highest productivity.

Keywords: Evaluation of project effectiveness

บทนำ

เทศบาลเมืองบางระจัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการกระจายอำนาจการปกครองให้แก่ประชาชน เกิดความคล่องตัวในการบริหารงานเพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งตามพระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่างๆ ไว้ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการพัฒนาชุมชนให้ประชาชนอยู่ดี กินดี มีความสุข ด้วยความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ซึ่งได้เล็งเห็นปัญหาในพื้นที่ ซึ่งเป็นพื้นที่ราบลุ่ม บางพื้นที่ประกอบกับน้ำท่วมซ้ำซาก ทำให้พืชผัก ไม้ผล ล้มตาย ส่งผลให้ประชาชนเดือดร้อนในเรื่องวัตถุดิบในการนำมาประกอบอาหารในครัวเรือน จึงเป็นหน้าที่ของเทศบาลที่ต้องให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นตามอำนาจหน้าที่ของเทศบาล มาตรา 50 จึงน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาปฏิบัติและถ่ายทอดให้แก่ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบางระจัน และประชาชนที่สนใจ เนื่องจากเห็นว่าเกษตรกรควรเริ่มเปลี่ยนวิธีคิดหันกลับเข้าไปสู่วิถีการผลิตแบบเดิมควรกลับมาเน้นในการ “ปลูกทุกอย่างที่กินและกินทุกอย่างที่ปลูก” ดังเช่นในอดีตพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ควรเริ่มรื้อฟื้นกลับมาแต่ต้องเป็นการทำโดยจิตสำนึกที่อยากทำไม่ใช่ทำโดยใช้จูงยงบประมาณจำนวนมากดังที่เคยเกิดปัญหาหากมีพื้นที่จำนวนมากต้องการจะปลูกพืชทางเศรษฐกิจเพื่อหากำไรก็ไม่ควรทุ่มสุดตัวควรเหลือพื้นที่สำหรับการปลูกเพื่อกินเพื่อใช้จนเพียงพอในครอบครัวตนเองเสียก่อนหากสิ่งเหล่านี้กลับคืนมาก็น่ามีส่วนช่วยให้วิถีชีวิตที่สุขสงบในด้านอื่นๆ ของหมู่บ้านค่อยๆ กลับคืนมาเหมือนเดิม (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2552)

เทศบาลเมืองบางระจัน จึงได้จัดทำโครงการ “ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก เทศบาลเมืองบางระจัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี” ขึ้น เพื่อให้ประชาชนสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ประกอบการดำเนินชีวิต ด้วยการพึ่งพาตนเองให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เพื่อเป็นการลดรายจ่ายให้แก่ครัวเรือนและเพื่อให้ประชาชนได้บริโภคผักที่ปลอดสารพิษโดยสมาชิกภายในครอบครัวช่วยกันปลูกขึ้นมานับเป็นการปลูกจิตสำนึกต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีค่ายิ่งโดยได้จัดทำโครงการครอบคลุมทั้งเทศบาลเมืองบางระจัน จำนวน 5,397 ครัวเรือนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 (เทศบาลเมืองบางระจัน. 2560) โดยจัดซื้อพืชผักสวนครัว ไม้ผลยืนต้น ประกอบด้วย พริก กระเพรา โหระพา แมงลัก ตะไคร้ มะกรูด พริกไทย มะอึก มะนาว ตำลึง ขจร โสน ถั่วพู มันปู กระถิน มะขามเทศ บวบ ฟักเขียว มะระ มะเขือเครือ ใผ่ น้ำเต้า ฟักขาว ต้นแค มะม่วง ขนุน ชมพู่ กล้วย มะเฟือง มะพร้าว น้ำหอม มะขามป้อม มะกอก ฯลฯ แจกให้ทุกครัวเรือนไปปลูกในพื้นที่บ้านของตนเอง ระยะเวลาโครงการ มกราคม-ธันวาคม พ.ศ.2561

จากโครงการ “ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก เทศบาลเมืองบางระจัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี” ที่เสร็จสิ้นแล้วนั้น เทศบาลเมืองบางระจัน มีความสนใจและต้องการติดตามและประเมินประสิทธิผลโครงการ เพื่อทราบข้อเท็จจริงและความสัมพันธ์เกี่ยวกับความเหมาะสมด้านบริบท ความพร้อม ใน

ปัจจัยนำเข้า ระดับการปฏิบัติในด้านกระบวนการ ระดับการปฏิบัติด้านผลผลิต ย่อมจะเป็นพื้นฐาน และแนวทาง ส่วนหนึ่งในการปรับปรุงโครงการที่จัดขึ้นโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของ ชุมชนและปัญหาของสังคม ดังนั้นการประเมินผลโครงการจะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อนำผล ที่ได้ไปเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไปจึงได้จัดทำโครงการ “การประเมินประสิทธิผล โครงการปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูกของเทศบาลเมืองบางระจัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี” ขึ้น

คำถามการวิจัย

1. ระดับความเหมาะสมด้านบริบทและความพร้อมด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูกของเทศบาลเมืองบางระจัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เป็นอย่างไร
2. ระดับการปฏิบัติด้านกระบวนการและด้านผลผลิตของโครงการ ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก ของเทศบาลเมืองบางระจัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เป็นอย่างไร
3. ความสัมพันธ์ระหว่างด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านกระบวนการกับปัจจัยผลผลิตของ โครงการ ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูกของเทศบาลเมืองบางระจัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เป็น อย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความเหมาะสมด้านบริบทและความพร้อมด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ ปลูกทุก อย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูกของเทศบาลเมืองบางระจัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
2. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติด้านกระบวนการและด้านผลผลิตของโครงการ ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุก อย่างที่ปลูกของเทศบาลเมืองบางระจัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
3. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านกระบวนการกับปัจจัย ผลผลิตของโครงการ ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูกของเทศบาลเมืองบางระจัน อำเภอบางระจัน จังหวัด สิงห์บุรี

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองบางระจัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 14,772 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองบางระจัน จำนวน 400 คน ซึ่งขนาดกลุ่ม ตัวอย่างได้มาจากการแทนค่าสูตรของ Taro Yamane (Yamane. 1973 : 725)

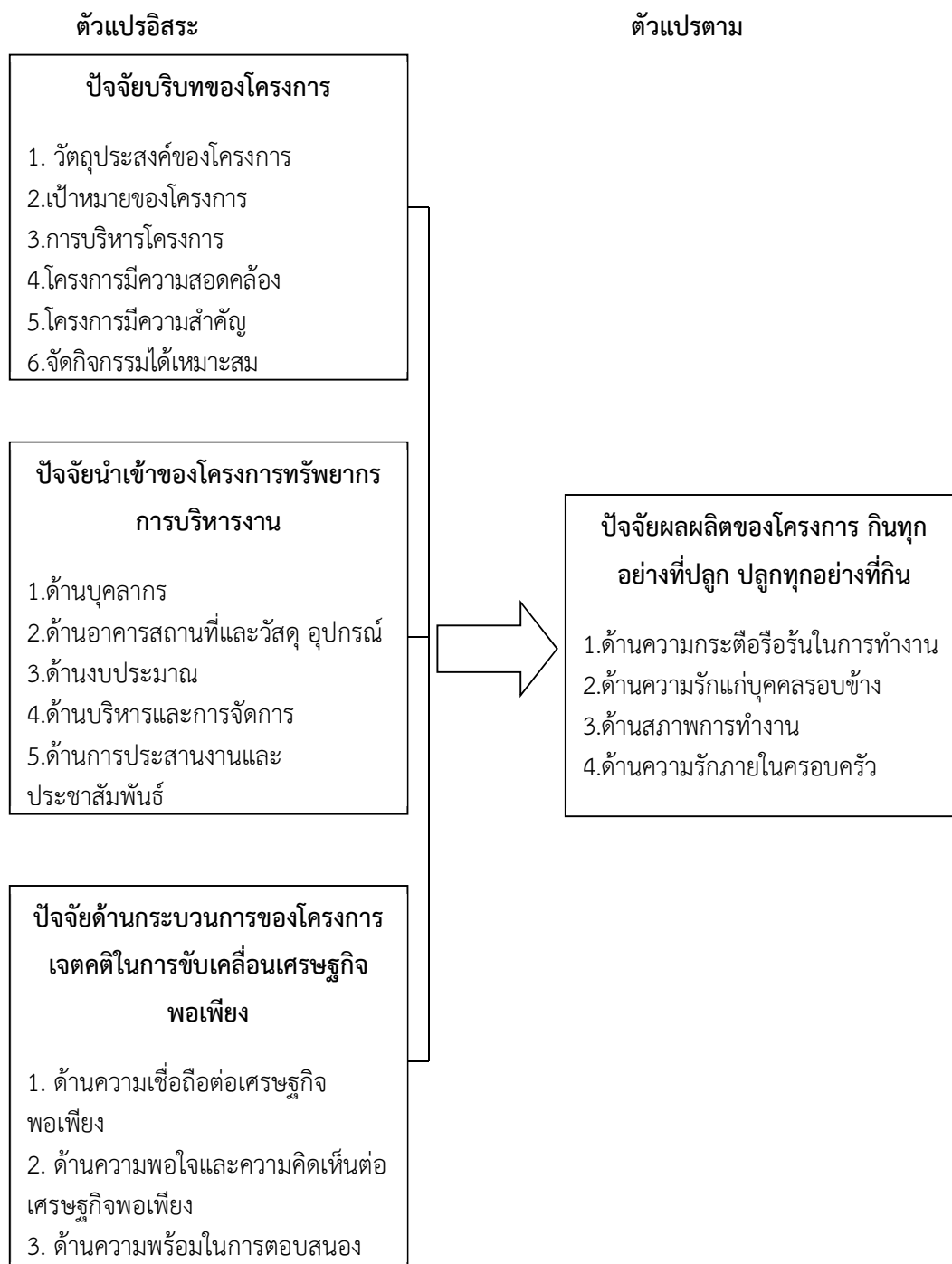
ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาศึกษาตั้งแต่ มีนาคม พ.ศ. 2561 – เมษายน พ.ศ. 2562

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยจะศึกษาใน 4 ส่วน ได้แก่ (1) ความเหมาะสมในปัจจัยบริบทของโครงการ (2) ความพร้อมในปัจจัย นำเข้าของโครงการ (3) การปฏิบัติในปัจจัยด้านกระบวนการของโครงการ และ (4) การปฏิบัติในปัจจัยผลผลิต ของโครงการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเชิงปริมาณประชาชนที่เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลเมือง บางระจัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 5,397 ครัวเรือน จากขนาดกลุ่มตัวอย่างซึ่งคำนวณตามสูตร

ของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และมีความคลาดเคลื่อน 0.05 ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากรทั้งหมด ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือผู้แทนครอบครัวในเขตเทศบาลเมืองบางระจัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 400 คน ด้วยตนเองและทีมงาน สถิติที่ใช้สถิติพรรณนาถึงรายละเอียดของปัจจัยต่างๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ คุณสมบัติทั่วไปของประชากรที่ศึกษาโดยใช้สถิติร้อยละ (percentage) และค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมานใช้วิธีการวิเคราะห์การหาค่าสัมประสิทธิ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิตของโครงการปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูกของเทศบาลเมืองบางระจัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating Scale) โดยเกณฑ์การให้คะแนนจะแบ่งเป็น 0-5 ระดับ คือ ค่าคะแนน 5 มากที่สุด ค่าคะแนน 4 มาก ค่าคะแนน 3 ปานกลาง ค่าคะแนน 2 น้อย และค่าคะแนน 1 น้อยที่สุด การทดสอบเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและข้อเสนอแนะ จากนั้นนำมาวิเคราะห์ค่าความตรงเชิงโครงสร้างโดยการวิเคราะห์ค่า IOC และข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป ซึ่งถือว่าเป็นข้อคำถามที่ใช้ได้ การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.88 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .89 ซึ่งถือว่าเป็นข้อคำถามที่ใช้ได้

สรุปผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการประเมินประสิทธิผลโครงการปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูกของเทศบาลเมืองบางระจัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00 มีรายได้ยังไม่หักค่าใช้จ่ายมากกว่า 20,000 ต่อเดือน จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25 ส่วนใหญ่มีสมาชิกในบ้าน 1-3 คน จำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 60.25 และมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 11-15 ปี จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 28.25

ระดับความเหมาะสมด้านบริบทของโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 โดยข้อที่มีความเหมาะสมสูงสุดด้านบริบทของโครงการ ได้แก่ โครงการมีความสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาชุมชน รองลงมา ได้แก่ โครงการมีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและด้านที่มีความเหมาะสมต่ำที่สุด ได้แก่ การบริหารโครงการเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของเทศบาล

ระดับความพร้อมในปัจจัยนำเข้าของโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยจะมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 โดยข้อที่มีระดับความพร้อมสูงสุด ได้แก่ การบริหารงานโครงการของเทศบาล รองลงมา ได้แก่ การประชาสัมพันธ์งานในโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ด้านที่มีความพร้อมต่ำที่สุด ได้แก่ ความพอเพียงของต้นกล้าที่มอบแก่ประชาชนและการตรวจสอบติดตามการใช้งบประมาณของโครงการ

ระดับการปฏิบัติด้านกระบวนการของโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 โดยข้อที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุดด้านกระบวนการของโครงการ ได้แก่ เชื่อมั่นว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ของครอบครัวสมาชิกชุมชนและปัญหาชุมชนได้ รองลงมา ได้แก่ เป็นผู้มีความรับผิดชอบแน่น อธิบายดีและพร้อมที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ครอบครัวสมาชิกในชุมชนเกิดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจ

พอเพียง ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำที่สุด ได้แก่ การตรวจสอบติดตามการใช้งบประมาณของโครงการ และการบริหารงานงบประมาณของผู้บริหารเทศบาลตามลำดับ

ระดับการปฏิบัติด้านผลผลิตของโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 โดยข้อที่มีผลผลิตสูงสุดในโครงการ ได้แก่ การปรับตัวและเข้าใจสมาชิกในครอบครัวเสมอ รองลงมา ได้แก่ การตั้งใจที่จะทำกิจกรรมและผ่อนคลายความเครียดร่วมกับครอบครัวในวันหยุดเสมอ ส่วนด้านที่มีผลผลิตต่ำสุด ได้แก่ ชุมชนให้โอกาสในการอบรมศึกษาเพิ่มเติมและการมีความรู้สึกรักอยากทำงานให้กับชุมชนทุกวัน

วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ที่ศึกษาโดยอาศัยเทคนิคค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า ภาพรวม ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับด้านผลผลิตของโครงการ อย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยด้านกระบวนการมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับด้านผลผลิตของโครงการสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านบริบทของโครงการ และต่ำสุด ได้แก่ ด้านผลผลิตของโครงการ

อภิปรายผล

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00 มีรายได้ยังไม่หักค่าใช้จ่ายมากกว่า 20,000 ต่อเดือน จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25 ส่วนใหญ่มีสมาชิกในบ้าน 1 - 3 คน จำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 60.25 และมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 11 - 15 ปี จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 28.25

1. การประเมินโครงการการปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก ของเทศบาลเมืองบางระจัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในแต่ละด้าน อภิปรายผลดังนี้

1.1 ด้านความเหมาะสมด้านบริบทของโครงการ พบว่า โครงการมีความสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดนั่นเป็นเพราะโครงการปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูกของเทศบาลเมืองบางระจัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เป็นโครงการที่เกิดขึ้นจากประชาชนเดือนร้อนจากอุทกภัย จึงทำให้เกิดปัญหาในเรื่องอาหารการกินที่เป็นความจำเป็นพื้นฐาน เพราะเกิดปัญหาความยากจนระกอบกับอาหารวัตถุดิบ มีราคาสูงขึ้น ตามภาวะเศรษฐกิจ จึงทำให้ประชาชนเดือนร้อน โครงการนี้จึงเป็นโครงการที่แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนโดยตรง จึงทำให้มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในด้านความเหมาะสมของปัจจัยบริบทของโครงการสอดคล้องกับผลงานของ อรศรี งามวิทยาพงศ์ (2550) ให้ข้อเสนอแนะด้านปฏิบัติการในหน่วยงานหรือองค์กรที่ดำเนินการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในทางปฏิบัติไว้ คือ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงจะดำเนินการได้ดีหากมีการเสริมพลัง (empowerment) ในเรื่องการบริหารการเงินให้แก่ผู้ประกอบการอาชีพในเศรษฐกิจนอกภาคทางการโดยเฉพาะกลุ่มคนที่ยากจนเพราะปัญหาสำคัญที่สุดของกลุ่มคนจนในเศรษฐกิจนอกภาคทางการ คือ การขาดทักษะและความสามารถในการจัดการด้านการเงิน อันเป็นฐานสำคัญของการจัดการเศรษฐกิจให้พอเพียง (สมดุล) มีความมั่นคง ผู้รับผิดชอบจึงควรเสริมความรู้ ทักษะในเรื่องดังกล่าวให้มาก

1.2 ด้านความพร้อมด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ พบว่า การบริหารงานโครงการของเทศบาลเป็นเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด นั่นเป็นเพราะว่า เทศบาลมีความพร้อมในการบริหารจัดการ ทั้งในเรื่อง บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ จึงทำให้การบริหารจัดการโครงการปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก มีประสิทธิภาพสูงขึ้นตามด้วย สอดคล้องกับผลงานของ สุริวงษ์ รัตนชูศรี (2556) การประเมินผลโครงการบูรณาการขยายผลต้นแบบสร้างเสริมสุขภาวะที่ดีโดยพลังเบญจภาคี จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่าโครงการฯ มีความพร้อมเพียงพอทางด้านทรัพยากรการบริหาร ส่วนการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของ

โครงการฯ นั้นมีประสิทธิภาพในระดับสูง นอกจากนี้เมื่อประเมินผลลัพธ์ที่ตามมาของโครงการฯ ก็พบว่ามีผลในเชิงบวก ทั้งทางด้านการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ การใช้ผลิตภัณฑ์อินทรีย์ใช้ในครัวเรือน สภาวะโรคเสี่ยงน้อยลง สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการมีสุขภาพดีการทำเกษตรอินทรีย์เป็นที่ยอมรับมากขึ้น มีการร่วมมือช่วยเหลือกันมากขึ้น ระหว่างสมาชิกและมีบุคคลภายนอกมาดูงานของโครงการ

1.3 ด้านการปฏิบัติด้านกระบวนการของโครงการ พบว่า เชื่อมั่นว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ของครอบครัวสมาชิกชุมชนและปัญหาชุมชนได้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงที่สุด เป็นเพราะประชาชนได้รับความรู้และเชื่อมั่นในแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการแก้ปัญหา สอดคล้องกับผลงานของปริยานุช พิบูลสรารุณ (2548) สรุปผลการสำรวจความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่าปัจจุบัน การรับรู้มีอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ 1) คนที่รู้เข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างชัดเจนและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต 2) คนที่ไม่เข้าใจปรัชญาน้อยอย่างลึกซึ้งเพราะไม่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง โดยพบว่าเศรษฐกิจพอเพียงในความเข้าใจของประชาชน ยังอยู่ในเรื่องของความพอประมาณ ประหยัด ความพอดีมากกว่าร้อยละ 50 และกว่าร้อยละ 80 สามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ได้กับทุกเรื่องในชีวิตประจำวัน เช่น การประหยัด การรู้จักคิด เพิ่มความรอบคอบให้กับตนเอง

1.4 ด้านผลผลิตของโครงการ พบว่า การปรับตัวและเข้าใจสมาชิกในครอบครัวเสมอ เป็นเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในด้านนี้ เป็นเพราะวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ชนบทยังมีวัฒนธรรมและประเพณีในแต่ละพื้นที่ที่ยังเกี่ยวข้องความสัมพันธ์คนในครอบครัว ให้เคารพรักกันในหมู่ญาติ พี่น้อง และช่วยเหลือกันเองเป็นเรื่องปกติสุขของทุกคนในครอบครัวอยู่แล้วเพราะสมาชิกทุกคนในครอบครัว มีความรัก ความห่วงใยซึ่งกันและกัน เมื่อสมาชิกในครอบครัวทำอะไรต่างๆ จะมีการสนทนาปรึกษาหารือกัน ในครอบครัวและช่วยกันทำงานสำเร็จ จึงส่งผลทำให้การปรับตัวและเข้าใจกันระหว่างสมาชิกภายในครอบครัวนั้นมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในปัจจัยผลผลิตของโครงการ สอดคล้องกับผลงานของ ศูนย์ประเมินผล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2560) การประเมินผลโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ (5 ประสานสืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ถวายเป็นพระราชกุศล) ปีพ.ศ. 2560 พบว่า ด้านการนำแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่มาปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรของพื้นที่ของตนเองตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ พบว่า มีการนำความรู้เรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่หรือหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้นร้อยละ 17.65 มีเกษตรกรที่จัดทำบัญชีเป็นประจำเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.10 และมีเกษตรกรที่จัดทำบัญชีเป็นบางครั้งเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.90 สาเหตุที่เกษตรกรทำบัญชีเป็นบางครั้งเนื่องจากมีภารกิจมากจึงไม่มีเวลาเขียนหนังสือไม่ได้ยังไม่เข้าใจการทำบัญชีมากนักอายุมากทำให้ยากต่อการเรียนรู้อยู่ในช่วงเริ่มฝึกทำบัญชีเกษตรกรร้อยละ 91.77 มีการนำปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการมาใช้ประโยชน์ทั้งหมดในส่วนของเกษตรกรที่นำมาใช้บางส่วนและไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์เนื่องจากปัจจัยการผลิตบางส่วนไม่ตรงตามความต้องการของเกษตรกรบางชนิดไม่เหมาะสมของพื้นที่เกษตรกรและสัดส่วนการใช้ประโยชน์ของพื้นที่แล้วเกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนโดยการเพิ่มพื้นที่แหล่งน้ำและพื้นที่อยู่อาศัย/เลี้ยงสัตว์ซึ่งการปรับเปลี่ยนสัดส่วนดังกล่าวทำให้เกษตรกรร้อยละ 84.55 มีน้ำเพียงพอใช้ในการเกษตรทั้งปี

2. การประเมินโครงการการปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก ของเทศบาลเมืองบางระจัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้าน อภิปรายผลดังนี้

2.1 ด้านความเหมาะสมของบริบทของโครงการ พบว่า การบริหารโครงการเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของเทศบาลมีค่าเฉลี่ยสูงแต่เป็นเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเรื่องอื่นๆ นั้นอาจเป็นเพราะประชาชนไม่มีความรู้ความ

เข้าใจเองของบทบาทหน้าที่ของเทศบาล รวมทั้งอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่สามารถจัดทำโครงการ การซื้อต้นกล้าแจกทุกครัวเรือน จึงเกิดความสนใจ สงสัย และห่วงใย ในเรื่องการบริหารโครงการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของเทศบาล จึงทำให้เรื่องนี้มีความสำคัญยิ่งกว่าเรื่องอื่นๆ ในด้านความเหมาะสมของปัจจัยบริบทของโครงการ สอดคล้องกับผลงานของ อรศรี งามวิทย์พงศ์ (2550) ให้ข้อเสนอแนะด้านปฏิบัติการในหน่วย งานหรือองค์กรที่ดำเนินการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในทางปฏิบัติไว้ คือ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงจะดำเนินการได้ดีหากมีการเสริมพลัง (empowerment) ในเรื่องการบริหารการเงินให้แก่ผู้ประกอบการอาชีพในเศรษฐกิจนอกภาคทางการโดยเฉพาะกลุ่มคนที่ยากจนเพราะปัญหาสำคัญที่สุดของกลุ่มคนจนในเศรษฐกิจนอกภาคทางการ คือ การขาดทักษะและความสามารถในการจัดการด้านการเงิน อันเป็นฐานสำคัญของการจัดการเศรษฐกิจให้พอเพียง (สมดุล) มีความมั่นคง ผู้รับผิดชอบจึงควรเสริมความรู้ ทักษะในเรื่องดังกล่าวให้มาก

2.2 ด้านความพร้อมของปัจจัยนำเข้าของโครงการ พบว่า ความพอเพียงของต้นกล้าที่มอบแก่ประชาชนมีค่าเฉลี่ยสูง แต่เป็นเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเรื่องอื่น เป็นเพราะจำนวนครัวเรือนในโครงการมีจำนวนถึง 5,397 ครัวเรือน ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่เกรงว่าจะได้รับต้นกล้าไม่เพียงพอ และไม่สามารถทำให้โครงการแก้ไขปัญหาเรื่องปากท้องได้เพราะต้องใช้งบประมาณมาก ประกอบกับบางครัวเรือนมีพื้นที่ว่างเปล่ามากจึงคาดหวังจะได้กล้าไม้จำนวนมาก เพื่อปลูกในพื้นที่เพื่อเป็นอาชีพและหารายได้เสริม จึงมีความต้องการต้นกล้าจำนวนมาก จึงทำให้เรื่องความพอเพียงของต้นกล้าไม้ที่จะแจกให้ทุกครัวเรือน มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าทุกเรื่อง สอดคล้องกับผลงานของ สุริวงษ์ รัตนชูศรี (2556) การประเมินผลโครงการบูรณาการขยายผลต้นแบบสร้างเสริมสุขภาวะที่ดีโดยพลังเบญจภาคี จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า โครงการฯ มีความพร้อมเพียงพอทางด้านทรัพยากรการบริหาร ส่วนการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ นั้นมีประสิทธิภาพในระดับสูง นอกจากนี้เมื่อประเมินผลลัพธ์ที่ตามมาของโครงการฯ ก็พบว่ามีความพึงพอใจในเชิงบวก ทั้งทางด้านการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ การใช้ผลิตภัณฑ์อินทรีย์ใช้ในครัวเรือน สภาวะโรคเสี่ยงน้อยลง สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการมีสุขภาพดีการทำเกษตรอินทรีย์เป็นที่ยอมรับมากขึ้น มีการร่วมมือช่วยเหลือกันมากขึ้นระหว่างสมาชิกและมีความผูกพันนอกมาตุฐานของโครงการ

2.3 ด้านการปฏิบัติของกระบวนการของโครงการ พบว่า การตรวจสอบติดตามการใช้งบประมาณของโครงการเป็นเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าทุกเรื่องในด้านนี้ นั่นเป็นเพราะ โครงการปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก เป็นโครงการที่ใช้งบประมาณในการซื้อต้นกล้าไม้ แจกให้ทุกครัวเรือน จึงทำให้ประชาชนมีความวิตกกังวลในเรื่องการทุจริตในการใช้งบประมาณเพื่อดำเนินโครงการ ประกอบกับเทศบาลยังมีช่องทางในการประชาสัมพันธ์ รูปแบบการตรวจสอบและติดตามการใช้งบประมาณรวมถึงสรุปผลโครงการให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง ส่งผลทำให้เรื่องการตรวจสอบติดตามการใช้งบประมาณของโครงการ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเรื่องอื่นๆ สอดคล้องกับผลงานของ ศูนย์ประเมินผล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2560) การประเมินผลโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ (5 ประสานสืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ถวายเป็นพระราชกุศล) ปีพ.ศ. 2560 ด้านการพึ่งพาตนเองการเพิ่มรายได้และคุณภาพชีวิตของครัวเรือนเกษตรกรพบว่าเกษตรกรนำผลผลิตที่ได้จากแปลงเกษตรที่เข้าร่วมโครงการมาใช้ในครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.97 มีการใช้สัดส่วนปัจจัยการผลิตของตนเองลดลงเนื่องจากอยู่ในช่วงเริ่มดำเนินการทำเกษตรทฤษฎีใหม่บางส่วนมีการลงทุนเพิ่มเกษตรกรร้อยละ 16.84 มีค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลดลงจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นของครัวเรือนเกษตรกรร้อยละ 88.09 มีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตจากแปลงเกษตรที่เข้าร่วมโครงการเป็นรายปีราย 3 เดือนรายเดือนและรายวันจากกิจกรรมการผลิตประมาณ 2-3 ชนิดผลตอบแทนการทำกิจกรรมการเกษตรในแปลงที่เข้าร่วม

โครงการพบว่าเกษตรกรมีผลตอบแทนสุทธิลดลง 557 บาท/ครัวเรือนหรือลดลงร้อยละ 11.27 เนื่องจากผลผลิตยังมีไม่มากราคาสินค้าเกษตรลดลงอีกทั้งปริมาณและคุณภาพผลผลิตของเกษตรกรไม่ดีขึ้นซึ่งเป็นผลจากสภาพภูมิอากาศที่แปรปรวนส่วนคุณภาพชีวิตของเกษตรกรพบว่าครัวเรือนเกษตรกรร้อยละ 22.04 มีหนี้สินลดลงเนื่องจากมีความสามารถในการชำระหนี้ได้ตรงตามเวลาและมีเงินชำระหนี้ได้มากขึ้นครัวเรือนเกษตรกรร้อยละ 23.32 มีการออมเพิ่มขึ้นอย่างไรก็ตามครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 75.12 และร้อยละ 53.35 จำนวนหนี้สินและการออมมีจำนวนเท่าเดิมหรือไม่มีการเปลี่ยนแปลงของหนี้สินและการออมเนื่องจากอยู่ในช่วงเริ่มทำเกษตรทฤษฎีใหม่ผลผลิตยังมีไม่มากอีกทั้งมีการนำเงินมาลงทุนปรับพื้นที่เพื่อทำเกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการยังไม่มากนักซึ่งต้องใช้เวลาในการดำเนินการโครงการในอีกระยะหนึ่งจึงทราบผลลัพธ์ของโครงการที่ชัดเจน

2.4 ด้านผลผลิตของโครงการ พบว่า ชุมชนให้โอกาสในการอบรมศึกษาเพิ่มเติมเป็นเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในปัจจัยผลผลิตของโครงการ นั้นเป็นเพราะ โครงการปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูกนั้น เป็นเรื่องการปลูกพืช ผัก ที่ทุกครัวเรือนมีประสบการณ์และความชำนาญอยู่แล้วเพราะส่วนใหญ่เติบโตมากับอาชีพเกษตรกร ซึ่งทักษะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทางการเกษตร ดังนั้นการอบรมให้ความรู้เรื่องการปลูกพืชผักและต้นไม้จึงเป็นเรื่องที่ประชาชนไม่สนใจ เพราะคิดว่าไม่มีประโยชน์ จึงให้ความสำคัญในเรื่องนี้ต่ำกว่าเรื่องอื่นๆ สอดคล้องกับผลงานของ ศูนย์ประเมินผล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2560) การประเมินผลโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ (5 ประสานสืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ถวายเป็นพระราชกุศล) ปีพ.ศ. 2560 พบว่า ด้านการนำแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่มาปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรของพื้นที่ของตนเองตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่พบว่าการนำความรู้เรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่หรือหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้นร้อยละ 17.65 มีเกษตรกรที่จัดทำบัญชีเป็นประจำเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.10 และมีเกษตรกรที่จัดทำบัญชีเป็นบางครั้งเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.90 สาเหตุที่เกษตรกรทำบัญชีเป็นบางครั้งเนื่องจากมีภารกิจมากจึงไม่มีเวลาเขียนหนังสือไม่ได้ยังไม่เข้าใจการทำบัญชีมากนักอายุมากทำให้ยากต่อการเรียนรู้อยู่ในช่วงเริ่มฝึกทำบัญชีเกษตรกรร้อยละ 91.77 มีการนำปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการมาใช้ประโยชน์ทั้งหมดในส่วนของเกษตรกรที่นำมาใช้บางส่วนและไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์เนื่องจากปัจจัยการผลิตบางส่วนไม่ตรงตามความต้องการของเกษตรกรบางชนิดไม่เหมาะสมของพื้นที่เกษตรกรและสัดส่วนการใช้ประโยชน์ของพื้นที่แล้วเกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนโดยการเพิ่มพื้นที่แหล่งน้ำและพื้นที่อยู่อาศัย/เลี้ยงสัตว์ซึ่งการปรับเปลี่ยนสัดส่วนดังกล่าวทำให้เกษตรกรร้อยละ 84.55 มีน้ำเพียงพอใช้ในการเกษตรทั้งปี

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เทศบาลควรศึกษาข้อกฎหมาย และบทบาทหน้าที่ พร้อมประชุมหารือและวางแผนในการบริหารโครงการเป็นให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของเทศบาลพร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง
2. เทศบาลควรแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบติดตามการใช้งบประมาณของโครงการบริหารงานและการใช้งบประมาณของผู้บริหารเทศบาล โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อความโปร่งใส และเพิ่มช่องทางประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ
3. เทศบาลควรสำรวจความต้องการของประชาชนในการขอรับต้นกล้าเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันและจัดหาต้นกล้าให้พอเพียงต่อความต้องการของประชาชน

4. เทศบาลควรจัดการอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมและปรับเปลี่ยนทัศนคติให้ประชาชนยอมรับและสนใจวิทยาการใหม่ๆ ในการปลูกพืชและเพิ่มช่องทางนำไปสู่อาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับทุกครัวเรือน
5. เทศบาลควรส่งเสริมความรู้ ทัศนคติ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงาน การปลูกจิตสำนึกและของประชาชน และผู้นำให้มีความรู้สึกรักทำงานให้กับชุมชนทุกวัน
6. การรับสมัครประชาชนที่เข้าร่วมโครงการควรคำนึงถึงความสมัครใจเข้าร่วมโครงการ
7. การรับสมัครและคัดเลือกปราชญ์เกษตรฯ/เกษตรกรต้นแบบเพื่อรับผิดชอบดูแลประชาชนที่เข้าร่วมโครงการควรพิจารณาถึงความเป็นต้นแบบหรือแบบอย่างที่ดีแสดงให้เห็นถึงการประสบความสำเร็จในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสานโดยมีแปลงตัวอย่างและสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับประชาชนที่เข้าร่วมโครงการได้อีกทั้งปราชญ์เกษตรฯจะต้องสมัครใจและมีเวลาในการติดตามเยี่ยมเยียนประชาชนที่เข้าร่วมโครงการด้วย
8. การประเมินประสิทธิผลโครงการปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูกของเทศบาลเมืองบางระจัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี สามารถนำไปต่อยอดเพื่อศึกษาในพื้นที่อื่นๆ ภายในจังหวัดหรือจังหวัดอื่นๆ ได้ และหน่วยงานในระดับพื้นที่ควรประชาสัมพันธ์และชี้แจงรายละเอียดการดำเนินงานโครงการให้ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทราบอย่างชัดเจนและทั่วถึง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ ในด้านผลกระทบของโครงการปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูกของเทศบาลเมืองบางระจัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบเพิ่มเติมที่ละเอียดอ่อนตรงกับประเด็นที่ต้องการศึกษามากขึ้น รวมถึงศึกษาในพื้นที่อื่นๆ ภายในจังหวัดหรือจังหวัดอื่นๆ ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ศูนย์ประเมินผล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2560). การประเมินผลโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ (5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ถวายเป็นหลวง) ปี พ.ศ. 2560. กรุงเทพฯ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- เทศบาลเมืองบางระจัน. (2560). ข้อมูลประชากร. สิงห์บุรี : เทศบาลเมืองบางระจัน.
- อรศรี งามวิทยาพงศ์. (2550). ปฏิรูปการศึกษา : มุมมองทางกระบวนการทัศน์และบริษัทสังคัมไทย. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้ง.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2552). รายงานผลการประเมินผลโครงการพัฒนาเกษตรทฤษฎีใหม่โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปี 2551. กรุงเทพฯ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- ปริญญช พิบูลสราวุธ. (2548). หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2561, จาก <http://www.pathum1.net/sufficiency/ebook/p3.pdf>.
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics : An Introductory Analysis*. Third edition. New York : Harper and Row Publication.

ยุทธศาสตร์การพัฒนาแผนพัฒนาเทศบาลเพื่อการพัฒนาชุมชนยั่งยืนของเทศบาลตำบลเขาชี
จรรย์ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

Strategy of Municipal Development Plan for Sustainable Community
Development of Khao Chi Chan Sub-district Municipality, Sattahip District,
Chonburi Province

สุชินชยันต์ เพ็ชรนิล*สืบทระกูล คำโมง*

Suchinchayun Pethnin*Suebsakul Commong*

คณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม*

Public Administration Siam Technology College*

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยประยุกต์มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างแผนพัฒนาของเทศบาล 2) ทดสอบความเหมาะสมของรูปแบบเชิงยุทธศาสตร์ สำหรับการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชน 395 คน จาก 6 ชุมชน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย แล้วนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ สถิติอัตราส่วนร้อยละ และค่าเฉลี่ย เพื่ออธิบายสภาพทั่วไปของข้อมูลที่จัดเก็บได้ และสถิติวิเคราะห์ ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยพหุ เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจต่อกระบวนการสร้างแผนพัฒนาเทศบาลกับการพัฒนาชุมชนยั่งยืน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจะใช้วิธีการบรรยายเชิงพรรณนาจากสภาพจริง ผลการวิจัยพบว่า

1. การสร้างความตระหนักและความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล หลังการพัฒนาระดับความรู้ ความเข้าใจ ($\bar{X} = 6.75$) สูงกว่าก่อนการพัฒนา ($\bar{X} = 4.42$)
2. ระดับการพัฒนาชุมชนยั่งยืนของเทศบาลอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.04$)
3. เมื่ออิทธิพลของ การระบุและวิเคราะห์ปัญหา การให้ความรู้ ความเข้าใจ การประชาสัมพันธ์ การจัดทำและดำเนินการ และการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาเทศบาลสูงขึ้น ทำให้การพัฒนาชุมชนยั่งยืนสูงขึ้น
4. การดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ผลการวิจัยรูปแบบเชิงยุทธศาสตร์สำหรับจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาลดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลสัมฤทธิ์ทำให้เทศบาลมีแผนพัฒนาที่ดีและเหมาะสมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์การพัฒนา แผนพัฒนาเทศบาล การพัฒนาชุมชนยั่งยืน

Abstract

This research is an applied research with the objective of 1) creating a development plan of the municipality 2) testing the suitability of the strategic model for the formation of

development plan of the municipality. The sample consisted of 395 people from 6 communities they were obtained by simple random sampling, data then were analyzed by using descriptive statistics such as percentage and average. To explain the general condition of the data collected, the statistical analysis in used was multiple regression analysis in testing the relationship between satisfaction and the process of creating the municipal development plan, for qualitative data the descriptive method is employed, according to the real situation.

The research found that

1. Creating awareness and knowledge Understanding of the municipal development plan after development, the level of knowledge and understanding ($\bar{X} = 6.75$) was higher than before development ($\bar{X} = 4.42$).

2. The level of sustainable community development of the municipality is at the highest level ($\bar{X} = 4.04$).

3. When the influence of Identifying and analyzing problems providing knowledge, understanding, and public hearings Preparation and operation and monitoring and evaluation of the municipality's development plan Resulting in higher sustainable community development.

4. The 5-step implementation of the research of strategic model for the development plan of the municipality has operated efficiently and success, resulting in the municipality having a sound development plan and suitable for the local development plan.

Keywords: Strategy for Development, Municipal Development Plan, Sustainable community development

บทนำ

การวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกระบวนการกำหนดทิศทางในอนาคตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมาย เพื่อการพัฒนาในอนาคต โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัดแผนพัฒนาอำเภอ และนโยบายในการพัฒนาท้องถิ่นโดยกำหนดสภาพการณ์ที่ต้องการบรรลุ และแนวทางในการบรรลุบนพื้นฐานของการรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบด้านและเป็นระบบ ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่นและปัญหา/ความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นด้วย สามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ท้องถิ่น

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาท อำนาจ หน้าที่อย่างกว้างขวาง โดยมีใช้จะมีเพียงหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะพื้นฐานแก่ประชาชนในท้องถิ่นนั้นแต่ยังขยายบทบาทหน้าที่ออกไปรวมถึงการพัฒนาชุมชนซึ่งประกอบด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่นอีกด้วย ประกอบกับเป็นองค์กรที่เปิดโอกาสให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารงานและ การตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีความจำเป็นในการตรวจสอบ ทั้งการใช้ทรัพยากรจากรายได้ที่ท้องถิ่นจัดเก็บเอง รายได้จากการที่รัฐบาลจัดสรรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และมีความโปร่งใสมากที่สุด การวางแผนถือเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้เทศบาล เมืองเขาสามยอตบรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว โดยใช้ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม เทศบาลเมือง เขาสามยอต จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาและแนวทางการพัฒนาเมื่อได้ดำเนินการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจหลัก กำหนดจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์แล้วยุทธศาสตร์การพัฒนาจะก้าวไปสู่เป้าหมายความต้องการในอนาคตซึ่งเป็นเครื่องชี้นำในการกำหนดวิธีการหรือขั้นตอนที่ท้องถิ่นปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีการปฏิบัติตามแผนงานโครงการที่กำหนดให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในช่วงเวลาที่กำหนด มีการควบคุม ติดตามและวัดผลประเมินผลโดยการบริหารจัดการตามแผนงาน โครงการ จะต้องเป็นการบริหารผลจากการออกประชาคมพบว่า ประชาชนยังไม่เห็นความสำคัญของการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการ จัดทำแผนพัฒนาเทศบาลน้อยมากส่งผลให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงจากการประชาคมน้อยมาก ทำให้ขาดฐานข้อมูลที่แท้จริงในการนำไปจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล ปัญหาดังกล่าวอาจเกิดจากประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของแผนพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้น เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหา และสนองตอบความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นและนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้อย่างแท้จริง การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาเพื่อสร้างแผนพัฒนาเทศบาลและทดสอบความเหมาะสมของรูปแบบเชิงยุทธศาสตร์สำหรับการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาล โดยอาศัยภาคีการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เพื่อช่วยให้การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองเขาสามยอต มียุทธศาสตร์ในการจัดทำแผนพัฒนาที่ชัดเจน มีแผน พัฒนาที่ดี มีประสิทธิภาพ ทำให้ได้แผนพัฒนาชุมชนที่เหมาะสมและสามารถถ่ายทอดรูปแบบเชิงยุทธศาสตร์สำหรับจัดทำแผนดังกล่าวไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ต่อไปได้

คำถามการวิจัย

1. แผนพัฒนาของเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี เป็นอย่างไร
2. รูปแบบเชิงยุทธศาสตร์สำหรับการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างแผนพัฒนาของเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

2. ทดสอบความเหมาะสมของรูปแบบเชิงยุทธศาสตร์สำหรับการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

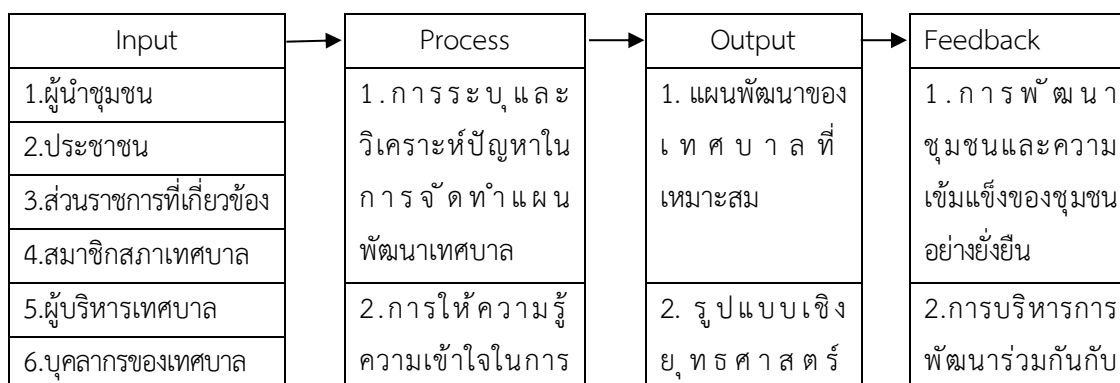
กรอบแนวคิด

ในการวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์ยุทธศาสตร์การพัฒนาแผนพัฒนาเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี เพื่อการพัฒนาจัดการที่ดี มีความโปร่งใสและพร้อมที่จะให้มีการตรวจสอบทั้งโดยหน่วยงานของรัฐและประชาชน ซึ่งในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ ใช้วิธีการออกจัดประชุมประชาคมในแต่ละชุมชน เพื่อรับฟังและรวบรวมข้อมูลความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละชุมชนมาจัดทำโครงการหรือกิจกรรมในการสนองตอบความต้องการของประชาชนให้ตรงตามจุดประสงค์ของแต่ละชุมชนมากที่สุด

ชุมชนยั่งยืนของเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ระบบเป็นกรอบแนวคิด นั่นคือทฤษฎีระบบเป็นวิธีจัดการที่ผสมผสานหน้าที่การจัดการกิจกรรมการจัดการ และการวางแผนเชิงกลยุทธ์เข้าด้วยกัน โดยพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมภายนอก โดยที่ระบบ ๆ หนึ่งประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลย้อนกลับ (เฉลียว บุรีภักดิ์, 2546, หน้า 14)

ในการสร้างแผนพัฒนาของเทศบาลได้ยึดขั้นตอนในการแก้ไขปัญหาทุกขั้วรอบทางยุทธศาสตร์การพัฒนาซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การระบุและวิเคราะห์ปัญหาทุกขั้วรอบ 2) การกำหนดและวิเคราะห์ปัญหา 3) การกำหนดเป้าหมายของยุทธศาสตร์ 4) การสร้างหน่วยระบบทำงาน 5) การจัดหาทรัพยากร (เฉลียว บุรีภักดิ์, 2546, หน้า 2 - 4)

จากขั้นตอนข้างต้น กระบวนการในการสร้างแผนพัฒนาของเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยประยุกต์แนวทางไว้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ระบุและวิเคราะห์ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ 2) การให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ 3) การประชาสัมพันธ์แผนพัฒนาเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ 4) การจัดทำแผนและการดำเนินการตามแผนพัฒนาเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ 5) การติดตามและประเมินผล

7.แบบทดสอบความตระหนักและความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล	จัดทำแผนพัฒนาเทศบาล 3.การประชาสัมพันธ์แผนพัฒนาเทศบาล	สำหรับการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาล	ประชาชนและตรงตามความต้องการของประชาชน
8.แบบสอบถามการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจต่อกระบวนการสร้างแผนพัฒนาเทศบาลกับการพัฒนาชุมชนยั่งยืน	4.การจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลและดำเนินการตามแผนพัฒนาเทศบาล		3.การดำเนินงานโครงการบรรลุวิสัยทัศน์เป้าหมายและวัตถุประสงค์
	5.การติดตามและประเมินผล		

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ทำการศึกษา จะศึกษาจากประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ซึ่งมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป คน จาก 6 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนหนองจันทน์ ชุมชนโรงสี ชุมชนเขาชีจรรย์ ชุมชนเอื้ออาทร 1 ชุมชนเอื้ออาทร 2 ชุมชนเอื้ออาทร 3 จำนวน 30,149

2. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ จะศึกษาจากประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำนวน 395 คน จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่ การจัดอบรมเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล กับกลุ่มตัวอย่างและดำเนินการระบุและวิเคราะห์ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล โดยใช้ SWOT Analysis

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

4.1 แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ โดยแบบทดสอบมี 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ทดสอบ เป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) มี 4 ข้อ ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ โดยการถามคำถามแล้วให้กลุ่มตัวอย่างผู้เข้ารับการอบรมตอบใช่ และไม่ใช่ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือถูกได้ 1 คะแนน และผิดได้ 0 คะแนน 0-5 คะแนน จำนวน 30 ข้อ ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนยั่งยืนเป็นแบบอัตราส่วน โดยการให้คะแนน 0-5 คะแนน จำนวน 25 ข้อ

4.2 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อกระบวนการสร้างแผนพัฒนาเทศบาลกับการพัฒนาชุมชนยั่งยืน โดยแบบสอบถามมี 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) จำนวน 4 ข้อ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อกระบวนการสร้างแผนพัฒนาเทศบาลเป็นแบบอัตราส่วน โดยการให้คะแนนยังไม่มีคะแนนเหมาะสม ซึ่งส่งผลกระทบต่อการบริหารการพัฒนาของเทศบาล คือ ในการจัดทำโครงการตามพันธกิจ (เป้าประสงค์) ของเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ จะเน้นการพัฒนาเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น ไม่มีการจัดทำโครงการพัฒนาอย่างครอบคลุมและสมดุล ทำให้การพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ ยังไม่เกิดคุณภาพของมิติทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ ผู้วิจัย ภาควิชาและกลุ่มตัวอย่างผู้เข้ารับการอบรม ร่วมประชุมชี้แจงที่ระดมชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ ทั้ง 6 ชุมชน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนาถึงรายละเอียดของปัจจัยต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์สภาพทั่วไปของข้อมูลและคุณสมบัติทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สถิติอัตราส่วนร้อยละ การวิเคราะห์ระดับความรู้ความเข้าใจในการทำแผนพัฒนาตำบล ระดับความพึงพอใจต่อกระบวนการสร้างแผนพัฒนาตำบล และระดับการพัฒนาชุมชนยั่งยืน ใช้การคิดค่าเฉลี่ย

6.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจต่อกระบวนการสร้างแผนพัฒนาเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ กับการพัฒนาชุมชนยั่งยืนใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. การระบุและวิเคราะห์ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ในขั้นตอนนี้ได้ดำเนินการวิเคราะห์ปัญหาความบกพร่องของแผนและรูปแบบการจัดทำแผนของเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ ที่ผ่านมาโดยใช้ Swot Analysis ทำการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่าการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

2. การให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยร่วมกับเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ สำนักงานท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี และวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม ได้ดำเนินการส่งเสริมพหุภาคีในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนของเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ โดยการจัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผน พัฒนา โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสิ้น 2 รุ่น รุ่นละ 2 วัน โดยมีการทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ ก่อนและหลังอบรมโดยพบว่า หลังการอบรม ระดับความรู้ความเข้าใจ ($\bar{X} = 6.75$) สูงกว่าก่อนการอบรม ($\bar{X} = 4.42$)

3. การประชาสัมพันธ์แผนพัฒนาเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ คณะผู้ร่วมอบรมความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ ได้เข้าร่วมดำเนินการวิเคราะห์ปัญหาความบกพร่องของแผนและ

รูปแบบการจัดทำแผนของเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ที่ผ่านมาโดยใช้ Swot Analysis ทำการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่าในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

วิธีการและกระบวนการดำเนินการ ดังนี้

3.1 เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้กับประชาชน

3.2 การระดมความคิด สร้างความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมายในการจัดทำแผนพัฒนาร่วมกับภาคีเครือข่ายและประชาชน

3.3 ร่วมตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนผลที่ได้ คือเป็นการสะท้อนข้อมูลภาพรวมของชุมชนและนำเสนอร่างแผนงานให้ประชาชนได้รับรู้และร่วมกันพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของแผนความเหมาะสม และตรงกับความต้องการของประชาชน รวมทั้งช่วยกันจัดลำดับความสำคัญของแผนงาน/โครงการที่จะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหา

4. การจัดทำแผนและดำเนินการตามแผน มีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

4.1 การจัดลำดับความสำคัญของแผนกิจกรรมว่าเรื่องใดมีความสำคัญและต้องลงมือทำก่อนและสามารถเชื่อมโยงไปสู่การแก้ไขปัญหาอื่น

4.2 การนำแผนความต้องการในการพัฒนาชุมชนที่ได้บูรณาการเข้ากับแผนงานของเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ ผลที่ได้ตามแนวทางการดำเนินการดังกล่าวเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ ได้ทำโครงการที่อยู่ในแผนตามจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการระดับชุมชน คือ เวทีประชาคมชุมชน “คืนข้อมูล ความรู้ให้ชุมชน” เพื่อเสนอข้อมูลการจัดทำแผนพัฒนา เพื่อการเรียนรู้ร่วมกันในการวิเคราะห์และวางแผนแนวทางขับเคลื่อนพัฒนาในแต่ละด้านในเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ โดยจัดเวทีประชาคมทั้ง 6 ชุมชน

เมื่ออิทธิพลของการระบุและวิเคราะห์ปัญหา การให้ความรู้ ความเข้าใจ การประชาสัมพันธ์การจัดทำและดำเนินการและการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ สูงขึ้น ทำให้การพัฒนาชุมชนยั่งยืนสูงขึ้น และการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.04$)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การระบุและวิเคราะห์ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ เพื่อสร้างความเข้าใจทุกฝ่ายและแสวงหาภาคีเครือข่ายในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาความบกพร่องของแผน และรูปแบบการจัดทำแผนของเทศบาลอย่างมีส่วนร่วมทฤษฎีที่นำมาใช้ในขั้นตอนนี้ ประกอบด้วย รูปแบบการมีส่วนร่วม, แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม, ระบุและวิเคราะห์ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล เป็นการนำ

แนวคิดทฤษฎีไปปรับใช้ในการพิจารณาคัดเลือกตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน และชี้ให้ตัวแทนเห็นความสำคัญของการพัฒนาชุมชนซึ่งเกิดจากความต้องการของชุมชน ดำเนินร่วมกันของชุมชน เพื่อประโยชน์ของคนในชุมชนโดยกรณีส่วนความต้องการในการพัฒนาแต่ละชุมชน ไปจัดทำรายละเอียดโครงการ/กิจกรรมการพัฒนา บรรจุไว้ในแผนพัฒนาสี่ปีเพื่อดำเนินการตามแผนต่อไป

2. การติดตามและประเมินผล ดำเนินการโดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจต่อการบวนการสร้างแผนพัฒนาเทศบาลกับการพัฒนาชุมชนยั่งยืน พบว่าแก้ไขพัฒนาปรับปรุงให้ปัญหานี้หมดไปการมีส่วนร่วมในการคิด ปรัชญาการตัดสินใจนำไปสู่การวางแผนและการร่วมดำเนินการติดตามประเมินผลไปสู่การแก้ไขพัฒนาขยายผลให้เกิดความต่อเนื่องต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ พันธ์ พฤษ์สุนันท์ และคณะ (2545) ที่พบว่า สมาชิกชุมชนสามารถเรียนรู้ร่วมกัน รู้จักชุมชนตนเองมากขึ้นจากการย้อนอดีต การวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็ง การมองอนาคตชุมชนการเรียนรู้ปัญหา และทุนทางสังคมของชุมชน สามารถร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขร่วมกันตัดสินใจ เกิดเป็นแผนแม่บทเพื่อพัฒนาชุมชนน้อยๆ ร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการและร่วมกันนวัตกรรมเพื่อการพึ่งพาตนเองสอดคล้องกับปัญหาความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

3. การให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล เป็นขั้นตอนการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวแบบทางความคิดเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาให้กับตัวแทนประชาชนในแต่ละชุมชน โดยการจัดอบรมให้ความรู้และได้มีการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังอบรม

ทฤษฎีที่นำมาใช้ในขั้นตอนนี้ประกอบด้วย หลักวิชาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนา, หลักวิชาเกี่ยวกับทฤษฎีระบบ, หลักการวางแผน เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมร่วมของชุมชนเป็นสำคัญ ฉะนั้นจะเห็นว่าความต้องการนั้นต้องมาจากความเห็นชอบและตกลงพอใจของคนในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ หรือส่วนรวมของชุมชนเมื่อดำเนินการเสร็จผลประโยชน์นั้นเป็นของชุมชน ความต้องการที่แท้จริงย่อมทำให้เกิดความร่วมมือไปสู่การดำเนินการได้ง่ายเพราะทุกคนในกลุ่มที่ยอมรับแล้วยอมรับตระหนักในการที่จะความเข้าใจในด้านโครงสร้างและบทบาทอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในการด้านการวางแผนและการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ปรากฏว่า คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมีความรู้ความเข้าใจในด้านการวางแผนจัดทำแผนพัฒนาตำบลได้อย่างถูกต้องตามหลักของการวางแผน

4. การประชาสัมพันธ์แผน เป็นการจัดเวทีประชุม เชิงปฏิบัติการระดับชุมชนหรือเวทีประชาคมชุมชน เพื่อเสนอข้อมูลการจัดทำแผนพัฒนาเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน ในการวิเคราะห์และวางแผน แนวทางขับเคลื่อนแผนพัฒนาในแต่ละด้านในชุมชน

ทฤษฎีที่นำมาใช้ในขั้นตอนนี้คือการวางแผนพัฒนาเทศบาล, การประชาคมกับการพัฒนา, ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมเวทีให้ความสำคัญกับประชาคมตำบล เพราะประชาคมชุมชนถือเป็นความรู้สึกร่วมและความรู้สึกผูกพันร่วมของประชาชน สมาชิกกลุ่ม และสมาชิกองค์กรในชุมชน ซึ่งมีจิตสำนึกที่ต้องการจะเข้าร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนร่วมกัน ตลอดจนมีความต้องการที่จะร่วมกำหนดอนาคตและแนวทางการพัฒนาของชุมชนเพื่อประโยชน์โดยรวมของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ คารม คำพิฑูรย์ (2545) ศึกษาวิจัยการบริหารจัดการในการ

วางแผนพัฒนาองค์การได้มีความรู้ความเข้าใจถึงยุทธศาสตร์การพัฒนาว่าในการพัฒนานั้นต้องมีแผนการอันชาญฉลาด สำหรับใช้ทำงานพัฒนาเป็นแผนการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชา ทฤษฎี แนวความคิดและข้อมูลสภาพจริง ที่ถูกต้องเหมาะสมกับเรื่องที่จะทำการพัฒนาในครั้งนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีชา สันรัมย์ (2541) พบว่าการฝึกอบรมให้ความรู้

5. การจัดทำแผนและดำเนินการตามแผน เป็นขั้นตอนที่มีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

5.1 การจัดลำดับความสำคัญของแผนกิจกรรมว่าเรื่องใดมีความสำคัญและต้องลงมือทำก่อนและสามารถเชื่อมโยงไปสู่การแก้ไขปัญหาอื่น

5.2 การทำความเข้าใจความต้องการในการพัฒนาชุมชนที่ได้บูรณาการเข้ากับแผนงานของเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

ทฤษฎีที่นำมาใช้ในขั้นตอนนี้ประกอบด้วยแนวคิดหลักการบูรณาการและแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการซึ่งมีความสำคัญต่อการจัดทำแผนและดำเนินการตามแผน ทั้งนี้เพราะในการจัดทำแผนและดำเนินการตามแผนต้องมีกระบวนการและในขั้นตอนการบูรณาการจะได้วิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน เป็นแผนแม่บทของชุมชน จากนั้นนำแผนแม่บทจัดทำแผนปฏิบัติการชุมชนโดยนำยุทธศาสตร์การพัฒนาแต่ละสาขามาวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของจารุภา เชาวเจริญ (2545) ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดทำแผนและการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาสุขภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดปราจีนบุรี พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ครอบคลุมการบริหารส่วนตำบล เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า การบริหารจัดการโดยการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนมีการปฏิบัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

พัฒนาเทศบาลทั้ง 5 ขั้นตอน มีผลต่อการพัฒนาชุมชนยั่งยืนของเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ทั้งนี้ เป็นเพราะในการบริหารจัดการของเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ พบว่า มีปัจจัยหลายประการที่มีส่วนส่งเสริมให้เทศบาลเมืองเขาสามยอดสามารถให้พันธกิจพัฒนาท้องถิ่นบรรลุผลของเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ ซึ่งเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ให้ความสำคัญกับกระบวนการในการสร้างแผนพัฒนาเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ ในอนาคตอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพและบทบาทหน้าที่ของเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ เพื่อที่จะให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับวิช นิภาวรรณ (2546, หน้า 50-51) ได้กล่าวถึง การวางแผน (Planning) เป็นการสนับสนุนการบริหารงานทางเทศบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คล่องตัวทั่วถึง และสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชนอย่างทั่วถึงมิใช่เป็นลักษณะของการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเป็นรายปี หรือเป็นลักษณะของการรวบรวมโครงการต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2546, หน้า 34 - 35) ได้กล่าวถึงแผนพัฒนาท้องถิ่นไว้ดังนี้คือ เป็นการแปลงแผนยุทธศาสตร์การ 4 องค์ประกอบ คือ การกำหนด

ปัญหาและวิเคราะห์ข้อมูล, การกำหนดและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา, การกำหนดแนวทางเพื่อแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น และการจัดทำแผนและโครงการ

6. การพัฒนาชุมชนยั่งยืนของเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี อยู่ในระดับมากที่สุด โดยที่กระบวนการในการสร้างแผนมีผลต่อวัตถุประสงค์เป้าหมายจุดมุ่งหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนและวิสัยทัศน์ ในที่สุด

ดังนั้น จากการวิจัยยุทธศาสตร์การพัฒนาแผนพัฒนาเทศบาลเพื่อการพัฒนาชุมชนยั่งยืนของเทศบาล ตำบลเขาชีจรรย์ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ซึ่งพบว่าการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลที่ผ่านมา ขาดรูปแบบที่ดีทำให้ได้แผนพัฒนาเทศบาลที่ไม่เหมาะสม โดยมีองค์ประกอบของปัญหาได้แก่

1. การจัดทำแผนพัฒนาเป็นไปในลักษณะที่ขาดวิชาการรองรับ
2. การจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาลขาดบางมิติ
3. การจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาลขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน
4. ประชาชนขาดความตระหนักและความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผน

ซึ่งการดำเนินการตามกระบวนการในการสร้างแผนพัฒนาเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ อำเภอ สัตหีบ จังหวัดชลบุรี ทั้ง 5 ขั้นตอน มีรูปแบบที่ดีทำให้ได้แผนพัฒนาที่เหมาะสม คือ

- 1) เป็นแผนพัฒนาที่มีหลักวิชาการรองรับ
- 2) เป็นแผนพัฒนาที่มีลักษณะที่ชัดเจนในทิศทางการพัฒนาที่ครอบคลุมทุกมิติ
- 3) เป็นแผนพัฒนาที่เปิดโอกาสให้พัฒนาไปสู่การปฏิบัติโดยมีหลักคิดที่ว่าภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนา

หนึ่งๆ จะมีแนวทางการพัฒนาได้มากกว่าหนึ่งแนวทางและภายใต้แนวทางการพัฒนาหนึ่งจะมีโครงการ/กิจกรรม ได้มากกว่าหนึ่งโครงการ/กิจกรรมที่จะต้องนำมาดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการในแต่ละยุทธศาสตร์การพัฒนาซึ่งจะหลักคิดร่วมกันกับประชาชนและชุมชน มีการบริหารการพัฒนาที่ตรงต่อความต้องการของประชาชน

- (4) การดำเนินงานโครงการบรรลุวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่วางไว้
- (5) ทำให้เทศบาลมีทิศทางและเป้าหมายในการพัฒนาอย่างชัดเจน
- (6) ทำให้เกิดการประสานการดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และช่วยลด

ความขัดแย้งและขจัดความซ้ำซ้อนในการทำงาน

ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการวิจัยยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อการพัฒนาชุมชนยั่งยืนของเทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ อำเภอ สัตหีบ จังหวัดชลบุรี เป็นงานวิจัยที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความร่วมมือความรู้ความสามารถจากผู้บริหาร สมาชิกสภา เทศบาล, พนักงานเทศบาล, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน , คณะกรรมการหมู่บ้านและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องซึ่งจะต้อง

หลอมรวมศาสตร์ความรู้ของแต่ละสาขาวิชาผสมผสานเชื่อมโยงและเติมเต็มสิ่งที่ขาดให้กันและกันซึ่งจำเป็นจะต้องให้ผู้ร่วมดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาลมีความรู้ความเข้าใจประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน

1. ทำการวิเคราะห์ปัญหาและความบกพร่องของแผนและรูปแบบการจัดทำแผน
2. สร้างความเข้าใจกับผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล ผู้นำท้องที่คณะกรรมการหมู่บ้านและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการจัดทำแผนพัฒนาและแสวงหาภาคีเครือข่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาแล้ว จึงเริ่มดำเนินการสำรวจสภาพปัญหาและบริบทในพื้นที่
3. วิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน พร้อมกับปัญหา อุปสรรคและโอกาสในการพัฒนา โดยให้ผู้ร่วมดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาร่วมกันกำหนดตัวแบบของยุทธศาสตร์การจัดทำแผนพัฒนา พร้อมทั้งต้องให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความสำคัญในด้านการจัดทำแผนพัฒนาร่วมตรวจสอบตัวแบบยุทธศาสตร์เพื่อยืนยันความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์ จากนั้นจึงเริ่มดำเนินการทดลองยุทธศาสตร์และควรให้มีการติดตาม กำกับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ ตั้งแต่ก่อนการดำเนินงานระหว่างการทำงานและหลังการทำงาน
4. วิเคราะห์บทวนปรับปรุงกระบวนการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ตัวแบบรูปแบบเชิงยุทธศาสตร์สำหรับการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาลเป็นเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวแบบทางความคิด เรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนา ได้มีความรู้ความเข้าใจและความสามารถในระดับที่เพียงพอในการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาลและจะต้องศึกษาและเข้าใจในบริบทของพื้นที่โดยดำเนินการ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นจากกระบวนการผสมผสานกลวิธีต่าง ๆ ที่สามารถใช้ได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยตัวแบบยุทธศาสตร์ 5 ขั้นตอน และหลักทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเป็นแนวคิดในการวิเคราะห์ ในทุกขั้นตอนการดำเนินงานซึ่งผลการวิจัยรูปแบบเชิงยุทธศาสตร์ สำหรับการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลนี้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสัมฤทธิ์ สามารถทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแผนพัฒนาที่ดี เหมาะสมในการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นการนำผลวิจัยนี้ไปใช้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สนใจควรต้องดำเนินงานตามหลักการของตัวแบบยุทธศาสตร์การพัฒนาให้ครบถ้วนตามรายละเอียดทุกขั้นตอนและสามารถปรับใช้ได้ตามบริบทของแต่ละพื้นที่ ซึ่งตัวแบบยุทธศาสตร์นี้ เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ตัวแบบรูปแบบเชิงยุทธศาสตร์สำหรับการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกแบบมาให้มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับใช้ได้ทุกพื้นที่ทุกสถานการณ์ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่นั้น ๆ

บรรณานุกรม

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2546). การจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.

กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง.

คารม คำพิฑูรย์. (2545). การศึกษาการบริหารจัดการในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น

จารุภา เชาวเจริญ. (2545). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดทำแผนและการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาสุขภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปราจีนบุรี. นนทบุรี :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

เฉลียว บุรีภักดี. (2546). การออกแบบเทคนิควิธีด้านข้อมูลสาขายุทธศาสตร์การพัฒนา. เพชรบุรี :

สถาบันราชภัฏเพชรบุรี.

ปรีชา สันรัมย์. (2541). การพัฒนาศักยภาพการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พนัส พงษ์สุนันท์ และคณะ. (2545). การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนน่าอยู่ : กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี. ราชบุรี : กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2546). การบริหารและการจัดการเทศบาลในยุคปฏิรูปการเมือง. กรุงเทพฯ :

ปิธีเพลท โปรเซสเซอร์.

ศาสตร์พระราชากับความมั่นคงของมนุษย์ : ชาวไทยภูเขาเผ่าลาหู่ (มุเซอ) จังหวัดตาก
The King's philosophy and Human Security: Hill tribe groups at Tak Province

สิทธิเดช วงศ์ปรัชญา* วรสันต์ บุรณากาญจน์ **เสริมศิริ อัครพุฒิพันธ์*** วรณพร พุทธภูมิพิทักษ์ ****

Sittidet wongpraty* Vorasun Buranakarn** Sermsiri Akaraputipun***

Wannaporn Buddhapoompitak****

สมาคมวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรในพระราชูปถัมภ์*

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**

อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย***

นักวิชาการอิสระ****

The Association of National Defence College of Thailand Under The Royal Patronage of His

Majesty The King. *

Faculty of Architecture Chulalongkorn University.**

Invited lecturer Mahachulalongkornrajavidyalaya university***

Independent researcher****

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ ประกอบด้วย 3 โครงการย่อย 1.) สติชุมชนคนอยู่กับป่า 2.) สถาปัตยกรรมชุมชน คนอยู่กับป่า 3.) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ชุมชน มีวัตถุประสงค์ 5 ประการคือ 1.) เพื่อศึกษาบริบทวิถีชีวิตและความมั่นคงมนุษย์ของชุมชน 2.) เพื่อเผยแผ่และน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่ชุมชน 3.) เพื่อสร้างนวัตกรรมทางความคิดชุมชนสู่ท้องถิ่น 4.) เพื่อพัฒนาศักยภาพ คุณภาพชีวิตชุมชนตามแนวทางศาสตร์พระราชา 5.) เพื่อเกิดพระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9 รัชกาลที่ 10 และพระบรมวงศานุวงศ์ ประชากรที่ศึกษาจำนวน 1,135 คน ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพและวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า 1.) ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าลาหู่ (มุเซอ) มีบริบทวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ ภาษา ทศนคติ ค่านิยม เป็นของตนเองอย่างเคร่งครัด ขาดเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกิน มีความผูกพันกับสถาบันกษัตริย์ 2.) ชุมชนได้น้อมนำศาสตร์พระราชามาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตตั้งแต่ พ.ศ.2517 3.) ผู้นำชุมชนได้รับการติดต่อทางปัญญาคณะความรู้ศาสตร์พระราชามาได้หลัก 5 มิติและสามารถนำไปขยายผลเชิงประจักษ์ทางสหวิทยาการอย่างเป็นรูปธรรม 4.) ชุมชนยังคงอัตลักษณ์ชนเผ่าของตนอย่างเคร่งครัดและเชื่อมั่นในหลักศาสนาพุทธควบคู่กับความเชื่อดั้งเดิม สถาปัตยกรรมชุมชนคนอยู่กับป่าได้รับอิทธิพลจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกหล่อหลอมต่อการล่มสลายทางวัฒนธรรม ขณะเดียวกันความมั่นคงชีวิตมนุษย์ด้านสิทธิชุมชนคนอยู่กับป่ามีขีดจำกัดด้านต้นทุนชีวิต เกิดปัญหาความทับซ้อนกับที่ดินทางราชการ และประการสุดท้าย ชุมชนแห่งนี้เป็นต้นแบบของการน้อมนำศาสตร์พระราชามาในหลวงรัชกาลที่ 9 และรัชกาลที่ 10 มาประยุกต์ใช้จนได้ผลลัพธ์ในเชิงประจักษ์ ปัจจุบันส่วนราชการและชุมชนต่าง ๆ ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงาน และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างกว้างขวาง

คำสำคัญ : ศาสตร์พระราชา, สติชุมชน, ความมั่นคงของมนุษย์, เผ่าลาหู่ (มุเซอ)

Abstract

This research is Applied research consists of 3 specific research topics as: 1) The Human Rights of Community in the National Forest 2.) Community Architecture in the National Forest 3.) Buddhist Propagation to the Community in the National Forest. There are 5 objectives as: 1.) to study community context, community way of life and human security 2.) to disseminate and bring the King Rama IX's philosophy science to the community 3.) to create community innovative ideas to the local 4.) to develop community ability and life quality according to the King Rama IX's philosophy guidelines. 5.) To honor the King Rama IX, the reign of the King Rama X, and the Thai royal family.

This research methodology used qualitative research methods and participatory action research methods with 1,135 local community members as statistical population.

The results of the research were as follows: 1.) The Lahu tribal community (Lahu) has a context, culture, tradition, way of life, history, beliefs, languages, attitudes, values and values. Having ties with the monarchy 2.) The community has brought the King Rama IX 's philosophy as a way of life since 1974 3.) The community leaders have been developed intellectual knowledge from the King Rama IX's philosophy which contains the 5-dimensional principle and distribute actual multi-disciplinary results 4) The community still strictly maintains its tribal identity and believes along with Buddhism principles and traditional beliefs. The community architecture and local people the national forest has been influenced by the changing world trend with risk of the cultural collapse. At the same time, a limitation of human rights and community security in national forest area, has brought up the problems with government lands. 5) finally, The Lahu community is a empirical model of the application results of King Rama IX and King Rama X. Nowadays, government agencies and communities have learned and visited Lahu community as learning resources and eco-tourism.

Keywords: 1. King philosophy Science, 2. Human right, 3. human security, 4. Lahu

บทนำ

“คำว่าชาวบ้านนี้ก็จักเรียกชาวบ้านก็ได้ ชาวเขาก็ได้ก็เป็นชาวบ้านทั้งนั้น เคยไปถามชาวเขาพูดถึงเรื่องว่าจัดทำโครงการอย่างไร อะไรเราก็ช่วยกันนะ แค่ว่าบอกว่าหมู่เขาก็เป็นคนไทยเหมือนกัน...ก็หมายความว่าคนไทยเป็นชาวบ้านทั้งสิ้นช่วยกันทำ เขาก็อยากอยู่ในกฎหมายทำงานที่สุจริต หรือถ้าเราทำอะไรที่มีเหตุผล เขาก็จะช่วยรักษาป่า 3 อย่างให้เรา...” (พระบรมราโชวาท พระราชทานในวันเปิดสัมมนาการเกษตรภาคเหนือ สำนักงานเกษตรภาคเหนือ จ.เชียงใหม่ 26 กุมภาพันธ์ 2524) จากกระแสพระราชดำรัสฯ สะท้อนให้เห็นพระเนตรที่ยาวไกลเข้าใจสภาพปัญหาของเหล่าพสกนิกรที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ และราษฎรผู้ด้อยโอกาสที่กำลังประสบปัญหาความขัดแย้งกับภาครัฐและความเหลื่อมล้ำทางสังคมของผู้ด้อยโอกาสโดยเฉพาะปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ทำกินทับซ้อนกับพื้นที่ราชการ

ชาวไทยภูเขาเป็นกลุ่มชนที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูง ป่าภูเขาในพื้นที่ 17 จังหวัดทางภาคเหนือของไทย มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อ ภาษา ฯลฯ เป็นของตนเองประกอบด้วย ม้ง (แม้ว) เมี่ยน (เย้า) ปกาเกอญอ (กะเหรี่ยง) อาข่า (อิก้อ) ลาหู่ (มุเซอ) ลีซู (ลีซอ) ลีวะ ชมุ และถิ่น ส่วนใหญ่มีฐานะยากจนอยู่ในลักษณะ “คนขายขอบ” ซึ่งปัญหาความยากจนจะเป็นต้นเหตุของทุกปัญหา (ส่วนทะเบียนราษฎร สำนักงานทะเบียน กรมการปกครอง . 2542. หน้า 3-4; สิทธิเดชวงศ์ปรัชญา.2550. หน้า 1-5)

ชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอ (ลาหู่) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 8 จังหวัด ประกอบด้วย เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก ลำปาง กำแพงเพชร น่าน และเพชรบูรณ์ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ มูเซอดำ (ลาหู่) และมูเซอเหลือง (ลาหู่สี) มีความเชื่อภายใต้ปรัชญาของ “ใต้ฟ้าสี่คราม สรรพสิ่งลิขิตฟ้าและพรุ่งนี้ดีกว่าวันนี้เสมอ” มีสมญานามว่า “พรานป่า” กลุ่มชาติพันธุ์เผ่ามูเซอ มีประเพณี วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ ภาษา ความเชื่อ ที่ละเอียดอ่อน มีการแบ่งกลุ่มภายในของความเป็นลาหู่ (มูเซอ) ที่ซับซ้อน สำหรับชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอ (ลาหู่) ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษานี้เป็นกลุ่มลาหู่ (มูเซอดำ) เรียกโดยทั่วไปว่า “มูเซอดำแดง” มีความเคร่งครัดในวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ ฯลฯ และมีความผูกพันกับพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ 9 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ 9 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ (พระเจ้าอินทยศทิพย์) จึงเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญ ที่ชุมชนแห่งนี้ ที่ได้น้อมนำศาสตร์พระราชเข้าสู่วิถีชีวิตชุมชนและธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเป็นต้นมา (สิทธิเดช วงศ์ปรัชญาและคณะ.2559 ; ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงของจังหวัดในประเทศไทย.2554)

ความสำคัญของปัญหา พบว่าชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าหนึ่งที่มีอัตลักษณ์เป็นของตนเองภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมของไทย มีความเข้มแข็งการดำรงชีวิตภายใต้แนวทางศาสตร์พระราช แต่ขาดความมั่นคงในชีวิตมนุษย์ เช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าไทยอื่น ๆ คณะผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการศึกษาครั้งนี้ เพื่อนำมาเป็นต้นแบบของการแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่มีความเป็นพลวัตในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล 4.0 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทวิถีชีวิตและความมั่นคงมนุษย์ของชุมชน
2. เพื่อเผยแพร่และน้อมนำศาสตร์พระราชเข้าสู่ชุมชน
3. เพื่อสร้างนวัตกรรมทางความคิดชุมชนสู่ท้องถิ่น
4. เพื่อพัฒนาศักยภาพ คุณภาพชีวิตชุมชนตามแนวทางศาสตร์พระราช
5. เพื่อเกิดพระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9 รัชกาลที่ 10 และพระบรมวงศานุวงศ์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร /พื้นที่

ศึกษาเฉพาะคือ ชาวไทยภูเขาเผ่าลาหู่(มูเซอ) จังหวัดตากประชากรกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย บ้านส้มป่อย หมู่ 5, บ้านห้วยปลาหลด, บ้านมูเซอใหม่ หมู่ 8 ตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จำนวน 223 ครัวเรือน (915 คน); เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติตากสินมหาราช; เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พ่อค้า แม่ค้าตลาดมูเซอใหม่ พุทธอุทยาน 2 แห่ง รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,135 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

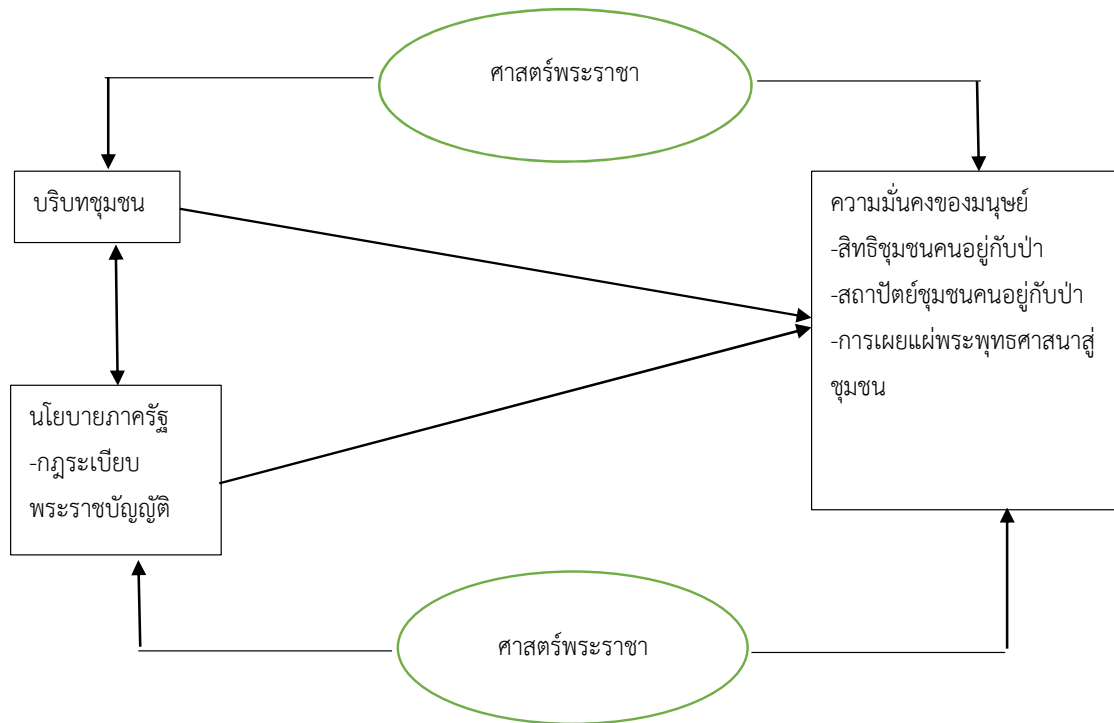
ศึกษาเฉพาะ ศาสตร์พระราชากับความมั่นคงของมนุษย์ ประกอบด้วย บริบทวิถีชีวิตชุมชน สิทธิชุมชน การนำศาสตร์พระราชาเข้าสู่ชุมชน การพัฒนาศักยภาพชุมชน, สถาปत्यชุมชนคนอยู่กับป่า การเผยแพร่ศาสนาพุทธสู่ชุมชน ซึ่งเป็นโครงการวิจัยย่อยภายใต้กรอบแนวคิดหลัก 3 โครงการ คือ 1. โครงการสิทธิชุมชนคนอยู่กับป่า 2. โครงการสถาปत्यชุมชนคนอยู่กับป่า 3. โครงการเผยแพร่พระพุทธศาสนาสู่ชุมชน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา ตั้งแต่ 1 มกราคม 2561 – 15 มกราคม 2562

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม สามารถนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ตัวแปรใช้สำหรับการศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย บริบทชุมชนนโยบายภาครัฐ/กฎระเบียบ พระราชบัญญัติ
2. ตัวแปรตาม คือ ความมั่นคงของมนุษย์ ได้แก่ สิทธิชุมชนคนอยู่กับป่า,สถาปत्यชุมชนคนอยู่กับป่า, การเผยแพร่พระพุทธศาสนาสู่ชุมชน

ทบทวนวรรณกรรม

1. ทฤษฎีความเกี่ยวพัน (Linkage Theory) (Rosenau.1969.pp.1-56) เชื่อว่าปัจจัยที่จะมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงใด ๆ จะมีความเกี่ยวพันระหว่างปัจจัยแวดล้อมภายใน และปัจจัยแวดล้อมภายนอก ซึ่งจะมีอิทธิพลปฏิภาคต่อกัน ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
2. ทฤษฎีความขัดแย้ง

เดวิด ล็อกวูด (David Lockwood.1956) ; สุภางค์ จันทวานิช. (2554) เชื่อว่าปัจจัยที่จะทำให้เกิดความขัดแย้งประกอบด้วย 1.) ความเหลื่อมล้ำของการอยู่ร่วมกัน 2.) การแย่งชิงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด 3.) การเอาเปรียบกันระหว่างกลุ่มภายในสังคม 3.ทฤษฎีความสัมพันธ์ (Gibney&Hansen.2005) เชื่อว่าการอยู่ร่วมกันของคนต่างวัฒนธรรมจะมีความสัมพันธ์กันใน 2 ลักษณะ คือ 1.) การอยู่ร่วมกันอย่างผสมกลมกลืน 2.) การอยู่ร่วมกันแบบขัดแย้งกัน ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสมานฉันท์ในการอยู่ร่วมกันประกอบด้วย 1.) ลดความแตกต่างและความเหลื่อมล้ำทางวัฒนธรรม 2.) ให้ความเสมอภาคในการอยู่ร่วมกัน

2. แนวคิดศาสตร์พระราชของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เป็นศาสตร์ที่สำคัญและมีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาป้องกันหรือแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์แก่เหล่าพสกนิกรและมวลมนุษยชาติให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมั่นคง สันติสุขและยั่งยืน พระองค์ทรงเน้นเรื่องการพัฒนา “คน” หมายถึง “การกระทำใด ๆ ต้องระเบิดจากข้างใน” นั่นคือการสร้างความเข้มแข็งให้กับคนในชุมชนให้พร้อมที่จะพัฒนาเสียก่อน แนวทางการเรียนรู้ศาสตร์พระราชประกอบด้วย 5 มิติ คือ 1. มิติเข้าใจเข้าถึงและพัฒนา 2. มิติภูมิสังคม 3. มิติหลักทรงงาน 23 ข้อ 4. มิติการสร้างคนด้วยการศึกษาและการเรียนรู้ 5. ใช้หลัก 3 ป. คือ ปฏิบัติ ปฎิยัติ ปฏิเวธ สำหรับหัวใจของศาสตร์พระราช ก็คือ ศาสตร์แห่งการพัฒนา (Science of development) ศาสตร์แห่งการครองตน (Science of behavior) และศาสตร์แห่งการอยู่ร่วมกัน (Science of co-existence) ในส่วนของศาสตร์พระราชเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ยังสามารถครอบคลุมเกี่ยวโยง เช่น ด้านการจัดการน้ำ ดิน ป่า และสิ่งแวดล้อม เกษตรทฤษฎีใหม่ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สหกรณ์ รวมถึงนวัตกรรมและพลังงาน นอกจากนี้ ในหลวงรัชกาลที่ 10 ได้พระราชทานแนวทางให้รัฐบาลและประชาชนยึดเป็นหลัก ปฏิบัติ 9 แนวทาง คือ 1.) ให้รัฐบาลช่วยเหลือประชาชน 2.) ทำทุกวิถีทางให้ประชาชนมีความสุข 3.) รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี 4.) สร้างภูมิคุ้มกันภัยคุกคาม 5.) สร้างระบบการศึกษาที่ดี 6.) ส่งเสริมจิตอาสา 7.) ทำให้ประชาชนเชื่อมั่นในระบบยุติธรรม 8.) ให้ข้าราชการประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี และ 9.) สืบสานพระราชปณิธานในหลวงรัชกาลที่ 9 (พระกระแสน้ำแห่ง สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 7 สิงหาคม 2560) ซึ่งการประชุมครั้งที่ 2 HSN (Human Security Network) เครือข่ายความมั่นคงมนุษย์ วาระ ระหว่างปี.2558-2559 ประธานยังได้มุ่งเน้นและผลักดันประเด็นหลัก 5 ประการคือ 1.) ประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2003 ที่เกี่ยวเนื่องความมั่นคงของมนุษย์ 2.) การป้องกันความเสี่ยงจากภัยพิบัติ 3.) การสาธารณสุข 4.) หลักนิติธรรม และ 5.) การพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม ประการสำคัญ ไทยยังตระหนักถึงนโยบายการทูตสาธารณสุข โดยการส่งเสริมประเด็นสาธารณสุขเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ เพราะปัญหาสาธารณสุขไม่ได้เป็นประเด็นเฉพาะของภายในประเทศหนึ่งประเทศใด ซึ่งการป้องกันและการแก้ไขปัญหาสาธารณสุขต้องอาศัยความร่วมมือของทุกประเทศ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปี พ.ศ. 2560 มาตรา 70 รัฐพึงส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข ไม่ถูกรบกวน ทั้งนี้ เท่าที่ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ หรือสุขภาพอนามัย นอกจากนี้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564 หน้า 1-80) ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาในการพัฒนาประเทศ เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้สังคมไทยยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฉบับที่ 9-11 ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศ เป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ 4.0 ตลอดจนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาฉบับที่ 12 จึงเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในการเชื่อมต่อกับยุทธศาสตร์ 20 ปี โดยแปลงยุทธศาสตร์ระยะยาวสู่การปฏิบัติ โดยกำหนดแผนงานและโครงการที่สำคัญที่ต้องดำเนินการให้เห็นผลงาน

เป็นรูปธรรมในช่วง 5 ปีแรก เพื่อเตรียมความพร้อม คน สังคมและเศรษฐกิจของประเทศ ให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ กับยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำ เพื่อสร้างโอกาสในการมีที่ดินทำกินอย่างยั่งยืนในรูปแบบครบวงจร เช่น การจัดสรรที่ดินทำกินอย่างมีเงื่อนไข เพื่อป้องกันการเปลี่ยนมือจากคนจนภาคเกษตรกรรมที่ไร้ที่ดินทำกิน ฯลฯ สนับสนุนการจัดตั้งธนาคารที่ดิน เพื่อเป็นกลไกที่ทำให้เกิดการกระจายการถือครองที่ดิน ซึ่งจะสอดคล้องกับการวิจัยชิ้นนี้ ที่มุ่งลดความเหลื่อมล้ำโดยสันติวิธี

ในงานวิจัยของสิทธิเดช วงศ์ปรัชญาและคณะ.(2559). เรื่องสันติวิธีธุรกิจชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอจังหวัดตาก ยังพบว่า 1.) ขาดความต่อเนื่องเชิงนโยบายการดำเนินงานของทางราชการขาดความเข้าใจ เข้าถึง และขาดธรรมาภิบาลในการแก้ไขปัญหา พรบ.อุทยานแห่งชาติฯ ประกาศทับพื้นที่อยู่ชุมชนจนนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำและขาดความมั่นคงในชีวิตมนุษย์ 2.) มีขีดจำกัดการพัฒนาศักยภาพธุรกิจชุมชน แนวทางการแก้ไข 1.) การบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกับชุมชนแก้ไขปัญหาตามหลักนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ (แนวพุทธ) 2.) ทบทวนกฎระเบียบข้อบังคับระดับกระทรวงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง 3.) ส่งเสริมชุมชน/ข้าราชการให้เกิดการเรียนรู้การบริหารความเสี่ยงร่วมกัน และงานวิจัยของ Zequan (2001,pp.389-390) แห่ง National University of Singapore ได้พบว่า การศึกษามีอิทธิพลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงศักยภาพของชนกลุ่มน้อย ทั้งด้านเอกลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ ค่านิยม และความเชื่อ ซึ่งจากการศึกษาชนกลุ่มน้อยในประเทศจีนตอนใต้ (มณฑลยูนนานและสิบสองปันนา) พบว่า การยกระดับทางการศึกษาเข้าไปยังท้องถิ่นของชนกลุ่มน้อยสามารถทำให้ลดความแตกต่างทั้งด้านเอกลักษณ์และชาติพันธุ์ทำให้เกิดการผสมกลมกลืนในสังคมมากขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) นำเครื่องมือที่ใช้วิจัยประกอบด้วย
 - 1.) การเก็บรวบรวมข้อมูลทางเอกสาร (ข้อมูลทุติยภูมิ)
 - 2.) การเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ในรูปแบบต่าง ๆ และการสังเกต ประกอบด้วย
 - 2.1) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (In Formal Interview) ประกอบด้วย
 - 2.1.1) การสัมภาษณ์เชิงบรรยาย (Narrative interview)
 - 2.1.2) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)
 - 2.1.3) สัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview)
 - 2.1.4) การสนทนากลุ่ม (Focus Group)
 - 2.2) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเป็นการสุ่มตัวอย่างกลุ่มเป้าหมาย
 - 2.3) วิธีการสังเกต
 - 2.3.1) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) โดยการดำเนินการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ เดือนกุมภาพันธ์ 2561 – ปัจจุบัน (15 มกราคม 2562) ด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์อย่างต่อเนื่อง
 - 2.3.2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) การสังเกตวิธีนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลในลักษณะคนในอย่างใกล้ชิด โดยผู้วิจัยได้เข้าสู่ชุมชน เพื่อเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาการวิจัย

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research :Par) เข้ามาใช้ประกอบกับการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อต้องการเข้าถึงข้อมูลอย่างถูกต้องและลึกซึ้ง สามารถที่จะนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการแก้ไขปัญหาได้จริง ทั้งในแง่มุมมองวิชาการและการยอมรับจากผู้มีส่วนร่วมทั้ง 3 ฝ่าย คือ ชาวบ้าน นักวิจัย และนักพัฒนา

สรุปผลการวิจัย

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. พบว่า ปัญหาสิทธิชุมชนคนอยู่กับป่า เกิดจากความทับซ้อนเชิงนโยบาย และการใช้อำนาจนิติรัฐ แสดงความเป็นเจ้าของพื้นที่ โดยขาดข้อมูลการประกาศกฎหมายที่ต้องดำรงความเป็นธรรมกับผู้ปฏิบัติและผู้ได้รับผลกระทบ ขณะที่ชุมชนกลุ่มเป้าหมาย มีบริบทวิถีชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ประวัติศาสตร์ ภาษา ความเชื่อ ฯลฯ ตามวิถีชนเผ่าลาหู่ (มุเซอ) และเป็นต้นทุนเชิงวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างเคร่งครัด มีความผูกพันและยึดมั่นต่อสถาบันกษัตริย์อย่างมั่นคง แต่ขาดความมั่นคงในชีวิตมนุษย์ โดยเฉพาะสิทธิการครอบครองสิทธิที่อยู่อาศัย และพื้นที่ทำกินเป็นของชุมชน ปัจจัยการแก้ไขปัญหาคือการแก้ไขกฎหมายให้เป็นธรรมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2. ชุมชนได้นำมโนทัศน์พระราชามาเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้อย่างได้ผลสัมฤทธิ์ แต่ไม่ได้รับการถ่ายทอดอย่างเป็นระบบ องค์กร มูลนิธิต่าง ๆ หลายหน่วยงานที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับชาวดองค์ความรู้ศาสตร์พระราชายังขาดชัดเจน และขาดความมุ่งมั่น กลับแสวงประโยชน์ทุกรูปแบบ โดยเฉพาะการฉกฉวยความดี และผลงานของผู้อื่น โดยอ้างว่าชุมชนแห่งนี้ประสบความสำเร็จเกิดจากองค์กรของตน จึงเข้าขายคอร์รับชั่นความดีของผู้อื่นอีกด้วย สถาปัตยกรรมชุมชนยังคงดำรงอัตลักษณ์และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3. ปัจจุบันชุมชนได้รับการติดต่อทางปัญญจาก 3 แหล่งเรียนรู้ คือ 1.) จากการฝึกฝนหาความรู้ของผู้นำชุมชน ที่น้อมนำพระราชดำรัสในหลวงรัชกาลที่ 9 และในหลวงรัชกาลที่ 10 มาประยุกต์ใช้อย่างมุ่งมั่น 2.) จากความเป็นโลกาภิวัตน์ ประสบการณ์จากองค์ความรู้บรรพบุรุษ และ 3.) ความเชื่อมั่นต่อพระพุทธศาสนา โดยมีพระอาจารย์เด่น นันทิโย (อดีตเป็นเจ้าอาวาสพุทธอุทยานบ้านห้วยปลาหลด) เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทยภูเขาทุกเผ่าและประชากรที่อยู่ใกล้เคียง และความเข้าใจปัญหาของหัวหน้าอุทยานฯ ตากสินมหาราช และอธิบดีกรมอุทยานคนปัจจุบัน ทำให้คลี่คลายปัญหาได้ในระดับหนึ่ง และ 4.) จากคณะวิจัยได้อบรมให้ความรู้กับชุมชนเกี่ยวกับศาสตร์พระราช

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4. การพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของประชากรมีขีดจำกัดทางกฎหมาย เพราะชุมชนอยู่ในเขตอุทยานฯ ขาดความมั่นคงของมนุษย์ ทุกอย่างขึ้นอยู่กับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติฯ และส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ขาดสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า และถนนที่มาตรฐานเข้าสู่ชุมชน ขาดเทคโนโลยีทางการศึกษาสาเหตุจากการขาดไฟฟ้า แต่ในวิกฤตก็เป็นโอกาส ปัญหาดังกล่าวสามารถทำให้ชุมชนอนุรักษ์ สืบสาน วัฒนธรรมของตนได้อย่างเป็นต้นแบบ เช่น การใช้วิถีชีวิตเชิงสถาปัตยกรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า ความเชื่อทางศาสนาพุทธและผีบรรพบุรุษอย่างเคร่งครัด และป้องกันการบุกรุกของกลุ่มทุนในรูปแบบต่าง ๆ ปัจจัยสำคัญคือ ความเชื่อมั่นต่อผู้นำตามธรรมชาติของตนและพระฝ่ายปฏิบัติ

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 5. ปัจจุบันประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้รับการยอมรับจากส่วนราชการ ภาคประชาชน ในการเป็นต้นแบบคนอยู่กับป่าในระดับหนึ่ง แม้ว่าในอดีตที่ผ่านมาจะมีปัญหาที่เกิดจากข้าราชการที่เกี่ยวข้องหาผลประโยชน์จนเกิดความขัดแย้งภายในชุมชน และบุคคลนอกชุมชน ข้าราชการบางส่วนที่ไม่เข้าใจกฎข้อห้าม และประเพณีของชนเผ่ามีพฤติกรรมส่วนตัวด้านชั่วช้าจึงกระทบกับความเชื่อของชุมชน ผิดผีของชนเผ่า ปัจจุบันแม้ข้าราชการบางคนย้ายออกจากพื้นที่ไปแล้วก็ยังคงมีอำนาจและอิทธิพล และยังสร้างความขัดแย้งอยู่เสมอ

ความสำเร็จและผลสัมฤทธิ์ของชุมชนชาวไทยภูเขาเผ่าลาหู่ (มุเซอ) แห่งนี้ เป็นผลจากในหลวงรัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์ทรงเสด็จเยี่ยม และให้ความเมตตาส่งเสริม ตลอดจนพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ 10 ที่ได้พระราชทานแนวทางการปฏิบัติ จนทำให้ชุมชนประชากรกลุ่มเป้าหมายต่างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ จึงควรเทิดพระเกียรติพระองค์ท่านเพื่อปวงชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าได้น้อมรำลึกตลอดไป

อภิปรายผล

ตามวัตถุประสงค์ 1.) บริบทวิถีชีวิตและความมั่นคงมนุษย์ของชุมชน ประชากรกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่า หรือที่เรียกว่า “ชาวไทยภูเขา” เผ่าลาหู่ (มุเซอ) มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อ อัตลักษณ์ คุณค่า เป็นของตนเอง มีวิถีชีวิตอยู่กับป่า ประชากรกลุ่มเป้าหมายบ้านห้วยปลาหลด และบ้านมุเซอใหม่ อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติตากสินมหาราช โดยเข้าอยู่ก่อนการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติตากสินมหาราช พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ 9 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ 9 พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุทนต์ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ฯ (พระอิสริยยศในขณะนั้น) ทรงเสด็จเยี่ยมบ้านห้วยปลาหลด เมื่อ 26 มกราคม 2517 ส่วนบ้านสัมปออยู่นอกเขตอุทยานแห่งชาติฯ ทรงมีพระราชดำริแนวทางการพระราชทานการอยู่กับป่า การใช้ประโยชน์จากป่าให้กับชุมชนที่ปรับเสด็จ ปัจจุบันได้รับการยกย่องว่าเป็นชุมชนที่รักษาป่าต้นน้ำเป็นที่ประจักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับศาสตร์พระราชาทรง 5 มิติที่เน้นเรื่องการพัฒนา “คน” หมายถึงการกระทำใด ๆ ต้องระเบิดจากข้างใน จะพบว่าประชากรกลุ่มเป้าหมาย มีการรวมตัวกันประกอบอาชีพทางการเกษตร ลักษณะวนเกษตร การใช้ประโยชน์จากป่าและการดำรงชีพในป่าอย่างพอเพียง เข้าใจธรรมชาติของป่า เข้าใจภูมิสังคมและบริบทเชิงวัฒนธรรมของตน นำหลักทรงงานของพระองค์ท่านมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับวิถีชีวิตของตน โดยทดลองการนำพืชเศรษฐกิจเมืองหนาว และการปลูกผักเพื่อการดำรงชีพ และนำมาขายในตลาดมุเซอที่พระองค์ท่านมีพระราชดำริให้ปลูกและสร้างตลาดชาวเขา ปัจจุบันเรียกว่า “ตลาดมุเซอ” จึงเป็น “นวัตกรรมทางปัญญาที่ครอบคลุมสหวิทยาการ” และสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน แต่ปัญหาสำคัญที่ประชากรกลุ่มเป้าหมายไม่สามารถดำรงชีพให้เกิดความมั่นคงชีวิตมนุษย์ก็คือการขาดปัจจัยพื้นฐานการดำรงชีวิต ขาดกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดความมั่นคงของมนุษย์ ตามรายงานการประชุมของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) “การพัฒนามนุษย์ 1994; มติ ครม.ลง 30 สิงหาคม 2548 และ 18 ธันวาคม 2550” “คุณค่าพื้นฐานความมั่นคงของมนุษย์ ประกอบด้วย 3 เรื่อง คือ 1.) การมีเสรีภาพหรือปลอดภัยจากความกลัว 2.) การมีเสรีภาพปลอดภัยจากความขาดแคลน และ 3.) ความเท่าเทียม เป็นผลจากขาดสิทธิชุมชนถิ่นที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม และการได้รับผลกระทบด้านการศึกษาอย่างน่าห่วงใย ทั้งนี้เพราะประชากรกลุ่มเป้าหมาย บ้านห้วยปลาหลด บ้านมุเซอใหม่และตลาดมุเซออยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติฯ แม้ว่าชุมชนและตลาดจะสร้างมาก่อน แต่การประกาศเขตอุทยานแห่งชาติฯ เป็นการ ประกาศทับพื้นที่ ส่งผลให้ขาดความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน และการพัฒนาทางการศึกษา แม้ว่าจะมีโรงเรียนบ้านห้วยปลาหลด ซึ่งอยู่ในชุมชนแต่ไม่สามารถพัฒนาศักยภาพการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์การศึกษาแห่งชาติได้ เนื่องจากไม่สามารถนำไฟฟ้าแรงสูงเข้าสู่ชุมชนได้ เนื่องจากเป็นเขตอุทยานแห่งชาติฯ เพราะเทคโนโลยีทางการศึกษาจำเป็นต้องใช้ไฟฟ้า ส่งผลทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพราะความมั่นคงของมนุษย์คือ “การมีที่ดินและน้ำเป็นของตนเอง มีสิทธิชุมชนถิ่นที่อยู่อาศัย” ปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือ มักเกิดความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ ที่บางส่วนขาดความเข้าใจ ประวัติศาสตร์ สังคมพหุวัฒนธรรม การประกาศ

พื้นที่ทับซ้อน โดยขาดการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่จะมีผลกระทบต่อหลักนิติรัฐ นิติธรรม และปัญหาต่าง ๆ จึงสอดคล้องกับพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ 9 เมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2544 “.....ประชาชนที่อยู่ในประเทศเขามีมานานแล้ว แต่ก็ไม่เป็นคนไทย คือ เขาถือว่าไม่เป็นคนไทย แท้จริง เขาอยู่และเกิดในเมืองไทย แต่ก็ไม่ได้รับประโยชน์ของความเป็นไทย สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติเหมือนกัน เพราะว่าถ้าหากว่ามีคนอยู่ในเมืองไทยและก็มีคนน้อยใจมาก ไม่มีใครเอาใจใส่ก็จะทำให้ความมั่นคงของประเทศด้อยไป.....” และกระแสพระราชดำรัสเมื่อ 27 มิถุนายน 2516 “....เราจะเอากฎหมายป่าสงวนฯ ไปบังคับคนที่อยู่ในป่าที่ยังไม่ได้สงวนแล้วเพิ่งไปสงวนทีหลัง โดยขีดเส้นบนกระดาษก็ดูชอบกลอยู่ แต่เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นเมื่อขีดเส้นแล้ว ประชาชนที่อยู่ในนั้นก็กลายเป็นผู้ฝ่าฝืนกฎหมายไป ถ้าดูในทางกฎหมายเขาก็ฝ่าฝืน เพราะว่าตามมาเป็นกฎหมายโดยชอบธรรม แต่ว่าถ้าตามธรรมชาติใครเป็นผู้ทำผิดกฎหมายก็ผู้ที่ขีดเส้นนั่นเอง เพราะว่าบุคคลที่อยู่ในป่านั้น เขาอยู่ก่อนเขามีสิทธิในทางเป็นมนุษย์ หมายความว่า ทางราชการบุกรุกบุคคล ไม่ใช่บุคคลบุกรุกบ้านเมือง....” และยังขัดแย้งกับแนวทางพระราชทานของในหลวงรัชกาลที่ 10 ที่ยึดหลักปฏิบัติให้รัฐบาลช่วยเหลือประชาชน ทำทุกวิถีทางให้ประชาชนมีความสุข ทำให้ประชาชนเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ให้ข้าราชการประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี ส่งเสริมจิตอาสา สืบสานพระราชปณิธานรัชกาลที่ 9 (พระกระแสรับสั่ง สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชการที่ 10 เมื่อ 7 สิงหาคม 2560) จากปัญหาข้างต้นจึงส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทั้งด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม นำไปสู่ความขัดแย้งที่ทำให้เกิดสำนึกความเป็นชาติพันธุ์และชนเผ่าชาตินักความเป็นไทย ปัญหาความขัดแย้งที่สำคัญ คือ ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ วัฒนธรรมการดำรงชีพ ขาดความต่อเนื่องเชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหา และมีส่วนซ้ำเติมความขัดแย้งอันเกิดจากความเชื่อ ความเหลื่อมล้ำในการอยู่ร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สิทธิเดช วงศ์ปรัชญา. 2550;2559 ; Hunt.1997 ; Anderson.1992) จากการแก้ไขปัญหาของจีน พบว่า มีปัญหาความขัดแย้งเช่นเดียวกัน เพราะมีความหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าเช่นกัน จีนแก้ไขปัญหาโดยการยกระดับการศึกษาเข้าไปยังท้องถิ่น เพื่อลดความแตกต่างและความเหลื่อมล้ำ และให้เกิดความสำนึกรักพวกพ้อง เริ่มเข้ากับชนกลุ่มใหญ่ สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zequan.2001; Johnson.2000;Tatu.2004;Comrie and Kupa.(1999).ซึ่งหากปล่อยให้เกิดความเหลื่อมล้ำจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคง และไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540,2550,2560;ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ;แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ; นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ.2558-2564) ที่บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิในการอนุรักษ์ พื้นฟูหรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สิทธิของบุคคล ชุมชน และการเข้าช่วยบริหารจัดการเกี่ยวกับที่ดิน น้ำ พลังงาน เพื่อฟื้นฟูจารีตประเพณี วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ การเสริมสร้างรากฐานความมั่นคง เพื่อตอบสนองความมั่นคงที่ยั่งยืนเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว และยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ เพื่อสร้างโอกาสในการมีที่ดินทำกินอย่างยั่งยืนในรูปแบบครบวงจรเพื่อลดปัญหาจึงสมควรมีการทบทวนนโยบายและ พ.ร.บ. เกี่ยวกับที่ดินอุทยานแห่งชาติฯ โดยมีการตรวจสอบข้อมูลการเข้าอยู่อาศัยในพื้นที่ หากพบว่าการเข้าอยู่มาก่อนประกาศ พ.ร.บ. ควรมีการทบทวนนโยบายและการแก้ไข พ.ร.บ.ให้เป็นธรรมตามหลักนิติรัฐและนิติธรรม เพื่อลดความขัดแย้ง จะพบว่าสาเหตุของความขัดแย้ง ประกอบด้วย 1.) พื้นฐานเบื้องหลังของสาเหตุ (Background) 2.) ความเชื่อ (Belief) 3.) ผลประโยชน์ (Benefit) 4.) ศาสนา (Religion) 5.) การถูกเหยียดหยามและความเหลื่อมล้ำ (Race) และแหล่งทรัพยากร (Resources) เพื่อนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างผสมกลมกลืน ลดปัญหาความขัดแย้งที่ดินทับซ้อนระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนที่กำลังเป็นชนวนสำคัญพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในหลายพื้นที่ทั่วประเทศ

สำหรับปัญหาของประชากรกลุ่มเป้าหมายก็มีความหลากหลายสาเหตุเช่นกัน ปัจจัยหลักได้คือพหุวัฒนธรรมเข้ามาอยู่เมื่อประมาณ 70 กว่าปีที่ผ่านมามีสาเหตุของประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือ ความไม่เข้าใจการปกป้องสิทธิของตนเนื่องจากขาดการศึกษา ไม่เข้าใจภาษาพื้นราบ และมีชีวิตอยู่ป่าห่างไกลสถานที่ทางราชการ และความเจริญ ทำให้ไม่ทราบข้อมูลข่าวสาร ปัญหาการทับซ้อนที่ดินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติตากสินมหาราชมีความขัดแย้งกับชุมชนมาอย่างยาวนาน แต่ปัจจุบันจากการที่หัวหน้าอุทยานฯ ใช้หลักการบริหารความขัดแย้งด้วยการเจรจา จึงทำให้ความขัดแย้งลดลง ต่างฝ่ายต่างเข้าใจในหน้าที่และบทบาทของตนตามกฎหมาย แต่กลับมีมูลนิธิบางองค์กรมาสร้างปัญหาทำให้เกิดความสับสนในพื้นที่

ตามวัตถุประสงค์ข้อ 2. การเผยแพร่และการน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่ชุมชน เป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะศาสตร์พระราชามีความครอบคลุมทั้ง 5 มิติ ตั้งแต่จิตอาวูทางความคิด จนถึงหลักการปฏิบัติ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม การนำผลการปฏิบัติสู่สาธารณชนขณะที่องค์กรภาครัฐและประชากรกลุ่มเป้าหมาย ยังขาดความเข้าใจศาสตร์พระราชอย่างชัดเจนและเป็นระบบสถาปัตยกรรมชุมชนยังคงดำรงอัตลักษณ์และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมช่วงที่ผ่านมาประชากรกลุ่มเป้าหมายได้น้อมนำกระแสพระราชดำรัสในหลวงรัชกาลที่ 9 มาทรงเป็นแนวทางในการปฏิบัติตั้งแต่ครั้งเสด็จเยี่ยมเมื่อ 26 มกราคม 2517 มาเป็นแนวทางปฏิบัติ เลิกปลูกฝิ่นและทำไร่เลื่อนลอย หันมาใช้ประโยชน์จากป่าและทำวนเกษตรและทำการค้าที่ตลาดมูเซอ จนเป็นที่ประจักษ์ สภาพปัจจุบันชุมชนแห่งนี้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ต้นแบบ “คนอยู่กับป่า การทำฝายชะลอน้ำและกักเก็บน้ำ จนภาครัฐภาคประชาชนต่างเข้าไปเรียนรู้ในชุมชนในลักษณะต่าง ๆ แต่ในสภาพความเป็นจริง เป็นเพียงนำประสบการณ์และหลักปฏิบัติเผยแพร่ให้ผู้สนใจทราบเท่านั้น มีมูลนิธิที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์พระราชกลับไม่เข้าใจ “ศาสตร์พระราช” แต่มุ่งที่จะฉกฉวยผลประโยชน์ทางชื่อเสียงและอื่น ๆ และอ้างว่าองค์กรของตนเป็นผู้ริเริ่มให้ชุมชนแห่งนี้ประสบความสำเร็จ มีการเข้าไปหาผลประโยชน์ดังกล่าว จนเป็นที่เบียดเบียนของชุมชนและเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติตากสินมหาราช เพราะโดยสภาพความเป็นจริง ความสำเร็จทั้งหมดเกิดจาก “ความเชื่อมั่นและความจงรักภักดีต่อในหลวงรัชกาลที่ 9 และสถาบันพระมหากษัตริย์” และจากพระราชดำรัสของในหลวงรัชกาลที่ 9 พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องบางคนและบางมูลนิธิดังกล่าว จึงไม่สอดคล้องกับ “ศาสตร์พระราช” และการเผยแพร่ศาสตร์พระราช เนื่องจากศาสตร์พระราชมีความยิ่งใหญ่ครอบคลุมทั้ง 5 มิติ ตั้งแต่การจิตอาวูทางความคิด การวิเคราะห์หาหนทางปฏิบัติ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ศิลและการปฏิเวธ การนำไปสู่หัวใจของศาสตร์พระราช คือ ศาสตร์แห่งการพัฒนา (Science of development) ศาสตร์แห่งการครองตน (Science of behavior) และศาสตร์แห่งการอยู่ร่วมกัน (Science of co-existence) ที่เน้นเรื่องการพัฒนา “คน” เป็นหลัก นอกจากนั้นยังไม่สอดคล้องกับทฤษฎีความเกี่ยวพัน (Linkage Theory) ; ทฤษฎีความขัดแย้งและทฤษฎีความสัมพันธ์ (Rosenau.1969.pp.1-56 ; สุภาศักดิ์ จันทวานิช.2554 ; David Lockwood.1956 ; Gibney& Hansen.2005) ดังนั้นการเผยแพร่ศาสตร์พระราชเข้าสู่ชุมชนต้องมีความชัดเจน ผู้เผยแพร่จะต้องเป็นต้นแบบของการปฏิบัติหน้าที่มีหัวใจของศาสตร์พระราชอยู่ในตน เข้าใจทั้งหลักวิชาการและหลักปฏิบัติในสังคมพหุวัฒนธรรมด้วย ศาสตร์พระราชเป็นองค์ความรู้ที่พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ โดยเฉพาะในหลวงรัชกาลที่ 9 นำมาให้ราษฎรใช้ปฏิบัติต่อสู้กับความยากจน ด้วยการจิตอาวูทางปัญญาให้กับประชาชน และรวบรวมศาสตร์ทุกสาขาไว้ด้วยกัน จึงมีคุณูปการต่อปวงชนอย่างหาที่สุดมิได้

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การสร้างนวัตกรรมทางความคิดสู่ชุมชนท้องถิ่น เป็นการปฏิบัติที่เป็นผลจากการเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชน โดยนำหลักทั้ง 5 มิติ การเผยแพร่และให้เข้าใจหัวใจของศาสตร์พระราช เพื่อนำไปสู่ความมั่นคงของมนุษย์ โดยเฉพาะประชากรกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็น “คนชายขอบ” ที่คนส่วนใหญ่ไม่

เข้าใจ สังคมพหุวัฒนธรรมจะมองอย่างหลวมๆ การเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่ามีขีดจำกัดในการเรียนรู้ที่เกิดจากความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและทุนทางเศรษฐกิจ แต่ในมุมกลับกันก็มีทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ การได้เรียนรู้ศาสตร์พระราชา และเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาศักยภาพทางการศึกษา จะสามารถทำให้ทุนทางวัฒนธรรม (ประกอบด้วย 2 คุณค่า คือ 1.) คุณค่าทางเศรษฐกิจของปัจเจกชนและชุมชน 2.) คุณค่าทางจิตใจให้เกิดสำนึกการเป็นคนไทยและรักท้องถิ่น เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวาง การเผยแพร่ดังกล่าว ประชากรกลุ่มเป้าหมาย สามารถที่จะนำไปต่อยอดทางความคิด นำไปสู่การตีความทางความคิดสู่นวัตกรรมทางความคิดของชุมชนท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายใต้กระแสความเป็นโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดความมั่นคงในระดับท้องถิ่นหรือชุมชนรากหญ้าได้อย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เพราะสังคมพหุวัฒนธรรมมีมูลค่าอยู่ในชุมชนท้องถิ่น โดยไม่ต้องแสวงหาเพียงแต่สืบทอด อนุรักษ์ ส่งเสริมและต่อยอดก็จะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ทางปัญญาอย่างมีคุณภาพ

ตามวัตถุประสงค์ข้อ 4. การพัฒนาศักยภาพ คุณภาพชีวิตชุมชนตามแนวทางศาสตร์พระราชา จะเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของมนุษย์ (การประชุมครั้งที่ 2 HSN (Human Security Network) เครือข่ายความมั่นคงมนุษย์ วาระ ระหว่างปี.ย.2558-2559 ; รายงาน การประชุมของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNPD) “การพัฒนามนุษย์ ค.ศ. 1994” ; ในหลวงรัชกาลที่ 10 “หลักปฏิบัติพระราชทาน 9 ประการ”) การพัฒนาศักยภาพคุณภาพชีวิตตามแนวทางศาสตร์พระราชาของประชากรกลุ่มเป้าหมาย พบว่า ได้นำหลักพัฒนาจิตใจแนวพุทธโดยพระอาจารย์ เด่น นันทิโย ได้เข้าสู่ชุมชนแห่งนี้ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2526 และเผยแพร่ธรรมะในชุมชนแห่งนี้จนเป็นที่ยอมรับควบคู่กับความเชื่อบรรพบุรุษและผีของชนเผ่า โดยนำหลักธรรมต่าง ๆ รวมทั้งการปฏิบัติภาวนาสู่ชุมชน ทำให้เกิดสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ 2 สถาบัน คือ 1.) ความเชื่อมั่นต่อสถาบันกษัตริย์ที่เกิดจากการเสด็จเยี่ยมของในหลวงรัชกาลที่ 9 2.) หลักพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เข้าใจหลักธรรมชาติขณะเดียวกันการพัฒนาศักยภาพเพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตของชุมชน คือการที่พระอาจารย์ เด่น นันทิโยและพระสงฆ์สายปฏิบัติร่วมกับชุมชนสร้างโรงเรียน และนำหลักพระพุทธศาสนาเข้าสู่ชุมชน รวมทั้งจากสถาบันชุมขนของชนเผ่าลาหู่ (มูเซอ) เชิงวัฒนธรรมจะพบว่าการสร้างบ้านเรือน สถานที่ตามความเชื่อ (ลานจะคิ) พื้นที่ทำกิน รวมทั้งสุสานบรรพบุรุษ จะมีการกำหนดพื้นที่อย่างเป็นสัดส่วนไม่ห่างไกลกันมากนัก ประการสำคัญคือ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความมั่นคงการตั้งถิ่นฐานทางกายภาพของชุมชนในระดับหนึ่ง แต่ปัจจัยที่มีผลกระทบต่องิชีวิตชุมชน คือความมั่นคงในการเป็นเจ้าของถิ่นฐานในฐานะคนไทยและอยู่อาศัยมาก่อนการประกาศของทางราชการเป็นอุทยานแห่งชาติ ซึ่งหากนำหลักคิดด้านรัฐศาสตร์แนวพุทธและสถาปัตยกรรมชุมชนมาสู่การปฏิบัติ จำเป็นต้องนำ 3 หลักมาพิจารณา คือ 1.) หลักคิด (หลักปรัชญา) 2.) หลักภาษาสืลาและโวหาร 3.) หลักสารัตถะ มาใช้อย่างมีธรรมาภิบาล ในหลักที่ 1. หลักคิด (หลักปรัชญา) เป็นเรื่ององค์ความรู้ และข้อเท็จจริงของปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น จะพบว่าชุมชนประชากรกลุ่มเป้าหมายอยู่ก่อนการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ แต่ขาดเอกสารสิทธิการครอบครอง ขณะที่อุทยานแห่งชาติฯ มี พ.ร.บ.รองรับและเป็นเจ้าของพื้นที่ตามหลักนิติ แต่หลักรัฐศาสตร์แนวพุทธและหลักสถาปัตยกรรม ที่เน้นไม่เปลี่ยนวิถีชีวิตคนแต่จะร่วมกันพัฒนา เข้าใจในหลักอริยสัจ 4 นอกจากนั้นศาสตร์พระราชาและพระราชดำรัสในหลวงรัชกาลที่ 9 เกี่ยวกับคนอยู่กับป่า (กระแสพระราชดำรัสเมื่อ 27 มิถุนายน 2516 ; 31 ธันวาคม 2521 ; เมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2544 และพระบรมราโชวาทเมื่อ 25 มีนาคม 2524) จะพบว่า พระองค์มีความมุ่งมั่นแก้ไขปัญหาของราษฎรในระดับรากหญ้า และสำนึกความเป็นข้าราชการที่ดี ของรัฐให้ตระหนักในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นองค์รวม อย่างบูรณาการทุกภาคส่วน เข้าใจสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลง เพื่อความผาสุกของประชาชน

ภายใต้หลักนิติรัฐ นิติธรรมดั่งนั้นแนวทางการแก้ไขปัญหาคือ “การประสานความคิดระหว่างเจ้าหน้าที่ ประชากร กลุ่มเป้าหมาย และรัฐบาลเข้าแก้ไขปัญห” เช่น การออกโฉนดชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความมั่นคง และอุทยานแห่งชาติฯ ก็ได้ประโยชน์จากข้อตกลงที่ชุมชนจะต้องไม่กระทำการใด ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ประการสำคัญเป็นการป้องกันการบุกรุกของกลุ่มนายทุน และได้อาสาสมัครปกป้องป่าตามแนวพระราชทานในหลวงรัชกาลที่ 10 คือการสร้างจิตอาสาให้กับสังคม และยังเป็นต้นแบบของการแก้ไขปัญหการบุกรุกป่า การทำลายสภาพสิ่งแวดล้อม ลดความขัดแย้งระหว่างราษฎรกับรัฐ และความเหลื่อมล้ำ เป็นการใช้ศาสตร์พระราชาสร้างความมั่นคงให้กับมนุษย์ และเป็นต้นแบบคนอยู่กับป่าอย่างยั่งยืน เพราะการออกโฉนดที่ดินของชุมชนจะไม่สามารถซื้อขายได้ และผู้อยู่นอกชุมชนก็ไม่มีสิทธิที่จะเข้าไปใช้ประโยชน์ที่ดินชุมชนและยังสามารถดำรงอัตลักษณ์ สืบสานวิถีชีวิตชนเผ่าและสถาปत्यชุมชนได้อย่างยาวนาน ซึ่งทั้งอุทยานฯ ชุมชนกลุ่มเป้าหมายและนโยบายการรักษาป่าเพื่อส่วนรวมต่างได้ประโยชน์ร่วมกัน ในหลักที่ 2 คือหลักภาษาลีลาโวหาร ข้าราชการและประชากรกลุ่มเป้าหมายจำเป็นต้องเจรจาและร่วมกันศึกษาและแก้ไขปัญหาย่างบูรณาการและมีธรรมาภิบาล ในหลักที่ 3 หลักสารัตถะ คือหลักการที่ทุกฝ่ายต้องเคารพและยอมรับความจริง และแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ทั้งหลักฐานนิติศาสตร์และวิทยาศาสตร์ รวมทั้งการยอมรับความคิดเห็นต่าง และใช้หลักของศาสตร์พระราชามาช่วยแก้ไขปัญหาย่างมีธรรมาภิบาลและบูรณาการทุกภาคส่วนร่วมกันแก้ไขปัญห

ตามวัตถุประสงค์ข้อ 5. เพื่อเกิดพระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9 รัชกาลที่ 10 และพระบรมวงศานุวงศ์ การที่ชุมชนประชากรกลุ่มเป้าหมายได้น้อมนำพระราชดำรัสของในหลวงรัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์ และนำศาสตร์พระราชามาเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ จนประสบผลสัมฤทธิ์ในเชิงประจักษ์ และเป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงาน เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์และวัฒนธรรมชนเผ่า ถือว่าเป็นต้นแบบของการนำศาสตร์พระราชามาเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ แต่อาจมีปัญหที่เกิดจากระบบนิติรัฐและนิติธรรมที่นโยบายภาครัฐและดำเนินกิจกรรมเชิงนโยบายของส่วนราชการที่ผ่านมาก็ตาม แต่ความมุ่งมั่นของชุมชนฯ ในการน้อมนำพระราชดำรัสฯ ความผูกพันกับสถาบันกษัตริย์และหลักธรรมทางศาสนาพุทธผ่านพระสายปฏิบัติ ทำให้สามารถฝ่าฟันอุปสรรคจนเป็นที่ปรากฏ จึงสมควรที่จะใช้ชุมชนแห่งนี้เป็นต้นแบบของการน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การปฏิบัติจริง เพื่อเกิดพระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9 และรัชกาลที่ 10 ต่อไป และอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติฯ

ข้อเสนอแนะ

1. ในการปฏิบัติ

1.1 เพื่อการแก้ไขปัญหาย่างเบ็ดเสร็จและเป็นองค์รวม ควรให้กรมอุทยานแห่งชาติฯ เป็นเจ้าภาพหลักในการศึกษาและดำเนินการแก้ไขปัญหาร่วมกับชุมชน บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับแก้กฎหมายที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะนำมาเพื่อประโยชน์1. ในการปฏิบัติของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

1.2 กำหนดอนุกรรมการร่วมกันระหว่างอุทยานฯ และชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญห ทั้งในเชิงยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ร่วมกันระหว่างชุมชนกับอุทยานแห่งชาติฯ เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์พิทักษ์ป่าและสิทธิชุมชนให้สอดคล้องและเป็นไปตามกรอบรัฐธรรมนูญ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12

2. ข้อเสนอแนะสำหรับนักวิชาการ

2.1 ควรมีการศึกษาชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ และชนเผ่าอื่นในภาพรวม เพื่อประโยชน์ในการอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรม และเพื่อคุณค่าของความเป็นไทย

2.2 ควรศึกษาโอกาสและภัยคุกคามที่เกิดจากความเหลื่อมล้ำในการอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรม

2.3 ควรให้มีการเรียน การสอนประวัติศาสตร์ และสังคมพหุวัฒนธรรม ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อุดมศึกษา และการศึกษาหลังวัยเรียน โดยเฉพาะวิชาประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม เพื่อปลูกสำนึก ทดแทนคุณแผ่นดินและควรนำเสนอให้ทุกฝ่ายรับทราบ และปฏิบัติ โดยให้กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวง อุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม นำไปพิจารณาใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

เอกสารอ้างอิง

- กระแสพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.(2516). [ออนไลน์].เข้าถึงข้อมูลวันที่ 10 พฤษภาคม 2558. จาก<https://th.wikiquote.org/wiki/>. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
- กระแสพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9.(2544). [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 10 พฤษภาคม 2561.จาก http://www.rdpb.go.th/rdpb/visit/philosophy_of_sufficiency_economy.html.
- กระแสพระราชพระราชดำรัสในหลวงรัชกาลที่ 10 (2560). [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 10 พฤษภาคม 2561. จาก<https://m.facebook.com/thestandardth/posts/1755236904769194>:0
- ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูง 20 จังหวัดในประเทศไทย.(2554). กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.(ฉบับที่ 12). กองแผนงาน.[ออนไลน์].เข้าถึงข้อมูลวันที่ 1 มีนาคม 2561. จาก planning2.mju.ac.th/wtms_documentDownload.aspx?id=MjM3ODk=
- ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี.(2561). สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.(2560). สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.พิมพ์ที่:สำนักพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- วรสันต์ บุรณากาญจน์. (2552). บ้านพอเพียง อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและประหยัดพลังงาน Sufficient Home: Environmental and Energy Conservation. ศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีอาคารและสิ่งแวดล้อม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. บริษัท สุขุมวิทมีเดียมาร์เก็ตติ้ง จำกัด. โดยทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ (วช.)
- วรสันต์ บุรณากาญจน์. (2555). พลิกโฉมแกนความคิดในการออกแบบสถาปัตยกรรมยั่งยืน The New Paradigm Shift for Sustainable Architecture. บริษัท อาร์ต คลับ จำกัด. ISBN 978-616-305-047-2

-
- สิทธิเดช วงศ์ปรัชญา.(2550). **ชนกลุ่มน้อยชาวไทยภูเขากับความมั่นคงของชาติ กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ม้ง.** ดุษฎีนิพนธ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2554). **ทฤษฎีสังคมวิทยา.** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จี.พรินท์ (1991) จำกัด.
- ประมวลกฎหมาย ระเบียบเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย.(2542). สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง.โรงพิมพ์อสาารักษาดินแดน กรมการปกครอง ถนนพหลโยธิน กรุงเทพฯ
- Anderson.B.(1992). **The New World Disorder.** The New Lift Review, I (193), 3-14Comrie and Kupa. (1999). **communicating with Maori: Can public relations become bicultural?** Public Relations Quarterly.
- David Lockwood. (1956). **Some Remarks on “The Social System”.**British Journal of Sociology, Vol.19, No2.
- Gibney&Hansen. (2005), yang (2002:269-275); **E-Wilma van den Veen.20. GLOBAL MIGRATION PERSPECTIVES** No. 22 January 2005 beyond the bounds of responsibility: western states and measures to prevent the arrival of refugees.
- Hunt, J. G., & Osborn, R. N. (1997). **Organization Behavior. 6th ed.** New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Rosenau. (1969). **Linkage politics.** New York: The Free Press. pp.1-56

ภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักธรรมขันติ-โสรัจจะ
ของวัยรุ่นในเขตปริมณฑล

Immunity to premature pregnancy of the teenagers with the principle of
Khanti-Soracca of the teenagers in the metropolitan area

กรุณา มธุลาภรังสรรค์* พระมหาไกรวรรณ ชินทติโย**

พระครูโสภาสากัญจนธรรม* พระครูปลัดสุวิทย์ อุกฤษโศก**

Karuna Mathulapransan* Phramaha Kraiwan Chiinathattiyo,**

Phrakru Opaskanchanatam* Phrakrupalat Suravut Ukitchok**

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**

Mahamakut Buddhist University* Mahachulalongkornrajavidyalaya University**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร เพื่อศึกษาการนำหลักขันติ-โสรัจจะกับการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นในเขตปริมณฑล การสร้างรูปแบบภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักธรรมขันติ-โสรัจจะ พบว่า สภาพปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนมากอายุ 15 - 16 ปี มีการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้าง/พนักงานบริษัท มีภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักขันติ-โสรัจจะ ของวัยรุ่นในเขตปริมณฑลรวม อยู่ในระดับปานกลาง และรูปแบบภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักธรรมขันติ-โสรัจจะประกอบด้วย กระบวนการขั้นตอนในการจัดกิจกรรม พูดคุยสนทนา เป็นรายบุคคลและสนทนากลุ่มย่อย ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความสนทนสนมไว้วางใจ เชื่อใจ แล้วกล่าสอบถาม กล่าปรึกษา ขอคำแนะนำ ให้คำแนะนำ ให้เกิดความอดทนต่อความยากลำบาก ตรากตรำ ความเจ็บใจ และให้มีความสงบเสงี่ยม มีความสงบใจ มีความหนักแน่น เยือกเย็น สุขุมรอบคอบ ดำรงตนและดำเนินชีวิตด้วยขันติ ความอดทน อดกลั้นต่อความลำบาก ความตรากตรำ ความเจ็บใจและโสรัจจะ ความสงบเสงี่ยม เจริญตนในการดำรงชีวิต

คำสำคัญ : 1. ภูมิคุ้มกัน, 2. การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร, 3. หลักธรรมขันติ-โสรัจจะ

Abstract

The research had the adjectives as follows: To analyze the problematic states of the premature pregnancy, to study on how to apply the Buddhist principle of Khanti-Soracca to premature pregnancy of the teenagers in metropolitan area, and to create the model of Immunity for the premature pregnancy of the teenagers. The results of the research were found as follows: In connection with premature pregnancy problem, personal factors of the respondents were found that most of the teenagers were 15-16 years of age, they had lower secondary education, and their parents were employees of the companies. In connection with comparative analysis, comparison of Khanti-Soracca and premature pregnancy of teenagers in the metropolitan area, classified with different gender, age, educational level, and parental occupation, was found that overall was not different. But physical / mental aspects were

significantly different at the 0.05 level, which was in accordance with the hypothesis. And in connection with Immune model of premature pregnancy with the principle of Khanti-Soracca, family members should create love, attachment, and understanding, which would create immunity for teenagers, and the principle of virginity before marriage should be adhered as well. All these would help reduce the risk behavior of mental changes and thoughts that affected teenagers having the opportunity to risk behavior in various fields, especially sexual risk behaviors by the words "don't, and stop ". This had to be the rejection that came from the true intention to avoid and protect oneself

Keywords: 1. Immunity, 2. Premature Pregnancy, 3. Buddhist Principle of Khanti-Soracca

บทนำ

จากสถิติของกรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข พบว่าอัตราการตั้งครรภ์ในแม่ที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปีมีมากถึงร้อยละ 14.7 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์มาตรฐานขององค์การอนามัยโลกกำหนดไว้ที่จะต้องไม่เกินร้อยละ 10 นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อปัญหาอัตราทารกแรกเกิดมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ 2,500 กรัม (2.5 กิโลกรัม) ที่พบมากถึงร้อยละ 8.7 ซึ่งมากกว่ามาตรฐานที่องค์การอนามัยโลกกำหนดไว้จะต้องไม่เกินร้อยละ 7 ในขณะนี้ประเทศไทยมีการคลอดบุตรจากแม่ที่เป็นวัยรุ่นวันละประมาณ 140 ราย หรือประมาณปีละ 50,000 ราย ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงมาก แสดงให้เห็นว่าสถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นปัญหาที่รุนแรงของสังคม ดังนั้นผู้ปกครองจึงต้องมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานได้ประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ถูกที่ควร การคบเพื่อนต่างเพศเป็นสิ่งที่ทำได้ แต่ต้องเป็นไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม ผู้หญิงต้องรักษาวลสงวนตัวเพื่อจะได้ไม่เกิดปัญหามีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร พฤติกรรมเหล่านี้ทุก ๆ ฝ่ายต้องทำให้เกิดขึ้นในวัยรุ่นให้ได้ เพื่อช่วยลดปัญหาการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นไทยจากสภาพภายในจิตใจยิ่งทนยากลำบากยิ่งกว่า หากทนไม่ไหว อดไม่ได้บางครั้งอาจจะเกิดปัญหาที่ยุ่ยากตามมา เกิดเป็นคนต้องทนให้ได้ ความอดทนแปลจากภาษาบาลีว่า “ขันติ” แปลว่า “ความอดทนอดกลั้น” มักจะมีแทรกอยู่ในธรรมหมวดต่าง ๆ เช่นธรรมทำให้งามคือขันติ โสรัจจะ คำว่า “ขันติ” ในธรรมหมวดนี้อธิบายขยายความว่า ความอดทน อดได้ทนได้เพื่อบรรลุความดีงามและความมุ่งหมายอันชอบ ส่วนคำว่า “โสรัจจะ” ขยายความว่า “ ความเสถียร อธิษฐานงาม รักความประณีตหมดจดเรียบร้อยงดงาม หากใครอดทนได้ด้วย ความสงบเสถียรคนนั้นชื่อว่าผู้งาม

การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น จะเกิดในช่วงอายุประมาณ 10-19 ปี โดยการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พบมากที่สุดในพื้นที่เขตจังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดนครปฐม และจังหวัดปทุมธานี เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าว เป็นเขตพื้นที่โรงงานอุตสาหกรรม ที่มีแรงงานจากภูมิภาคต่างๆเข้ามาทำงานจำนวนมาก จึงมีสถิติการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นอยู่ในอันดับต้น ๆ ของทั้งประเทศ ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวก็ควรได้รับการแก้ปัญหาให้เหมาะสมโดยเร็วที่สุด

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญการนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นภูมิคุ้มกันในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เพื่อตนเองและครอบครัว และสังคม เพื่อให้การดำรงชีวิตมีความมั่นคง ทำให้เกิดสติ รู้ปล่อยวางในอารมณ์ที่ไม่ดีออกไป ทำให้มีขันติ และโสรัจจะ อย่างมั่นคงในชีวิต จึงอยู่เย็นเป็นสุขในชาตินี้ และชาติหน้าได้ ด้วยจิตที่เป็นบุญเป็นกุศล ผู้วิจัยเห็นว่าการวิจัยเรื่องภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักขันติ-โสรัจจะ ของวัยรุ่นในเขตปริมณฑล ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจ และนำ

ศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพื่อนำไปสู่วิสัยทัศน์ประเทศไทยตามที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ได้กำหนดไว้ เป็นไปตามกลยุทธ์การวิจัยและนโยบายสังคมและคุณภาพชีวิตของคณะรัฐมนตรีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร
- 2 เพื่อศึกษาการนำหลักขันธ์ติ-โสรัจจะ กับ การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นในเขตปริมณฑล
- 3 เพื่อเปรียบเทียบการนำหลักขันธ์ติ-โสรัจจะ กับ การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นในเขตปริมณฑล
4. การสร้างรูปแบบภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักธรรมขันธ์ติ-โสรัจจะ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติแก้ปัญหาดังครรภ์วัยรุ่น

พระราชบัญญัติ การป้องกันและแก้ไขปัญหาดังครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นของประเทศไทยมีจำนวน เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม และเศรษฐกิจในภาพรวม และปัญหาดังครรภ์ในวัยรุ่นของประเทศไทยมีความซับซ้อนและไม่อาจแก้ไขได้ด้วยอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่ง ดังนั้น สมควรสร้างกลไกในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการดำเนินการร่วมกันของหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของเอกชน และประชาสังคม เพื่อบูรณาการให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาดังครรภ์ในวัยรุ่นเป็นรูปธรรม มีความเป็นเอกภาพ และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ (พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังครรภ์ ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559)

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังครรภ์ในวัยรุ่น ดังนี้

- 1) บทนิยามคำว่า “วัยรุ่น” หมายความว่าบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 10-19 ปีบริบูรณ์
- 2) วัยรุ่นมีสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และบริการ ตามสิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังครรภ์อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และเพียงพอ และกำหนดให้สถานศึกษาต้องจัดให้มีการเรียนการสอนเรื่องเพศวิถีศึกษาให้เหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียนและนักศึกษา รวมถึงการจัดหาและพัฒนาผู้สอนให้สามารถสอนเพศวิถีศึกษาและให้การปรึกษา ตลอดจนกำหนดให้สถานบริการ สถานประกอบกิจการ ราชการส่วนท้องถิ่นต้องให้ข้อมูลข่าวสาร และความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังครรภ์ในวัยรุ่นอย่างถูกต้อง เหมาะสม ครบถ้วน และทั่วถึง

3) กำหนดให้มีคณะกรรมการการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังครรภ์ในวัยรุ่น โดยมีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นรองประธานกรรมการ มีกรรมการโดยตำแหน่ง 5 คน ได้แก่ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม และปลัดกรุงเทพมหานคร และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ซึ่งประธานกรรมการแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีผลงาน และมีประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ ในด้านการสาธารณสุข ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของวัยรุ่น ด้านการศึกษา ด้านจิตวิทยา และด้านการสังคม

สงเคราะห์ ด้านละ 2 คน และผู้แทนเด็กและเยาวชนที่ได้รับการคัดเลือกจากสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย ชาย 1 คน หญิง 1 คน โดยให้อธิบดีกรมอนามัย เป็นกรรมการและเลขานุการ

4) กำหนดให้คณะกรรมการการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในวัยรุ่น มีอำนาจหน้าที่เสนอ นโยบายและยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในวัยรุ่นต่อคณะรัฐมนตรี ประสานงาน ติดตาม ประเมินผล และร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานของเอกชนที่เกี่ยวข้อง ให้มีการปฏิบัติตามนโยบาย แผนป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในวัยรุ่น ตลอดจนกำหนดระเบียบและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกัน และแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในวัยรุ่น การป้องกัน การช่วยเหลือ การแก้ไข และการเยียวยาปัญหาอาชญากรรม การเจริญพันธุ์ของวัยรุ่นให้เป็นไปอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมทั้งการป้องกันการใช้ความรุนแรงทางเพศ การกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ และการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

5) กำหนดให้นโยบายและยุทธศาสตร์การป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น อย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญ เกี่ยวกับมาตรการเกี่ยวกับการได้รับข้อมูลข่าวสาร และความรู้เกี่ยวกับอนามัยการเจริญพันธุ์อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และเพียงพอต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับสิทธิทางเพศของตนเอง มาตรการเกี่ยวกับการได้รับบริการด้าน อนามัยการเจริญพันธุ์จากรัฐอย่างทั่วถึงเสมอภาค และไม่เลือกปฏิบัติ รวมถึงมาตรการเกี่ยวกับการป้องกัน การช่วยเหลือ การแก้ไขและการเยียวยาปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นให้เป็นไปอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งนี้ การ จัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์ตามวรรคหนึ่ง ให้คำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาสังคมและ วัยรุ่นในท้องถิ่นด้วย

6) กำหนดให้คณะกรรมการและคณะกรรมการอาจออกคำสั่ง เป็นหนังสือเชิญบุคคลใดมา ให้ ข้อเท็จจริง คำอธิบาย คำแนะนำ หรือความเห็นทางวิชาการได้ เมื่อเห็นควร และอาจขอความร่วมมือจากบุคคลใดเพื่อให้ส่งคำชี้แจง เอกสาร ข้อมูล หลักฐาน หรือวัตถุใดที่เกี่ยวข้องมาเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาได้

7) กำหนดบทกำหนดโทษ สำหรับผู้ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการหรือคณะกรรมการ โดย ไม่มีเหตุหรือไม่อาจแสดงเหตุผลอันสมควร ตลอดจนกำหนดให้ในกรณีที่หน่วยงานใดของรัฐ ไม่ดำเนินการตามที่ กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ให้คณะกรรมการมีอำนาจเสนอเรื่องดังกล่าวต่อรัฐมนตรีเพื่อสั่งการให้หน่วยงานนั้น ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่

2.2 ภูมิคุ้มกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

ความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษานับว่าเป็นเรื่องใกล้ตัวที่ไม่ควรมองข้ามเลย ซึ่งในวัยนี้อะไรๆ ก็มีการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะฮอร์โมนในร่างกาย มีผลกระทบทำให้มีความสนใจกับเพศตรงข้าม รวมทั้งแรงขับตามธรรมชาติ ที่ทำให้ใครรู้ ใครลอง ในเรื่องเพศ จนเป็นปัญหาที่วัยรุ่นปัจจุบันประสบปัญหากันมากมาย ในโอกาสนี้ เมนู "ภูมิคุ้มกันชีวิต" ขอนำเสนอกลวิธีการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร ให้เยาวชนได้รับรู้ไว้เป็นเกราะป้องกันตนเพื่อชีวิตที่ดีกว่ามีคุณค่า น่านับถือตนเองได้ มาเรียนรู้ถึงบันได 13 ขั้น นำพาให้พ้นภัยได้ ดังนี้

1. เรียนรู้ถึงความคิดต่างกันของหญิงชายในเรื่องเพศ
2. ควรคิดเสมอว่าวัยรุ่นหญิงเป็นเพศเดียวกับแม่ พี่น้อง ควรช่วยเหลือและให้เกียรติ
3. หลีกเลี่ยงการถูกเนื้อต้องตัว เพราะอาจนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่คาดคิดได้
4. หลีกเลี่ยงการไปพักค้างคืนร่วมกันเป็นหมู่คณะ หรือตามลำพังโดยไม่มีผู้ใหญ่คอยดูแล
5. ควรหลีกเลี่ยงการอยู่ด้วยกันตามลำพังในที่ลับตาคน
6. ควรหลีกเลี่ยงการไปในสถานที่เปลี่ยว โรงแรมและสถานเริงรมย์ทุกรูปแบบ
7. ควรหลีกเลี่ยงการมีนัดหมายกับเพศตรงข้ามในยามวิกาล

8. ควรหลีกเลี่ยงการดื่มเหล้า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือสารเสพติดทุกชนิด
9. วัยรุ่นหญิงควรแต่งกายเรียบร้อย และมิดชิด ไม่ควรแต่งกายในลักษณะที่ยั่ว ให้ผู้พบเห็นเกิดอารมณ์ทางเพศ เช่น เสื้อสายเดี่ยว เสื้อเกาะอก กระโปรงสั้น และกางเกงรัดรูปเกินไป
10. หลีกเลี่ยงการคบเพื่อนหรือออกเที่ยวกับเพื่อนต่างเพศที่ไม่รู้จักดีพอ
11. ควรหลีกเลี่ยงการออกเที่ยวหรือเดินทางในยามวิกาล หรือการเดินทางในที่เปลี่ยว
12. วัยรุ่นชายหญิงควรวางตัวต่อกันอย่างสุภาพ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน และไม่ควรมีการล่วงเกินทางเพศ หรือวางตัวสนิทสนมใกล้ชิดเกินไป
13. การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง ในสถานการณ์ที่เหมาะสม (การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง เป็นทางออกที่ดีทางหนึ่ง ใช้เป็นไม้ตายสุดท้าย ควรทำในที่ลับ และอย่าพร่ำเพรื่อจนเกินไป (นพ.สุรศักดิ์ โควสุภทร์)

หลักขันติ ไสรัจจะ

ธรรมอันทำให้งาม หรือ โสภณธรรม หมายถึงคุณธรรมที่ทำให้บุคคลให้งามด้วยกิริยา วาจา และใจ เป็นหลักธรรมระดับบุคคลให้ความงามในภายใน คือ ทำให้เป็นผู้มีอัธยาศัยใจงาม มีน้ำใจอดทน มีความเยือกเย็น สามารถยอมรับการหยามหมิ่น และอดกลั้นสิ่งชั่วร้ายและร้ายวนได้ โดยมีความสงบเสงี่ยมอยู่ในจิตใจ หรือเรียกว่า เป็นคนมีน้ำอดน้ำทนสงบเสงี่ยม สมดังคำที่กล่าวไว้ว่า “ อารมณ์แต่งกาย แต่ใจแต่งด้วยธรรม ” ซึ่งคำว่า ธรรม ในคำกล่าวนี้ หมายถึงองค์ธรรม 2 ประการ คือ ขันติ และ ไสรัจจะ นั่นเอง

ขันติ ความอดทน หมายถึงความอดได้ทนได้เพื่อบรรลุความดีงาม และความมุ่งหมายอันชอบ ความทนได้เมื่อถูกกระทบด้วยสิ่งอันไม่พึงปรารถนา เป็นลักษณะของกายและใจที่พร้อมจะเผชิญกับเหตุการณ์ที่พึงทำหรือที่จะเกิดขึ้นในทุกรูปแบบ โดยไม่มีความย่อท้อหรืออแงเมื่อประสบกับสิ่งที่ลำบากหรือสิ่งที่ไม่ต้องการ จำแนกเป็น 3 ลักษณะคือ 1. อดทนต่อความตรากตรำ, 2. อดทนต่อความลำบาก, 3. อดทนต่อความเจ็บใจ,

ไสรจจะ ความเสงี่ยม หมายถึงความสงบเสงี่ยมเจียมกายเจียมใจ คือเมื่อสามารถอดทนด้วยขันติได้แล้ว ก็พยายามสงบใจ ทำใจให้เย็น ให้ปลอดโปร่ง ไม่เก็บเอาความลำบาก ความเจ็บปวด ความเจ็บใจนั้นมาใส่ใจคิดอีก เมื่อใจสงบเย็นได้แล้ว กิริยาทางกายและคำพูดที่แสดงออก ก็สงบเสงี่ยมเรียบร้อยเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น เป็นลักษณะของบุคคลผู้มีจิตใจองอาจ สุทน ไม่อวดวาม มีสติสัมปชัญญะคุมอารมณ์คงที่ ไม่หวั่นไหวเพราะรักหรือเพราะชัง หากแต่มีใจคงหนักแน่นมั่นคงและมีอัธยาศัยดีงามอยู่เสมอ (พระมหาอำนาจ พุทธิเมธี)

การจะมีจิตใจมั่นคงต่อธรรมคุณนี้ได้ จะต้องมีการเจริญสติไว้เสมอ เพื่อให้เกิดมีสติและสัมปชัญญะคุมอารมณ์ให้คงที่

สมมติฐานการวิจัย

3.1 วัยรุ่นในเขตปริมณฑลที่มีเพศต่างกันมีภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักธรรมขันติ-ไสรจจะแตกต่างกัน

3.2 วัยรุ่นในเขตปริมณฑลที่มีอายุต่างกันมีภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักธรรมขันติ-ไสรจจะแตกต่างกัน

3.3 วัยรุ่นในเขตปริมณฑลที่มีการศึกษาต่างกันมีภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักธรรมขันติ-ไสรจจะแตกต่างกัน

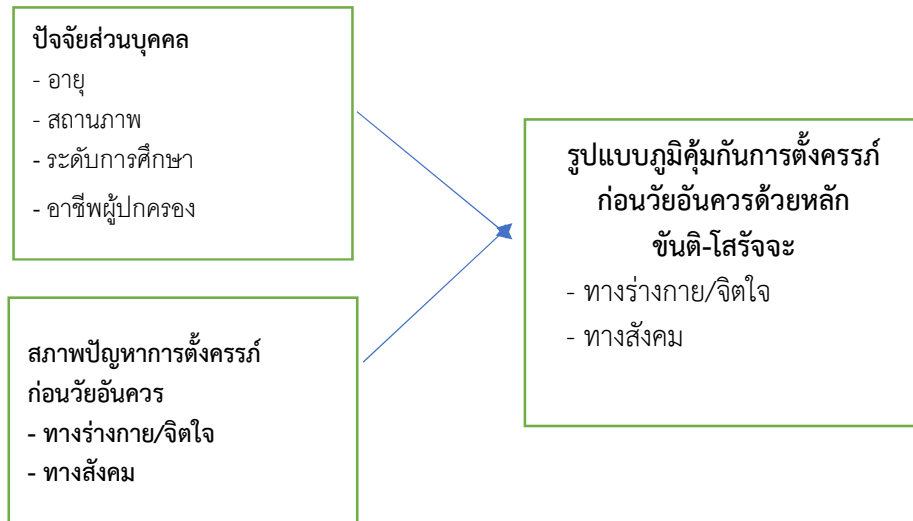
3.4 วัยรุ่นในเขตปริมณฑลที่มีอาชีพผู้ปกครองต่างกันมีภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักธรรมขันติ-ไสรจจะแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนั้น คณะผู้วิจัยสามารถมากำหนดเป็นยุทธวิธี มากำหนดเป็นตัวแปรอิสระของการวิจัยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

วิธีการดำเนินการวิจัย

1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักขันติ-โสรัจจะ โดยการใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม และจากการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

2 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ และผู้เข้าร่วมกิจกรรมประกอบด้วย วัยรุ่นใน 3 จังหวัด คือ ในจังหวัดปทุมธานี สมุทรสาคร และนครปฐม ที่มีอายุระหว่าง 10-19 ปี และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวน 399 คน/ครอบครัว (ที่มา ระบบสถิติทางทะเบียน ข้อมูล : ณ วันที่ 4 มกราคม 2560) ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการหาขนาดกลุ่ม ตัวอย่างของ ทาโรยามาเน (Taro Yamane) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) แล้วนำมาหาอัตราส่วนส่วนของประชากร (Proportional to Size)

3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสนทนากลุ่ม และแบบสำรวจ

ผลการวิจัย

1 สภาพปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นในเขตปริมณฑลโดยรวมทั้ง 2 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.78$, $SD=.65$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านก็พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ คือ ด้านโสรัจจะ ความเสี่ยง ($\bar{X}=3.94$, $SD=.67$) รองลงมา คือ ด้านซันติ ความอดทน ($\bar{X}=3.81$, $SD=.65$)

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. - ทางร่างกาย/จิตใจ	3.20	0.78	ปานกลาง
2. - ทางสังคม	3.06	0.80	ปานกลาง
รวม	3.13	0.68	ปานกลาง

2 การใช้หลักซันติ-โสรัจจะเพื่อลดการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นในเขตปริมณฑลของวัยรุ่นในเขตปริมณฑล

ภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักซันติ-โสรัจจะ ของวัยรุ่นในเขตปริมณฑล รวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.13$), ($S.D.=0.68$) โดย พบว่า

ทางร่างกาย/จิตใจ พบว่า วัยรุ่นในเขตปริมณฑล มีปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักซันติ-โสรัจจะ โดยรวม อยู่ในระดับปกติ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ข้อ 18 คือนักเรียนดื่มเบียร์ สุรา ไวน์ หรือเครื่องดื่มที่ ร่วมกับเพศตรงข้าม ในเวลาหลังเลิกเรียน รองลงมาได้แก่ ข้อ 20 คือนักเรียนใช้สารเสพติด และเครื่องดื่มที่ผสมแอลกอฮอล์ เกิดความต้องการทางเพศ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ข้อที่ 4 คือ การดูวิดีโอทัศนภาพยนตร์กระตุ้นอารมณ์ทางเพศเป็นเรื่องไม่เหมาะสม ตามลำดับ

ทางสังคม พบว่า การสร้างรูปแบบภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักซันติ-โสรัจจะของวัยรุ่นในเขตปริมณฑล โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านข้อ ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่นักเรียนไม่ควรอยู่สองต่อสองในที่ลับตากับเพศตรงข้าม รองลงมาได้แก่ผู้หญิงมีสิทธิที่จะปฏิเสธเมื่อไม่ต้องการมีเพศสัมพันธ์ และที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ไม่ควรอยู่สองต่อสองในที่ลับตากับเพศตรงข้าม ตามลำดับ

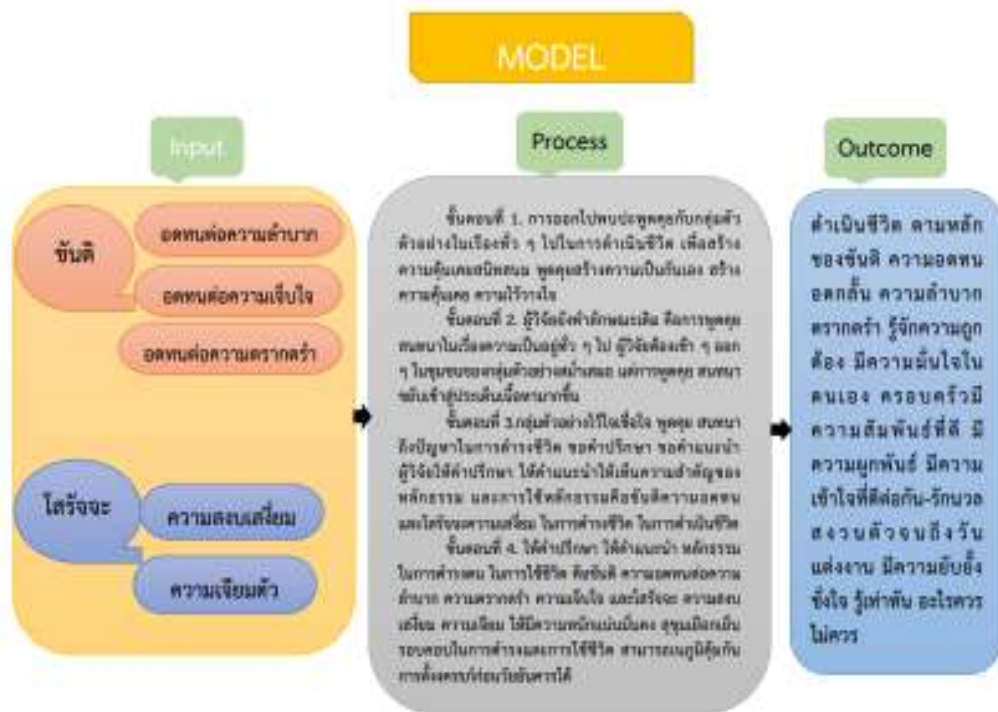
3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักซันติ-โสรัจจะ ของวัยรุ่นในเขตปริมณฑล ดังนี้

วัยรุ่นในเขตปริมณฑล ได้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาความรู้ด้าน เพศศึกษาที่ตรงความต้องการ ควรได้รับส่งเสริมความรู้และทักษะการใช้ชีวิต เพศศึกษา ครอบครัวยุคศึกษา จัดบริการด้านการวางแผนครอบครัวต้องดำเนินงานทั้งในโรงเรียน ครอบครัวและชุมชน และควรมีความรู้ ทักษะและการปฏิบัติที่ถูกต้องในการป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ก่อนวัย หน่วยงานด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านครอบครัว และชุมชนหน่วยงานต่างๆควรร่วมกันความรู้ที่สำคัญ นำมากำหนดกิจกรรมและสื่อถึงปัญหาภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร

4 รูปแบบภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักซันติ-โสรัจจะ ของวัยรุ่นในเขตปริมณฑล

รูปแบบภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักซันติ-โสรัจจะ ประกอบด้วย กระบวนการขั้นตอนในการจัดกิจกรรม พูดคุยสนทนา เป็นรายบุคคลและสนทนากลุ่มย่อย ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความสนทนสนมไว้วางใจ เชื่อใจ แล้วกล้าสอบถาม กล้าปรึกษา ขอคำแนะนำ ให้คำแนะนำ ให้เกิดความอดทนต่อความ

รูปแบบภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักขันติ-โสรัจจะ ของวัยรุ่นในเขตปริมณฑล

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร สภาพปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นในเขตปริมณฑลโดยรวมทั้ง 2 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.78$, $SD=.65$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านก็พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ คือ ด้านโสรัจจะ ความเสี่ยง ($\bar{x}=3.94$, $SD=.67$) รองลงมา คือ ด้านขันธ์ติ ความอดทน ($\bar{x}=3.81$, $SD=.65$) ทั้งนี้เนื่องจาก การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่น ปัจจุบันเป็นปัญหาสำคัญหาหนึ่งเนื่องจากมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีผลต่อการ

เปลี่ยนแปลงทางประเพณี วัฒนธรรมทางสังคม รวมทั้งความเชื่อทางเพศที่ผิดๆ ดังนั้นการเรียนรู้ และเข้าใจผลกระทบต่อการตั้งครรถ์ในวัยรุ่น เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาต่างๆ ต่อพฤติกรรมทางเพศจึงเป็นสิ่งสำคัญ และการสร้างความตระหนักในตนเอง ตลอดจนการใช้วิจารณญาณในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับกฤษฎา ศุภวรรณะกุล กล่าวถึงปัญหาการทางสังคม คือ การตั้งครรถ์ในวัยรุ่น ก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวและสังคมได้ เนื่องจากสภาพความไม่พร้อมของบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบทั้งสองฝ่าย หรือการที่ฝ่ายหญิงต้องรับสภาพเพียงฝ่ายเดียว ปัญหาการปรับตัว ความสัมพันธ์ที่ไม่ดีอันเนื่องจากปัญหาต่างๆ เช่น ฐานะ การอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน วุฒิภาวะ ความรับผิดชอบ การถูกทอดทิ้ง การทะเลาะเบาะแว้ง ย่อมให้เกิดปัญหาภายในครอบครัวตลอดจนการหมดโอกาสในการเรียนต่อ เพราะต้องรับภาระหน้าที่ความเป็นพ่อหรือแม่ก่อนวัยอันควร ซึ่งมีผลต่อการสร้างรากฐานการดำเนินชีวิตตามสังคมที่ยอมรับได้ โอกาสต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ เช่น การไม่เที่ยวเตร่ตามสถานเริงรมย์ต่างๆ การไม่ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ การไม่คบหาบุคคลแปลกหน้า การไม่เดินในที่เปลี่ยวและมีอันตราย การหลีกเลี่ยงสิ่งกระตุ้นความรู้สึกทางเพศทางสื่อวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต การเลือกคบเพื่อนที่ดีการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงของตนเอง เช่น การแต่งกายรัดรูป การเปิดเผยสัดส่วนในที่สาธารณะ ตลอดจนการแสดงออกทางด้านกิริยา ท่าทางที่ยั่ววนไม่เหมาะสม เช่น การถูกเนื้อต้องตัว โดยการโอบ การกอด การจูบ รู้จักการปฏิเสธ เป็นการช่วยลดความต้องการทางเพศได้ เช่น คำว่า "ไม่ หยุด อย่า"

2 การใช้หลักขั้นตอน-โสรจจะเพื่อลดการตั้งครรถ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นในเขตปริมณฑลของวัยรุ่นในเขตปริมณฑล

ภูมิคุ้มกันการตั้งครรถ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักขั้นตอน-โสรจจะ ของวัยรุ่นในเขตปริมณฑล รวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.13$), ($S.D.=0.68$) อภิปรายได้ว่า จากสภาพปัญหาการตั้งครรถ์ก่อนวัยอันควรในกลุ่มวัยรุ่น นับว่าเป็นปัญหาสำคัญและ สะสมมาอย่างต่อเนื่องของสังคมไทย โดยสถานการณ์การตั้งครรถ์ในวัยรุ่นของไทย ทศนคติทางเพศของวัยรุ่น เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก อดีตวัยรุ่นหญิงมีทัศนคติว่าจะถูกมองว่าเป็นหญิงไม่ดี ถ้าเข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ หรือการ เปิดเผยว่ามีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่ง โดยเฉพาะวัยรุ่นหญิงที่เป็นโสเภณี เป็นเรื่อง คอขาดบาดตาย ความคิดเห็นและค่านิยมของวัยรุ่นส่วนใหญ่ ยอมรับว่า การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ของวัยรุ่นหญิงและชายเป็นเรื่องธรรมดา สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของศิริพันธ์ กิตติสุขสถิต และคณะ โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ (HITAP) ซึ่งได้ทำการศึกษาสถานการณ์การตั้งครรถ์ในวัยรุ่นในประเทศไทย 2556 พบว่า มุมมองความคิดเห็นต่อ สถานการณ์การตั้งครรถ์ในวัยรุ่น ทั้งในแง่ของอัตราวัยรุ่นตั้งครรถ์ที่เพิ่มมากขึ้น ผลกระทบต่อตัวบุคคล สังคม และมุมมองที่มีต่อการจัดการปัญหาดังกล่าวเป็นไปในทิศทางของการให้อภัยและให้โอกาส และทางออกของปัญหาจะเป็นการตั้งครรถ์ต่อไปหรือยุติการตั้งครรถ์ แม้ว่าคนในสังคมต่างรับรู้ว่าการตั้งครรถ์ ในวัยรุ่นเป็นปัญหาใหญ่ เป็นปัญหาสังคม แต่การจัดการสาเหตุของปัญหา โดยป้องกันไม่ให้มีเพศสัมพันธ์ ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความเข้าใจและการรับรู้ ที่ ต่างกันในแต่ละรุ่นอายุในประเด็นต่างๆ จนเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ทำสมาธิในครอบครัวที่มีความ หลากหลายทางรุ่นอายุเกิดการสื่อสารกันในลักษณะที่แตกต่างกัน และบางครั้งอาจไม่สามารถสื่อสารกัน ได้อย่างเข้าใจ ลักษณะดังกล่าวส่งผลสำคัญต่อประเด็นการสื่อสารเรื่องเพศในครอบครัว นำไปสู่ปัญหา การสื่อสารและการปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับความคิด ความเชื่อ และทัศนคติของผู้ที่ถ่ายทอดสาร เป็นผล ให้วัยรุ่นไม่สามารถปฏิบัติตามคำสอน และรูปแบบความคิดทางสังคมตามแบบสมัยอดีต เนื่องจากมีความเชื่อว่าสิ่งดังกล่าวมีความแตกต่างกับสภาพปัจจุบันและไม่เหมาะสมกับบริบทในสังคมไทยใน ปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเรื่องเพศ ซึ่งเป็นประเด็นที่สังคมไทย

และบริบททางวัฒนธรรมไทย ถือว่าเป็นเรื่องปกปิด ไม่สามารถนำมาพูดคุยได้อย่างเปิดเผย แม้กระทั่งในครอบครัวก็ตาม จากปัจจัยการ สื่อสารเรื่องเพศในครอบครัวที่ไม่ประสบผลสำเร็จดังกล่าว ทำให้เกิดช่องว่างในการพูดคุยเรื่องเพศระหว่าง สมาชิกด้วยกันในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดความเข้าใจในเรื่องเพศที่ไม่ถูกต้องของ วัยรุ่น และนำไปสู่การปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องในเรื่องเพศ หรืออาจจะเปรียบเทียบได้กับการขาดภูมิคุ้มกันทาง สังคมต่อสิ่งยั่วยุทางเพศ เป็นผลให้วัยรุ่นแสวงหาช่องทางในหลากหลายลักษณะและแหล่งความรู้อื่นๆ ใน การสื่อสารและเรียนรู้เรื่องเพศ เช่น ผ่านทางสื่อในลักษณะต่างๆ ผ่านเพื่อน หรือผ่านประสบการณ์โดยตรง จากการทดลองของตนเอง สถานการณ์การตั้งครรภ์ของวัยรุ่นในสังคมไทย

3 ผลการเปรียบเทียบการนำหลักขันธ์ติ-โสรัจจะ กับการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นในเขตปริมณฑลโดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพของผู้ปกครอง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ว่า วัยรุ่นในเขตปริมณฑล ที่มี อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพของผู้ปกครอง ต่างกัน มีภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักขันธ์ติ-โสรัจจะ แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า

1) จากสมมติฐานการวิจัยที่ว่า วัยรุ่นในเขตปริมณฑลที่มีอายุต่างกัน มีภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักขันธ์ติ-โสรัจจะ แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นในเขตปริมณฑลที่มีอายุต่างกัน มีภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักขันธ์ติ-โสรัจจะ โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่ด้านร่างกายและจิตใจ แตกต่างกัน ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อธิบายได้ว่า สตรีในแต่ละช่วงอายุนั้นมีการดำเนินชีวิตและมีสิ่งเร้าให้สนใจไม่เท่ากัน บางช่วงอายุก็อยู่ในวัยเรียน บางช่วงอายุก็อยู่ในวัยทำงาน และบางช่วงอายุก็อยู่ในวัยที่ต้องดูแลตัวเอง บางช่วงอายุต้องดูแลครอบครัวด้วยทำให้มีภาระมากมาย จึงส่งผลให้วัยรุ่นในเขตปริมณฑลที่มีอายุต่างกัน มีภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักขันธ์ติ-โสรัจจะไม่ต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภรณ์ ตามประวัติและจินตนา พึ่งโพธิ์ พยายามแก้ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร โดยการพยายามสร้างความตระหนักในการเห็นคุณค่าในตนเอง มีทัศนคติทางเพศในการรักษานวลสงวนตัว สร้างความตระหนักเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรโดยอาศัยหลักเสริมแรงเพื่อพัฒนากระบวนการตัดสินใจภายในจิตใจ นำไปสู่การมีทัศนคติทางเพศในการรักษานวลสงวนตัวที่เหมาะสมได้ดี สถานการณ์ที่นำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์แบบไม่ตั้งใจ ได้แก่ การที่เพื่อนยุแหย่ ทำให้ต้องทดลอง การอยู่กันตามลำพังสองต่อสอง มีการดื่มแอลกอฮอล์ การดูภาพจู๋ใจทางเพศในคอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือสอดคล้องกับแนวคิดของประพันธ์ โอประเสริฐ และสมพล พงศ์ไทย พบว่าพัฒนาการตามวัย เป็นสาเหตุการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เพราะวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการทดลอง เรียนรู้ ต้องการการยอมรับของสังคมและกลุ่มเพื่อน มีความสนใจเพศตรงข้าม ประกอบกับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อค่านิยมการมีเพศสัมพันธ์

2) จากสมมติฐานการวิจัยที่ว่า วัยรุ่นในเขตปริมณฑลที่มีอายุต่างกัน มีภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักขันธ์ติ-โสรัจจะ แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นในเขตปริมณฑลที่มีอายุต่างกัน มีภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักขันธ์ติ-โสรัจจะ โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่ด้านร่างกายและจิตใจ แตกต่างกัน ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อธิบายได้ว่าในสภาพของครอบครัวปัจจุบันจะมีลักษณะครอบครัวที่เป็นขนาดเล็ก ประกอบด้วย พ่อแม่และลูกเท่านั้น ปัญหาที่มักจะเผชิญอยู่ในครอบครัวประเภทนี้ โดยเฉพาะครอบครัวที่อยู่ในเมืองก็คือการที่พ่อแม่ไม่มีเวลาให้กับลูก กล่าวคือตอนเช้าต่างคนก็ต่างรีบออกจากบ้านเพื่อไปทำงานและเรียนหนังสือ กว่าที่กลับบ้านก็เป็นเวลาเย็น โอกาสที่จะได้พบปะสนทนากันก็มักจะเป็นวันหยุดเท่านั้น แต่ถ้าเป็นพ่อแม่ที่มีกิจกรรมอื่นทางสังคมก็จะทำให้ลูกยังต้องอยู่ตามลำพังมากขึ้นนักเรียนวัยรุ่นที่มีครอบครัวที่อบอุ่นเป็นประชาธิปไตยจะทำให้เป็นคนที่มีเหตุผล กล่าวตัดสินใจ

โดยอาศัยเหตุผลประกอบ มีความเชื่อมั่นในตนเอง พฤติกรรมที่แสดงออกเป็นพฤติกรรมที่สังคมยอมรับนักเรียนวัยรุ่นที่ขาดความอบอุ่น หรือพ่อแม่ที่มีความเข้มงวดมากเกินไป หรือครอบครัวที่ขาดพ่อหรือแม่ จะทำให้แสดงพฤติกรรมหลายประการที่สังคมไม่ยอมรับ เช่น ก้าวร้าว เกรี้ยว ดุด่าเสียดใจ หรือถูกเพื่อนชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย การตัดสินใจหรือการแสดงพฤติกรรมต่างๆ เป็นไปโดยอิทธิพลของเพื่อนมากกว่าครอบครัว นอกจากนั้น จากการศึกษาของพอร์ทแมน พบว่าเด็กวัยรุ่นชายที่มาจากครอบครัวที่ขาดพ่อได้คะแนนทางค่านิยมสอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย พัทลุง ในนักเรียนอาชีวศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าเพศหญิงเริ่มมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเมื่ออายุเฉลี่ย 14 ปี สอดคล้องกับงานวิจัยของการศึกษาของพิสมัย นพรัตน์ พบว่าวัยรุ่นหญิงในจังหวัดอุดรดิตถ์มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเมื่ออายุเฉลี่ย 15.2 ปี จาก ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นหญิงมีแนวโน้มที่จะมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรมากยิ่งขึ้น อันเป็นผลให้เกิดปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางที่นำไปสู่การเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และการตั้งครรภ์ไม่พึงปรารถนาได้ในด้านลักษณะการมีเพศสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีเพศสัมพันธ์กับคนรักมากที่สุด เมื่อพิจารณาการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่างพบว่า มีการใช้ถุงยางอนามัยเพียงร้อยละ 37.8 ที่ใช้ได้อย่างถูกต้องและใช้เป็นประจำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาชัย สารจรัส การสอนเพศศึกษารอบด้าน สอนให้เยาวชนรู้เท่าทันพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ ค่านิยมด้านเพศ ตลอดจนสอนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์สถานการณ์เรื่องเพศของตนเองอย่างมีวิจารณญาณ รวมถึงทักษะการใช้อุปกรณ์ป้องกันโรคทางเพศสัมพันธ์ เพื่อให้มีพฤติกรรมทางเพศที่ปลอดภัย ปราศจากโรค

3) จากสมมติฐานการวิจัยที่ว่า วัยรุ่นในเขตปริมณฑลที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีภูมิคุ้มกันการตั้งครรรก่อนวัยอันควรด้วยหลักขันติ-โสรัจจะ แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นในเขตปริมณฑลที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีภูมิคุ้มกันการตั้งครรรก่อนวัยอันควรด้วยหลักขันติ-โสรัจจะ โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่ด้านร่างกายและจิตใจ แตกต่างกัน ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อธิบายได้ว่า วัยรุ่นในเขตปริมณฑลที่มีระดับการศึกษามีอายุน้อยกว่าตอนต้น มีโอกาสการตั้งครรรก่อนวัยอันควรมากเพราะความเป็นอยู่ของชีวิตที่จะดำรงอยู่ในโรงเรียนช่วงนี้ได้ต้องมีการดิ้นรนปรับตัว เพื่อนเก่าประณและเพื่อนใหม่ ซึ่งการเจอเพื่อนใหม่ทำให้วัยรุ่นในช่วงนี้มีปัญหามากกว่าช่วงอื่นๆ ขวนขวายเพื่อการได้มาของสิ่งเพื่อการยังชีพและดำรงชีวิต และบางครั้งอาจจะมีผลการดำเนินกิจกรรมบางอย่างมีความ ต้องการพื้นฐานที่จะรู้สึกปลอดภัยในปัจจุบันต่างๆ ของการดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมรอบตัวที่ต้องอยู่ ท่ามกลางความไม่มั่นคงปลอดภัยและความไม่แน่นอนต่อสถานการณ์ที่ต้องอยู่ด้วยความหวาดกลัวจากความยากลำบากในการทำหน้าที่ในชีวิตประจำวัน บุคคลจึงเรียนรู้ และพัฒนาตนเองจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิต ที่ต้องผ่านการเผชิญหน้ากับความเสี่ยง (risk) และตระหนักถึงความปลอดภัย (security) ในบริบทของการดำรงชีวิตในสังคม เพื่อให้สามารถทำงานและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตประจำวัน (Giddens 1991) ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอุทิศ อภิวิโร (มีตี) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาชีวิตและเศรษฐกิจ” พบว่า ปัญหาชีวิตของคนเรานั้น มีปัญหาพื้นฐานของชีวิตอันเดียวกัน นั่นคือ ความทุกข์ ไม่ว่าจะเป็นทุกข์กายหรือทุกข์ใจ ซึ่งมีสาเหตุมาจากความโลภ ความโกรธ และความหลง แต่การแก้ปัญหาทางพระพุทธศาสนานั้น ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาชีวิตจากภายในมาสู่ภายนอก ที่มุ่งเอาชนะกิเลสตัณหาที่มีอยู่ในจิตใจ โดยการเน้นให้มีสติปัญญารู้เท่าทันในปัญหาที่เกิดขึ้น และแก้ปัญหาตามเหตุปัจจัย พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจไว้ 2 ชั้น คือ 1) ชั้นภายนอก (วัตถุ) สอนไม่ให้เกียจคร้านในการประกอบอาชีพการงาน คือ การพยายามสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้นด้วยการรู้จักขยันหมั่นเพียร และการเก็บออม นอกจากนั้นก็ให้งดเว้นจากเหตุแห่งความเสื่อมฉิบหายของโภคทรัพย์ 2) ชั้นภายใน (จิตใจ) สอนให้มีอริยทรัพย์ คือ การหัดควบคุมความ

ต้องการหรือหัดคิด หัดใช้ปัญญา สั่งสอนตนเองให้เป็นนายอยู่เหนือวัตถุ อันเป็นการสร้างคุณธรรมประจำใจขึ้น แทนทรัพย์สิน ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณค่าของชีวิตให้สูงขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัลยา ธรรมพนิชวัฒน์ วัยรุ่นไทยยังมีความรู้ที่จำกัดในเรื่องเพศศึกษา มีค่านิยมทางเพศที่เป็นอิสระ และมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่ปลอดภัย ทำให้มีโอกาสเสี่ยงสูงที่จะเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์รวมทั้งการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาและอนาคตของตัววัยรุ่นเอง งานวิจัยที่ศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาของวัยรุ่นไทยในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมและพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นมี 5 ประการ คือ 1) บทบาททางสังคมที่คลุมเครือ ซึ่งนำไปสู่การรับรู้เอกลักษณ์ที่สับสน (confused identity), 2) มีความอยากรู้อยากเห็นและการรับรู้ทางเพศที่สูงขึ้น, 3) ขาดความรู้และทักษะชีวิต (life skills) ที่จำเป็น, 4) บิดามารดาไม่ค่อยมีส่วนร่วม, และ 5) ขาดการควบคุมตนเองและชอบความเสี่ยง และขาดทักษะชีวิตที่จะช่วยให้สามารถจัดการกับความต้องการทางเพศของตนเองหรือเจรจาต่อรองในสถานการณ์ที่อาจถูกบังคับให้มีเพศสัมพันธ์โดยไม่เต็มใจ

4) จากสมมติฐานการวิจัยที่ว่า วัยรุ่นในเขตปริมณฑลที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน มีภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักซันติ-โสรัจจะ แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นในเขตปริมณฑลที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน มีภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักซันติ-โสรัจจะ โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่ด้านร่างกายและจิตใจ แตกต่างกัน ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อธิบายได้ว่าวัยรุ่นในเขตปริมณฑลที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน มีผลต่อการเลี้ยงดู การมีเวลาให้ครอบครัวและการที่ปล่อยให้ลูกที่อยู่ในวัยรุ่น ยึดติดอยู่กับสิ่งยั่วยวนต่างๆ มีผลให้ต่อความสนใจ ความเชื่อ ทศนคติ ความคิดเห็น ค่านิยม และโลกทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ครอบครัว บทบาท สถาบันการเมือง ศาสนา วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต และมุมมองในเรื่องอนาคตมีลักษณะใกล้เคียงกัน ผู้ปกครองที่มีอาชีพเกษตรกรรม หลังจากที่ไม่มีโอกาสการเกษตรแล้ว ก็จะไม่มียาได้เหมือนอาชีพอื่น ๆ เช่น อาชีพ ข้าราชการ ค้าขาย และอื่น ๆ เพราะอาชีพเกษตรกรรม มีระยะเวลาในการหยุดเพื่อเก็บเกี่ยวผลทางการเกษตรไปจำหน่าย คือ ช่วงที่มีรายได้หลังจากนั้นก็ไม่มีรายได้จึงอาจจะนำหลักธรรมมาใช้ได้บ้าง ไม่ได้บ้าง ไม่เหมือนอาชีพ ข้าราชการ ค้าขาย และอื่น ๆ ต้องดำเนินไปตลอดทั้งปี จึงส่งผลให้รายได้มีหลักในการให้ความมั่นคง หรืออาจจะดูเป็นอาชีพที่ต่ำต้อยไม่ได้แต่งชุดสวยงามในการประกอบอาชีพ เด็กบางคนเกิดน้อยเนื้อต่ำใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นักจิตวิทยาจะแบ่งประเภทของอารมณ์วัยรุ่นออกเป็น 2 ประเภท คือ อารมณ์ทุกข์หรืออารมณ์ที่ก่อให้เกิดความทุกข์ และอารมณ์สุขหรืออารมณ์ที่ก่อให้เกิดความสุข การเกิดอารมณ์ทั้งสองประเภทย่อมจะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์และพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ทุกวัย ตัวอย่างเช่น นักเรียนวัยรุ่นคนหนึ่งผิดหวังจากเพื่อนทำให้เกิดอารมณ์เครียด และอารมณ์นี้จะมีผลกระทบถึงในเรื่องการเรียน และการแสดงพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่เหมาะสมอื่นๆได้อีก

รูปแบบภูมิคุ้มกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักธรรมซันติ-โสรัจจะ

สรุปแล้วการแก้ปัญหาจึงควรเริ่มต้น จากผู้ใหญ่ก่อน ทั้งนี้พบว่าบ่อยครั้งที่เด็กขาดความอบอุ่นจากครอบครัว และพยายามสร้างปมเด่นให้กับตนเอง จนมีปัญหาด้านพฤติกรรมตามมา ดังนั้นครอบครัวจึงต้องให้ความสนใจและเอาใจใส่ ต่อเด็กมากขึ้น ตั้งแต่การเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนเพื่อปลูกฝังและให้ความรู้ในสิ่งที่ถูกต้องเพื่อเป็น ภูมิคุ้มกันให้แก่เด็ก รวมทั้งให้ความรักและความอบอุ่น เป็นที่ปรึกษาให้แก่เด็กได้และไม่ช่วยเหลือนัก ในทางที่ผิด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1 จากผลการวิจัย พบว่า วัยรุ่นเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารเรื่องทางเพศ นำไปสู่การล่อลวงทางเพศ ควรมีการเฝ้าระวังวัยรุ่นกลุ่มที่มีการเข้าถึงเทคโนโลยีด้านการสื่อสารเป็นประจำ เนื่องจากเป็นสื่อที่ทำให้ทั้งคุณประโยชน์

2 จากผลการวิจัย พบว่า พ่อแม่ต้องประกอบอาชีพนอกบ้าน ส่งผลให้สภาพครอบครัวขาดความอบอุ่น นักเรียนในครอบครัวขาดการดูแลและชี้แนะในสิ่งที่เหมาะสม ควรให้ความรู้เรื่องเพศศึกษากับวัยรุ่นอย่างต่อเนื่องโดยความร่วมมือกับทุกภาคส่วนทั้งผู้ปกครอง สถานศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

1. ควรมีการรณรงค์ให้ความรู้เรื่องเพศศึกษากับวัยรุ่นอย่างต่อเนื่องเพื่อป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร

2. ควรมีนโยบายเฝ้าระวังบุคคลที่เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น

3. รัฐควรนำวิธีการลดการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักขันติ-โสรัจจะในรูปแบบกิจกรรมของพื้นที่เพื่อให้คนในครอบครัว ได้รับความเข้าใจ ในการคิดวิเคราะห์

4. ควรมีการร่วมมือกันของสถาบันต่างๆ เพื่อเป็นเกราะป้องกันไม่ให้เยาวชนมี โอกาส ประพฤติตนไม่เหมาะสม ทั้ง สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา

5. ควรมีการร่วมมือกันขององค์กรต่างๆ ทั้งในระดับชุมชน ระดับภูมิภาค และ องค์กรกลาง เพื่อจัดให้มีหน่วยงานที่ดูแล ให้ความรู้เรื่องการคุมกำเนิด และให้คำปรึกษาแก่ วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์และมีกระบวนการในการกำจัดสื่อที่ยั่วยุอารมณ์ทางเพศและไม่เหมาะสมอย่าง จริงจัง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรนำการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วยหลักขันติ-โสรัจจะ ไปปรับใช้กับพื้นที่อื่นๆที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

2. ควรขยายผลการพัฒนาให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่ต้องพึ่งพิงคนอื่นให้มากขึ้น

3. ควรศึกษาวิจัยบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อลดการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2549). **นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนา สถาบันครอบครัว พ.ศ.2547-2556**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.
- กฤตยา อาชวนิจกุล. (2554). **เพศวิถีที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม.
- กฤษฎา ศุภวรรธนะกุล. (2550). **หลุมดำ UNCENSORED 3**. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์บุรพา.
- กรมอนามัย สำนักงานอนามัยการเจริญพันธุ์ **พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559**
- บุญชม ศรีสะอาดและบุญส่ง นิลแก้ว. (2535). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 6. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประพันธ์ โอประเสริฐ และสมพล พงศ์ไทย. (2534). **การตั้งครรภ์ไม่วางแผนและการตั้งครรภ์ไม่ปรารถนา. สุนิศาสตร์พื้นฐานรามธิบดี**. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- พระมหาอำนาจ พุทธิเมธี, (ม.ป.ป.), **นวโกวาท ฉบับสมบูรณ์**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลียงเชียง.
- พระอุทิศ อภิวิโร. **“การศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาชีวิตและเศรษฐกิจ”** วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2557. ระบบสถิติทางทะเบียน ข้อมูล : ณ วันที่ 4 มกราคม 2560.
- วัลยา นิวัฒน์. (2553). **เพศศึกษาสำหรับวัยรุ่นไทย**. วารสารสภาการพยาบาล,
- ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต, และคณะ.(2554). **คู่มือการวัดความสุขด้วยตนเอง HAPPINOMETER**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมดาเพรส
- สุภาชัย สาระจรัส. (2553). **ศึกษาการตั้งครรภ์ของเด็กวัยเยาว์ : การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา. ศึกษานิพนธ์ปริญญาโท** (การศึกษาและการพัฒนาสังคม). ชลบุรี :บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุรีย์พร พันพื้ง และมาลี สันภูวรรณ. **ประชากรและสังคม 2554 จุดเปลี่ยนประชากร จุดเปลี่ยนสังคมไทย**. นครปฐม: เดือนตุลาคม

การวิเคราะห์เนื้อหาและกระบวนการเขียนแผนการพยาบาลในวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดา
ทารกและผดุงครรภ์ 1: มุมมองด้านอรรถลักษณะและภาษาศาสตร์เชิงระบบและหน้าที่
Analysis of Nursing Texts and Writing Process of Nursing Care Plan in Maternal
– Child and Midwifery Practicum 1 : Genre Based Perspective and Systemic
Functional Linguistics

รัศมี ศรีนนท์* อุดมกฤษฎี ศรีนนท์**

Rassamee Srinon* Udomkrit Srinon**

พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ* วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี

อาจารย์ประจำ** โครงการจัดตั้งภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้รายงานการวิเคราะห์อรรถลักษณะทางการพยาบาลเพื่อการเรียนการสอนด้านการพยาบาลที่วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบโครงสร้างเนื้อหาที่ใช้สำหรับการเรียนการสอนการวางแผนทางการพยาบาลสำหรับมารดาและทารกในระยะเวลาหลังคลอดซึ่งเขียนโดยนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ซึ่งฝึกภาคปฏิบัติวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 เนื้อหาที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วยเนื้อหาที่เป็นปัญหาทางการพยาบาลที่เลือกมา 4 รูปแบบ ได้แก่ การมีโอกาสดกเลือดหลังของมารดาหลังคลอดปกติ การมีโอกาสดกเลือดที่โพรงมดลูกและแผลฝีเย็บ ความเจ็บปวดที่มดลูกและแผลฝีเย็บ การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และการติดเชื้อของทารกแรกเกิด ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่ารูปแบบอรรถลักษณะการเขียนแผนและเนื้อหาทางการพยาบาลเน้นวัตถุประสงค์ เนื้อหา และวิธีการดูแลมารดาและทารกในสถานการณ์ต่างๆ การศึกษา ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่า การใช้เนื้อหาการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาลช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาค้นหาข้อมูลสนับสนุนที่เป็นข้อมูลที่ได้จากผู้รับบริการข้อมูลที่นำไปสู่การเขียนการวินิจฉัยทางการพยาบาลที่เกี่ยวกับผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ การวินิจฉัยทางการพยาบาลประกอบไปด้วยปัญหาของผู้รับบริการ สาเหตุของปัญหาซึ่งทำให้นักศึกษาสามารถเขียนวัตถุประสงค์ทางการพยาบาล การแก้ปัญหาให้ผู้รับบริการได้และนักศึกษายังสามารถเขียนเกณฑ์การประเมินผลทางการพยาบาลและสามารถให้การพยาบาลได้อย่างถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น และนักศึกษสามารถประเมินผลการพยาบาลได้โดยขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นมา นอกจากนี้ ผลการวิจัยพบว่า มีอรรถลักษณะในการเขียนแผนการพยาบาล 2 ประเภทคือ การเขียนรายงานข้อมูล (Information report genre) ซึ่งเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลของผู้รับบริการ และการเขียนแบบอธิบายความ (Explanation genre) ซึ่งอธิบายสาเหตุและผลผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัยว่า นักศึกษาพยาบาลควรให้ความสำคัญกับประวัติของผู้รับบริการซึ่งจะช่วยทำให้เข้าใจบริบทต่างๆของผู้รับบริการมากขึ้นและควรมีการนำวงจรการเรียนการสอน (Teaching and learning cycle) ของการเรียนการสอนภาษาศาสตร์เชิงอรรถวิธีมาประยุกต์ใช้ในการเขียนแผนการพยาบาลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนการสอนต่อไป

คำสำคัญ การวิเคราะห์อรรถลักษณะ, เนื้อหาทางการพยาบาล, การเขียนรายงานข้อมูล, การเขียนอธิบายความ

Abstract

This study reports on the analysis of nursing texts for teaching and learning at Borommarajajonnani College of Nursing, Ratchaburi, Thailand. The study aims to analyse generic structures of the texts used for teaching and learning for nursing students. The texts gathered for the detailed analysis consist of four selected Thai nursing texts (mother's postpartum haemorrhage, mother's pain and after pain, adaptation of maternal role and promotion on breastfeeding) which are about maternal and child care in postpartum period in the field of midwifery nursing. The analysis shows that the texts focus on purposes, contents, how to take care of mother and child upon different situations. The study also reveals that using the texts for nursing students helps support students to discover supporting details as subjective data. Then the data obtained leads to writing a nursing diagnosis about clients effectively. That is, the nursing diagnosis consists of problems of clients, causes of problems which lead students to write nursing objectives, problem solutions on clients and the students can write the criteria of nursing care and they practice nursing care more appropriately and they finally can evaluate results of nursing care depending on the criteria set up. In addition, the findings of the study show that there are two main types of genres involving the nursing plan writing; information report genre which involves gathering data about patients and explanation genre which involves causes and effects. The study recommends that students should give priority on clients' history which will support them to more understand clients well in different contexts.

Keywords: genre analysis, nursing texts, information report genre, explanation genre

บทนำ

การศึกษาวិเคราะห์ด้านอรรถลักษณะ (Genre analysis) ด้านวิชาชีพต่างๆ เช่น การแพทย์ การพยาบาล วิทยาศาสตร์สุขภาพการเรียนการสอน เป็นวิทยาการในสาขาสหวิทยาการ (Multi-disciplinary) ที่ได้รับความสนใจอย่างมากจากนักวิชาการและนักวิจัยชั้นนำในสาขาวิชาชีพต่างๆทั่วโลก เพราะเป็นวิธีการที่จะนำไปสู่ความเข้าใจและการปฏิบัติงานในสาขานั้นๆอย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยของนักวิจัยชั้นนำของโลก เช่น Swales (1990,2004) Hyland (2003, 2010) Martin (2007, 2008, 2009) ได้ระบุว่า การศึกษาด้านอรรถลักษณะหรือประเภทของเนื้อหาหรือข้อความ (genre) เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในบริบทวิชาชีพต่างๆ เพราะอรรถลักษณะหมายถึง การกระทำกิจกรรมทางสังคมที่เป็นขั้นตอน มีวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายที่ผู้พูดเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสมาชิกในสังคม (a staged, goal-oriented, purposeful activity in which speakers engage as members of our cultures) นอกจากนั้น Hyland (2012) ได้กล่าวว่า เนื้อหาที่อยู่ภายในอรรถลักษณะอาจจะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปในสาขาต่างๆ (a text within the framework of a genre may have varying features in different disciplines) ซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจและการปฏิบัติที่ดีในประกอบวิชาชีพต่างๆ ดังนั้น การเข้าใจและการปฏิบัติที่ดีตามรูปแบบอรรถลักษณะ จะทำให้นักศึกษาพยาบาลศาสตร์สามารถเขียนแผนการพยาบาล ได้ตาม 5 ขั้นตอนของการเขียนแผนการพยาบาล ซึ่งประกอบไปด้วย 1.การรวบรวมข้อมูล 2.การเขียน

วินิจฉัยทางการแพทย์ 3.การตั้งวัตถุประสงค์ทางการแพทย์และการตั้งเกณฑ์การประเมินผล 4.แผนการพยาบาลและ 5.การประเมินผล (Williams & Wilkins ,2013) เมื่อนักศึกษาพยาบาลศาสตร์วางแผนการพยาบาลได้สอดคล้องกับปัญหาและบริบทของผู้รับบริการจะสามารถให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อศึกษาบริบทการวิเคราะห์อรรถลักษณะในบริบทต่างๆ พบว่า มีการทำวิจัยเรื่องนี้อย่างแพร่หลายต่างประเทศในสาขาทางต่างๆ เช่น สาขากายภาพ การพยาบาล สาธารณสุข ภาษาศาสตร์ การเรียนการสอน ภาษา สังคมศาสตร์ เป็นต้น เช่น ในงานวิจัยของ Paltridge (2001) Millar and Budgell (2008) Davis (2015) Ghazanfari et al (2016) Tylor (2008) Uzun (2016) อย่างไรก็ตาม เมื่อศึกษางานวิจัยในบริบทของประเทศไทย พบว่า มีการทำวิจัยในด้านการวิเคราะห์อรรถลักษณะของเนื้อหาในสาขาทางด้านภาษาอังกฤษ ภาษาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นส่วนใหญ่ ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ Kanoksilapatham (2005), Srinon (2011) เป็นต้น แต่ผู้วิจัยพบว่า ยังไม่มีการศึกษาวิจัยด้านการวิเคราะห์อรรถลักษณะในบริบทกระบวนการเขียนแผนการพยาบาลเพื่อการเรียนการสอนพยาบาลในประเทศไทยเลย พบเพียงบทความวิชาการจากงานของ รัศมี ศรีนนท์ และคณะ (2560) ที่กล่าวถึงการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 ด้วยอรรถลักษณะวิธีในการเขียนบันทึกพยาบาลแบบชี้เฉพาะ (Focus charting) ซึ่งเป็นการกล่าวถึงความสำคัญของอรรถลักษณะวิธีเบื้องต้นที่ยังไม่ได้เป็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะ (genre analysis) อย่างละเอียด

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงเป็นงานวิจัยนำร่องในประเทศไทยที่มุ่งศึกษาและวิเคราะห์อรรถลักษณะเนื้อหาและกระบวนการเขียนแผนการพยาบาลซึ่งจะเป็นการเผยแพร่และยกระดับวิชาการพยาบาลผดุงครรภ์ของประเทศไทยไปสู่ระดับนานาชาติและเป็นการวิจัยที่สร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนานักศึกษาพยาบาลให้เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนการพยาบาลต่อไปโดยเป็นการศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์ลักษณะของข้อความและกระบวนการเขียนแผนการพยาบาลที่เป็นการเขียนรายงานข้อมูล (Information report genre) ซึ่งเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลของผู้รับบริการ และการเขียนแบบอธิบายความ (Explanation genre) ซึ่งเป็นการเขียนที่อธิบายสาเหตุและผลของการวินิจฉัยทางการแพทย์ โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาวิเคราะห์โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์แบบอรรถลักษณะ (Genre based analysis) และคาดหวังว่า ผลการศึกษานี้จะมีประโยชน์ต่อคณาจารย์ในการสอนนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ให้สามารถเขียนแผนการพยาบาลได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพและยังเป็นการเผยแพร่ผลงานวิจัยและองค์ความรู้ในระดับนานาชาติด้านอรรถลักษณะและวาทกรรมวิเคราะห์ทางวิชาชีพ (genre analysis and professional discourse analysis) ในสาขากายภาพมารดาทารกและผดุงครรภ์และสาขาสหวิทยาการในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์อรรถลักษณะเนื้อหาและกระบวนการเขียนแผนการพยาบาลมารดาและทารกในระยะหลังคลอดในวิชาการปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ราชบุรี

คำถามงานวิจัย

1. เนื้อหาและกระบวนการเขียนแผนการพยาบาลมารดาและทารกในระยะหลังคลอดในวิชาการปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 มีลักษณะเป็นอย่างไร

2. เนื้อหาและกระบวนการเขียนแผนการพยาบาลมารดาและทารกในระยะหลังคลอดในวิชาการปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 สามารถสังเคราะห์และจัดเป็นรูปแบบบรรณลักษณะได้ก็ประเภท

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยด้านบรรณลักษณะและวาทกรรมวิเคราะห์ทางวิชาชีพ (genre analysis and professional discourse analysis) เป็นงานวิจัยที่เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาทางด้านการเขียนแผนการพยาบาล

ขั้นตอนการเก็บข้อมูลและการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยการเก็บรวบรวมแผนการพยาบาลในวิชาการปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 ของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 3 ที่ฝึกปฏิบัติงาน ณ โรงพยาบาล โพธาราม อ.โพธาราม จ.ราชบุรี ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน 2560 ในปีการศึกษา 2560 จำนวน 8 กรณีตัวอย่างหลังจากนั้นผู้วิจัยได้สังเคราะห์เนื้อหาการวางแผนการพยาบาลออกเป็นขั้นตอนดังนี้โดยใช้รูปแบบของ Williams and Wilkins (2013) ซึ่งเป็นกระบวนการดังนี้ 1) การรวบรวมข้อมูลของผู้รับบริการ 2) การวิจัยการพยาบาล 3) วัตถุประสงค์การพยาบาลและเกณฑ์การประเมินผล 4) กิจกรรมการพยาบาลและเหตุผลการพยาบาล 5) การประเมินผลการพยาบาลผู้วิจัยได้วิเคราะห์รูปแบบบรรณลักษณะของการเขียนแผนการพยาบาลตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ได้ตั้งไว้ โดยอาศัยทฤษฎีและแนวทางการวิเคราะห์จากนักวิจัยทางด้านการพยาบาลและนักวิจัยทางด้านภาษาศาสตร์กลุ่ม Sydney Genre Based School โดยวิเคราะห์บรรณลักษณะทางการเขียนแผนการพยาบาลสองประเภทคือ คือ การเขียนรายงานข้อมูล (Information report genre) และการเขียนแบบอธิบายความ (Explanation genre)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้านบรรณลักษณะเพื่อสร้างให้เป็นรูปแบบมาตรฐานสำหรับการเรียนการสอนการวางแผนการพยาบาลมารดาทารกในระยะหลังคลอดในวิชาการปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรีโดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาโดยใช้การวิเคราะห์แบบวาทกรรม

ผลการการศึกษา/วิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพแบบวาทกรรมวิเคราะห์ (Discourse analysis) โดยเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาในแผนการเขียนพยาบาลสำหรับมารดาและทารกในระยะหลังคลอดซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามคำถามวิจัยได้ดังนี้

คำถามวิจัยข้อที่ 1 เนื้อหาการเขียนแผนทางด้านการพยาบาลผดุงครรภ์ในวิชาการปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 มีลักษณะเป็นอย่างไร

ผู้วิจัยพบว่าเนื้อหาการเขียนแผนทางด้านการพยาบาลผดุงครรภ์ในวิชาการปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 มีลักษณะบรรณลักษณะที่เป็นกระบวนการที่ขั้นตอนที่สามารถสังเคราะห์ได้เป็น 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) การรวบรวมข้อมูลของผู้รับบริการ 2) การวิจัยการพยาบาล 3) วัตถุประสงค์การพยาบาลและเกณฑ์การประเมินผล 4) กิจกรรมการพยาบาลและเหตุผลการพยาบาล 5) การประเมินผลการพยาบาลซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.การรวบรวมข้อมูลของผู้รับบริการ โดยแบ่งเป็นส่วนย่อยคือข้อมูลพื้นฐานของผู้รับบริการ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมงานเขียนของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตที่เกี่ยวกับมารดาและทารกในระหว่างคลอด จำนวน 8 กรณีศึกษา และผู้วิจัยได้สังเคราะห์และวิเคราะห์เนื้อหาทั้ง 8 กรณีศึกษาที่สอนในภาคปฏิบัติโดยดูที่การพัฒนารรณลักษณะของการเขียนดังนี้

1.1 ข้อมูลที่ได้รับจากการสอบถามผู้รับบริการ โดยมารดาหลังคลอดมีทั้งครรภ์แรกและครรภ์แรก อายุ 16-40ปี ปวดมดลูกและเจ็บตึงแผลฝีเย็บ ระดับความเจ็บปวด 2-4

1.2 ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต นักศึกษาได้ศึกษาประวัติของ มารดาหลังคลอดพบว่า รู้สึกตัวดี มีแผลฝีเย็บและแผลในโพรงมดลูกจากการคลอด เสียเลือดระหว่างการคลอด 200-400 ซีซี มดลูกหดตัวดี ความเข้มข้นของเม็ดเลือดแดง (Hct.) 33-40 เปอร์เซ็นต์ทารกมีทั้งเพศชายและเพศหญิง น้ำหนักแรกคลอด 2700-3500 กรัม ซึ่งน้ำหนักตัวทารกปกติAPGAR's score 8-10 ทารกแรกคลอดปกติ ไม่มีภาวะขาดออกซิเจน

2.การวางแผนการพยาบาล

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมเกี่ยวกับการวินิจฉัยการพยาบาลของมารดาและทารกในระหว่างคลอด ซึ่งนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ทั้ง 8 คน ได้เขียนและผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์สรุปข้อมูลได้ดังนี้

ข้อวินิจฉัยการพยาบาลที่ 1 อาจเกิดการตกเลือดหลังคลอดเนื่องจากมีแผลในโพรงมดลูกฝีเย็บ

วัตถุประสงค์

ไม่เกิดการตกเลือดหลังคลอด

เกณฑ์การประเมินผล

1. มดลูกหดตัวดี กลมแข็ง
2. ไม่มีอาการแสดงของภาวะตกเลือด เช่น เวียนศีรษะ ใจสั่น หน้ามืด ซีพจรเบาเร็วความดันโลหิตต่ำ

3. น้ำคาวปลาสีจางลง ปริมาณลดลง

4. สัญญาณชีพปกติ $T = < 38^{\circ}\text{C}$ $R = 96 - 24$ ครั้ง/นาที $P = 60 - 100$ ครั้ง/นาที

BP = 90/60 – 140-90 mmHg

กิจกรรมการพยาบาล

1. ประเมินสัญญาณชีพทุก 15 นาที 4 ครั้ง, ทุก 30 นาที 2 ครั้ง หลังจากนั้นทุก 4 ชั่วโมง เพื่อติดตามอาการเปลี่ยนแปลง

2. ประเมินปริมาณเลือดที่ออกทางช่องคลอดเพื่อคัดคณเลือดออก

3. ติดตามประเมินการหดตัวของมดลูกเพื่อป้องกันการตกเลือดหลังผ่าตัดคลอด

4. ดูแลให้มารดาได้รับ 5%D/N/2 1,000 ml⊕syntocinon 20 unit vein drip rate 120 cc./hr. ตามแผนการรักษาของแพทย์เพื่อให้มดลูกหดตัวดีหลังผ่าคลอด

5. แนะนำให้มารดาคลึงมดลูกด้วยตนเองให้หดตัวดีอยู่เสมอ

6. ดูแลและแนะนำให้มารดาดูแลและกระเพาะปัสสาวะตนเองให้ว่างอยู่เสมอ ไม่กลั้นปัสสาวะ โดยต้องปัสสาวะภายในหลังคลอด 4-6 ชั่วโมงเพื่อไม่ให้กระเพาะปัสสาวะเต็ม ขัดขวางการหดตัวของมดลูก

7. แนะนำมารดาหากมีอาการผิดปกติ เช่น หน้ามืด ใจสั่น เหงื่อออก ตัวเย็นซีพจรเบาเร็ว ความดันโลหิตต่ำลงหน้ามืด ใจสั่นมีเลือดออกทางช่องคลอดมากขึ้น หน้ามืด ใจสั่น ให้รีบแจ้งพยาบาล

การประเมินผล

บรรจุตามเกณฑ์การประเมินผล มดลูกหดตัวดี เลือดออกทางช่องคลอดเป็นน้ำคาวปลาสีแดงเข้ม ผ่าอนามัย ½ ผืน สัญญาณชีพปกติ $T = 37.8^{\circ}\text{C}$ $R = 22$ ครั้ง/นาที $P = 84$ ครั้ง/นาที $BP = 120/80$ mmHg

ข้อวินิจฉัยการพยาบาลที่ 2 อาจเกิดการติดเชื้อเนื่องจากมีแผลในโพรงมดลูกและแผลฝีเย็บ
วัตถุประสงค์

ไม่เกิดการติดเชื้อหลังคลอด

เกณฑ์การประเมินผล

1. สัญญาณชีพปกติ $T = 36.5 - 37.5^{\circ}\text{C}$ $P = 60 - 100$ ครั้ง/นาที $R = 16 - 24$ ครั้ง/นาที $BP = 90/60 - 140/90$ mmHg.
2. บริเวณแผลฝีเย็บไม่มีการอักเสบบวมแดง
3. น้ำคาวปลาสีจางลง ไม่มีกลิ่นเหม็น

กิจกรรมการพยาบาล

1. Record v/s q 4 hr. เพื่อประเมินอาการเปลี่ยนแปลงของผู้ป่วย หากมีการอักเสบติดเชื้ออุณหภูมิจะสูงขึ้น
2. ประเมินแผลผ่าตัด เพื่อดูว่ามี discharge ไหลซึม หรือบริเวณรอบ ๆ แผลมีการอักเสบ บวมแดงหรือไม่ เพื่อดูว่ามี การติดเชื้อของแผลฝีเย็บหรือไม่
3. ประเมินสี กลิ่น ลักษณะและปริมาณของน้ำคาวปลา เพื่อดูว่ามีความผิดปกติ มีการติดเชื้อหรือไม่
4. กระตุ้นให้มารดาเปลี่ยนผ้าอนามัยทุก 3 - 4 ชั่วโมงหรือเมื่อชุ่มแผ่น เพื่อไม่ให้เกิดการสะสมเชื้อโรคเกิดการติดเชื้อได้
5. แนะนำมารดาทำความสะอาดร่างกาย ดูแลไม่ให้แผลเปียกน้ำ เพื่อไม่ให้เกิดการติดเชื้อ
6. แนะนำมารดาทำความสะอาดอวัยวะสืบพันธุ์ โดยใช้สบู่แล้วล้างด้วยน้ำสะอาด โดยล้างจากด้านหน้าไปด้านหลัง ไม่ถูไปมา เพื่อป้องกันการติดเชื้อจากทวารหนักมายังอวัยวะสืบพันธุ์

การประเมินผล

บรรจุตามเกณฑ์การประเมินผล แผลผ่าตัดไม่มี discharge ไหลซึม บริเวณรอบแผลไม่มีการอักเสบบวมแดง น้ำคาวปลามีสีฟางขาวเต็มแผ่น ไม่มีกลิ่นเหม็น สัญญาณชีพปกติ $T = 37.2^{\circ}\text{C}$ $P = 86$ ครั้ง/นาที $R = 20$ ครั้ง/นาที $BP = 110/70$ mmHg.

ข้อวินิจฉัยการพยาบาลที่ 3 ปวดมดลูกและแผลฝีเย็บเนื่องจากเนื้อเยื่อได้รับการบาดเจ็บ
วัตถุประสงค์

อาการปวดปวดมดลูกและแผลฝีเย็บลดลง

เกณฑ์การประเมินผล

1. มารดาบอกปวดลดลง หรือไม่ปวด
2. มารดาสีหน้าสดชื่นมากขึ้น
3. บริเวณแผลผ่าตัดแห้งดี ไม่มี Discharge ซึม

4. มารดาช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น

กิจกรรมการพยาบาล

1. ประเมินสภาพทั่วไปและสอบถามอาการของมารดาว่ามีอาการปวดอย่างไร ระดับใด เพื่อวางแผนในการพยาบาลได้เหมาะสม
2. อธิบายให้มารดาเข้าใจกลไกการปวดแผลหลังการคลอดทางช่องคลอดเพื่อให้มารดาเข้าใจมากขึ้น
3. สอนเทคนิคการหายใจ ให้หายใจเป็นจังหวะเข้า-ออก ช้า ๆ ลึก ๆ เพื่อให้มารดาผ่อนคลาย
4. ดูแลให้ยาPCM(500 mg) pm $\bar{q}$ 4 -6 hr. เมื่อมารดามีอาการปวดแผลและติดตามผลหลังให้ยา

การประเมินผล

บรรลุตามเกณฑ์การประเมินผล มารดาและญาติรับฟังคำแนะนำ เข้าใจ ปฏิบัติตามคำแนะนำได้ สีหน้าสดชื่นมากขึ้น บอกปวดลดลง plain score = 2 คะแนน แผลไม่มี discharge ชีมี สามารถอุ้มนั่งช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น

ข้อวินิจฉัยการพยาบาลที่ 4 ส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดาอย่างถูกต้องและเหมาะสม

วัตถุประสงค์

ทารกได้รับน้ำนมเพียงพอ

เกณฑ์การประเมินผล

1. ทารกดูดนมได้ ไม่มีอาการสำลัก
2. มารดาอุ้มทารก และให้นมอย่างถูกต้อง
3. มารดามีทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดา

กิจกรรมการพยาบาล

1. อธิบายให้เห็นถึงประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ว่าในน้ำนมแม่มีสารที่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันโรคให้แก่ทารก ช่วยให้ทารกมีร่างกายที่แข็งแรง
2. ประเมินการให้นมแม่ โดยใช้หลัก LATCH SCORE ดังนี้
L = LATCH ประเมินการเลีย และการอมของทารกขณะดูดนม
A = Audible ประเมินเสียงการกลืนนมของทารก
T = Type of nipple ประเมินการยื่นของหัวนม
C = Comfort ประเมินความสบายของมารดาขณะให้นมบุตร
H = Hold ประเมินการอุ้มขณะให้นมบุตร
3. แนะนำมารดา ความรู้การให้นมบุตรที่ถูกต้อง ได้แก่
 - 3.1 ให้ทารกดูดนมทันทีเมื่อมารดาพร้อม
 - 3.2 แนะนำท่าในการให้นมบุตรแก่มารดาเพื่อความสะดวกและเหมาะสม ได้แก่
 - 3.2.1 ท่านอนขวางบนตัก cradle Hold โดยใช้มือและแขนอุ้มลูกประคองขวางบนตัก โดยให้ลูกหันหน้าตะแคงเข้าหาตัวแม่ ให้ปากของลูกอยู่ตรงหัวนมของแม่พอดี ศีรษะลูกควรอยู่สูงกว่าลำตัวเล็กน้อย ใช้มืออีกข้างของแม่ประคองเต้านมไว้
 - 3.2.2 ท่าลูกนอนขวางบนตักแบบประยุกต์ cross cradle hold มารดาประคองลูกโดยใช้มือรองรับต้นคอ และท้ายทอยของลูก

3.3 ให้ทารกดูนมดูดยอมหัวนมให้ลึก ถึงลานนมและดูดให้เกลี้ยงเต้า จนไม่มีนํ้านมออกนานประมาณ 15 นาที จึงเปลี่ยนข้าง และใช้มืออีกข้างประคองเต้านม เมื่อทารกอ้าปากให้เคลื่อนศีรษะลูกเข้าหาเต้านมทันที

3.4 แนะนำให้ทารกดูนมบ่อย ๆ ทุก 2 – 3 ชั่วโมงเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของทารก หลักการให้นมบุตร ควรให้ศีรษะสูงเท่ากับเต้านม ปากอยู่ระดับเดียวกับหัวนม ตะแคงศีรษะและลำตัวทารกจนหน้าท้องแม่กับลูกแนบชิดกัน อาจใช้หมอนรองแขนมารดาและรองตัวทารก

4. แนะนำมารดาให้รับประทานอาหารที่ช่วยสร้างนํ้านม เช่น ผักขิง แกงเลียงหัวปลีแกงจืดตำลึง

5. แนะนำให้มารดาทำความสะอาดหัวนม ทุกครั้งทั้งก่อนและหลังให้นมบุตร โดยเช็ดหัวนมและลานนมด้วยน้ำต้มสุก และไม่ควรรูดแรง เพราะอาจทำให้หัวนมเป็นแผลได้

6. สังเกตความผิดปกติของทารก เช่น ภาวะตัวเหลือง ถ่ายเหลว ซึม ดูดนมน้อยลง ร้องกวนให้รีบแจ้งพยาบาล

การประเมินผล

บรรลุลักษณะประสงค์บางส่วน มารดาสามารถอุ้มลูกให้นมในท่าที่ถูกต้องได้ และมีทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดา นํ้านมไหลทั้ง 2 ข้าง

ข้อวินิจฉัยการพยาบาลที่ 5 ทารกเสี่ยงต่อการติดเชื้อในร่ากายเนื่องจากระบบภูมิคุ้มกันในการร่ากายยังทำงานไม่สมบูรณ์

วัตถุประสงค์

ทารกไม่เกิดการติดเชื้อ

เกณฑ์การประเมินผล

1. ทารกไม่ซึม หรือร้องกวนมาก กินนมได้ปกติ
2. ทารกไม่มีอาการตาแฉะ สะดือแห้ง ไม่มี discharge ซึม ไม่บวมแดง หรือไม่มิกลิ้นเหม็น ไม่บวมแดง
3. สัญญาณชีพอยู่ในเกณฑ์ปกติ T = 36.5-37.5°C R = 40-60 ครั้ง/นาที P = 120-160 ครั้ง/นาที

กิจกรรมการพยาบาล

1. ตรวจวัดสัญญาณชีพ และประเมินการติดเชื้อ เช่น มีไข้ มีการอักเสบบวมแดงตามร่ากาย โดยเฉพาะตาแฉะ สายสะดือ เช่น ทารกสายสะดือมีหนอง มีกลิ่นเหม็น ควรรีบรายงานแพทย์ พร้อมทั้งอาการซึม ไม่ร้อง ไม่ดูนม หายใจหอบเร็ว ถ่ายเหลว เพื่อติดตามอาการผิดปกติ

2. ทำความสะอาดร่ากายทารก และให้คำแนะนำแก่มารดา ญาติ อย่างถูกวิธี ก่อนและหลังจับทารกควรล้างมือให้สะอาด เพื่อป้องกันการนำเชื้อโรคสู่ทารก

3. การดูแลสายสะดือให้เช็ดทำความสะอาดด้วย Alcohol 70% เช็ดจากโคนสะดือไปปลายสะดือ วันละ 1 – 2 ครั้ง จนกว่าสายสะดือจะหลุด พร้อมทั้งสังเกตอาการอักเสบ บวม แดง หรือมี discharge ซึมออกมาก

4. ทำความสะอาดร่ากายอาบน้ำด้วยน้ำอุ่นวันละ 2 ครั้ง เช็ดตัวให้แห้ง เช็ดตาทั้งสองข้าง ด้วยสำลี 1 ก้อน ชุบ NSS หรือน้ำต้มสุกที่เย็นแล้ว เช็ดพร้อมกันทั้ง 2 ข้าง โดยเช็ดจากหัวตาไปหางตา ไม่เช็ดย้อนไปมา

5.หลังทารกขับถ่ายอุจจาระ และปัสสาวะทุกครั้งเช็ดทำความสะอาดให้แห้ง และเปลี่ยนผ้าอ้อมเพื่อลดการหมักหมมของเชื้อโรค

6.ดูแลให้ทารกได้รับภูมิคุ้มกันตามนโยบายวัคซีนแห่งชาติ ได้แก่ ดูแลฉีด HBV 0.5 ml [ⓐ] ตามแผนการรักษาและเฝ้าระวังอาการผิดปกติ เช่น ปวดบวม มีไข้ต่ำ ๆ และดูแลฉีด BCG 0.1 ml ID ตามแผนการรักษาของแพทย์

7.กระตุ้นให้ทารกดูดนมทุก 2 – 3 ชั่วโมง เพื่อให้ได้รับภูมิคุ้มกันโรคแก่ร่างกายทารก

การประเมินผล

บรรลุวัตถุประสงค์ ทารกหลังคลอดดูดนมได้ปกติ ไม่มีอาการตาแฉะ สะดือแห้ง ไม่มี discharge หรือ bleeding สัญญาณชีพปกติ $T = 36.9^{\circ}C$ $HR = 140$ ครั้ง/นาที $RR = 50$ ครั้ง/นาที

คำถามวิจัยข้อที่ 2 เนื้อหาการเขียนแผนทางการพยาบาลผดุงครรภ์ในวิชาการปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 สามารถสังเคราะห์และจัดเป็นรูปแบบบรรณลักษณะได้กี่ประเภท

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า เนื้อหาการเขียนแผนทางการพยาบาลผดุงครรภ์ในวิชาการปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 สามารถสังเคราะห์และสรุปรูปแบบบรรณลักษณะในการเขียนได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. การเขียนแบบรายงานข้อมูล (Information report genre) ซึ่งเป็นการเขียนประวัติของผู้รับบริการบริการและการรวบรวมข้อมูล
2. การเขียนแบบอธิบายความ (Explanation genre) ซึ่งเป็นการเขียนการวางแผนการพยาบาลสำหรับผู้รับบริการซึ่งเป็นการมารดาและทารกในระยะหลังคลอด

การอภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยตามคำถามการวิจัย ดังนี้

คำถามการวิจัยข้อที่ 1 เนื้อหาการเขียนแผนทางการพยาบาลผดุงครรภ์ในวิชาการปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 มีลักษณะเป็นอย่างไร

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าเนื้อหาการเขียนแผนทางการพยาบาลผดุงครรภ์ในวิชาการปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 มีการเขียนเป็นขั้นตอนที่ชัดเจนซึ่งแสดงให้เห็นว่า กระบวนการเขียนแผนการพยาบาลเป็นกระบวนการที่สำคัญที่ต้องมีขั้นตอนชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้การเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่า นักศึกษาบางคนยังรวบรวมข้อมูลในการเขียนไม่ครอบคลุมกับสภาพจริงของผู้รับบริการซึ่งไม่เพียงพอที่จะสนับสนุนวินิจฉัยการพยาบาล (Nursing Diagnosis) การเขียนวัตถุประสงค์การเขียนกับเกณฑ์การประเมินผลการพยาบาลยังไม่สอดคล้องกันส่งผลทำให้ยากต่อการประเมินผลการพยาบาล ในส่วนของกิจกรรมการพยาบาล ผู้วิจัยพบว่า นักศึกษามักจะเขียนตามหนังสือหรือตำรา บางครั้งยังไม่สอดคล้องกับบริบทของผู้รับบริการ

คำถามการวิจัยข้อที่ 2 เนื้อหาการเขียนแผนทางการพยาบาลผดุงครรภ์ในวิชาการปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 สามารถสังเคราะห์และจัดเป็นรูปแบบบรรณลักษณะได้กี่ประเภท

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า เนื้อหาการเขียนแผนทางการพยาบาลผดุงครรภ์ในวิชาการปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 สามารถแบ่งออกได้เป็นรูปแบบบรรณลักษณะได้เป็น 2 ประเภท

ได้แก่ 1.การเขียนรายงานข้อมูล (Information report genre) ซึ่งเป็นการเขียนประวัติของผู้รับบริการและการรวบรวมข้อมูลและ 2.การเขียนแบบอธิบายความ (Explanation genre) ซึ่งเป็นการเขียนการวางแผนการพยาบาลสำหรับผู้รับบริการที่อธิบายเหตุและผล

จากข้อค้นพบดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่า การเขียนแผนการพยาบาลผดุงครรภ์ในการปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1 มีรูปแบบวัตถุประสงค์และรูปแบบอรรถลักษณะในการเขียนที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า การเขียนทั้งสองประเภทนี้ต้องได้รับการพัฒนาในนักศึกษาอย่างเข้มข้นและต่อเนื่องในแง่การเรียนรู้และพัฒนาโครงสร้างอรรถลักษณะในการเขียน (Generic structure development) เพราะการเขียนแต่ละประเภทมีวัตถุประสงค์และรูปแบบที่แตกต่างกัน ดังนั้น การเรียนรู้รูปแบบอรรถลักษณะในการเขียนจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการเตรียมการให้การพยาบาลกับผู้รับบริการ ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่สามารถเขียนแผนการพยาบาลแต่ละประเภทได้อย่างชัดเจน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียนสามารถส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะการเขียนที่ดีโดยผ่านการเห็นรูปแบบการเขียนจากกรณีศึกษาต่างๆ ที่เป็นตัวอย่าง (Model texts)

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษารูปแบบอรรถลักษณะในการเขียนแผนการพยาบาลโดยมีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับกระบวนการเขียนแผนการพยาบาล ซึ่งจะทำให้เห็นกระบวนการคิดและการพัฒนาการเขียนการวางแผนการพยาบาลตามสภาพจริง (Authentic contexts) ซึ่งจะทำให้การวิจัยได้ข้อมูลครบถ้วนมากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการฝึกการเขียนรูปแบบอรรถลักษณะทางการเขียนแผนการพยาบาลผ่านตัวอย่างที่หลากหลายมากขึ้นซึ่งจะทำให้นักศึกษาเขียนแผนการพยาบาลอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. ควรมีการศึกษารูปแบบการเขียนแผนการพยาบาลในระยะคลอดให้กับนักศึกษา เนื่องจากในระยะคลอดผู้คลอดจะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจและเผชิญความเจ็บปวด การวางแผนการพยาบาลต้องสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการและสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขที่ว่าด้วยถูกเกิดรอดแม่ปลอดภัย
4. ควรมีการศึกษารูปแบบการวางแผนการพยาบาลว่าเป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพและสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพตามประกาศของสภาการพยาบาลหรือไม่
5. ควรมีการนำกระบวนการวงจรเรียนการสอน (Teaching and learning cycle) ของกระบวนการสอนแบบอรรถฐานวิธี (Genre based approach) มาใช้ในการสอนเขียนแผนการพยาบาล ซึ่งเน้นกระบวนการ 5 ขั้นตอนคือ 1) การสร้างบริบทการเรียนรู้ (Building field) 2) การถอดแบบหรือแสดงแบบข้อความ (Modeling text) 3) การร่วมกันสร้างข้อความ (Joint construction of text) 4) การสร้างความข้อความอย่างอิสระ (Independent construction of text) 5) การเชื่อมโยงไปสู่บริบทอื่นที่เกี่ยวข้อง (Relating to other texts)

เอกสารอ้างอิง

- รัศมี ศรีนนท์ และคณะ (2560) การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ที่
21 ด้วยอรรถลักษณะวิธี วารสารสมาคมพยาบาลฯ แห่งประเทศไทย สาขาภาคเหนือ ปีที่ 23 ฉบับที่ 2
 ประจำเดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2560 หน้า 48-58.
- Davis, R. H. (2015). **A genre analysis of medical research articles (Doctoral Dissertation).**
 Retrieved from <http://theses.gla.ac.uk/6724/1/2015DavisPhd.pdf> on 03.01.2015
- Ghazanfari ,Mohammad, Mohtasham, Neda Hosseiniand Amirsheibani, Morteza (2016) **Genre
 Analysis of Nursing and ELT Academic Written Discourse**, Journal of Language
 Teaching and Research 7(5):973DOI: 10.17507/jltr.0705.19
- Hyland, K. (2003). **"Genre-based pedagogies: A social response to process."** Journal of Second
 Language Writing 12(1): 17-29.
- Hyland, K. (2012). **Disciplinary identities: individuality and community in academic discourse.**
 Cambridge: Cambridge University Press.
- Kanoksilapatham, B. (2005). **Rhetorical structure of biochemistry research articles.** English for
 specific purposes, 24(3), 269-292. <http://dx.doi.org/10.1016/j.esp.2004.08.003>
- UZUN, K. (2016) **A Genre Analysis of the Methodology Sections of Descriptive Medical –Surgical
 Nursing Articles.** Journal of Computer and Education Research Volume 4 Issue 7, 65-81
- Martin, J. R. (2009). **"Genre and language learning: A social semiotic perspective."** Linguisticsand
 Education 20(1): 10-21.
- Martin, J. R. and D. Rose (2007). **"Interacting with Text: the role of dialogue in learning to
 read and write."** Foreign Studies Journal Beijing 2007
- Martin, J. R. and D. Rose (2008). **Genre Relations: Mapping Culture.** London, Equinox.
- Millar, N., & Budgell, B. S. (2008). **The language of public health – a corpus-based analysis.**
 Journal of public health, 16, 369-374. doi: 10.1007/s10389-008-0178-9.
- Paltridge, B. (2001). **Genre and the language learning classroom.** Ann Arbor: The University of
 Michigan Press.
- Srinon, U. (2011). **A longitudinal study of developments in the academic writing of Thai
 university students in the context of a genre based pedagogy.** Doctor of Philosophy,
 University of Adelaide, Australia.
- Swales, J. (2004). **Research genres: Exploration and applications.** Cambridge: Cambridge University
 Press
- Swales, J. (1990). **Genre analysis.** Cambridge: Cambridge University Press. Taylor, Carol (2008).
 “The Nursing Process.” Fundamentals of Nursing: The Art and Science of Nursing Care.
 Seventh ed. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins, 2008. 332-45. Print.
- Williams, L. & Wilkins (2013). **Nursing care planning made incredibly easy.** 2nd Edition. Wolters
 Kluwer. China.

วัดเพื่อผู้สูงอายุ : รูปแบบการดำเนินกิจกรรมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในวัดอย่างยั่งยืน
Temple for the elderly: Model of the sustainable and appropriate activities for
aging society

พระครูอรุณจริยานุวัตร (สุเทพ ศรีทอง)*

Phrakhruatthajariyanuwat (Suthep Srithong)*

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย*

Mahamakut Buddhist University, Sirindhornvidyalaya Campus*

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและกระบวนการดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุในวัด 2) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบกิจกรรมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุที่เหมาะสมในวัด 3) เพื่อจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมของวัดเพื่อการรองรับผู้สูงอายุในวัดอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่มาเข้าร่วมทำกิจกรรมกับทางวัดจำนวน 236 คน จากวัดที่ได้รับการคัดเลือกในการทำวิจัยจำนวน 5 วัด ด้วยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย พร้อมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 5 คน โดยใช้เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีความเที่ยงชนิดความสอดคล้องภายในจากค่าสถิติ Cronbach's alpha เท่ากับ 0.97 ส่วนค่า Cronbach's alpha ขององค์ประกอบแต่ละด้านรวม 7 ด้าน มีค่าอยู่ระหว่าง 0.81-0.94 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่, ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินการจัดกิจกรรมในวัดมีแนวคิดเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาจิตด้วยการปฏิบัติธรรมกรรมฐานและเพื่อให้การศึกษาพระอภิธรรมแก่ผู้สนใจทั่วไป ด้วยกระบวนการดำเนินการภายในวัดเองโดยเจ้าอาวาสและพระวิทยากร ยกเว้น กรณีของวัดธรรมมงคลเท่านั้นที่ใช้กระบวนการดำเนินงานนอกพื้นที่วัด 2) รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุในวัดอย่างยั่งยืนด้วยหลักสัปปายะ 7 เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ โดยมี อริยสัปปายะ และ บุคคลสัปปายะ เป็นเงื่อนไขหลัก ในการดำเนินกิจกรรมที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุที่จะสร้างความยั่งยืนได้ 3) คู่มือการจัดกิจกรรมในวัดเพื่อรองรับผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 5 บท คือ บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ บทที่ 3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสัปปายะ 7 บทที่ 4 รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ บทที่ 5 บทสรุป

คำสำคัญ : 1. พระพุทธศาสนากับสังคมผู้สูงอายุ, 2. ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this research were as follows: 1) to study the concept and paradigm of activity management for older persons in Buddhist temples; 2) to synchronize and develop an appropriate model for aging society in Buddhist temples; and 3) to create A Handbook of Activity Management for Older persons in Buddhist Temples for Subsistence Needs. The methodology was mixed method of qualitative and quantitative data. The samples were 236 older persons who were residents of Bangkok metropolitan region and took parts in activities organized by Buddhist temples. The in-depth interview with 5 informants was also used.

Research instruments were questionnaires and structured interview format which by the internal reliability of Cronbach's alpha is 0.97 and Cronbach's alpha of 7 factors is between 0.81-0.94. The used statistics were descriptive statistics, frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results of research were found as follows:

1) The activity management in Buddhist temples had a concept for propagation of Buddhism to develop mind by practicing Kammathana and studying Abhidhamma by general people; the process of this activities are run by the abbot and his assistants in his temple area except in case of Wat Dhammamankol.

2) A model of activity management for older persons in Buddhist temples for subsistence needs was based on the principle of 7 Suppayas as significant factors especially by using Iriyapada-sappaya and Puggala-sappaya as the main conditions in conducting appropriate activities for the needs of older persons for creating subsistence.

3) A Handbook of Activity Management in Buddhist Temples for Older Persons for Subsistence Needs comprises 5 Chapters: Chapter I and Chapter II deal with A General Knowledge of Older Persons, Chapter III deals with A Concept and Theory of 7 Sappayas; Chapter IV deals A Model of Activity Management for Older Persons ; and Chapter V deals with A Conclusion.

Keywords: 1. Buddhism and Aging Society 2. Elderly

บทนำ

องค์การสหประชาชาติได้ประเมินสถานการณ์ว่าปี พ.ศ. 2544-2643 (2001-2100) จะเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ หมายถึงการมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรรวมทั่วโลกและมีแนวโน้มว่าประชากรผู้สูงอายุเหล่านี้จะมีฐานะยากจนเป็นภาระทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจที่แต่ละประเทศจะต้องมีแผนรองรับ สำหรับประเทศไทย สำนักงานสถิติแห่งชาติระบุว่าประเทศไทยได้ถูกจัดให้เป็นประเทศที่อยู่ในสังคมผู้สูงอายุมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 กล่าวคือ พ.ศ. 2548 ประเทศไทยมีประชากรผู้สูงอายุร้อยละ 10.4 ปี พ.ศ. 2549 ประเทศไทยมีประชากรผู้สูงอายุร้อยละ 10.5 และในปี 2550 จำนวนประชากรผู้สูงอายุของไทยเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10.7 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนา การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้พยากรณ์โครงสร้างประชากรไทยกำลังเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุว่า “ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุถึง 1 ใน 4 ของประชากรและเป็นสังคมผู้สูงอายุสมบูรณ์แบบภายในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2551 – 2571 สัดส่วนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจะเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 11.1 เป็นร้อยละ 23.5 หรือ 1 ใน 4 ของประชากรทั้งประเทศ (ยุทธศาสตร์การวิจัยด้านสังคมผู้สูงอายุ, 2555) ขณะเดียวกัน ปัจจุบันโครงสร้างทางประชากรของไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เพราะสังคมไทยได้เปลี่ยนจากประชากรเยาว์วัยมาเป็นประชากรสูงวัย ปี พ.ศ. 2556 มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวนมากถึง 9.6 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 14 ของประชากรทั้งหมด ภาพสังคมไทยนับจากนี้เป็นต้นไป สังคมไทยจะเข้าสู่สังคม “สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์” ในปี พ.ศ. 2561 การฉายภาพทางประชากรพบว่า จะเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์สังคมไทยที่จะมีจำนวนประชากรผู้สูงวัยมากกว่าประชากรวัยเด็ก โดยมีสัดส่วนประชากรสูงวัย 1 ต่อ 5 ของประชากรทั้งหมด (สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย

พ.ศ.2556,สถาบันวิจัยประชากรและสังคม,มหาวิทยาลัยมหิดล,2556) ดังนั้น งานวิจัยทั้งหลายพบว่า ประชากรสูงวัยจะต้องเผชิญกับโรคทั้งทางกายและทางใจ ผู้สูงอายุจะต้องได้รับการดูแลทั้งด้านกายภาพ และจิตภาพ สุขภาพกายและสุขภาพใจที่ดีจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

มีหลักฐานเชิงประจักษ์ในงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ พบว่าศาสนามีผลต่อการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค ผลต่อสุขภาพจิตในหลายระดับ (Koenig,Weiner,Meader & Keefe,1997) ผู้สูงอายุที่มีความยึดมั่นในศาสนาใดศาสนาหนึ่ง จะสามารถใช้ศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจเพื่อยอมรับการเปลี่ยนแปลง และส่งผลต่อความสงบของจิตใจได้ (จิราพร เกศพิชญวัฒนา,จันทร์เพ็ญ แสงเทียนฉาย และคณะ,2543) ในงานวิจัย เรื่อง วัดในพระพุทธศาสนากับความพร้อมในการรองรับสังคมผู้สูงอายุ ของ เสาวภา พรศิริ และคณะ แห่งมหาวิทยาลัยมหิดล (2557) พบว่าความพร้อมในการรองรับสังคมผู้สูงอายุของวัดในประเทศไทย มีความพร้อมและปัจจัยที่ระดับมาก วัดมีความพร้อมแตกต่างกัน วัดจำนวน 866 วัด ระหว่างปี พ.ศ. 2554-2555 ผลการศึกษาพบว่าในภาพรวมวัดส่วนใหญ่มีความพร้อมในระดับปานกลาง ด้านการสร้างเครือข่ายและพื้นที่ทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุในระดับมาก ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตและด้านการส่งเสริมสุขภาพในระดับปานกลางวัดมีความพร้อมแตกต่างกัน ได้แก่ศักยภาพของเจ้าอาวาส จำนวนและคุณสมบัติของพระในวัด ความรู้ของพระ การสนับสนุนจากชุมชนรอบวัด และการทำงานเป็นเครือข่าย

จะเห็นได้ว่าวัดต่างๆ ได้ทำหน้าที่การเผยแผ่หลักธรรมมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้กับผู้สูงอายุตามกำลังความสามารถของแต่ละวัด ทั้งในแง่ของกิจกรรมและหลักธรรมะทางพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุประการหนึ่ง โดยงานวิจัยนี้ศึกษาภายใต้กรอบ การดำเนินกิจกรรม ตามหลัก สัปปายะ 7

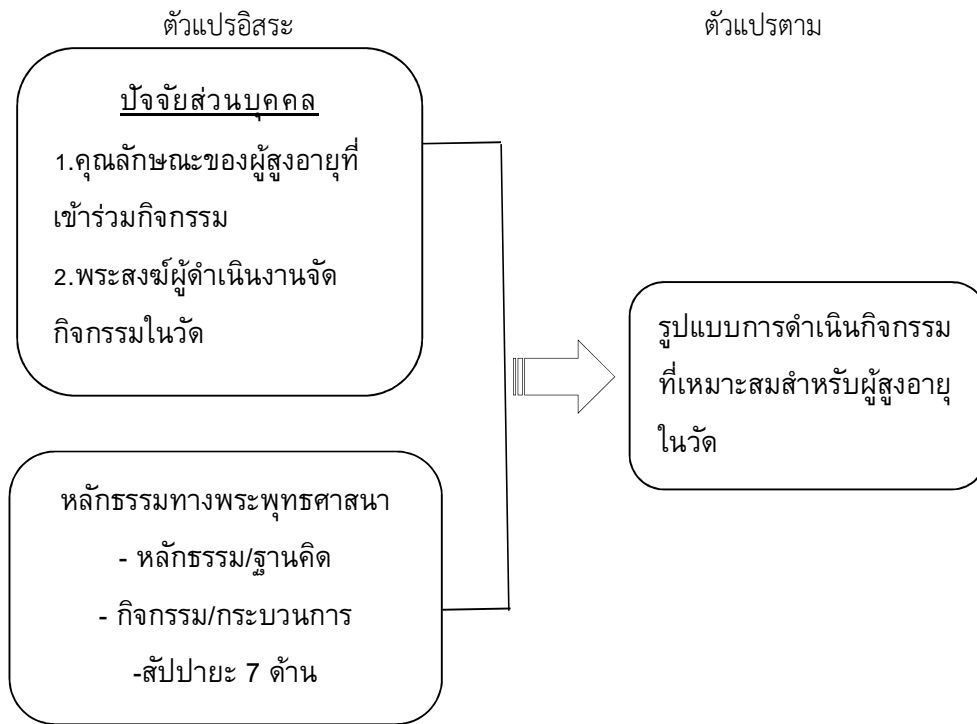
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.เพื่อศึกษาแนวคิดและกระบวนการดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุในวัด
- 2.เพื่อสังเคราะห์รูปแบบกิจกรรมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุที่เหมาะสมในวัด
- 3.เพื่อจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมของวัดเพื่อการรองรับผู้สูงอายุในวัดอย่างยั่งยืน

สมมติฐานการวิจัย

การศึกษานี้จึงมีสมมติฐานเบื้องต้นว่า การบริหารจัดการวัดรวมทั้งการจัดรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ นั้นล้วนอยู่บนฐานกระบวนการทัศน์ทั้งวิธีคิดและวิธีการทางความเชื่อพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องไปในแนวทางไตรสิกขาและหลักสัปปายะ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้และสร้างข้อเสนอแนะให้กับวัดเพื่อการเตรียมพร้อมในสังคม โดยเฉพาะสังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) ให้เป็นผู้สูงวัยที่จิตใจเป็นสุข (Active Aging)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ข้อจำกัดของการวิจัย

งานวิจัยนี้ แม้จะใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methodology) เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ทั้งในแง่วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และเชิงปริมาณ (Quantitative research) แล้ว อย่างไรก็ตาม การแสวงหาคำตอบตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ก็ยังขาดความละเอียดลุ่มลึกและการอิ่มตัวของข้อมูล (Saturation) อยู่พอสมควร เนื่องด้วยเงื่อนไขของเวลาและการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างจำกัดของคณะผู้วิจัยเอง อีกทั้งในแง่ของระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ก็ยังมีข้อจำกัดจากผู้ให้ข้อมูลเนื่องจากเป็นผู้สูงอายุบางกลุ่มมีปัญหาในด้านสายตาในการอ่านและตอบแบบสอบถาม ถึงแม้ว่าคณะผู้วิจัยจะได้ใช้ฟอนต์ขนาด 18 พ้อยท์ เพื่อให้ขนาดใหญ่และอ่านง่ายขึ้นแล้วก็ตาม บางกรณีผู้ให้ข้อมูลจึงจำเป็นต้องให้คณะผู้วิจัยอ่านให้ฟังบ้าง หรือบางคนก็ให้ลูกหลานอ่านแบบสอบถามให้ฟังเพื่อจะกรอกข้อมูลในแบบสอบถาม อาจจะทำให้ผู้ให้ข้อมูลเข้าใจเนื้อหาคำถามได้ไม่ชัดเจน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในวัดอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องมาโดยตลอด และวัดที่ได้รับการคัดเลือกในการทำวิจัย ก็ได้ดำเนินกิจกรรมดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่องมาไม่น้อยกว่า 5 ปี และได้รับการยอมรับจากที่ปรึกษาโครงการวิจัยและคณะผู้วิจัยได้คัดเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 วัด คือ

1) วัดสามพระยา ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในวัดโดยเป็นนักเรียนบาลีและนักเรียนพระอภิธรรม จำนวน 37 คน

2) วัดธรรมมงคล เป็นผู้สูงอายุที่เข้ามาเรียนครูสมาธิจำนวน 31 คน

3) วัดโสมนัส เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมอบรมกรรมฐานจำนวน 56 คน

4) วัดทองนึน เป็นผู้เข้าร่วมบวชนกขัมมจารี จำนวน 56 คน

5) วัดเครือวัลย์ เป็นผู้เข้าปฏิบัติธรรมกรรมฐานประจำวันอาทิตย์ จำนวน 35 คน

6. กลุ่มผู้ติดตามผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นญาติและลูกๆ ของผู้สูงอายุ จำนวน 21 คน รวมทั้งสิ้น 236 คน และผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ในการสัมภาษณ์ 5 รูป/ คน

ตัวแปร

การวิจัยมีตัวแปรในการศึกษาดังนี้ ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ ตัวแปรด้านเพศ อายุ การศึกษา และสภาพการอยู่อาศัยกับครอบครัว และตัวแปรสนับสนุน ได้แก่ ความคิดเห็นและความต้องการในการดำเนินงานกิจกรรมในวัดทั้ง 7 ด้าน เรียกว่า สัมภาษณ์ 7 และ ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ รูปแบบการดำเนินกิจกรรมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนตามหลักสัมภาษณ์ 7

ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยการแบ่ง ข้อมูลที่ใช้ ออกเป็น 2 ลักษณะ ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเอง และแบบ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากการลงเก็บข้อมูลด้วยตนเองในภาคสนาม และ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ ได้ข้อมูลจากเอกสาร วารสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และงานวิจัยเชิงสำรวจหรืองานวิจัยภาคสนาม (Survey Research or Field Research) เป็นต้น โดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเองมีลักษณะเป็นแบบปลายปิดและปลาย เปิด และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อสัมภาษณ์พระสงฆ์ที่ดำเนินการจัดกิจกรรมในวัด โดยต้องการที่จะ มุ่งตอบตามกรอบแนวคิด โมเดล CAPG (Concept, Activity, Process, Goal)+ สัมภาษณ์ 7 และ แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างสำหรับ ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในวัดทั้ง 5 วัด

ผลการวิจัย

วิจัยพบว่า วัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 5 วัด ได้มีการดำเนินการให้จัดกิจกรรมเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ ผู้สูงอายุและประชาชนวัยต่างๆตามศักยภาพของวัดเนื่องมาโดยตลอด พระสงฆ์เป็นผู้จัดกิจกรรมด้วยตนเองและ มีการดำเนินการในการจัดกิจกรรมต่างๆเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้รองรับสำหรับคนทุกวัย ไม่ได้จำเพาะเจาะจงว่าเป็น เด็กหรือผู้สูงอายุ วัดจึงอยู่ในฐานะศูนย์การเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อยู่ในฐานะผู้ให้บริการแก่ชุมชน และสังคม เป็นสถานที่อำนวยความสะดวกในการประกอบกิจกรรมทั้งทาง ศาสนพิธี วัดและพระสงฆ์จึงอยู่ใน ฐานะโดยมีฐานคิด(Concepts) และกระบวนการดำเนินงาน (Process) โดยวัดอยู่ในฐานะผู้ให้บริการสังคม วัด ทั้ง 5 ได้แก่ วัดโสมนัสวิหาร วัดทองนึน วัดเครือวัลย์ราชวรวิหาร มีฐานคิดในการ ดำเนินงานที่ใกล้เคียงกันหรือ อาจเรียกว่า อยู่ในกระบวนทัศน์ (Paradigm) เดียวกัน กล่าวคือ ตั้งอยู่บนฐานคิด เรื่องการ “พัฒนาจิต” หรือ การอบรมจิต การภาวนาทั้งสมณะกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพจิตของผู้สูงอายุ เป็น หลัก เป็นแนวคิดการบริการเพื่อสังคมด้านการพัฒนาจิตที่เชื่อว่า การภาวนา คือ บุญอันสูงสุดในทางพระพุทธ

ศาสนา โดยมีเจ้าอาวาสของแต่ละวัดเป็นผู้นำในการดำเนินงานแต่ทั้งนี้ แนวคิดเพื่อการพัฒนาจิตนี้ ก็เพื่อเป็นการเผยแผ่หลักการและคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ การดำเนินกิจกรรมของวัดจึงมีฐานคิดที่มาจากพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญอย่างปฏิเสธไม่ได้ บริบทของแต่ละวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ อยู่ในพื้นที่เมือง (Urban) ขณะที่ชาวบ้านในชุมชนทำบุญอุทิศเงินและสิ่งของให้ด้วยด้วยความศรัทธา วัดก็ได้ตอบสนองความศรัทธาของชาวบ้านในรูปของให้การอบรมวิปัสสนาและการทำสมาธิเป็นกิจกรรมหลักนั่นเอง อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยพบว่า กรณีของวัดโสมนัสวิหารนั้น จำนวนผู้เข้าอบรมกรรมฐานเพื่อพัฒนาจิต ลดน้อยลงกว่าเดิมมาก ในขณะที่ อบรมจิตหลักสูตรสมาธิไฮเทค ของวัดธรรมมงคล กลับได้ขยายพื้นที่และจำนวนผู้เข้ารับการอบรมเพิ่มมากขึ้นทุกปีๆ โดยใช้แนวคิดหลักสูตรพลังจิตตามภาพ อันเป็นแนวคิดเพื่อการพัฒนาจิต ของหลวงพ่อวิริยงค์ แห่งวัดธรรมมงคล เป็นการเผยแผ่เชิงรุกโดยตั้งเอาทรัพยากรที่เป็นผู้เข้าอบรมได้เผยแผ่ขยายผล ออกไปจากนอกวัดโดยใช้โรงเรียน อาคารสถานที่อื่นๆ ที่อยู่นอกวัดเป็นศูนย์การเรียนการสอนจิตภาวนานี้ แนวคิดการพัฒนาจิตนี้จึงถือว่าเป็นการเปลี่ยนไปในลักษณะเชิงรุกที่มีมิติที่หลากหลาย

ผลการวิจัยจากการสังเคราะห์เนื้อหาและการเก็บข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์และจากการตอบแบบ สรุปรูปแบบการดำเนินกิจกรรมของวัดทั้ง 5 ดังรอบตาราง CAPG (Concept, Activity, Process ,Goal) ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงรูปแบบการดำเนินกิจกรรมของวัดทั้ง 5 วัด

ประเด็น	วัดที่เป็นพื้นที่ศึกษาวิจัย				
	วัดโสมนัสวิหาร	วัดทองเนียม	วัดธรรมมงคล	วัดเครือวัลย์	วัดสามพระยา
แนวคิด (C)	เผยแผ่วิปัสสนา กรรมฐาน	เผยแผ่วิปัสสนา กรรมฐาน	เผยแผ่วิปัสสนา กรรมฐาน	ปฏิบัติธรรม กรรมฐาน วันอาทิตย์	การศึกษาพระ อภิธรรม
กิจกรรม (A)	อบรมกรรมฐาน	บวชนกขัมมะ จารี	อบรมกรรมฐาน	อบรมกรรมฐาน	ศึกษาพระอภิธรรม
กระบวนการ (P)	วัดดำเนินการ เอง	วัดดำเนินการ เอง	วัดร่วมกับคน ภายนอก	วัดดำเนินการ เอง	วัดร่วมกับคน ภายนอก
เป้าหมาย (G)	พัฒนาจิต	พัฒนาจิต	พัฒนาจิตด้วยครู สมาธิ	พัฒนาจิต	เผยแผ่พระอภิธรรม
กลุ่มเป้าหมาย	ผู้สูงอายุและ กลุ่มวัยอื่นๆ	ผู้สูงอายุและ กลุ่มวัยอื่นๆ	ผู้สูงอายุและกลุ่ม วัยอื่นๆ	ผู้สูงอายุและ กลุ่มวัยอื่นๆ	ผู้สูงอายุและกลุ่ม วัยอื่นๆ
การตระหนักรู้ สังคมสูงวัย	รับรู้และเข้าใจ	รับรู้และเข้าใจ	รับรู้และเข้าใจ	รับรู้และเข้าใจ	รับรู้และเข้าใจ
การเตรียม ความพร้อม	มีทางลาดเอียง ระเบียงราวจับ สำหรับผู้สูงอายุ	ที่พักสำหรับผู้ สูงอายุที่ ปฏิบัติธรรม	ขยายศูนย์การ เรียนไปทั่วโลก สำหรับผู้สูงอายุ	มีการจัดอาหาร สำหรับผู้สูงอายุ	การศึกษาพระ อภิธรรม ทุกชั้นวัย
บุคลากร/ วิทยากร	พระภิกษุ	พระภิกษุ	พระภิกษุ และฆราวาส	พระภิกษุ	พระภิกษุ และฆราวาส

ผลการวิจัย จากข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างของผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตาราง 3 แสดงข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความถี่และร้อยละ

ข้อมูลเบื้องต้น	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสอบถาม		
วัดเคลือวัลย์	35	14.83
วัดทองเนียม	56	23.73
วัดธรรมมงคล	31	13.14
วัดสามพระยา	37	15.68
วัดโสมนัสราชวรวิหาร	56	23.73
ผู้ติดตาม	21	8.90
เพศ		
ชาย	64	27.21
หญิง	172	72.79
สถานภาพสมรส		
โสด	130	55.08
สมรส	80	33.90
หม้าย/หย่า	26	11.02
ช่วงอายุ		
ไม่เกิน 30 ปี	24	10.17
31-45 ปี	3	1.27
46-60 ปี	36	15.25
61-75 ปี	162	68.64
มากกว่า 75 ปี	11	4.66
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	39	16.53
มัธยมศึกษา	62	26.27
ปริญญาตรี	99	41.95
ปริญญาโท	15	6.36
ปริญญาเอก	2	0.84
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	19	8.05
การพักอยู่อาศัย		
อยู่กับครอบครัว	156	66.10
อยู่กับญาติพี่น้อง	37	15.68
อยู่คนเดียว	31	13.14
อื่นๆ	12	5.08
จุดประสงค์ที่ร่วมทำกิจกรรม		
ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์	82	34.89

ข้อมูลเบื้องต้น	จำนวน	ร้อยละ
เพื่อศึกษาระยะปฏิบัติธรรม	122	51.35
ต้องการมีเพื่อน	27	11.79
ต้องการมีงานทำ	5	1.97
รวม	236	100.00

ด้านความคิดเห็นและความต้องการของผู้สูงอายุที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 7 สัปดาห์ มีดังต่อไปนี้

1. ด้านที่ผู้สูงอายุต้องการมากที่สุด คือ ด้านอริยาบถสัปปายะ

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นด้าน อุตถสัปปายะ (ด้านฤดูกาลและเทศกาล) โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก ตามลำดับคือ ข้อ 2 ห้องสุขาควรเป็นแบบชักโครกนั่งสะดวกเหมาะกับผู้สูงอายุ มากที่สุด ($M=4.64$, $S.D.=1.17$) รองลงมา คือข้อ 1 วัดควรมีเก้าอี้นั่งแบบมีพนักพิงหลังและวางมือได้สำหรับผู้สูงอายุ ($M= 4.37$, $S.D.=1.25$) ซึ่งอยู่ในระดับ มาก

จากข้อมูลพบว่า ผู้สูงอายุ ด้านอริยาบถสัปปายะ มีความต้องการสูงสุด กล่าวคือ สุขาแบบชักโครก เก้าอี้มีพนักพิง ข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ผู้สูงอายุมักจะมีปัญหาด้านอริยาบถและสุขภาพมากบ้างน้อยบ้าง ตามอายุขัย ดังนั้น จากข้อมูลที่ได้ ทำให้พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการให้วัดจัดสร้างห้องสุขาควรเป็นแบบชักโครกนั่งสะดวกเหมาะกับผู้สูงอายุ และมีเก้าอี้ที่นั่งที่พนักวางมือและพิงหลังได้ เพราะหากลูกเดินอาจจะต้องอาศัยเก้าอี้ในการพยุงตัวได้

2. ด้านที่ผู้สูงอายุต้องการอันดับสอง คือ ด้านบุคคลสัปปายะ

ด้าน บุคคลสัปปายะ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นด้าน บุคคลสัปปายะ (ด้านบุคลาการและวิทยากรและกัลยาณมิตร) โดยรวมอยู่ในระดับ มาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ตามลำดับคือ ข้อ 4 วัดควรมีแผนงานพัฒนาพระสงฆ์ในการทำกิจกรรมเพื่อเผยแผ่งานพระพุทธศาสนา มากที่สุด ($M=4.67$, $S.D.=1.25$) รองลงมา คือข้อ 1 พระสงฆ์ควรมีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม มากที่สุด ($M= 4.62$, $S.D.=1.21$) และสุดท้ายคือข้อที่ 5. คือ วัดควรร่วมมือกับองค์กรภายนอกและเครือข่ายทำกิจกรรม ($M=4.21$, $S.D.=1.38$) ซึ่งอยู่ในระดับ มาก

กล่าวคือ ผู้สูงอายุเห็นว่า วิทยากรต้องเป็นผู้ฉลาดในธรรม และรู้เท่าทันโลก ในด้านบุคลาการหรือวิทยากร ที่ทางวัดดำเนินการนั้น ผู้ตอบแบบสอบถาม ต้องการให้ วัดควรมีแผนงานพัฒนาพระสงฆ์ในกิจกรรมเพื่อเผยแผ่ศาสนา เพื่อเตรียมความพร้อมของบุคลาการในวัด ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการเผยแผ่ รวมทั้งยังต้องการให้ พระสงฆ์ควรมีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ซึ่งมีความจำเป็นในการนำธรรมไปใช้กับโรคบุคลาการและวิทยากรในการทำกิจกรรมจึงเป็นสำคัญยิ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ต้องฉลาดทั้งทางโลกและทางธรรม

3.ด้านที่ผู้สูงอายุต้องการอันดับสาม คือ ด้านอุตุสัปปายะ

ด้านอุตุสัปปายะ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นด้าน อุตถสัปปายะ (ด้านฤดูกาลและเทศกาล) โดยรวมอยู่ในระดับ มาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ตามลำดับคือ ข้อ 2 อาคารสถานที่มีความมั่นคงกันแดดกันฝนได้เหมาะสมตามฤดูกาลมากที่สุด ($M=4.49$, $S.D.=1.14$) รองลงมา คือข้อ วัดควรจัดกิจกรรมให้สอดคล้องเหมาะสมกับงานเทศกาลต่างๆ อยู่ในระดับ มาก ($M= 4.48$, $S.D.=1.32$) และน้อย

ที่สุด คือ ข้อที่ 1. คือ การจัดกิจกรรมควรให้เหมาะสมสอดคล้องกับฤดูกาล ($M=4.38$, $S.D.=1.35$) ซึ่งอยู่ในระดับ มาก

ผู้สูงอายุมีความต้องการให้ทางวัดจัดพิธีกรรมให้สอดคล้องกับเทศกาล จัดการงานให้เหมาะสมกับฤดูกาล ในเรื่อง ฤดูและเทศกาล ก็มีความสำคัญ ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า ทางวัดควรจัดให้มีอาคารสถานที่ที่มีความมั่นคงกันแดดกันฝนได้เหมาะสมตามฤดูกาล เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมในวัด เป็นเรื่องสำคัญที่สุดรองลงมา ก็คือ ต้องการให้วัดควรจัดกิจกรรมให้สอดคล้องเหมาะสมกับงานเทศกาลต่างๆ สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ทางวัดก็ควรเอื้อต่อทางโลก ธรรมจึงจะเป็นประโยชน์สมบูรณ์ยิ่งต่อผู้สูงอายุที่เข้ามาร่วมกิจกรรมในวัด

4.ด้านที่ผู้สูงอายุต้องการอันดับที่สี่ คือ ด้านโภชนาการ

ด้านที่ 5. โภชนาการ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นด้าน โภชนาการ (ด้านโภชนาการและการบริโภค) โดยรวมอยู่ในระดับ มาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ตามลำดับคือ ข้อ1 วัดควรมีโรงทานหรือโรงอาหารที่สะอาดถูกสุขลักษณะไว้บริการผู้สูงอายุ อยู่ในระดับมาก ($M=4.44$, $S.D.=1.27$) รองลงมา คือข้อ 2 มีการจัดอาหารที่มีคุณค่าและเหมาะสมกับผู้สูงอายุ ($M=4.36$, $S.D.=1.36$) และน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 4. คือ มีการสอนหลักธรรมที่เกี่ยวข้องในการบริโภคอาหาร ($M=4.22$, $S.D.=1.36$) ซึ่งอยู่ในระดับ มาก

โดยผู้สูงอายุ มีความเห็นว่า วัดควรจัดโรงทานให้ถูกสุขลักษณะ มีอาหารที่เหมาะสมวัยของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในวัด ในด้านอาหารและการบริโภคบริโภคนั้น ผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นว่า วัดควรมีโรงทานหรือโรงอาหารที่สะอาดถูกสุขลักษณะไว้บริการผู้สูงอายุ ซึ่งทางวัดจะต้องคำนึงถึงประเด็นสุขลักษณะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และยังต้องการให้ ทางวัด จัดให้มีการจัดอาหารที่มีคุณค่าและเหมาะสมกับผู้สูงอายุอีกด้วย

5.ด้านที่ผู้สูงอายุต้องการอันดับที่ ห้า คือ ด้านการคมนาคม

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นด้านการคมนาคม (ด้านการเดินทางและการคมนาคม) โดยรวมอยู่ในระดับ มาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ตามลำดับคือ ข้อ 2 ควรมีป้ายบอกทางและสถานที่ในวัดที่อ่านง่ายชัดเจน มาก ($M=4.49$, $S.D.=.99$) รองลงมา คือข้อ 1 วัดควรมีสถานที่จอดรถพอเพียง การเดินทางสะดวก ($M= 4.38$, $S.D.=.99$) และสุดท้ายคือข้อที่ 4. คือ ผู้สูงอายุควรมีกิจกรรมจิตอาสาให้ได้ทำสาธารณะประโยชน์ ($M=4.11$, $S.D.=1.24$) ซึ่งอยู่ในระดับ มาก

ผู้สูงอายุ ต้องการให้ทางวัดจัดให้มีปฏิทินงานแสดงไว้ตลอดปี พร้อมทั้งควรจะมีลานจอดรถที่เพียงพอสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรมหรือเข้าร่วมกิจกรรมกับทางวัด ในด้านการเดินทางไปมา เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมนั้น พบว่า ผู้สูงอายุที่เข้ามาใช้บริการหรือเข้าร่วมกิจกรรมในวัด มีความต้องการให้ วัดควรมีสถานที่จอดรถพอเพียง การเดินทางสะดวก อยู่ในเกณฑ์สูงสุด ซึ่งก็สอดคล้องกับปัญหาการจราจรของกรุงเทพมหานครนั่นเอง ประการต่อมา ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า ควรมีป้ายบอกทางและสถานที่ในวัดที่อ่านง่ายชัดเจน สามารถวิเคราะห์ได้ว่า การทำกิจกรรมในวัดอาจจะไม่มีป้ายไม่เพียงพอและมีปฏิทินการทำกิจกรรมไม่ชัดเจนสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมกับทางวัดจึงต้องการให้มีป้ายบอกที่ชัดเจนและเพียงพอ

6.ด้านที่ผู้สูงอายุต้องการอันดับ หก คือ ด้านการพักผ่อน

ด้านการพักผ่อน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นด้าน การพักผ่อน (ด้านการพักผ่อนสันทนาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้) โดยรวมอยู่ในระดับ มาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ตามลำดับคือ ข้อ 3 มีสถานที่และกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนสันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ ($M=4.25$, $S.D.=1.19$) รองลงมา คือข้อ 2 มีการประชาสัมพันธ์ทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ ($M= 4.19$, $S.D.=1.50$) และ

สุดท้ายคือข้อที่ 4. คือ มีกิจกรรมส่งเสริมแนะนำการทำอาชีพเสริมเพิ่มรายได้แก่ผู้สูงอายุ ($M=4.01$, $S.D.=1.44$) ซึ่งอยู่ในระดับ มาก

ผู้สูงอายุ ต้องการให้ทางวัดจัดให้มีเครือข่ายออนไลน์ มีพื้นที่ไว้สนทนาธรรม แลกเปลี่ยนความรู้ ในด้านการพบปะสนทนาธรรม ผู้ตอบแบบสอบถาม ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, กลุ่มLine ด้วย เพื่อเป็นการแจ้งข่าวสารที่รวดเร็วจะเข้าถึงได้มาก นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่ต้องการให้วัดมีสถานที่และกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนสนทนาธรรมสำหรับผู้สูงอายุทั้งนี้สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกับทางวัดต้องการมีเพื่อนคุยและกัลยาณมิตรไว้แลกเปลี่ยนสนทนาธรรมในสถานที่อันเหมาะสมในวัด

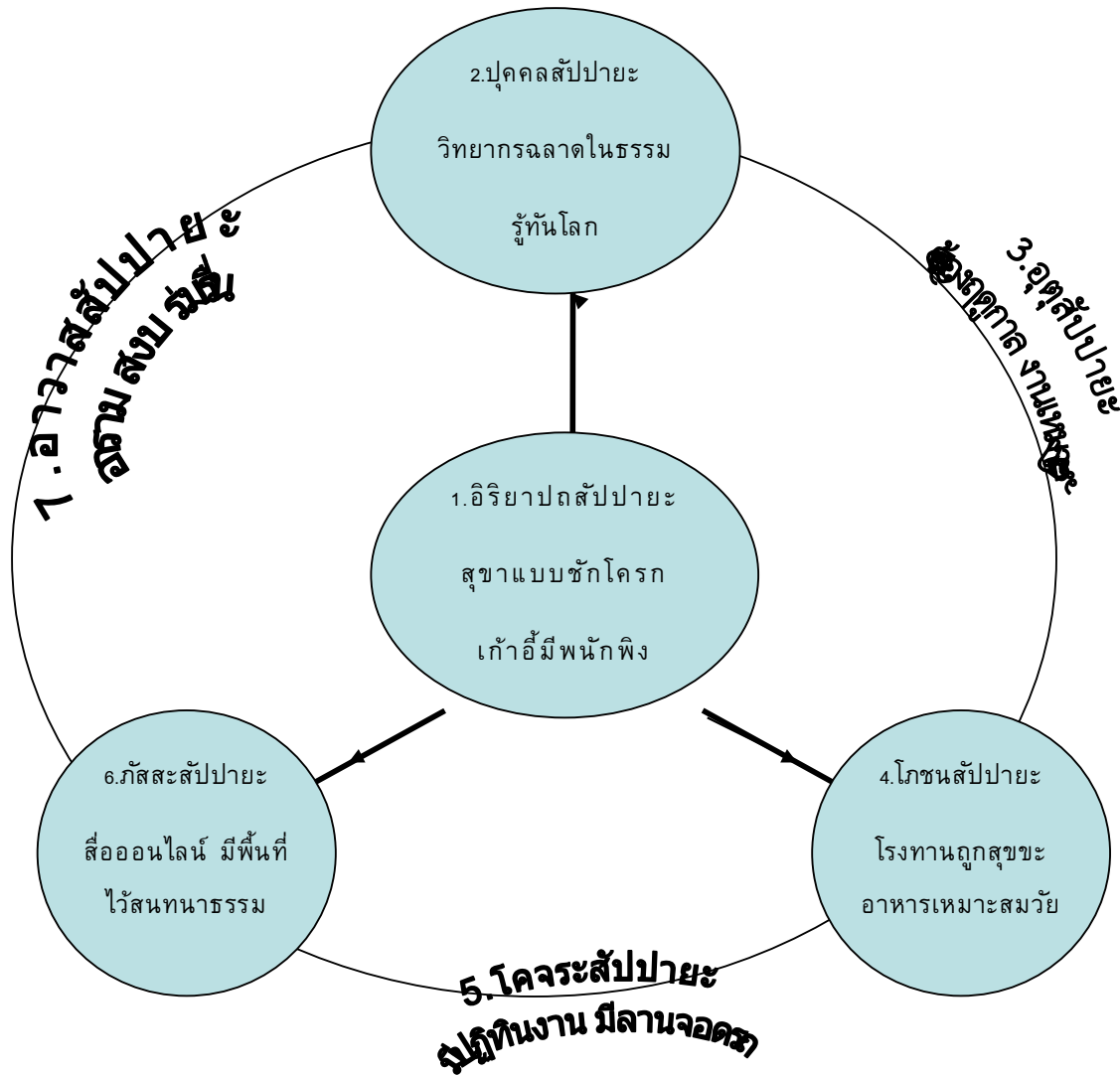
7.ด้านที่ผู้สูงอายุต้องการอันดับ สุดท้าย คือ ด้านอawasสัปปายะ

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นด้านอawasสัปปายะ (ด้านอาคารสถานที่และรูปแบบกิจกรรม) โดยรวมอยู่ในระดับ มาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากเกือบทุกข้อ ตามลำดับคือ ข้อ1 มีต้องการให้พื้นที่วัดมีความร่มรื่น สะอาด สงบ ร่มเย็น มากที่สุด ($M=4.65$, $S.D=.69$) รองลงมา คือข้อ 2 อยากให้มีห้องสุขาที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ โดยมีราวจับที่กั้นลิ้น ($M= 4.57$, $S.D.=.78$) และสุดท้ายคือข้อที่7. คือ วัดควรมีอินเทอร์เน็ตไวไฟ (Wi-Fi) ไว้บริการญาติโยม ($M=3.18$, $S.D.=1.81$) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถาม มีความต้องการให้ วัดหรือพระอาราม มีความสงบ ร่มรื่น ประเด็นที่ผู้สูงอายุเห็นว่า สำคัญที่สุดในการจัดกิจกรรมในวัด ก็คือ ผู้สูงอายุต้องการให้พื้นที่วัดมีความร่มรื่น สะอาด สงบ ร่มเย็น และตามมาด้วย อยากให้มีห้องสุขาที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ มีราวจับที่กั้นลิ้นในห้องน้ำ ส่วนประเด็นที่ได้คะแนนน้อยสุด ก็คือ ทางวัดควรมีอินเทอร์เน็ตไวไฟ (Wi-Fi) ไว้บริการญาติโยม ซึ่งมีคะแนนระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจจะวิเคราะห์ได้ว่า ผู้สูงอายุมีอินเทอร์เน็ตใช้เป็นการส่วนตัวด้วยสมาร์ทโฟนของตัวเองแล้ว หรือ อาจจะเป็นไปได้ว่า ผู้สูงอายุอาจจะไม่ค่อยได้ใช้หรือไม่เห็นความจำเป็นของสัญญาณอินเทอร์เน็ตไวไฟ (WiFi)

เมื่อสรุปจากผลการวิจัยจึงสามารถเรียงลำดับความคิดเห็นและความต้องการของผู้สูงอายุจาก 1-7 ได้ดังรูปแบบต่อไปนี้

รูปภาพที่ 4.1 รูปแบบและการดำเนินกิจกรรมในวัดเพื่อผู้สูงอายุ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

แนวคิดและกระบวนการจัดกิจกรรม ของวัดเพื่อผู้สูงอายุ นั้น วัดทั้ง 5 แห่งมีแนวคิดในการจัดกิจกรรม เพื่อการเผยแผ่และอบรมพัฒนาจิตด้วยวิธีการปฏิบัติธรรมกรรมฐาน จำนวน 3 วัดคือ วัดโสมนัสวิหาร วัดเครือวัลย์ราชวรวิหาร วัดทองเนยชม ส่วนวัดธรรมมงคล มีกระบวนการดำเนินงานที่แตกต่างจากวัดอื่นๆ คือ มีการจัดการอย่างเป็นระบบที่แผ่ขยายออกไปนอกวัด ไม่ได้อาศัยวัดแต่เพียงอย่างเดียวเป็นที่สอนการปฏิบัติกรรมฐาน โดยการจัดหลักสูตรสร้างครูสมาธิ และยิ่งไปกว่านั้น ก็ได้ขยายสาขาการสอนแบบออนไลน์ในนาม สถาบันจิตตา

นุภาพ จัดตั้งขยายสาขาการเรียนการสอนออกไปทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศอีกด้วย นับเป็นปรากฏการณ์ใหม่ของการดำเนินงานเผยแผ่ โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยการสร้างวัดหรือ ระดมทุนเพื่อสร้างอาคารสถานที่ แต่ใช้การดึงทรัพยากรจากหน่วยงานต่างๆมาเป็นเครือข่าย ทั้งโรงเรียน และวัดอื่นๆ เป็นแหล่งเรียนรู้ ซึ่งเป็นการยืนยันกับข้อมูลเชิงปริมาณจากผลการวิจัยที่พบว่า ด้านอวาสสัปปายะ มีความสำคัญน้อยกว่า ด้านอิริยาปถสัปปายะ เพราะการให้ความสำคัญกับตัวผู้สูงอายุจะมีความสำคัญกว่าการระดมทุนเพื่อการก่อสร้างอาคารสถานที่ซึ่งใช้ทรัพยากรต่างๆเป็นจำนวนมากและมีมูลค่าสูง ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง วัดในพุทธศาสนากับความพร้อมในการรองรับสังคมผู้สูงอายุ ของ เสาวภา พรศิริพงษ์ และคณะ (2555) ที่พบว่า ภาพรวมวัดส่วนใหญ่มีความพร้อมวัดระดับปานกลาง วัดมีความพร้อมด้านการสร้างเครือข่ายและพื้นที่ทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุในระดับมาก ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการส่งเสริมสุขภาพได้อีกด้วย และยังสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง รูปแบบของวัดที่เหมาะสมกับการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของนริวัลค์ ธรรมนิมิตโชค,(2550) ที่พบว่า แนวคิดการจัดสร้างวัดในสมัยพุทธกาล เกิดขึ้นเพราะมีผู้เลื่อมใสในพระพุทธเจ้า ผู้มุ่งทำประโยชน์เพื่อความสุขของมหาชน การสร้างวัดถวายไว้ในพระพุทธศาสนานั้น จุดประสงค์ก็เพื่อใช้เป็นสถานที่พำนักของพระสงฆ์ผู้สละแล้วจากการเป็นอยู่อย่างคฤหัสถ์ พระสงฆ์ผู้ปรารถนาความเพียร เพื่อทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน วัดในสมัยพุทธกาลมีบรรยากาศสภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการประพฤติพรหมจรรย์ของพระสงฆ์ วัดเป็นสัญลักษณ์ของความสงบ รื่นรมย์ เพราะเป็นที่พักของผู้มีบาปกรรมอันสงบระงับแล้ว ห่างไกลจากความชั่วทุกรูปแบบ เป็นที่อาศัยของผู้ที่มีความบริสุทธิ์สะอาดทางกาย วาจา ใจ

นอกจากนี้ยังพบว่า แนวคิดการจัดกิจกรรมในวัดเพื่อรองรับผู้สูงอายุนั้นแม้ทั้ง 5 วัดที่เป็นตัวอย่างในการศึกษานี้ มีกิจกรรมที่มีแนวคิดเพื่อการพัฒนาจิต แต่ก็มีกิจกรรมที่แตกต่างกันและมีความหลากหลายของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม การมีกิจกรรมที่หลากหลายและยืดหยุ่นสอดคล้องไปตามยุคสมัยและเทศกาล จึงจำเป็นต่อการดำเนินการจัดกิจกรรมของวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เอื้อต่อการฟื้นฟูบทบาทหน้าที่การพัฒนาจิตวิญญาณของวัดในเขตเมือง ของ รศ.ดร. อรศรี งามวิทย์พงษ์และคณะ, (2558) ซึ่งพบว่าบทบาทของวัดในการเกื้อกูลสังคมนั้นจะต้องได้รับการพิจารณาด้วยความรอบคอบว่าจะต้องเชื่อมโยงกับภูมิรู้ด้านโลกุตระธรรม เพื่อมิให้บทบาทของวัดเบี่ยงเบนออกจากแก่นพุทธธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ การดำเนินการของวัดธรรมมงคลได้จัดเป็นสถาบันพลังจิตตานุภาพ เพื่อดำเนินโครงการหลักสูตรครูสมาธิโดยสอดคล้องกับแก่นพุทธธรรม แนวคิดทั้ง 5 วัดล้วนมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาจิตเป็นปลายทาง แต่กระบวนการดำเนินงานและการจัดกิจกรรมอาจจะมีรายละเอียดแตกต่างไปบ้าง

ส่วนรูปแบบที่ได้จากการวิจัยจะพบว่า ปัจจัยที่เป็นด้านอิริยาปถสัปปายะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด นั้นแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับสุขภาพกายคือการยืน เดิน นั่ง ในการเข้าร่วมกิจกรรม เพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีปัญหาด้านสุขภาพโดยเฉพาะในการปฏิบัติธรรมกรรมฐาน ซึ่งอาจจะมีปัญหาในการนั่งสมาธิภาวนา หรือในอิริยาบถเดินในเวลาที่ต้องเดินจงกรม จึงจะเกิดสัปปายะที่เกื้อหนุนต่อการปฏิบัติธรรมที่ได้ผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการสอนสมาธิตามแนวทางสถาบันพลังจิตตานุภาพ ของพระมงคล ปิยปุโต (หลวงปากติ), 2560 ที่พบว่า การฝึกปฏิบัติสมาธิที่ดีก็เพื่อเพิ่มพูนพลังจิตให้แก่ประชาชนเนื่องจากกำลังใจเป็นสิ่งสำคัญการที่จะมีสุขภาพกายและใจที่สมบูรณ์ได้นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมาจากการทำสมาธิเพราะการทำสมาธิเป็นบ่อเกิดของพลังจิตเมื่อมีสมาธิมากขึ้นพลังจิตก็มากขึ้นเมื่อประชาชนมีพลังจิตมากขึ้นจะทำให้เกิดสุขภาพใจที่ดี ดังนั้น หากวัดต่างๆ นำเอาผลการวิจัยในประเด็นอิริยาปถสัปปายะ ไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมก็จะเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุได้

นอกจากนี้ ผลการวิจัยที่มีความสำคัญอันดับที่ 2 คือ บุคคลสัปายะ ก็แสดงให้เห็นได้ว่า การดำเนินกิจกรรมภายในวัดนั้น วัดจักต้องเตรียมบุคคลที่มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม มีคุณสมบัติที่สร้างศรัทธาให้กับผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ ทั้งนี้ ปัจจัยด้านตัวบุคคลนี้มีความสำคัญเนื่องจาก ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นผู้มีประสบการณ์ชีวิตผ่าน มีความรู้และมีประสบการณ์ชีวิต ฉะนั้น บุคคลที่จะเป็นผู้ไปสอนคนเหล่านี้ได้จึงต้องมีความรู้ความสามารถและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เอื้อต่อการฟื้นฟูสุขภาพหน้าที่การพัฒนาจิตวิญญาณของวัดในเขตเมือง ของ รศ.ดร. อรศรี งามวิทยาพงศ์ และคณะ , (2558) ซึ่งพบว่า ปัจจัยและเงื่อนไขที่เอื้อต่อการฟื้นฟูสุขภาพของวัดประกอบด้วยปัจจัยที่จำเป็นขาดเสียมิได้ คือ คุณสมบัติของแกนนำพระสงฆ์ที่ต้องมีภูมิรู้ภูมิธรรมและมีทักษะในการออกแบบการศึกษาที่มีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง วัดในพระพุทธศาสนากับการรองรับสังคมผู้สูงอายุ ของ เสาวภา พรสิริพงษ์และคณะ,(2558) ซึ่งพบว่า พระที่มาทำงานกับผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพราะโลก สังคมและชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา พระต้องนำความรู้ทางธรรมมาปรับประยุกต์กับความรู้ทางโลกเพื่อให้ชาวบ้านเข้าใจได้ง่ายขึ้น ในการแสดงธรรมต่อพุทธศาสนิกชนนั้น สิ่งสำคัญก็คือ ต้องมีการผสมผสานความรู้ทั้งทางโลกทางธรรมร่วมกัน หากพระวิทยากรจะเรียนรู้แต่ทางโลกอย่างเดียวแต่ไม่ศึกษาธรรมะ ก็ไม่เหมาะสม แต่ว่าจะเรียนธรรมะเสียอย่างเดียว โดยไม่ศึกษาความเป็นไปของทางโลกก็อาจจะขาดวิธีการสอนที่เหมาะสมได้ หรือขาดการประยุกต์ใช้ได้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

ส่วน คู่มือการจัดกิจกรรมในวัดเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 บท บทที่ 1 สังคมไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุแล้ว และกำลังเผชิญปัญหาที่ท้าทายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ บทที่ 2 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับผู้สูงอายุ เหตุผลที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับพระสงฆ์และสถาบันทางพระพุทธศาสนาจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วม บทที่ 3 แนวคิดทางพระพุทธศาสนา สัปายะ 7 บทที่ 4 รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุในวัดอย่างยั่งยืน อันสังเคราะห์จากผลการวิจัยทั้ง 7 ด้าน จาก 34 คำถามของงานวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากผลการวิจัยทำให้ได้ข้อมูลด้านความคิดเห็นและความต้องการของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดกิจกรรมของวัดได้ส่วนหนึ่ง เป็นข้อมูลสะท้อนถึงปัจจัยพื้นฐานของผู้สูงอายุภายใต้กรอบการมองผ่านหลักการทางพระพุทธศาสนา คือ สัปายะ ทั้ง 7 ด้าน ฉะนั้น ภาครัฐจำเป็นต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในการกำหนดให้วัดเป็นภาคีที่จำเป็นต่อการเป็นผู้มีส่วนร่วมในปัญหาสังคมผู้สูงวัยที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์พระศาสนากับการแก้ไขปัญหาสังคมผู้สูงอายุที่ชัดเจนและแน่นอนด้วย

2. ข้อเสนอแนะในเชิงการวิจัยนั้น หากจะมีการต่อยอดงานวิจัยที่อาจจะเป็นคุณูปการต่องานเชิงวิชาการก็คือ ควรต่อยอดในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายผู้สูงอายุกับการปฏิบัติธรรม หรือเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อผู้สูงอายุ เครือข่ายวัดในการเป็นศูนย์การเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จิราพร เกศพิชญวัฒนา, จันทรเพ็ญ แสงเทียนฉาย, ยุพิน อังศุโรจน์, และ Berit Ingersoll Dayton. 2543 .
ความผาสุกทางใจของผู้สูงอายุไทย: การศึกษาเชิงคุณภาพ. วารสารสมาคมพุทธาวิทยาและเวช
 ศาสตร์ผู้สูงอายุ, กรุงเทพฯ,
 ผกามาศ กมลพรวิจิตร,วิภาดา ท้าวประยูร, และมนู วาতিสุนทร.) 2548. **บทบาทและความสัมพันธ์ของวัดและ
 พระสงฆ์กับผู้สูงอายุไทย** กรุงเทพฯ : วารสารกรมอนามัย, กรมอนามัย.
 พระไพศาล วิสาโล และคณะ. 2546 .“พุทธศาสนาในร่มเงาของบริโภคนิยม”, ใน มองอย่างพุทธเพื่อเข้าใจ
ในชีวิตและสังคม. ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : บริษัทเฟื่องฟ้าพรินต์ติ้งจำกัด
 สมศักดิ์ ศรีสันติสุข.(2539 . **สังคมวิทยาภาวะสูงอายุ: ความเป็นจริงและการคาดการณ์สังคมไทย.**กรุงเทพฯ.
 สำนักพิมพ์ดวงกมล จำกัด.
 นริวัลล์ ธรรมนิมิตโชค2550, “การศึกษารูปแบบของวัดที่เหมาะสมกับการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต”
 วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต,สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
 ภมริน เขาวนจินดา. 2554 **ลักษณะทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ,** รายงานการวิจัย,กรม
 สุขภาพจิต,กระทรวงสาธารณสุข, นนทบุรี.
 มงคล ปิยบุตโต,(หลวงปากติ),พระ. 2560 “**ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการสอนสมาธิตามแนวทางสถาบัน พลังจิต
 ตานุภาพ**”.วิทยานิพนธ์หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา คณะศาสนาและ
 ปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, นครปฐม.
 มาณี ไชยธีรานุวัฒน์ศิริ และคณะ. “**บทบาทพระสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์ : ศาสตร์และศิลป์ในการอบรมคุณธรรม
 ของพระเถระภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**”. รายงานการวิจัย. คณะสังคมศาสตร์และสิ่งแวดล้อม
 มหาวิทยาลัยมหิดล, 2539.
 ศรีนทิพย์ สติรศิลป์ และคณะ. “**รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดในพระพุทธ
 ศาสนา : กรณีศึกษาวัดราชโอรสาราม เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร**”. รายงานการวิจัย. สำนักงาน
 เลขาธิการสภาการศึกษา, 2548.
 เสาวภา พรสิริพงษ์ และคณะ, “**วัดในพุทธศาสนากับความพร้อมในการรองรับสังคมผู้สูงอายุ**”รายงานการ
 วิจัย,สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย,มหาวิทยาลัยมหิดล,2557
 อรศรี งามวิทยาพงศ์,รศ.ดร.2558., “**ปัจจัยที่เอื้อต่อการฟื้นฟูบทบาทหน้าที่การพัฒนาคติวิญญาณของวัดใน
 เขตเมือง**”,สถาบันอาศรมศิลป์,สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.),กรุงเทพฯ,
 Thomas & R. A. Eisenhandler (Eds), **Aging and the religious dimension** (pp. 203 -225).Westport:
 Greenwood Publishing Group.(87-90),2011.

การพัฒนาหลักสูตรการคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี
Development of a Design Thinking Curriculum for Promoting Innovation
Competencies of Nursing Students, Boromarajonani College of Nursing,
Ratchaburi

เพ็ญจมาศ คำชนะ* นงนุช วงศ์สว่าง* กมลพร แพทย์ชีพ* ปริญญารณณ์ ธนะบุญปวง*
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี*
Phenchamat Khamthana*, Nongnuch Wongsawang*, Kamonporn Patcheep*,
Parinyaporn Thanaboonpuang*
Boromarajonani College of Nursing, Ratchaburi*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรการคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี การวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ 11 ขั้นตอน ได้แก่ ระยะที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ระยะที่ 2 การสร้างหลักสูตร ระยะที่ 3 การใช้หลักสูตร ระยะที่ 4 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 จำนวน 72 คน และอาจารย์ผู้ใช้หลักสูตรจำนวน 18 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบประเมินสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล และแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการใช้หลักสูตร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Paired t-test และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่าหลักสูตรการคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล มี 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาของหลักสูตร 2) ปรัชญา 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) ผลการเรียนรู้ของหลักสูตร 5) โครงสร้างของหลักสูตร 6) หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจและความมุ่งมั่น การพัฒนาทีมงานและความร่วมมือ กระบวนการคิดเชิงออกแบบ และการนำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวม 45 ชั่วโมง 7) แนวทางการจัดการเรียนรู้ 8) แหล่งการเรียนรู้/สื่อการเรียนรู้ และ 9) การวัดและประเมินผล ผลการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร พบว่า คะแนนเฉลี่ยสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาลโดยการประเมินตนเองและอาจารย์หลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ : หลักสูตร, การคิดเชิงออกแบบ, สมรรถนะนวัตกรรม, นักศึกษาพยาบาล

Abstract

This research and development study aimed to develop a design thinking curriculum for promoting innovation competencies of nursing students, Boromarajonani College of Nursing, Ratchaburi, as well as to prove the curriculum and effectiveness. The methodology was divided into 4 phases, comprising basic data analysis, development of the curriculum, utilizing curriculum, and in phase IV; evaluation and improvement of the curriculum. The samples were 72 year 3 nursing students, and 18 nursing instructors. The research instruments included questionnaire of nursing students' innovation competencies and opinion on using curriculum. Mean, standard

deviation, paired t-test, and content analysis were undertaken to analyse data. The results showed that the instructional curriculum was demonstrated in 9 components: 1) background, 2) philosophy, 3) objective, 4) outcome, 5) structure, 6) lesson composed of 4 main topics: inspiration and passion building, team building and collaboration, design thinking process, and presentation and sharing in 45 hours, 7) learning process, 8) resource and media, and, 9) measurement and evaluation. The innovation competencies of nursing students' post-curriculum mean score assessed by students and instructors were significantly higher than their pre-curriculum score at the $p < 0.01$ level.

Keywords: Curriculum, Design Thinking, Innovation Competency, Nursing Student

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์โลกได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา การแพทย์ และการดำเนินชีวิตโดยเฉพาะด้านการศึกษาซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาชาติ โดยเห็นได้จากการจัดการเรียนการสอนในสหสาขาวิชาที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งแต่ละสถาบันอุดมศึกษาได้ดำเนินการปฏิรูประบบจัดการเรียนรู้ให้ได้บัณฑิตที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์สอดคล้องกับบัณฑิตในศตวรรษที่ 21 และเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในยุค Thailand 4.0 สอดคล้องกับมาตรฐานการอุดมศึกษาพ.ศ.2561 ที่ให้สถาบันอุดมศึกษาผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม มีทักษะศตวรรษที่ 21 มีความสามารถในการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

นวัตกรรม (Innovation) เป็นปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนสังคมยุคใหม่ที่ส่งผลต่อการพัฒนาและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในระดับชาติและนานาชาติ สอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติด้านการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรม (พ.ศ.2561 - พ.ศ.2580) ที่เน้นส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมให้ครอบคลุมในทุกๆ ด้าน (พลฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์, 2560) โดยเฉพาะนวัตกรรมทางการแพทย์ แต่การสร้างสรรค่นวัตกรรมทางการแพทย์ยังมีจำนวนน้อยและยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ส่วนหนึ่งมาจากสังคมไทยยังขาดนวัตกรรมทางการแพทย์ ซึ่งทางสถาบันการศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์ได้พยายามผลิตบัณฑิตที่มีความสามารถด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากข้อจำกัดในหลายด้าน ได้แก่ สมรรถนะนวัตกรรมทางการแพทย์ยังไม่ชัดเจน ขาดหลักสูตรการเรียนการสอนที่มีความเฉพาะเจาะจงในการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นนวัตกรรม ขาดเครื่องมือที่ใช้ประเมินสมรรถนะความเป็นนวัตกรรม เป็นต้น การพัฒนานักศึกษาเพื่อให้เกิดสมรรถนะดังกล่าวจึงต้องบูรณาการทั้งความรู้ ความเข้าใจ และเทคนิคการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีที่ทันสมัย สามารถกระตุ้นกระบวนการคิดให้เกิดการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ที่แตกต่างอย่างมีคุณภาพ และมีพลังในการขับเคลื่อนในการสร้างสรรค์ชิ้นงานให้ประสบความสำเร็จ

นวัตกรรม (Innovator) คือผู้ริเริ่มประดิษฐ์ คิดค้น สร้างสรรค์กระบวนการ หรือผลงานสำหรับใช้ปฏิบัติงานของตนเองและองค์กร (ปรีดา ยังสุขสภาพร, 2561) ซึ่งการเป็นนวัตกรรมจำเป็นต้องมีสมรรถนะที่เป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้สร้างสรรค์ผลงานได้โดดเด่นแปลกใหม่และมีประโยชน์ (McClelland, 1961) โดยนักวิชาการได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะความเป็นนวัตกรรม

กรอย่างหลากหลายพบว่า สมรรถนะที่โดดเด่น ได้แก่ การคิดสร้างสรรค์ (Creativity) การคิดวิเคราะห์ (Analytical) การแก้ปัญหา (Problem-Solving) ทักษะการสื่อสาร (Communication Skills) การตระหนักรู้ความสามารถตนเอง (Self-Efficacy) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (Networking) การมีภาวะผู้นำ (Leadership) การมีพลัง (Energy) และความอดทน (Patience) (Elizabeth, 2009; MeijuKeinänena, 2018; พลฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์, 2560) เมื่อพิจารณาพบว่า สมรรถนะความเป็นนวัตกรรมยังขาดความเฉพาะเจาะจงกับบริบทการศึกษาของประเทศไทย โดยเฉพาะสาขาศาสตร์ที่จำเป็นต้องบูรณาการทั้งความรู้ทางวิชาชีพและสมรรถนะนวัตกรรมในการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้รับบริการ รวมทั้งสามารถแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในปัจจุบันบัณฑิตยังขาดสมรรถนะด้านนี้ เนื่องจากการออกแบบการเรียนรู้ไม่สามารถกระตุ้นกระบวนการคิด และส่งเสริมศักยภาพภายในตนเองของนักศึกษาส่งผลให้ผลผลิตด้านนวัตกรรมทางการพยาบาลมีจำนวนน้อย ขาดประสิทธิภาพและไม่สามารถตอบโจทย์ในการแก้ไขปัญหาสุขภาพได้ตรงจุดมุ่งหมาย

การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาจำเป็นต้องบูรณาการรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายและทันสมัยโดยแนวคิดที่สำคัญประกอบด้วย แนวคิดการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ที่ให้นักศึกษาสร้างความรู้จากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็นกับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม โดยอาจารย์มีบทบาทช่วยกระตุ้นให้เกิดความพยายามทางความคิด การตั้งคำถามและหาคำตอบด้วยการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ที่ลึกซึ้งถ่องแท้ด้วยตนเองในสถานการณ์จริงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ที่เป็นเครื่องมือสำคัญช่วยสร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนของ Stanford d.school ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การทำความเข้าใจปัญหาเชิงลึก (Empathize) ตีความปัญหา (Define) การระดมจินตนาการแบบไร้ขีดจำกัด (Ideate) สร้างต้นแบบ (Prototype) และการทดสอบต้นแบบ (Test) (The Stanford d.school Bootcamp Bootleg; HPI, 2010) ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอนร่วมกับ การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ (Collaborative Learning) การเรียนรู้แบบ Passion Based Learning การเป็นผู้สนับสนุนและกระตุ้นการสะท้อนคิด (Coaching and Reflection) ของอาจารย์ในทุกขั้นตอนเพื่อให้นักศึกษาเกิดกระบวนการเรียนรู้ เกิดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ข้อดี ข้อจำกัด และสร้างแนวทางการพัฒนาที่สามารถส่งเสริมสมรรถนะนวัตกรรมทางการพยาบาลของนักศึกษา

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ราชบุรี สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก มีพันธกิจหลักในการผลิตบัณฑิตพยาบาลที่มีคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ มีคุณภาพตอบสนองต่อระบบสุขภาพและความต้องการของสังคม ในปีการศึกษา 2560 วิทยาลัยจึงได้กำหนดอัตลักษณ์บัณฑิตเพิ่มขึ้นหนึ่งประเด็นคือ การสร้างสรรค์นวัตกรรมสุขภาพ (Innovation) เพื่อพัฒนาศักยภาพให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ ผู้วิจัยในบทบาทผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีราชบุรี เห็นความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรการคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ราชบุรี เพื่อนำไปใช้ในการบริหารการศึกษาศาสตร์พยาบาลศาสตร์บัณฑิต ในการผลิตบัณฑิตพยาบาลให้มีสมรรถนะความเป็นนวัตกรรมในการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของระบบสุขภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดของประชาชน

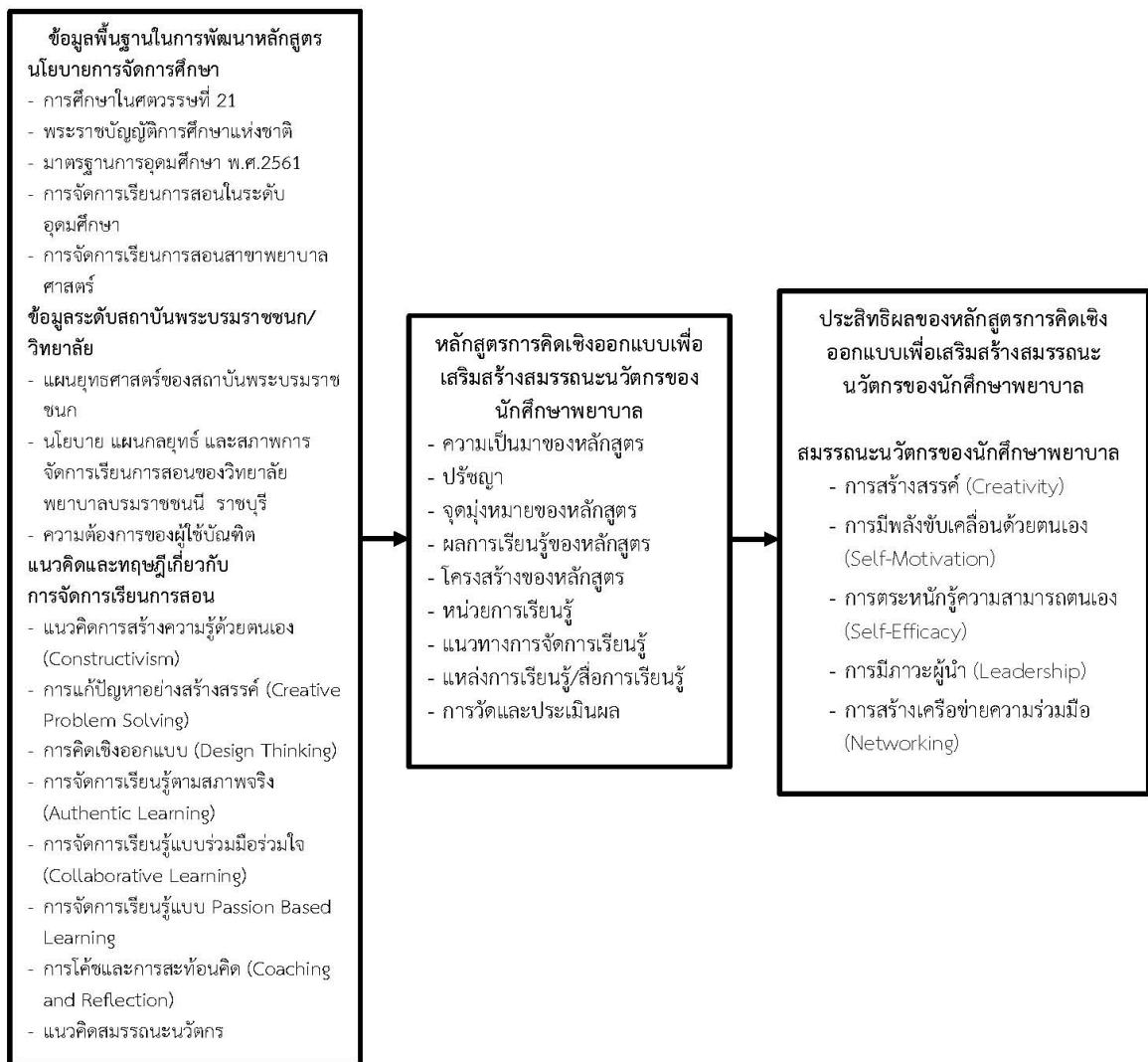
วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาและประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรการคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี

สมมติฐานของการวิจัย

สมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี หลังการใช้หลักสูตรการคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล สูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยพื้นที่ในการศึกษาคือ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี การวิจัยแบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวรรณกรรมและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ศึกษาวรรณกรรมและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการจัดการศึกษา แผนยุทธศาสตร์ของสถาบันพระบรมราชชนก นโยบาย แผนกลยุทธ์ และสภาพการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรม การวิเคราะห์เอกสาร และการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล

กำหนดสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล ด้วยการสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและการสนทนากลุ่มที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 ประกอบด้วยสมรรถนะ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสร้างสรรค์ (Creativity) 2) ด้านการมีพลังขับเคลื่อนด้วยตนเอง (Self-Motivation) 3) ด้านการตระหนักรู้ความสามารถตนเอง (Self-Efficacy) 4) ด้านการมีภาวะผู้นำ (Leadership) และ 5) ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (Networking)

ระยะที่ 2 การสร้างหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 3 การยกร่างหลักสูตร ฉบับร่างที่ 1 พัฒนาเครื่องมือวัดสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษา และแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการใช้หลักสูตร

3.1 ยกร่างหลักสูตรฉบับร่างที่ 1 โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดกรอบโครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาของหลักสูตร 2) ปรัชญา 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) ผลการเรียนรู้ของหลักสูตร 5) โครงสร้างของหลักสูตร 6) หน่วยการเรียนรู้ 7) แนวทางการจัดการเรียนรู้ 8) แหล่งการเรียนรู้/สื่อการเรียนรู้ และ 9) การวัดและประเมินผล

3.2 พัฒนาเครื่องมือประเมินสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาจากการกำหนดสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษา ในขั้นตอนที่ 2 เป็นแบบประเมินมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ปฏิบัติทุกครั้ง ปฏิบัติประจำ ปฏิบัติบางครั้ง ปฏิบัติน้อย ไม่เคยปฏิบัติเลย มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการสร้างสรรค์ (Creativity) จำนวน 16 ข้อ ด้านการมีพลังขับเคลื่อนด้วยตนเอง (Self-Motivation) จำนวน 16 ข้อ ด้านการตระหนักรู้ความสามารถตนเอง (Self-Efficacy) จำนวน 8 ข้อ ด้านการมีภาวะผู้นำ (Leadership) จำนวน 16 ข้อ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (Networking) จำนวน 16 ข้อ รวมทั้งหมด 72 ข้อ

3.3 พัฒนาแบบสอบถามความคิดเห็นการใช้หลักสูตรโดยอาจารย์และนักศึกษา เป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ลักษณะของหลักสูตร โครงสร้าง หน่วยการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล คุณลักษณะอาจารย์ และคุณลักษณะนักศึกษา จำนวน 29 ข้อ

ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฉบับร่างที่ 1 และเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ

นำหลักสูตรฉบับร่างที่ 1 และเครื่องมือวัดสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษา และแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการใช้หลักสูตรให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาพยาบาล และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนานวัตกรรม ตรวจสอบคุณภาพของ

หลักสูตรโดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตร พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.72$, S.D. = 0.29) และมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.50) สำหรับเครื่องมือวัดสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษานำมาคำนวณดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) ได้เท่ากับ 0.86 และตรวจสอบความตรงตามสภาพ (Concurrent Validity) ด้วยวิธีกลุ่มรู้ชุด (Known-Group Technique) โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่ทราบแน่ชัดว่ามีสมรรถนะนวัตกรรมสูง จำนวน 30 คน และกลุ่มที่ทราบแน่ชัดว่ามีสมรรถนะนวัตกรรมต่ำ จำนวน 30 คน เปรียบเทียบคะแนนด้วยสถิติทดสอบ Two Independent Sample t-test พบว่า คะแนนของทั้ง 2 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเป็นฉบับร่างที่ 2

ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเป็นฉบับร่างที่ 2 โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงหลักสูตรตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 4 หน่วยการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 6 การทดลองนำหลักสูตรฉบับร่างที่ 2 ไปใช้

นำหลักสูตรฉบับร่างที่ 2 ไปทดลองใช้ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 1 ชั้นปีที่ 3 ห้อง 2 ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ระหว่างวันที่ 30 กรกฎาคม – 9 กันยายน 2561 กับนักศึกษาจำนวน 72 คน ตามหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ 4 หน่วยการเรียนรู้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือได้แก่ แบบประเมินสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล ประเมินก่อนและหลังการเรียนการสอน โดยนักศึกษาและอาจารย์ และแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการใช้หลักสูตร ประเมินหลังการจัดการเรียนการสอน โดยนักศึกษาและอาจารย์

ขั้นตอนที่ 7 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเป็นฉบับร่างที่ 3

ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเป็นฉบับร่างที่ 3 โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการตามข้อเสนอแนะของอาจารย์และนักศึกษาในเรื่องการเตรียมอาจารย์โดยเน้นการพัฒนาทักษะการโค้ช (Coaching) การเพิ่มแหล่งเรียนรู้นอกชั้นเรียน เช่น เวทีวิชาการ เครือข่ายอาจารย์และนักศึกษาต่างสถาบัน กลุ่มผู้รู้ ปรากฏชาวบ้าน และการเพิ่มทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น งบประมาณ และการนำเสนอ

ระยะที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ 8 การทดลองใช้หลักสูตรกับกลุ่มตัวอย่าง

นำหลักสูตรไปทดลองใช้ในรายวิชาวิจัยทางการพยาบาล ชั้นปีที่ 3 ห้อง 1 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ระหว่างวันที่ 15 ตุลาคม – 16 ธันวาคม 2561 กับนักศึกษาจำนวน 72 คน ตามหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ 4 หน่วยการเรียนรู้

ระยะที่ 4 การประเมินประสิทธิผลและรับรองหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 9 การประเมินประสิทธิผลหลักสูตร

เก็บรวบรวมข้อมูลจากการนำหลักสูตรไปใช้ในรายวิชาวิจัยทางการพยาบาล ในขั้นตอนที่ 8 โดยใช้แบบประเมินสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล โดยนักศึกษาและอาจารย์ก่อนและหลังการเรียนการสอน และแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการใช้หลักสูตร โดยนักศึกษาและอาจารย์หลังการจัดการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 10 การปรับปรุงหลักสูตร

ปรับปรุงหลักสูตรโดยนำผลการประเมินสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาและหลังการใช้หลักสูตร ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาต่อการใช้หลักสูตร และการสนทนากลุ่มกับอาจารย์และนักศึกษา มาวิเคราะห์ประเด็นการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 11 การรับรองรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship)

ตรวจสอบยืนยันรูปแบบโดยการจัดประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบประเมินสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล และแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการใช้หลักสูตร วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบคะแนนสมรรถนะก่อนและหลังการใช้หลักสูตรโดย Paired t-test และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาหลักสูตรการคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล

การพัฒนาหลักสูตรการคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล มี 9 องค์ประกอบ คือ ความเป็นมาของหลักสูตร ปรัชญา จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผลการเรียนรู้ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ แนวทางการจัดการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้/สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ผู้วิจัยนำ แนวคิดการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving) การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ (Collaborative Learning) การจัดการเรียนรู้แบบ Passion Based Learning การโค้ชและการสะท้อนคิด (Coaching and Reflection) มาสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นเนื้อหาการเรียนรู้อิงหลักสูตรจำนวน 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การสร้างแรงบันดาลใจและความมุ่งมั่น จำนวน 6 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การพัฒนาทีมงานและความร่วมมือ จำนวน 6 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 กระบวนการคิดเชิงออกแบบ จำนวน 27 ชั่วโมง และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การนำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จำนวน 6 ชั่วโมง รวม 45 ชั่วโมง แต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ แนวทางการจัดการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้/สื่อการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล ตามแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 กรอบแนวคิดหลักสูตรการคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ราชบุรี

2. ประสิทธิผลของหลักสูตรการคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนราธิวาส

2.1 การเปรียบเทียบสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังการใช้หลักสูตรจากการประเมินตนเองของนักศึกษา

คะแนนเฉลี่ยสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาจากการประเมินตนเองของนักศึกษา ก่อน และหลังการใช้หลักสูตร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = 0.34 และ $\bar{x} = 4.04$, S.D. = 0.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าก่อนการใช้หลักสูตรนักศึกษามีสมรรถนะนวัตกรรมด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมืออยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.08$, S.D. = 0.44) รองลงมาคือ การมีภาวะผู้นำ ($\bar{x} = 3.57$, S.D. = 0.50) และการตระหนักรู้ความสามารถตนเอง ($\bar{x} = 3.76$, S.D. = 0.52) ในระดับมาก และหลังการใช้หลักสูตรนักศึกษามีสมรรถนะด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมืออยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.44) รองลงมา คือ การตระหนักรู้ความสามารถตนเอง ($\bar{x} = 4.04$, S.D. = 0.31) และการมีภาวะผู้นำ ($\bar{x} = 4.07$, S.D. = 0.26) ในระดับมาก ดังตาราง 1

ตาราง 1 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ คะแนนสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษา ก่อนและหลังการเรียนรู้ โดยใช้หลักสูตรการคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล จากการประเมินตนเองของนักศึกษา (N=72)

สมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษา	ก่อนเรียน (N=72)			หลังเรียน (N=72)		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
การสร้างสรรค์	3.46	0.50	ปานกลาง	3.96	0.35	มาก
การมีพลังขับเคลื่อนด้วยตนเอง	3.38	0.49	ปานกลาง	3.88	0.41	มาก
การตระหนักรู้ความสามารถตนเอง	3.76	0.52	มาก	4.04	0.31	มาก
การมีภาวะผู้นำ	3.57	0.50	มาก	4.07	0.26	มาก
การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ	4.08	0.44	มาก	4.25	0.44	มาก
ภาพรวม	3.65	0.33	มาก	4.04	0.24	มาก

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างพบว่า คะแนนค่าเฉลี่ยสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษา ภายหลังใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรการคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล จากการประเมินตนเองของนักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังตาราง 2

ตาราง 2 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษา ก่อนและหลังการเรียนรู้ โดยใช้หลักสูตรการคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล จากการประเมินตนเองของนักศึกษา (N = 72)

การเปรียบเทียบคะแนน	Pre - test			Post - test			t	P-value
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล		
สมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษา	3.65	0.24	มาก	4.04	0.34	มาก	9.171	0.000

P < 0.01

คะแนนเฉลี่ยสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาจากการประเมินของอาจารย์ ก่อนและหลังใช้หลักสูตร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.61$, S.D. = 0.38 และ $\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.22) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าก่อนใช้หลักสูตรนักศึกษามีสมรรถนะนวัตกรรมด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมืออยู่ในระดับมาก ($\bar{x} =$

4.03, S.D. = 0.47) รองลงมาคือ การตระหนักรู้ความสามารถในตนเอง ($\bar{x} = 3.63$, S.D. = 0.52) และการมีภาวะผู้นำ ($\bar{x} = 3.53$, S.D. = 0.50) ในระดับมาก และหลังใช้หลักสูตรนักศึกษาที่มีสมรรถนะด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมืออยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.44) รองลงมา คือ การมีภาวะผู้นำ ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.34) และการตระหนักรู้ความสามารถในตนเอง ($\bar{x} = 3.96$, S.D. = 0.35) ในระดับมาก ดังตาราง 3

ตาราง 3 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาก่อนและหลังใช้หลักสูตร การคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล จากการประเมินของอาจารย์ (N=72)

สมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษา	ก่อนเรียน (N=72)			หลังเรียน (N=72)		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
การสร้างสรรค์	3.44	0.50	ปานกลาง	3.88	0.37	มาก
การมีพลังขับเคลื่อนด้วยตนเอง	3.43	0.50	ปานกลาง	3.85	0.36	มาก
การตระหนักรู้ความสามารถตนเอง	3.63	0.52	มาก	3.96	0.35	มาก
การมีภาวะผู้นำ	3.53	0.50	มาก	4.10	0.34	มาก
การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ	4.03	0.47	มาก	4.25	0.44	มาก
ภาพรวม	3.61	0.38	มาก	4.01	0.22	มาก

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างพบว่า คะแนนเฉลี่ยสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษา ภายหลังจากใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรการคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล จากการประเมินของอาจารย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังตาราง 4

ตาราง 4 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาก่อนและหลังใช้หลักสูตรการคิดเชิงออกแบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล จากการประเมินโดยอาจารย์ (N = 72)

การเปรียบเทียบคะแนน	Pre - test			Post - test			t	P-value
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล		
สมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษา	3.61	0.38	มาก	4.01	0.22	มาก	9.779	0.000

P < 0.01

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อพัฒนาและประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรการคิดเชิงออกแบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล อภิปรายผลการศึกษาดังนี้

1. หลักสูตรการคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ สร้างขึ้นบนพื้นฐานของแนวคิดสำคัญ ประกอบด้วย 1) การสร้างความรู้ตามแนวคิด Constructivism 2) การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving) 3) การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) 4) การเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) 5) การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ (Collaborative Learning) 6) การเรียนรู้แบบ Passion Based Learning และ 7) การโค้ชและการสะท้อนคิด (Coaching and Reflection) โดยมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงตามสภาพจริง (Authentic

Learning) และลงมือปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Learning by Doing) (วิจารณ์ พานิช, 2555) อาจารย์เป็นผู้จัดการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการใช้รูปแบบและเทคนิคที่หลากหลาย ได้แก่ การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ (Collaborative Learning) การเรียนรู้แบบ Passion Based Learning และการโค้ชและการสะท้อนคิด (Coaching and Reflection) สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนให้นักศึกษาแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจของนักศึกษา โดยมีอาจารย์ช่วยแนะนำและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากประสบการณ์และการปฏิบัติจริง สอดคล้องกับแนวคิดของ Zenobia C.Y. Chan ที่ให้ความเห็นว่า การศึกษาทางด้านการพยาบาลควรพยายามที่จะออกแบบหลักสูตรนวัตกรรมและการศึกษารายกรณีตามสภาพจริงโดยเน้นการแก้ปัญหา ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักศึกษาสามารถนำพาความคิดของตนไปสู่เป้าหมายตามที่มุ่งหวังได้ซึ่งมีผลต่อความกล้ารับความเสี่ยงและการสร้างสรรค์ รวมทั้งกระบวนการคิด การผสมผสานองค์ความรู้ ที่ใช้ในการแก้ปัญหาเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ (วิจารณ์ พานิช, 2555 ; Tantillo M, Marconi M, Rideout K, Anson E, Reifenstein K., 2017)

การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ของ D. School. เป็นกระบวนการหลักที่ทำให้นักศึกษาสามารถแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์และเป็นระบบ โดยเริ่มจากการทำความเข้าใจปัญหา การวิเคราะห์และตีความ การระดมความคิดและจินตนาการเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา การสร้างต้นแบบนวัตกรรมและทดลองใช้ (The Stanford d.school Bootcamp Bootleg; HPI, 2010) โดยกระบวนการสร้างแรงบันดาลใจ การพัฒนาทีมงาน การนำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นกระบวนการเสริมเพื่อศักยภาพของนักศึกษาให้มีความสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของวิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2563) ที่กล่าวว่า กระบวนการที่อาจารย์สร้างแรงบันดาลใจให้นักศึกษาเป็นพลังในการดึงศักยภาพและความสามารถสูงสุด ที่อยู่ในตัวออกมาใช้ในการเรียนรู้ เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างไร้ขีดจำกัด และการที่นักศึกษาได้ทำงานร่วมกันเป็นทีมจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดกระบวนการทางความคิดที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมให้ประสบความสำเร็จและทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข

รูปแบบและเทคนิคการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ การเรียนรู้แบบ Passion Based Learning จะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีความมุ่งมั่นและแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษามีความเชื่อมั่นว่าตนเองมีศักยภาพและมีความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม รวมถึงเห็นประโยชน์และคุณค่าของการสร้างนวัตกรรม กล้ายอมรับความเสี่ยง ความท้าทายที่เกิดขึ้นเมื่อเผชิญกับปัญหาระหว่างการเรียนรู้ (Markus Wartiovaara, Tom Lahti, Joakim Wincent, 2019) ในขณะที่การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ (Collaborative Learning) จะช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาด้วยกัน และบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจจะทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากกลุ่มมากที่สุด เกิดความร่วมมือทั้งด้านความคิด การทำงาน ความรับผิดชอบ จนสามารถบรรลุเป้าหมายได้ (ลักขณา สิริวัฒน์, 2557)

สำหรับการโค้ชและการสะท้อนคิด (Coaching and Reflection) ที่ใช้ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษา เป็นเทคนิคการเรียนรู้ที่ช่วยทำให้นักศึกษาได้ทบทวน ไตร่ตรองความคิดของตนเอง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ แลกเปลี่ยนมุมมองร่วมกับเพื่อนและอาจารย์ทำให้เกิดมุมมองที่หลากหลาย และนำองค์ความรู้ที่ตนเองสร้างขึ้นไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาสมรรถนะด้านต่าง ๆ (Gibb's, 2001; Johns, C., 2017) อาจารย์ได้ใช้บทบาทการเป็นโค้ช (Coach) ในการชี้แนะด้านการคิด ให้คำแนะนำ ให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ต่อนักศึกษาในการสร้างนวัตกรรมอย่างมีคุณภาพ ทำให้เกิดแรงบันดาลใจ

มองเห็นคุณค่าและสร้างการยอมรับนับถือในตนเอง มีพลังขับเคลื่อนการเรียนรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้และความเข้าใจเชิงลึก ซึ่งมีผลต่อการสร้างนวัตกรรมให้ประสบความสำเร็จ (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา, 2563)

2. ประสิทธิภาพของหลักสูตรการคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาลสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาจากการประเมินตนเอง พบว่าภายหลังใช้หลักสูตร ($\bar{x} = 4.04$, S.D. = 0.24) สูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตร ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = 0.34) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สำหรับอาจารย์มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษา ภายหลังใช้หลักสูตร ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.22) สูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร ($\bar{x} = 3.61$, S.D. = 0.38) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยที่นักศึกษาและอาจารย์มีความคิดเห็นตรงกันว่าภายหลังใช้หลักสูตรนักศึกษามีสมรรถนะสูงขึ้นทุกด้าน โดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.44 และ $\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.44) ด้านการมีภาวะผู้นำ ($\bar{x} = 4.07$, S.D. = 0.25 และ $\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.34) ด้านการตระหนักรู้ความสามารถตนเอง ($\bar{x} = 4.04$, S.D. = 0.31 และ $\bar{x} = 3.96$, S.D. = 0.35) ด้านการสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 3.95$, S.D. = 0.35 และ $\bar{x} = 3.88$, S.D. = 0.37) และด้านการมีพลังขับเคลื่อนด้วยตนเอง ($\bar{x} = 3.88$, S.D. = 0.41 และ $\bar{x} = 3.85$, S.D. = 0.36) อยู่ในระดับมากสามารถกล่าวได้ว่าสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาได้รับการพัฒนาขึ้นจากการใช้หลักสูตรการคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษา

สมรรถนะนวัตกรรมด้านการสร้างสรรค์ อธิบายได้ว่า กระบวนการคิดเชิงออกแบบที่นำมาใช้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เป็นการเรียนรู้หลักที่ช่วยทำให้นักศึกษาเกิดความคิดที่หลากหลายทั้งการคิดริเริ่ม (Originality) คิดคล่องแคล่ว (Fluency) คิดยืดหยุ่น (Flexibility) คิดละเอียดลออ (Elaboration) โดยใช้การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการเรียนรู้และการคิดอย่างมีลำดับขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การทำความเข้าใจปัญหาของกลุ่มเป้าหมายเชิงลึก (Empathize) จะช่วยให้นักศึกษาได้เข้าใจปัญหาอย่างชัดเจนก่อนลงมือสร้างสรรค์นวัตกรรม 2) การตีความปัญหา (Define) เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม ได้มีโอกาสโต้แย้งหรือยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน 3) การระดมจินตนาการแบบไร้ขีดจำกัด (Ideate) จะช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความคิดที่หลากหลาย คิดนอกกรอบ คิดใหม่ ๆ 4) การสร้างต้นแบบ (Prototype) จะช่วยให้นักศึกษานำความคิดที่ยังไม่เป็นรูปธรรมมาสร้างเป็นชิ้นงานที่จับต้องได้ นักศึกษาจะต้องฝึกฝนการคิดอย่างมีวิจารณญาณใช้การแก้ปัญหาขั้นสูง และ 5) การทดสอบต้นแบบ (Test) จะช่วยให้นักศึกษาพบทางเลือกที่ใช้ในการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด การส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดกระบวนการคิดผ่านทั้ง 5 ขั้นตอนนี้จะช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากผลการประเมินที่พบว่า ก่อนการเรียนรู้ นักศึกษามีสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ นักศึกษามีสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของพัชรา วงศ์ตาผา และเนาวนิตย์ สงคราม (2562) พบว่า รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับหลักการสอนแบบทริซส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิศวกรรมศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมรรถนะนวัตกรรมด้านการมีพลังขับเคลื่อนด้วยตนเอง อธิบายได้ว่า กระบวนการเรียนรู้แบบ Passion Based Learning ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีความมุ่งมั่นและแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ และช่วยให้นักศึกษามีความเชื่อมั่นในศักยภาพตนเอง มีความกล้าที่จะเอาชนะอุปสรรคในการเรียนรู้ (Wartiovaara M., Lahti T., Wincent J., 2019) นอกจากนี้การสร้างเสริมความมุ่งมั่นจะช่วยเพิ่มความต้องการความสำเร็จและคุณภาพของงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ Stoeber และคณะ (2011) ที่พบว่าความมุ่งมั่น ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามี

ความสนใจใคร่รู้ที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล นอกจากนี้กระบวนการโค้ชและการสะท้อนคิดจะทำให้นักศึกษาสามารถประเมินตนเอง ทราบจุดแข็งและข้อจำกัดของตนซึ่งนำไปสู่การพัฒนาตนเอง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยเติมเต็มพลังขับเคลื่อนในตนเองของนักศึกษา (Stoeber J., et.al. 2011; วิชัย วงษ์ใหญ่ ; มารุต พัฒนา, 2563) ขณะเดียวกันเมื่อได้รับการชี้แนะแนวทางการสร้างนวัตกรรมอย่างเป็นขั้นตอนจะทำให้นักศึกษาเห็นว่าการสร้างนวัตกรรมไม่เกินความสามารถของตน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่เชื่อว่าโครงสร้างทางปัญญา เป็นผลของความพยายามทางความคิด นักศึกษาสร้างเสริมความรู้ผ่านกระบวนการทางจิตวิทยาด้วยตนเอง อาจารย์ไม่สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาของนักศึกษาได้ แต่สามารถช่วยนักศึกษา ปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญา (ทิตินา แคมมณี, 2554) เมื่อนักศึกษาได้เห็นผลงานของตนเองที่พัฒนาขึ้นจะยิ่งส่งเสริมให้นักศึกษามีความต้องการความสำเร็จของงาน และคุณภาพของงาน ซึ่งการส่งเสริมให้นักศึกษามีแรงบันดาลใจจะช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดสมรรถนะด้านการมีพลังขับเคลื่อนในตนเอง ดังจะเห็นได้จากผลสัมฤทธิ์ที่พบว่าก่อนการเรียนรู้ นักศึกษามีสมรรถนะด้านการมีพลังขับเคลื่อนในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ นักศึกษามีสมรรถนะด้านการมีพลังขับเคลื่อนในตนเองอยู่ในระดับมาก

สมรรถนะนวัตกรรมด้านการตระหนักรู้ความสามารถตนเอง อธิบายได้ว่าการสร้างแรงบันดาลใจจากการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ส่งผลให้นักศึกษาตระหนักรู้ความสามารถ และมีพลังขับเคลื่อน ทำให้เกิดความคาดหวังในความสามารถตนเอง ซึ่งเป็นคุณลักษณะขั้นพื้นฐานที่ส่งผลให้นักศึกษาเกิดความต้องการในการเรียนรู้และความคาดหวังต่อการสร้างนวัตกรรม การสร้างแรงบันดาลใจเป็นการสร้างแรงจูงใจภายใน สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นประสบการณ์ที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้นักศึกษาสนใจและเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้โดยอาศัยแรงกระตุ้นในตนเองและทางสังคม แรงกระตุ้นทางสร้างสรรค์ แรงกระตุ้นทางการค้นคว้าทดลอง และแรงกระตุ้นทางการแสดงออกด้วยคำพูด การกระทำและทางศิลปะ ซึ่งสอดคล้องกับการทำหน้าที่ของการแรงบันดาลใจในตัวบุคคลคือการส่งผ่านคุณค่าที่บุคคลเกิดรับรู้ด้วยตนเอง (Thrash & Elliot, 2004; Thrash, Maruskin, Cassidy, Fryer, & Ryan, 2010)

สมรรถนะนวัตกรรมด้านการมีภาวะผู้นำ และด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ อธิบายได้ว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจและการพัฒนาทีมงานและความร่วมมือในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 จะช่วยให้นักศึกษาสร้างทีม รู้จักบทบาทหน้าที่ของการเป็นสมาชิกในทีม ทั้งบทบาทของการผู้นำ ผู้ตาม หรือบทบาทอื่น ๆ นอกจากนี้การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจจะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตนและส่วนรวม มีเป้าหมายร่วมกัน มีการติดต่อสัมพันธ์กันที่ช่วยให้การดำเนินงานกลุ่มบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับต่างสถาบันทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสนพบปะกันในเครือข่าย ทำให้เกิดความหลากหลายด้านทักษะความรู้ ความคิด และความเชี่ยวชาญ ซึ่งจะนำไปสู่การร่วมมือกันในการพัฒนาหรือสร้างให้เกิดนวัตกรรม (จรัสวรรณ จันทลา, 2559) ทักษะต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมให้นักศึกษามีสมรรถนะนวัตกรรม

สรุปได้ว่า หลักสูตรการคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล สามารถพัฒนาให้นักศึกษามีสมรรถนะนวัตกรรม ประกอบด้วยการสร้างสรรค์ การมีพลังขับเคลื่อนด้วยตนเอง การตระหนักรู้ความสามารถตนเอง การมีภาวะผู้นำ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งเป็นการพัฒนาบัณฑิตได้สอดคล้องกับอัตลักษณ์บัณฑิตของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี ในประเด็นการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสุขภาพ (Innovation) ตามมาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ.2561 ที่ให้บัณฑิตเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรม มีทักษะศตวรรษที่ 21 และตอบสนองความต้องการของระบบสุขภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดของประชาชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนำหลักสูตรไปใช้จำเป็นต้องมุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติสร้างสรรค์นวัตกรรมตามสภาพจริง สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้รับบริการ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี และบริบทที่เกี่ยวข้อง

1.2 การจัดการเรียนรู้ในแต่ละควรมุ่งเน้นให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทุกมิติ โดยเริ่มจากหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 มุ่งเน้นให้นักศึกษาเกิดแรงบันดาลใจ มีพลังขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการยอมรับนับถือในตนเอง หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 มุ่งเน้นให้นักศึกษาเกิดการสร้างทีมงาน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการสร้างสรรค์นวัตกรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 มุ่งเน้นให้นักศึกษาลงมือปฏิบัติเพื่อสร้างสรรค์ผลงาน หรือนวัตกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้รับบริการ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 มุ่งเน้นให้นักศึกษานำเสนอผลงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้จนเกิดภาวะผู้นำ

1.3 สถานศึกษาควรปรับหลักสูตรให้เหมาะกับการนำไปใช้กับนักศึกษาพยาบาลทุกชั้นปี โดยปรับปรุงแบบของผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากรายวิชาให้เหมาะสมกับบริบทการจัดการเรียนรู้ มีความกระชับและยืดหยุ่น

1.4 การวัดและประเมินผลควรให้ความสำคัญกับการประเมินตามสภาพจริงเพื่อนำผลการประเมินมาพัฒนาสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาอย่างต่อเนื่องทุกหน่วยการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เพื่อให้สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ควรมีการวิจัยออกแบบหลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาทุกชั้นปี อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

2.3 ควรศึกษาเพิ่มเติมประเด็นการพัฒนาหลักสูตรที่เสริมสร้างพลังขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา

2.4 ควรศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นการบูรณาการหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ในวิทยาลัยสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2561. สืบค้นจาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/E/199/T19.PDF>
- จวีร์วรรณจันทลา. (2559). การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้ประกอบการในธุรกิจแปรรูปอาหาร. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 9(1), 53-59.
- ทศนา แคมมณี. (2554). รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย. (พิมพ์ครั้งที่ 7) .กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิวัฒน์ บุญสม และมาเรียม นิลพันธุ์. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดของกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมนวัตกรรมด้านสุขภาพของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 7(1), 123-133.
- ปรีดา ยังสุขสถาพร. (2561). นวัตกรรม 4 แบบ. สืบค้นจาก <http://www.nia.or.th/innolinks/200806/innovsystem.htm>
- พลฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2560). วิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศไทย 4.0. เอกสารประกอบการดำเนินการพัฒนาตามหลักสูตรพัฒนาผู้อำนวยการสถานศึกษาวางแผนเสริมสร้างประเทศไทย 4.0 อัดสำเนา 2560.
- พัชรา วงศ์ดาพา และเนาวนิตย์ สงคราม. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับหลักการสอนแบบทริซเพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาทางวิศวกรรมของนิสิตนักศึกษาวิศวกรรมศาสตร์ระดับปริญญาบัณฑิต. วารสารวิศวกรรมศาสตร์ ราชชมงคลธัญบุรี, 17(2), 37-47.
- ลักขณา ศรีวัฒน์. (2557). จิตวิทยาสำหรับครู. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรีนติ้งเฮาส์.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2563). Creative Team Learning ทีมการเรียนรู้สร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2563). Internal Coaching: การโค้ชจากด้านใน. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล (2563). Passion - based learning ภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Chan, Z. C. (2013). A systematic review of creative thinking/creativity in nursing education. Nurse Education Today, 33(11), 1382-1387
- Chell, E., & Athayde, R. (2009). The identification and measurement of innovative characteristics of young people. Kingston University. Retrieved from <http://eprints.kingston.ac.uk/5985/2/chell-E-5985.pdf>.
- Cusson, R. M., Meehan, C., Bourgault, A., & Kelley, T. (2019). Educating the next generation of nurses to be innovators and change agents. Journal of Professional Nursing, 36(2), 13-19.
- Gibbs, G. (2001) Learning by doing: A guide to teaching and learning methods. Geography Discipline Network from https://books.google.co.th/books/about/Learning_by_Doing.html?id=xVv4SAAACAAJ&redir_esc=y

-
- Johns, C. (Ed.). (2017). **Becoming a reflective practitioner (5th ed.)**. Oxford: John Wiley & Sons.
- Kagan, S., & Kagan, S. (1994). **Cooperative learning (Vol. 2)**. San Juan Capistrano, CA: Kagan Cooperative Learning.
- Keinänen, M., Ursin, J., & Nissinen, K. (2018). **How to measure students' innovation competences in higher education: Evaluation of an assessment tool in authentic learning environments**. *Studies in Educational Evaluation*, 58, 30-36. DOI: 10.1016/j.stueduc.2018.05.007
- McClelland, D. C. (1961). **The Achieving Society**. Princeton: N. J. Van Nostrand.
- Roberts, J. P., Fisher, T. R., Trowbridge, M. J., & Bent, C. (2016). **A design thinking framework for healthcare management and innovation**. In *Healthcar*, 4(1), 11-14.
- Stoeber, J., Childs, J. H., Hayward, J. A., & Feast, A. R. (2011). **Passion and motivation for studying: predicting academic engagement and burnout in university students**. *Educational Psychology*, 31(4), 513-528.
- Tantillo, M., Marconi, M. A., Rideout, K., Anson, E. A., & Reifenshtein, K. A. (2017). **Creating a nursing student center for academic and professional success**. *Journal of Nursing Education*, 56(4), 235-239.
- The Stanford d. school Bootcamp Bootleg (HPI). (2010). **An Introduction to Design Thinking PROCESS GUIDE**. Retrieved from <https://dschool-old.stanford.edu/sandbox/groups/designresources/wiki/36873/attachments/74b3d/ModeGuideBOOTCAM P2010L.pdf>
- Thrash, T. M., & Elliot, A. J. (2004). **Inspiration: core characteristics, component processes, antecedents, and function**. *Journal of personality and social psychology*, 87(6), 957-973.
- Thrash, T. M., Maruskin, L. A., Cassidy, S. E., Fryer, J. W., & Ryan, R. M. (2010). **Mediating between the muse and the masses: Inspiration and the actualization of creative ideas**. *Journal of personality and social psychology*, 98(3), 469-487.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). **21st century skills: Learning for life in our times**. CA: John Wiley & Sons.
- Wartiovaara, M., Lahti, T., & Wincent, J. (2019). **The role of inspiration in entrepreneurship: Theory and the future research agenda**. *Journal of Business Research*, 101, 548-554.

กลยุทธ์การบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านโซ่ หมู่บ้านเกษตรวิถีพุทธ จังหวัดพะเยา
Homestay Management Strategies for Happiness Workplace of Ban So
Buddhism-Based Agriculture Village, Phayao Province

สุจิตรา วสุวัต* ฤทัยภัทร พิมลศรี*

Suchitra Vasuvat* Luethaipat Pimonsree*

คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา*

School of Management and Information Sciences, University of Phayao*

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านโซ่ หมู่บ้านเกษตรวิถีพุทธ จังหวัดพะเยา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เชิงสำรวจ และเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและกำหนดทิศทางของการบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านโซ่ หมู่บ้านเกษตรวิถีพุทธ จังหวัดพะเยา ดำเนินการวิจัยโดยการประเมินสภาพแวดล้อม SWOT Analysis ในรูปแบบการสัมมนา (Seminar) เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งประชากรและกลุ่มตัวอย่างจะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวและบริการ ประกอบด้วยกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ กลุ่มผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวและบริการ และกลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 15 คน

ผลการศึกษา พบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านโซ่ หมู่บ้านเกษตรวิถีพุทธ จังหวัดพะเยา ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมการตลาดด้วยการประชาสัมพันธ์โดยเจ้าของธุรกิจโฮมสเตย์ให้แพร่หลาย 2) พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีพุทธ ผสมผสานวัฒนธรรมเพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านโซ่ ให้มีความโดดเด่น โดยการวางแผนสร้างสรรค์กิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมในชุมชน 3) มุ่งเน้นรักษามาตรฐานโฮมสเตย์ของผู้ประกอบการในพื้นที่ โดยการนำโฮมสเตย์เข้าสู่กระบวนการประเมินมาตรฐานของกรมการท่องเที่ยว 4) สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานส่วนท้องถิ่น 5) สร้างความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา 6) ส่งเสริมให้มีการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายเพื่อช่องทางในการเข้าถึงลูกค้าเป้าหมายเพิ่มขึ้น และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง 7) สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในรูปแบบคลัสเตอร์ท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงโฮมสเตย์ 8) พัฒนานองค์ความรู้ในการบริการให้แก่พนักงาน เพื่อเพิ่มศักยภาพการบริการให้ได้มาตรฐาน ตลอดจนสนับสนุนให้มีการจัดเก็บข้อมูลด้านการบริการ 9) ประเมินการจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักทั้งปี เพื่อจะได้วางแผนการบริการของพนักงานให้เพียงพอ 10) การปรับเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน 11) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ และกระจายกิจกรรมต่าง ๆ อย่างทั่วถึง 12) การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม รายได้ชุมชน และการสืบทอดแหล่งเรียนรู้ 13) ดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมพัฒนาสถานที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน 14) ดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการโฮมสเตย์, ชุมชนบ้านโซ่, หมู่บ้านเกษตรวิถีพุทธ

Abstract

The research on homestay management strategies for happiness workplace of Ban So, Buddhism-based agriculture village, Phayao Province was a qualitative research, survey research and action research. It aimed at studying and indicating home stay management direction for

happiness workplace of Ban So, Buddhism-based agriculture village, Phayao Province. The researchers conducted research by undertaking a seminar-based assessment of SWOT Analysis and in-depth interview to exchange knowledge among informants in particular issues. The population and samples included 15 informants of specialists in tourism and hospitality who are officers from government sectors, entrepreneurs of tourism and hospitality business and community leaders.

The studies revealed that homestay management strategies for happiness workplace of Ban So, Buddhism-based agriculture village, Phayao Province, included; 1) promote the extensive marketing campaigns by homestay entrepreneurs 2) develop the form of Buddhism-based agricultural tourism by blended with culture for happiness workplace of Ban So to highlight its distinction with creativity of the community 3) focusing on maintaining homestay standard by encouraging the owner to participate in standardized evaluation process of the Department of Tourism 4) initiate collaboration with local administrative organizations 5) initiate collaboration with educational organizations 6) support the use of various public relation media to broaden target approach 7) initiate tourism-cluster collaboration with government organizations to propose homestay maintenance budget 8) develop body of knowledge in hospitality to enhance service standard of staff 9) forecast annual prospective guests for sufficiency workforce management 10) adjust and learn with community sector, government sector and private sector 11) host the panels as to knowledge sharing and thoroughly communicate among entrepreneurs 12) management of environment, community income and inheriting of knowledge 13) entirely cooperate to develop community learning sites 14) entirely cooperate to establish community museum.

Keywords: Homestay management, Ban So Village, Buddhism-based agricultural village

บทนำ

“บ้านโซ้” ถือเป็นหนึ่งในเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนของจังหวัดพะเยา และเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยว ตามประวัติความเป็นมาของชุมชน จะเห็นว่าในสมัยก่อนบริเวณบ้านโซ้เป็นชุมชนโบราณ เนื่องจากพบซากโบราณสถานและวัตถุภายในวัดเก่า ซึ่งมีพระพุทธรูปเก่าแก่อยู่จำนวนมาก แต่ไม่ทราบอายุในสมัยใด มีผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่ามีราษฎรบ้านแม่โสมมาพักแรมเลี้ยงวัวในบริเวณริมห้วยโซ้ ต่อมาได้ทำการเกษตร คือ การทำนาทำไร่ในบริเวณใกล้ที่เลี้ยงวัว เพราะมีสภาพอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูก ด้วยเหตุนี้จึงมีราษฎรมาพักแรมเลี้ยงวัวมากขึ้น และทำการเกษตรมากขึ้น หลายหลังคาเรือนจึงเกิดเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ แล้วได้ตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ตามชื่อของลำห้วยโซ้ มีชื่อว่า “บ้านโซ้” อีกแนวคิดหนึ่งคำว่า “โซ้” เป็นภาษาคำเมือง อธิบายลักษณะของเสียงน้ำ และเสียงของลมที่พัดมาจากภูเขาตัง โซ้ ๆ โดยในอดีตชุมชนบ้านโซ้ตั้งอยู่ หมู่ที่ 16 ตำบลแม่่นาเรื่อ อำเภอพะเยา จังหวัดเชียงราย ต่อมาในปี 2520 อำเภอพะเยา ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นจังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นจังหวัดลำดับที่ 72 ของประเทศไทย จึงทำให้บ้านโซ้ถูกเปลี่ยนแปลงเขตการปกครองให้อยู่ในพื้นที่

อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จนถึงปัจจุบัน ในส่วนของการประกอบอาชีพหลักของประชาชนในหมู่บ้าน คือ การเกษตร ได้แก่ ทำนา, ทำสวน, ทำไร่, เลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะการปลูกพืชทองจำนวนมาก ที่ขายส่งไปยังตลาดไท และในภาคเหนือ และยังพบว่า ชุมชนได้มีการจัดงานเทศกาลพืชทองของหมู่บ้านและมีผู้คนมาเที่ยวงานจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สามารถพัฒนาเป็นของที่ระลึกได้ อาทิ กลุ่มทอเสื่อ กลุ่มพืชทองทอดกรอบ ในด้านทรัพยากรธรรมชาติ หมู่บ้านโซ่มีพื้นที่อยู่ติดกับวนอุทยานร่องคำหลวง มีลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่โดยทั่วไปเป็นภูเขาสลับซับซ้อนเป็นทิวทัศน์ที่สวยงาม สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางระหว่าง 500-900 เมตร มีพืชพรรณและสัตว์ป่า พรรณไม้ในพื้นที่ป่าเบญจพรรณโดยส่วนใหญ่ เช่น ไม้แดง ไม้ประดู่ และมีพันธุ์ไม้ป่าดิบแล้งบ้าง เช่น ตะเคียน มะเกลือ เป็นต้น ส่วนสัตว์ป่าที่พบ ได้แก่ หมูป่า อีเห็น กระต่ายป่า เป็นต้น ปัจจุบันบ้านโซ่มีจำนวน 913 คน 291 ครัวเรือน (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว, 2561) และหมู่บ้านโซ่ยังมีพื้นที่ติดกับมหาวิทยาลัยพะเยา ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบอันเป็นโอกาสที่จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนหมู่บ้านมาจากการที่มีผู้ปกครอง ญาตินิสิตมหาวิทยาลัยพะเยามาเยี่ยมเยือนบุตรหลานโดยเฉพาะในช่วงวันสำคัญ เช่น วันรับพระราชทานปริญญาบัตร และวันรายงานตัวหรือส่งนิตินชั้นปีที่ 1 เข้าหอพัก ซึ่งในแต่ละปี พบว่า นิตินชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยพะเยามีจำนวนไม่ต่ำกว่า 6,000 คน จึงทำให้ช่วงเวลาดังกล่าวมีผู้คนเดินทางเข้ามาจังหวัดพะเยาจำนวนมาก จนกระทั่งพบปัญหา ที่พักระบบบริเวณในเมืองพะเยาไม่เพียงพอ และที่พักแรมบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยพะเยาเองก็ไม่สามารถรองรับผู้มาเยือนได้อย่างครบถ้วน

จากสถานการณ์ดังกล่าว ถือเป็นโอกาสในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของบ้านโซ่ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการให้บริการด้านที่พักแรมแบบโฮมสเตย์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในยามที่ที่พักแรมบริเวณในเมืองพะเยาไม่เพียงพอ พร้อมทั้งเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสวิถีชีวิตเกษตรกรรมแบบพอเพียง และพักโฮมสเตย์ (อุทัยภัทร พิมลศรี, 2557) ดังนั้น ผู้นำชุมชนบ้านโซ่จึงมีการรวมกลุ่มแล้วจัดให้บริการที่พักแรมแบบโฮมสเตย์เกิดขึ้นโดยมีการสนับสนุนทางวิชาการจากคณาจารย์และนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยพะเยา ในปี พ.ศ.2556 ซึ่งมีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการอยู่บ้าง แต่โดยสภาพปกติจะมีสภาพที่ไม่มีผู้มาติดต่อขอใช้บริการเลย ทั้งนี้ คณะกรรมการโฮมสเตย์บ้านโซ่ [3] ได้ระบุถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการหลายประการ อาทิ ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการโฮมสเตย์ของสมาชิกยังมีไม่มากนัก เช่น ไม่ทราบว่าจะให้บริการในลักษณะไหนบ้าง ไม่ทราบว่าจะประสานงานหรือติดต่อหานักท่องเที่ยวมาได้อย่างไร ดังที่ปรากฏว่ามีจำนวนบ่อยครั้งที่นักท่องเที่ยวเข้ามาติดต่อขอรับบริการแต่เมื่อเข้าเยี่ยมชมบ้านแล้วก็ขอยกเลิกไม่เข้าพัก สมาชิกที่เข้าร่วมเป็นเครือข่ายโฮมสเตย์ก็มีการถอนตัวออกไปหลายราย ในขณะเดียวกันก็มีความวิตกกังวลถึงทัศนคติและความคิดเห็นของชุมชนท้องถิ่นที่มีต่อการบริหารจัดการโฮมสเตย์บ้านโซ่ ซึ่งเปรียบเสมือนการเปิดชุมชนให้คนภายนอกมาเยือนมากขึ้น แล้วเพื่อนบ้านหรือคนในชุมชนจะมีทัศนคติและความคิดเห็นอย่างไรต่อการเปิดชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตรกรรม และให้บริการโฮมสเตย์ เพราะหากคนในชุมชนมีทัศนคติทางลบต่อคนผู้มาเยือน ซึ่งดังเสมือนกับคนแปลกหน้าเข้ามาในชุมชนแล้ว ย่อมมีผลกระทบต่อลักษณะการเป็นเจ้าบ้านที่ดีของชุมชนและมีผลต่อความสุขของคนในชุมชนเอง สถานการณ์ที่เกิดขึ้นสะท้อนถึงสภาพปัญหาความพร้อมและศักยภาพการบริหารจัดการโฮมสเตย์ที่ยังขาดหลักการและทิศทางที่ชัดเจน ดังนั้น การศึกษาเรื่อง “กลยุทธ์การบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านโซ่หมู่บ้านเกษตรวิถีพุทธ จังหวัดพะเยา” จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นงานวิจัยเพื่อจะศึกษาบริบทเกี่ยวกับการบริหารจัดการโฮมสเตย์บ้านโซ่ เพื่อศึกษาทัศนคติและความคิดเห็นของชุมชนท้องถิ่นที่มีต่อการบริหารจัดการ โฮมสเตย์บ้านโซ่ เพื่อศึกษาความคิดเห็นและความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายในการมาใช้บริการโฮมสเตย์บ้านโซ่ และเพื่อกำหนดทิศทางการ

บริหารจัดการโฮมสเตย์บ้านโซ้ หมู่บ้านเกษตรวิถีพุทธ เพื่อสุขภาวะที่ดี โดยประยุกต์หลักการ Happiness workplace: Happy 8 ที่เน้นความสุขที่แท้จริงของคนในสังคมโดยมุ่งหมายให้ “การบริหารจัดการโฮมสเตย์” มีทิศทางที่นำไปสู่การก่อให้เกิดความสุขแก่คณะกรรมการและสมาชิกโฮมสเตย์ นักท่องเที่ยวที่มาเยือนบ้านโซ้ ตลอดจนการเป็นตัวอย่างหนึ่งในการนำกิจกรรมของการพัฒนาการท่องเที่ยวไปใช้เป็นเครื่องมือที่จะทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนเอง และเป็นเป้าหมายของการพัฒนาอันมีส่วนทำให้ประชาชนท้องถิ่นมีความสุข ซึ่งจะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสืบต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพแวดล้อมของการบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านโซ้ หมู่บ้านเกษตรวิถีพุทธ จังหวัดพะเยา เป็นอย่างไร
2. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านโซ้ หมู่บ้านเกษตรวิถีพุทธ จังหวัดพะเยา ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมของการบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านโซ้ หมู่บ้านเกษตรวิถีพุทธ จังหวัดพะเยา
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านโซ้ หมู่บ้านเกษตรวิถีพุทธ จังหวัดพะเยา

ขอบเขตการวิจัย

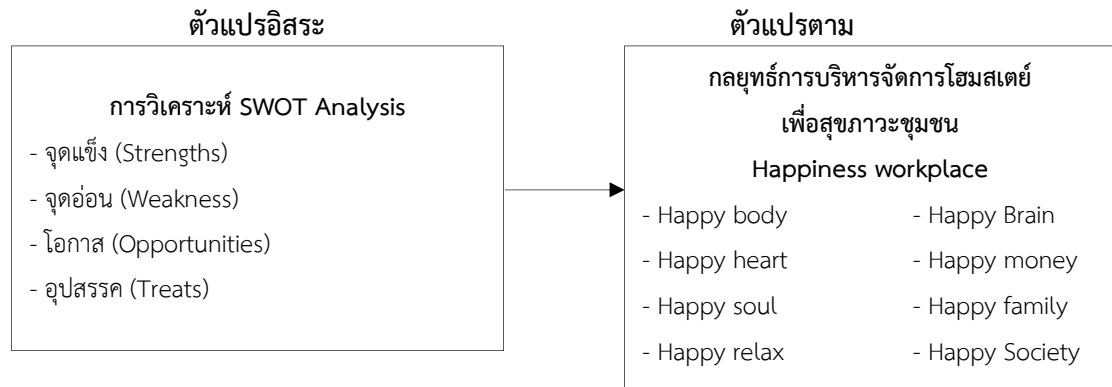
ขอบเขตประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และนักวิชาการผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ และมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน 2) ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวและบริการ รวมทั้งภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง จำนวน 6 คน และ 3) ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาล จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

กลยุทธ์การบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อสุขภาวะชุมชนเป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ในสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก โดยมีแนวทางในเชิงปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมอันจะนำไปสู่เป้าหมายของการบริหารจัดการโฮมสเตย์บ้านโซ้ที่วิถีวิถีพุทธและ 8H Model หรือการมีสุขภาวะที่ดี กรมสุขภาพจิต (2553)

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านไผ่ หมู่บ้านเกษตรวิถีพุทธ จังหวัดพะเยา มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และนักวิชาการผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ และมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน 2) ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวและการบริการ รวมทั้งภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง จำนวน 6 คน และ 3) ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาล จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับกลุ่มเป้าหมายผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ และมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว
2. แบบประเมินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมโดยใช้ SWOT Analysis ซึ่งเป็นการวิเคราะห์กลยุทธ์การบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านไผ่ หมู่บ้านเกษตรวิถีพุทธ จังหวัดพะเยา ในประเด็นด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในรูปแบบของแบบประเมินสภาพแวดล้อม หลังจากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย และทำการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยการสรุปในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านไผ่ หมู่บ้านเกษตรวิถีพุทธ จังหวัดพะเยา หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์แต่ละประเด็น มาทำการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านไผ่

2. ร่างแบบประเมินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมโดยใช้ SWOT Analysis เป็นการวิเคราะห์กลยุทธ์การบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านไผ่ หมู่บ้านเกษตรวิถีพุทธ จังหวัดพะเยา ในประเด็นด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในรูปแบบของแบบประเมินสภาพแวดล้อม หลังจากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ทั้งนี้ในการประเมินสภาพแวดล้อม ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 15 คน

3. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินสภาพแวดล้อม SWOT Analysis กลยุทธ์การบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านไช้ หมู่บ้านเกษตรวิถีพุทธ จังหวัดพะเยา นำเสนอโดยการสัมมนา (Seminar) หมายถึง การรวบรวมข้อมูลจากการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นที่เฉพาะเจาะจง โดยจะนำเสนอผลการศึกษาให้แก่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้กลุ่มเกิดแนวคิด และแสดงประเด็นที่ได้จากการศึกษา โดยดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ผู้ตอบ ให้ข้อมูลรายละเอียดในประเด็นที่ศึกษามากที่สุด โดยผู้เข้าร่วมประชุมพิจารณาและร่วมทำการวิเคราะห์ สภาพการณ์ภายในและสภาพการณ์ภายนอก ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค การวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านไช้ หมู่บ้านเกษตรวิถีพุทธ จังหวัดพะเยา

4. สรุปผลการศึกษาแล้วจัดทำรายงาน “กำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านไช้ หมู่บ้านเกษตรวิถีพุทธ จังหวัดพะเยา”

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยเป็นการเขียนบรรยายสรุปผลการศึกษาในแต่ละประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์ SWOT Analysis ประกอบด้วย จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค รวมทั้งทิศทางของการบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านไช้ หมู่บ้านเกษตรวิถีพุทธ จังหวัดพะเยา

สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้ดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาด้วยการวิเคราะห์ SWOT ซึ่งกำหนดขอบเขตครอบคลุมปัจจัยองค์ประกอบของการบริหารจัดการ ทั้งด้าน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของกิจการโฮมสเตย์ โดยอาศัยการบูรณาการระหว่าง จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค โดยประสมประสานกลยุทธ์ทั้งจากปัจจัยแวดล้อมภายใน และปัจจัยแวดล้อมภายนอก ทั้งนี้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม ความต้องการและข้อเสนอแนะในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านไช้ หมู่บ้านเกษตรวิถีพุทธ จากมติของการปรึกษาหารือในที่ประชุมกลุ่มชุมชน การจัดสนทนากลุ่ม การจัดเสวนา ในทุกโอกาส เพื่อกำหนดเป็นกลยุทธ์การพัฒนา

ผลการวิเคราะห์ SWOT analysis

การวิเคราะห์ในด้านนี้เป็นการวิเคราะห์เพื่อทราบถึง จุดแข็ง(S) จุดอ่อน(W) โอกาส(O) และอุปสรรค(T) ในการทำธุรกิจโฮมสเตย์สุขภาวะชุมชนบ้านไช้ หมู่บ้านเกษตรวิถีพุทธ โดยมีขอบเขตการ วิเคราะห์ครอบคลุมปัจจัยต่างๆในการบริหารจัดการ ดังมีผลการศึกษา ต่อไปนี้

1.จุดแข็ง (Strengths)

1.1 การมีวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นที่ทรงคุณค่า ตลอดจนการมีพื้นที่เนินราบ สามารถทำการเกษตรได้ปีละ 2 ครั้ง ทำให้ชุมชนสามารถสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกันอยู่ในพื้นที่ได้

1.2 สภาพธรรมชาติ อากาศบริสุทธิ์ รมรื่นต้นไม้ เป็นเสน่ห์ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว

1.3 มีการกำหนดราคาห้องพัก ค่าอาหาร และค่ากิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ง่ายต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นธุรกิจที่เกิดจากคนในชุมชนได้มีการจัดทำร่วมกัน การกำหนดราคาที่พัก ค่าบริการในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการจัดกิจกรรม จึงเกิดจากการประชุมหารือ และกำหนดเป็นระดับเดียวกัน ตามมติหรือ

ข้อคิดเห็นของที่ประชุม ดังนั้น แม้นักท่องเที่ยวจะเลือกใช้บริการจากเจ้าของธุรกิจใดก็จะเป็นความแตกต่างในด้านราคา และทำให้ง่ายต่อการที่นักท่องเที่ยวจะเลือกใช้บริการได้โดยไม่กังวลต่อค่าใช้จ่าย ซึ่งสำหรับราคาที่กำหนดจะเป็นราคาที่ทุกฝ่ายเห็นว่ามีความเหมาะสม

1.4 สถานที่ตั้งอยู่ใกล้ มหาวิทยาลัยพะเยา ทำให้สะดวกแก่นักท่องเที่ยวและผู้เดินทางเพื่อวัตถุประสงค์การทำงาน การคมนาคมสะดวก ง่ายแก่การเข้าถึง ซึ่งผู้ประกอบการมีโอกาสในการสร้างการขยายตัว พัฒนาความโดดเด่นให้มากขึ้น

1.5 เจ้าของเป็นผู้ให้บริการแก่ผู้เข้าพักในทุกกระบวนการ ทำให้เกิดความคล่องแคล่ว และคล่องตัวในการดำเนินการ ตลอดจนสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว

2. จุดอ่อน (Weakness)

2.1 สภาพของที่พัก ยังการขาดการพัฒนาปรับปรุง สิ่งอำนวยความสะดวก จำนวนห้องพักรังยังมีไม่เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

2.2 ผู้ประกอบการยังไม่ให้ความสำคัญการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ เท่าที่ควร ขาดแคลนงบประมาณในการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

2.3 จำนวนพนักงานไม่เพียงพอ ไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้และการฝึกอบรมพนักงานไม่ต่อเนื่องจึงทำให้การให้บริการลูกค้าไม่สมบูรณ์แบบเท่าที่ควรจะเป็น เนื่องจากเป็นผู้ประกอบการขนาดเล็กหรือทำเป็นธุรกิจภายในครัวเรือน ทำให้การดำเนินงานยังไม่ได้ระดับมาตรฐาน

2.4 ขาดการจัดเก็บข้อมูลการให้บริการ เพื่อความเป็นมาตรฐานเดียวกัน และความสะดวกในการสืบค้นข้อมูลย้อนหลังได้

2.5 ขาดแผนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวสู่ชุมชนเพื่อโฮมสเตย์เชิงเกษตรวิถีพุทธ

3. โอกาส (Opportunities)

3.1 ภาครัฐมีนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย นโยบายระดับจังหวัด สำนักงานจังหวัดพะเยา จึงทำให้มีการรณรงค์ เป็นช่องทางการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบบ้านพักรูปแบบธรรมชาติ อย่างธุรกิจโฮมสเตย์มีอนาคตที่เติบโตได้เนื่องจากสอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม -เชิงเกษตร

3.2 กระแสความต้องการ ในการท่องเที่ยวเข้าสู่ธรรมชาติมีมากขึ้น นักท่องเที่ยวในปัจจุบันให้ความสำคัญต่อความเป็นธรรมชาติจึงเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดในการเลือกท่องเที่ยวในรูปแบบบ้านพักโฮมสเตย์

3.3 มีความน่าเชื่อถือจากการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์โดยมหาวิทยาลัยพะเยา เป็นแหล่งท่องเที่ยวและโฮมสเตย์อยู่ใกล้ มหาวิทยาลัยพะเยา ทำให้ง่ายที่ตัดสินใจเข้าพักเมื่อนักท่องเที่ยวเห็นว่ามีค่าใช้จ่ายไม่สูง ทำให้ให้นักท่องเที่ยวนิยมเข้าพักได้สู่ความเป็นธรรมชาติ ทำให้มีโอกาสเติบโตในธุรกิจโฮมสเตย์

3.4 สื่อโฆษณาหลากหลายประเภท ทำให้เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการหาลูกค้าเพิ่มขึ้นได้ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการสร้างรายได้ให้กับกลุ่มโฮมสเตย์บ้านโฮ้ การสร้างเว็บไซต์ หรือช่องทางการติดต่อผ่านระบบอินเทอร์เน็ตของตนเอง ทำให้ผู้สนใจรับรู้ได้มากขึ้นและโอกาสจะได้ลูกค้าเพิ่มในอนาคตมีมากขึ้นตามไปด้วย

4. อุปสรรค (Treats)

4.1 การขาดการประสานสนับสนุนจากหน่วยงานบริหารส่วนท้องถิ่น ทำให้โฮมสเตย์ไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร

4.2 สภาพอากาศแปรปรวน การขาดน้ำเพื่อการเกษตร ส่งผลกระทบกับการวางแผนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเกษตร

ทิศทางของการบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านไผ่ หมู่บ้านเกษตรวิถีพุทธ จังหวัดพะเยา

1. ส่งเสริมการตลาด (Promotion) ด้วยการประชาสัมพันธ์โดยเจ้าของธุรกิจโฮมสเตย์ให้แพร่หลายต่อเนื่อง และติดตามข่าวสารข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ อาทิ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพะเยา สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพะเยา และหน่วยงานอื่นๆ ที่ส่งเสริมและสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว เพื่อประสานงานในการจัดกิจกรรมในเทศกาลต่าง ๆ และมีการประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยวผ่านสื่อประเภทต่างๆ อยู่ตลอดเวลา และ/หรือ ในช่วงที่ชุมชนมีการจัดกิจกรรม ก็จะทำให้นักท่องเที่ยวไม่พลาดโอกาสที่จะได้เข้ามาสัมผัสและใช้บริการต่าง ๆ กับชุมชนได้

2. พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เกษตรวิถีพุทธ ผสมผสานวัฒนธรรมเพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านไผ่ ให้มีความโดดเด่น โดยการวางแผนสร้างสรรค์กิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมในชุมชน

3. มุ่งเน้นรักษามาตรฐาน ความน่าเชื่อถือของโฮมสเตย์ของผู้ประกอบการในพื้นที่ โดยการนำโฮมสเตย์เข้าสู่กระบวนการประเมินมาตรฐานของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เพื่อเป็นการรักษามาตรฐาน และให้เป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาใช้บริการ รวมทั้งรักษาเอกลักษณ์การแต่งกายและการพูดจาที่ไพเราะอ่อนโยนในการบริการแก่นักท่องเที่ยว

4. สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานส่วนท้องถิ่น อาทิ สำนักงานจังหวัดพะเยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา และเทศบาลตำบลแม่ต๋าย เพื่อปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานรองรับการท่องเที่ยว โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

5. สร้างความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยพะเยา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการโฮมสเตย์และการให้บริการของผู้ประกอบการ

6. ส่งเสริมให้มีการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายเพื่อช่องทางในการเข้าถึงลูกค้าเป้าหมายเพิ่มขึ้น และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการประชาสัมพันธ์ผ่าน Face book, Line, และ Youtube เป็นต้น

7. สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในรูปแบบคลัสเตอร์ท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงโฮมสเตย์

8. พัฒนาน้องความรู้ในด้านการบริการให้แก่พนักงาน เพื่อเพิ่มศักยภาพการบริการให้ได้มาตรฐานตลอดจนสนับสนุนให้มีการจัดเก็บข้อมูลด้านการบริการ

9. ประเมินการจํานวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักทั้งปี เพื่อจะได้วางแผนการบริการของพนักงานให้เพียงพอ

10. การปรับเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน, ภาครัฐ, ภาคเอกชน- การอบรม Guide นำเที่ยว
11. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ และกระจายกิจกรรมต่าง ๆ อย่างทั่วถึง
12. การบริหารจัดการ, สิ่งแวดล้อม, รายได้ชุมชน, การสืบทอดแหล่งเรียนรู้- กลุ่มอนุรักษ์พลังงานบ้านไผ่

13. ดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมพัฒนาสถานที่เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน

14. ดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านไร่ หมู่บ้านเกษตรวิถีพุทธ จังหวัดพะเยา

กระบวนการพัฒนาด้วยการวิเคราะห์ SWOT พบว่า จุดแข็ง (Strengths) 1) การมีวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นที่ทรงคุณค่า ตลอดจนการมีพื้นที่เนินราบ สามารถทำการเกษตรได้ปีละ 2 ครั้ง ทำให้ชุมชนสามารถสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกันอยู่ในพื้นที่ได้ 2) สภาพธรรมชาติ อากาศบริสุทธิ์ รมรื่นต้นไม้ เป็นเสน่ห์ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว 3) มีการกำหนดราคาห้องพัก ค่าอาหาร และค่าบริการต่าง ๆ ทำให้ง่ายต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นธุรกิจที่เกิดจากคนในชุมชนได้มีการจัดทำร่วมกัน การกำหนดราคาที่พัก ค่าบริการในด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ ปานแพร เซวณประยูร (2556) ที่ทำการศึกษาเรื่องการประเมินกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Home Stay) บ้านเมืองขอนแก่น ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำการวิเคราะห์ SWOT และ PEST พบว่า โอกาสสำคัญในการพัฒนาชุมชนบ้านเมืองขอนแก่นให้มีการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้นจะต้องมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT Analysis ซึ่งจะเห็นว่าชุมชนบ้านเมืองขอนแก่นมีจุดแข็งต่างๆ ดังนี้ 1) แหล่งท่องเที่ยวมีความหลากหลายที่เน้นในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) ชุมชนบ้านเมืองขอนแก่นมีวิถีชีวิตที่เน้นการทำการเกษตรจึงมีความโดดเด่น 3) มีความสมบูรณ์ทางธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศที่ดี 4) มีผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น และ 5) มีวัฒนธรรมประเพณีที่มีความงดงาม

ทิศทางของการบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านไร่ หมู่บ้านเกษตรวิถีพุทธ จังหวัดพะเยา ควรที่จะส่งเสริมการตลาด (Promotion) ด้วยการประชาสัมพันธ์โดยเจ้าของธุรกิจโฮมสเตย์ให้แพร่หลายต่อเนื่อง พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เกษตรวิถีพุทธ ผสมผสานวัฒนธรรมเพื่อสุขภาวะชุมชนบ้านไร่ ให้มีความโดดเด่น มุ่งเน้นรักษามาตรฐาน ความน่าเชื่อถือของโฮมสเตย์ของผู้ประกอบการในพื้นที่ สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานส่วนท้องถิ่น และสถาบันการศึกษา ส่งเสริมให้มีการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายเพื่อช่องทางในการเข้าถึงลูกค้าเป้าหมายเพิ่มขึ้น และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง พัฒนาองค์ความรู้ในด้านการบริการให้แก่พนักงาน เพื่อเพิ่มศักยภาพการบริการให้ได้มาตรฐาน และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจและกระจายกิจกรรมต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับ ญัฐชรัชช์ สารหงส์ (2561) ที่ทำการศึกษาเรื่องศักยภาพทางวัฒนธรรมของชาวปกากะญอ: พลวัตการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ระบุว่าทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนคนในจำเป็นต้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน สร้างความร่วมมือและสัมพันธ์อันดีกับ ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว โดยสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ รวมทั้งสร้างภาคีเครือข่ายกับองค์กรพี่เลี้ยงภายนอกเพื่อช่วยในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว อาทิ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ และการพัฒนาด้านบุคลากรในชุมชน เป็นต้น และยังคงสอดคล้องกับ ฐิตินันท์ พงษ์คะเชนทร์ และ ประยุทธ์ สุวรรณศรี (2561) ที่ทำการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การให้บริการที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรม (Homestay) เพื่อเข้าสู่มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย: กรณีศึกษาโฮมสเตย์นาขุนแสน อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ระบุว่า ที่พักโฮมสเตย์จะต้องมีมาตรฐานและได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย มีทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมและมีความพร้อมของที่พัก มีการปลูกฝังค่านิยมของคนในชุมชนให้มีอัธยาศัยไมตรีในการให้บริการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้เห็นถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในชุมชน รวมทั้งมีการส่งเสริมและให้ความสำคัญกับการส่งเสริมด้านการตลาด การประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่างๆ ที่เหมาะสม เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. กลยุทธ์การบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อสุขภาวะชุมชนถือเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของชุมชนที่จำเป็นต้องอาศัยการร่วมมือกันจากทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน
2. การโฆษณาประชาสัมพันธ์ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวชุมชน ดังนั้นควรมีการส่งเสริมและพัฒนาด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อให้ชุมชนเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปและนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษามลกระทบด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นกับชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่องรวมทั้งเพื่อหาแนวทางการแก้ไขและพัฒนาหากเกิดปัญหาด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชน
2. ควรมีการศึกษาด้านการประชาสัมพันธ์และการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและการพัฒนาโฮมสเตย์ในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กมล วงศ์อนันต์ และอภิชา ประกอบแสง. (2555). *SWOT Analysis*. สืบค้นเมื่อ 11 กันยายน 2562, <http://applerakchon.blogspot.com/2012/10/12-swot-analysis.html>
- กรมสุขภาพจิต. (2553). *ความฉลาดทางอารมณ์*. กรุงเทพฯ: กรมสุขภาพจิต.
- จิตตินันท์ พงษ์คะเชนทร์ และประยุทธิ์ สุวรรณศรี. (2561). กลยุทธ์การให้บริการที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรม (Homestay) เพื่อเข้าสู่มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย: กรณีศึกษาโฮมสเตย์นาขุนแสน อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ณัฐฐิษฐ์ชัย สารหงส์. (2561). ที่ทำการศึกษาเรื่องศักยภาพทางวัฒนธรรมของชาวปกากะญอ: พลวัตการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชน จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ. ปีที่ 8 เล่มที่ 14 มกราคม – มิถุนายน 2561.
- ปานแพร เขาวนประยูร. (2556). การประเมินกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Home Stay) บ้านเมืองขอนแก่น ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ฤทัยภัทร พิมลศรี. (2557). การตามหาปลาร้องเพลงที่กว๊านพะเยา จังหวัดพะเยา; ต้นแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนจากความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาด้านประมง. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ณาเรือ. (2561). ข้อมูลบ้านไร่หมู่ 2. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2562. จาก www.maenarua.com/index.php/หมู่-2-บ้านไร่.html.

การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1วิทยาลัย
พยาบาล บรมราชชนนี ราชบุรีผ่านการเรียนรู้แบบร่วมมือใน
โครงการเตรียมความพร้อมด้านภาษาอังกฤษ
English Skill Development of First Year Nursing Students, Boromarajajonnni
College of Nursing, Ratchaburi through
Cooperative Learning in an English Preparation Project

รัศมี ศรีนนท์* วิลมมาส ติงบุญ* วิภารัตน์ ยมดิษฐ์* กรรณิการ์ กิจนพเกียรติ*อุดมกฤษณ์ ศรีนนท์**
Rassamee Srinon* Wlimomas Tingboon* Viparat Yomdit* Kannika Kitnopkiat* Udomkrit
Srinon**

พยาบาลวิชาชีพ ขำนาถการพิเศษ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี*
คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน**
Professional nurse Specialization Boromarajonani College of Nursing, Ratchaburi*
Faculty of Liberal Art and Science Kasetsart University Kamphaeng Saen Campus**

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบคะแนนภาษาอังกฤษของนักศึกษาพยาบาลศาสตร ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการเตรียมความพร้อมด้านภาษาอังกฤษ 2) ศึกษาระดับความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลศาสตร ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี ต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือในโครงการเตรียมความพร้อมด้านภาษาอังกฤษ และ 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลศาสตร ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี ต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือในโครงการเตรียมความพร้อมด้านภาษาอังกฤษ ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ เป็นนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 110 คน เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบทดสอบความรู้ทักษะภาษาอังกฤษ 1 ฉบับ จำนวน 50 ข้อ 2) แบบสำรวจความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือ 3.คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือในโครงการเตรียมความพร้อมด้านภาษาอังกฤษ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้ค่าสถิติ t-test ในการเปรียบเทียบคะแนนภาษาอังกฤษของนักศึกษาพยาบาลศาสตร ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการเตรียมความพร้อมด้านภาษาอังกฤษ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (X) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ในการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลศาสตร ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี ต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือในโครงการเตรียมความพร้อมด้านภาษาอังกฤษ และวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดเห็นของนักศึกษาด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า 1) พบว่าผลสัมฤทธิ์ทักษะภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 หลังการอบรมด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือสูงกว่าก่อนการอบรมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) นักศึกษามีความพึงพอใจโดยภาพรวมในระดับดี (Mean =3.95 SD =0.89) ต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ 3) นักศึกษาส่วนใหญ่มีความประทับใจต่อโครงการและรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยสะท้อนว่าเป็นกิจกรรมที่ดีและช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี มีโอกาสได้เรียนรู้ร่วมกันและช่วยเหลือกัน มีการแสดงบทบาทที่หลากหลาย การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะว่า ควรมี

การทำกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือให้นักศึกษาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ซึ่งจะช่วยพัฒนาสมรรถนะด้านการสื่อสารทางภาษาอังกฤษของนักศึกษาได้เป็นอย่างดีและควรมีการออกแบบข้อสอบ Pretest และ Posttest ที่เน้นแนวภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารมากขึ้นที่สอดคล้องหรือสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ, การเรียนรู้แบบร่วมมือ, นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาล, บรมราชชนนี, ราชบุรี

Abstract

This study aims to 1) compare the English scores of pretest and posttest of the first year nursing students of Boromajonnani College of Nursing, Ratchaburi before and after participating in the English Preparation Project 2) study levels of students' satisfactions of Boromajonnani College of Nursing, Ratchaburi, on cooperative English learning activities in the English preparation Project. 3) study opinions of Boromajonnani College of Nursing, Ratchaburi on cooperative English learning activities in the English preparation Project. The population of this study was 110 first year nursing students of Boromajonnani College of Nursing, Ratchaburi in the first academic year of 2019. The research instruments consisted of 1) 50 items of English pretest and posttest 2) a survey of satisfaction on cooperative English learning activities in the English preparation Project. For data analysis, the researchers employed the statistics of t-test, percentage, mean (X) and standard deviation (SD) and descriptive analysis of students' opinions.

The results of the study indicated the following. 1) the posttest scores of the students were higher the posttest. The pretest score was 35 and the posttest score was 36. The average of posttest was 20.15 and the standard deviation was 5.646. 2) The students in overall satisfied with the project with the mean of 4.0 and SD of 0.89. The students had the highest level of satisfaction on the topic that "All members see the progress of the group more than focusing on oneself" with the highest mean of 4.0 and the SD of 0.95. 3) Most of the students impressed with the project and the cooperative learning activities provided. They reflected that the activities were good and helped improve their English skills well. They had a chance to learn together and helped each other. They also reflected that they had a chance to perform their roles differently. This study suggests that there should be the concerned activities continuously and frequently which will help improve students' English communicative competence and there should be the pretest and posttest which focusing on more English communication which are concurrent to cooperative learning activities.

Keywords: English Skill Development, Cooperative Learning, Nursing Students, Boromarajonnani College of Nursing, Ratchaburi

บทนำ

การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 เพราะภาษาอังกฤษเป็นทักษะที่สำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา สังคม เศรษฐกิจ ในสังคมทุกระดับชั้น มีการพัฒนาทักษะวิธีการสอนเพื่อผู้เรียนในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วิธีการเรียนการสอนก็ได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปจากศตวรรษที่ 20 จากวิธีการเรียนที่เน้นการสอนตรง (Direct Method) การสอนแบบพูดและสถานการณ์ (The Oral Approach and Situational Language Teaching) การสอนที่เน้นการแปล (Grammar- Translation Method) การสอนแบบเงียบ (The Silent Way) การสอนแบบตอบสนอง (Total Physical Response) การสอนแบบฟัง-พูด (Audio-lingual Method) การสอนแบบชุมชน (Community Language Learning) การสอนแบบธรรมชาติ (The Natural Approach) การสอนแบบแนะนำ (Suggestopedia) แบบเดิมๆ ไปสู่ศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการสอนแบบสื่อสาร (Communicative Language Teaching) และการสอนแบบบูรณาการ (Integration Method) มากขึ้น (Richards and Rodgers, 1999)

การเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นวิธีการการเรียนรู้ภาษาอีกรูปแบบหนึ่งที่มีพัฒนาการและเป็นที่ยอมรับมาตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 20 จนถึงศตวรรษปัจจุบันที่เน้นการเรียนรู้ระหว่างบุคคลที่เป็นกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่และช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี Yash และ Anju (2011) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลที่เรียนรู้ในเรียนรู้ในกลุ่มเล็กด้วยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการเรียนรู้ร่วมกันมากกว่าการแข่งขัน เกิดจากความรัก ความร่วมมือกันในฐานะเพื่อนมนุษย์เพื่อการอยู่รอดร่วมกัน งานวิจัยมากมายทั้งในประเทศ และต่างประเทศ เช่นงานวิจัยของ Johnson et al (2003) Robyn (2016) Castle Jr (2014) ได้แสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้เรียนได้เป็นอย่างดีผ่านกิจกรรมต่างๆ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเหล่านี้ ก็ยังไม่ได้ศึกษาว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ด้านภาษาอังกฤษดีขึ้นหรือไม่อย่างไร หรือมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการเรียนรู้ภาษาแบบร่วมมือในค่ายภาษาอังกฤษ ดังนั้น งานวิจัยนี้ จึงมุ่งที่จะเติมเต็มองค์ความรู้ดังกล่าวในบริบทการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในวิทยาลัยพยาบาลของประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลมีสมรรถนะที่ดีทางภาษาอังกฤษเพื่อการประกอบวิชาชีพในอนาคต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี เป็นสถาบันการศึกษาในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ที่จัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาพยาบาลเพื่อให้เป็นบุคลากรด้านสาธารณสุขที่มีคุณภาพของประเทศไทย นอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนด้านสุขภาพและการดูแลผู้ป่วยแล้ว วิทยาลัยยังจัดการศึกษาด้านวิชาพื้นฐานทั่วไป เช่น ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ให้กับนักศึกษา เพื่อให้ นักศึกษามีสมรรถนะการสื่อสารทางภาษาที่ดีซึ่งจะช่วยส่งเสริมการประกอบวิชาชีพในอนาคตเมื่อนักศึกษาจบการศึกษาจากวิทยาลัยไปแล้ว

Slavin (1983) ได้ทบทวนงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่า การให้รางวัลในกลุ่มเวลานักเรียนทำงานด้วยกันช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนมากกว่าวิธีการควบคุม กล่าวคือวิธีการเรียนรู้ของสมาชิกในกลุ่มจะประสบความสำเร็จมากขึ้นถ้าหากมีการให้รางวัล กล่าวคือ การให้รางวัลกลุ่มและความรับผิดชอบส่วนบุคคลเป็นสิ่งสำคัญต่อประสิทธิภาพด้านการสอนแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ Johnson et al (2003) ได้ทำการทบทวนงานวิจัยเชิงอภิวเคราะห์ (Meta analysis) ที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพของการเรียนรู้แบบร่วมมือจากงานวิจัย 164 งานที่เน้นวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือ 8 วิธี พบว่า วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือ 8 วิธีดังกล่าวมีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความสำเร็จของนักเรียนเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Robyn (2016) ซึ่งได้ทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ และพบว่า มี

หลักฐานมากมายจากงานวิจัย เช่น ในงานวิจัยของ Johnson et al (1981) Johnson และ Johnson (2002) Roseth et al (2008) Slavin (1989) Slavin (2006) Tsay-Vogel และ Brady (2010) Castle Jr (2014) ที่ระบุความสำเร็จของวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือว่าเป็นการฝึกฝนด้านวิธีการ (Pedagogical practice) ที่ส่งเสริมกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) และการเรียนรู้ที่นักเรียนได้รับเมื่อทำงานด้วยกัน เมื่อครูแสดงรูปแบบวิธีการพูด นักเรียนก็จะเรียนรู้วิธีการพูดหรือใช้การพูดเพื่อถามคำถาม อธิบายความคิดของตนเอง วิเคราะห์และแก้ปัญหา สำรวจและประเมินความคิด ได้แย้ง ให้เหตุผลและอธิบายเหตุผล ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่จะพัฒนากลยุทธ์ในการพูด การคิดและการเรียนรู้

ในด้านกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ Castle Jr (2014) ได้ทำการวิจัยผลของการเรียนรู้แบบร่วมมือในด้านการพัฒนาความต้องการสำหรับการรับรู้ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัย The University of Iowa ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า การเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการพัฒนาความต้องการสำหรับการรับรู้ของศึกษา ผู้วิจัยได้ยืนยันว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้นักศึกษาพัฒนากระบวนการคิดซึ่งจะมีผลต่อการการดำเนินชีวิตของนักศึกษาตลอดไป ผู้วิจัยกล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการฝึกปฏิบัติที่ดีในสาขาศิลปศาสตร์ซึ่งส่งเสริมให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีในด้านกระบวนการรับรู้ (cognitive processing) ซึ่งสำคัญต่อการศึกษาระดับอุดมศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษนั้น หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี ได้จัดให้นักศึกษาต้องเรียนวิชาภาษาอังกฤษจำนวน 12 หน่วยกิต และสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 นั้น วิทยาลัยได้จัดโครงการเตรียมความพร้อมภาษาอังกฤษให้กับนักศึกษา ก่อนเข้าเรียนในภาคการศึกษาที่ 1 ในรูปแบบการเรียนรู้ในค่ายภาษาอังกฤษเป็นเวลา 3 วัน ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมของนักศึกษา ก่อนเข้าเรียนในหลักสูตร โดยตระหนักว่าทักษะการใช้ภาษาอังกฤษนั้นเป็นทักษะหนึ่งที่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ต้องมีและ นักศึกษาควรมีสมรรถนะทางภาษาอังกฤษที่ใกล้เคียงกันเนื่องจากนักศึกษาจบชั้นมัธยมศึกษาปลายจากหลากหลายสถาบันซึ่งอาจจะมีภูมิหลังและความสามารถทางภาษาอังกฤษที่แตกต่างกัน โครงการเตรียมความพร้อมในรูปแบบกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษดังกล่าวจึงได้จัดขึ้นระหว่างวันที่ 26-28 กรกฎาคม 2562 ที่ผ่านมา โดยเสริมกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) ผ่านกิจกรรมกลุ่มต่างๆ ทั้งนี้ก่อนการเข้าร่วมโครงการ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 จำนวน 110 คน ต้องทำการทดสอบ Pre-test และทำ Post-test ด้วยข้อสอบภาษาอังกฤษฉบับเดียวกันหลังเข้าร่วมโครงการ และนอกจากนี้ นักศึกษาได้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจหลังจากการเข้าร่วมโครงการด้วย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยว่า นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ปีที่ 1 ที่เข้าร่วมโครงการมีระดับความเห็นคิดอยู่ในระดับใดและมีความรู้สึกรู้สึกเห็นอย่างไรต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือที่ทางวิทยาลัยและวิทยาการโครงการจัดให้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังต้องการศึกษาวิจัยว่า คะแนนความสามารถด้านภาษาอังกฤษของนักศึกษา ก่อนเข้าร่วมโครงการและหลังร่วมโครงการจากการทำแบบทดสอบ Pretest และ Posttest มีความแตกต่างกันหรือไม่เพียงใด ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นตัวชี้วัดในการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้นกับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่จะเข้ามาศึกษาต่อในวิทยาลัยในปีถัดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษา

1. เปรียบเทียบคะแนนภาษาอังกฤษของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี ก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาอังกฤษ

2. ศึกษาระดับความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนิต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือในโครงการเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาอังกฤษ

3. ศึกษาความรู้สึกรู้สึกและความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนิต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือในโครงการเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาอังกฤษ

คำถามการวิจัย

1. คะแนนภาษาอังกฤษของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนิต่อ ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาอังกฤษมีความแตกต่างกันหรือไม่

2. ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนิต่อการต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือในโครงการเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาอังกฤษอยู่ในระดับใด

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนิต่อการต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือในโครงการเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาอังกฤษเป็นอย่างไร

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ศึกษา นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนิต่อ ราชบุรี จำนวน 110 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ดังนี้

1. ข้อสอบแบบมีตัวเลือก (Multiple choices) จำนวน 50 ข้อ แบ่งเป็น 4 ส่วนคือ ข้อสอบอ่านเพื่อความเข้าใจ (Reading) จำนวน 10 ข้อ ข้อสอบโครงสร้างไวยากรณ์ (Grammar) จำนวน 10 ข้อ ข้อสอบบทสนทนา (Conversation) จำนวน 10 ข้อ และข้อสอบเขียน (Writing) จำนวน 10 ข้อ โดยข้อสอบทั้งหมดผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยยึดสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษพื้นฐานระดับอุดมศึกษา โดยให้เวลานักศึกษาทำข้อสอบเป็นเวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที

2. แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในกิจกรรมกลุ่มที่ได้ทำและเรียนรู้ร่วมกัน โดยแบบสอบถามมีประเด็นที่เกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ 10 ข้อ และค่ามีคะแนน 5 ระดับคือ 5 ระดับคือ 1 เท่ากับน้อยที่สุด 2 เท่ากับน้อย 3 เท่ากับปานกลาง 4 เท่ากับมาก 5 เท่ากับมากที่สุด หลังจากนั้น ผู้วิจัยแปลผลแบบสอบถามเป็นมาตราส่วน 5 ระดับคือ คะแนนเฉลี่ย 4.51 -5.00 หมายความว่า มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายความว่า มีระดับความพึงพอใจมาก คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายความว่า มีระดับความพึงพอใจปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายความว่า มีระดับความพึงพอใจน้อย คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายความว่า มีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

3. คำถามปลายเปิดความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนิต่อ ราชบุรีเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือในโครงการเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาอังกฤษโดยผู้วิจัยให้นักศึกษาทั้งหมดเขียนแสดงความรู้สึกและข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มในกระตารูปหัวใจกลมติดที่บอร์ด

กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบโครงการเสนอโครงการเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาอังกฤษแก่คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี เพื่อช่วยแสดงความคิดและออกแบบการจัดกิจกรรมโครงการก่อนการเปิดภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562
2. ผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบโครงการเสนอโครงการเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาอังกฤษแก่ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี เพื่อให้ความเห็นชอบและให้ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมโครงการ
3. จัดทำข้อสอบและจัดสอบ Pretest ภาษาอังกฤษให้กับนักศึกษาจำนวน 110 คนก่อนการเริ่มโครงการ
4. หลังจากนั้น นักศึกษาได้เข้าร่วมโครงการเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาอังกฤษระหว่างวันที่ 26-28 กรกฎาคม 2562 ณ อาคารเอนกประสงค์ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี โดยโครงการได้รับการจัดในรูปแบบค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ซึ่งสอดแทรกกิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือในแต่ละวัน โดยเฉพาะในวันที่ 2 ของการดำเนินโครงการ มีการจัดกิจกรรมฐานเรียนรู้แบบร่วมมือ แบ่งเป็น 4 ฐานคือ ฐานแนะนำตัวเอง (Self-introducing) ฐานบอกอาการเจ็บป่วย (Telling the symptoms) ฐานบอกทิศทาง (Giving directions) ฐานสั่งอาหาร (Ordering meals) โดยในแต่ละวันมีรายละเอียดของกิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ ดังนี้

ตารางที่ 1 กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือ

1 st Day (26 th July, 2019)	
Time	Activities
8.30-9.00 a.m.	The opening ceremony at the ground hall
9.00-9.30 a.m.	The language activities and games
9.30-10.30 a.m.	The English skills and vocabulary activities 1] Nursing vocabulary lecture/ activity I 2] Listening and speaking activity
10.45-12.00 a.m.	1] Nursing vocabulary lecture/ activity II 2] Reading activity
12.00-13.00 p.m.	Lunch Break
13.00-13.30 p.m.	The language activities and games
13.30-15.30 p.m.	1] Writing Activity I [30 minutes] 2] Language Skills activities [4 bases: Speaking/ Listening/ Reading/ Writing]
15.30-16.00 p.m.	The language activities and games 1] Learning feedback of the first day camp [each group presents what they learned today; speech talk]

2 nd Day 27 th July, 2019	
9.00-9.30 a.m.	The language activities and games
9.30-10.30 a.m.	1] Everyday conversations activity I 2] Listening and speaking activity [TOEIC practice]
10.45-12.00 a.m.	1] Everyday conversations activity II 2] Reading and Writing activity
12.00-13.00 p.m.	Lunch Break
13.00-13.30 p.m.	The language activities and games
13.30-15.30 p.m.	1] English Vocabulary activity [50 minutes] 2] Situation bases activity [4 bases: self-introducing/ telling the symptoms/ giving directions/ordering meals]
15.30-16.00 p.m.	The language activities and games 1] Learning feedback of the second day camp [each group presents what they learned today; ; speech talk]
3 rd Day (28 th July, 2019)	
9.00-10.00 a.m.	The language activities and games
10.00-11.00 a.m.	Mini theatre activity and commentators 1] Introduction of the activity: instructions and procedures] [20 minutes] 2] Students' preparations - Each student in the group needs to take a part in the situational dialogue. - The correctness of the dialogue must be graded. - Teachers at each group assist students to finish the task appropriately. [Rehearsal and materials preparation]
11.00-12.00 a.m.	The language activities and games
12.00-13.00 p.m.	Lunch Break
13.00-15.00 p.m.	1] Students' presentations
15.00-16.00 p.m.	The language activities and games 1] Rewarding for the best presentation groups 2] Learning feedback of the first day camp [each group presents what they learned today; speech] 3] Closing ceremony of the English Camp

5. หลังจากเสร็จสิ้นโครงการจัดสอบ Posttest ภาษาอังกฤษให้กับนักศึกษาจำนวน 110 คน
6. หักนักศึกษาทั้งหมดได้ทำแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในกิจกรรมกลุ่มที่ได้ทำและเรียนรู้ร่วมกัน ตอบคำถามปลายเปิดความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรีเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือในโครงการเตรียมความด้านทักษะภาษาอังกฤษ
7. หลังเสร็จสิ้นโครงการผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบคะแนนภาษาอังกฤษของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการการเตรียมความพร้อมด้านภาษาอังกฤษ โดยใช้ค่าสถิติ t-test
2. ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี ต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือในโครงการเตรียมความพร้อมด้านภาษาอังกฤษ ใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (X) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
3. วิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรีเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือในโครงการเตรียมความด้านทักษะภาษาอังกฤษโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี ก่อนและหลังการอบรมด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือ (N 110คน)

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี ก่อนและหลังการอบรมด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือ (N 110คน)

คะแนน ทดสอบ	คะแนน เต็ม	คะแนน สูงสุด (Max)	คะแนน ต่ำสุด (Min)	คะแนน เฉลี่ย (Mean)	Std. Deviation	t	df	sig
ก่อนอบรม	50	35	9	20.15	5.646	4.299	109	0.00**
หลังอบรม	50	36	10	21.65	5.403			

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าคะแนนเฉลี่ยทักษะภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 ก่อนการอบรมด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือเท่ากับ 20.15 คะแนน (SD=5.646) หลังการอบรมด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือเท่ากับ 21.65 คะแนน (SD=5.403) เมื่อนำคะแนนมาเปรียบเทียบพบว่าผลสัมฤทธิ์ทักษะภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

ชั้นปีที่ 1 หลังการอบรมด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือสูงกว่าก่อนการอบรมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือ

ตารางที่ 3 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือ

รายการ	X	SD.	การแปลผล
1.สมาชิกในกลุ่มเรียนรู้ที่จะพึ่งพาอาศัย	3.86	0.90	ดี
2.นักศึกษารู้สึกตนเองสำคัญและช่วยขับเคลื่อนงานสู่เป้าหมายของทีม	3.51	0.71	ดี
3.นักศึกษาได้รู้วิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยไม่รบกวนความคิดเห็นผู้อื่น	3.80	0.85	ดี
4.นักศึกษาตระหนักว่างานจะสำเร็จขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของทุกคนในกลุ่ม	4.23	0.88	ดี
5.นักศึกษาเรียนรู้ที่จะทำงานด้วยความไว้วางใจซึ่งกันและกัน	4.15	0.87	ดี
6.การทำงานเป็นทีมต้องหยุดเพื่อที่จะฟังเพื่อนในกลุ่มเพื่อลดความขัดแย้ง	4.15	0.89	ดี
7.สมาชิกทุกคนเห็นการขับเคลื่อนความสำเร็จของกลุ่มสำคัญมากกว่าความเห็นของตนเอง	4.00	0.95	ดี
8.สมาชิกต้องทำความเข้าใจในเป้าหมายและวิธีการร่วมมือ	3.99	0.90	ดี
9.นักศึกษาได้ฝึกการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน	3.95	0.90	ดี
10.นักศึกษาได้ฝึกทักษะ ความเจียม และสังเกตการณ์ การจดบันทึกซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานเป็นทีม	3.91	0.88	ดี
รวม	3.95	0.89	ดี

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือโดยภาพรวมมีเฉลี่ยคือ 3.95 (SD=0.89) ซึ่งอยู่ในระดับดี เมื่อดูในรายละเอียดย่อย พบว่า หัวข้อสมาชิกทุกคนเห็นการขับเคลื่อนความสำเร็จของกลุ่มสำคัญมากกว่าความเห็นของตนเอง มีระดับค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 4.00 (SD =0.95) รองลงมาได้แก่ หัวข้อ สมาชิกในกลุ่มเรียนรู้ที่จะพึ่งพาอาศัย และสมาชิกต้องทำความเข้าใจในเป้าหมายและวิธีการร่วมมือ นักศึกษาได้ฝึกการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยระดับดี คือ 3.95 (SD=0.90) ส่วนหัวข้อที่น้อยที่สุดได้แก่ นักศึกษาได้เรียนรู้วิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยไม่รบกวนความคิดเห็นของผู้อื่น โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.80 (SD=0.85)

3. ความรู้สึก ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือ จากการประมวลและสรุปความรู้สึก ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ดีและประทับใจกับกิจกรรมที่โครงการจัดให้ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างตัวอย่างข้อเขียนภาษาอังกฤษและภาษาไทยของนักศึกษา คือ So cool./ I feel happy./Joyful. Upgrade skill./I am not good at English but I will try./I am so very happy./Very fun./Happy./Happy and funny./Great for learning English./Thank you very much for today.

ส่วนความรู้สึกที่นักศึกษาเขียนออกมาเป็นภาษาไทย มีดังนี้ คือ สนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่กลัวภาษาอังกฤษเหมือนเดิมแล้วค่ะ/วันนี้สนุกมากๆ เลยค่ะ วันนี้หนูได้เขียน ได้พูด ได้ทำ กล้าแสดงออก มีความสุขมากๆ

ค่ะ/มีความสุขมากจ้า/สนุก น่องรุ่น 37 เก่งมากค่ะ/สนุกที่ได้ทำกิจกรรมกับเพื่อนๆ/สนุกมากๆ เลยค่ะ Fun/รู้สึกสนุกสนาน ได้เกรดความรู้ในกิจกรรม/สนุกมากๆ ค่ะ ...ชอบพูดภาษาอังกฤษค่ะ/เข้าใจพอได้ อาจารย์น่ารักมากๆ ค่ะ I am happy. /Enjoy. Funny. สนุกมากค่ะ ไม่น่าเบื่อเหมือนที่คิดไว้/ Today we have fun. สนุกมากครับ/ ดีใจ สนุกสนาน ได้ความรู้เพิ่มขึ้น

จากความรู้สึกและความคิดเห็นของนักศึกษา แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาแสดงความรู้สึกต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือทั้งในรูปแบบภาษาอังกฤษและภาษาไทย โดยข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเป็นไปในทางบวกที่เกี่ยวกับทัศนคติความรู้สึกและการเรียนรู้ที่ได้แสดงออกระหว่างการเข้าร่วมโครงการ โดยนักศึกษาระบุว่า ได้มีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษด้านการเขียน การพูด ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนๆในกลุ่ม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงข้อดีของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การอภิปรายผลวิจัย

1. เปรียบเทียบคะแนนภาษาอังกฤษของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนราธิวาส ก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาอังกฤษคะแนนผลสัมฤทธิ์การทดสอบ Posttest ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนราธิวาส สูงกว่าคะแนน Pretest ก่อนการเข้าร่วมโครงการเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาอังกฤษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์การพัฒนาและการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยทักษะภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 ก่อนการอบรมด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือเท่ากับ 20.51 คะแนน($SD=5.646$) หลังการอบรมด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือเท่ากับ 21.65 คะแนน($SD=5.403$) ยังพบว่าน้อยกว่า 25 คะแนนซึ่งคิดเป็นร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม ดังนั้น หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 กลุ่มนี้จะต้องได้รับการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษต่อไปอย่างยิ่งยวด เนื่องจากนักศึกษาต้องถูกประเมินทักษะภาษาอังกฤษจากโครงการจัดตั้งคณะพยาบาลศาสตร์สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุขทุกปีการศึกษา ปีการศึกษาละ 2 ครั้ง

2. ศึกษาระดับความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนราธิวาสต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือในโครงการเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาอังกฤษ พบว่าระดับความพึงพอใจโดยภาพรวมของนักศึกษาต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมืออยู่ในระดับดี โดยมีเฉลี่ยที่ 3.95 ($SD=0.89$) เมื่อดูในรายละเอียดการประเมินในระดับหัวข้อ พบว่า หัวข้อสมาชิกทุกคนเห็นการขับเคลื่อนความสำเร็จของกลุ่มสำคัญมากกว่าความเห็นของตนเอง มีระดับค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 4.00 ($SD=0.95$) รองลงมาได้แก่ หัวข้อ สมาชิกในกลุ่มเรียนรู้ที่จะพึ่งพาอาศัย และสมาชิกต้องทำความเข้าใจในเป้าหมายและวิธีการร่วมมือนักศึกษาได้ฝึกการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยระดับดี คือ 3.95 ($SD=0.90$) ส่วนหัวข้อที่น้อยที่สุดได้แก่ นักศึกษาได้เรียนรู้วิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยไม่รบกวนความคิดเห็นของผู้อื่นโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.80 ($SD=0.85$) จากข้อมูลดังกล่าวแสดงว่านักศึกษาได้รับการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมจากกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือจะช่วยให้นักศึกษาปรับตัวในการเรียนระดับอุดมศึกษาได้เพิ่มขึ้น

3. ศึกษาความรู้สึกและความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนราธิวาสต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือในโครงการเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาอังกฤษ พบว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนราธิวาส มีความรู้สึกที่ดีต่อกิจกรรมการเรียนรู้

ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือ โดยนักศึกษาส่วนใหญ่สะท้อนว่า ได้มีโอกาสในการพัฒนาภาษาอังกฤษผ่านการแสดงออก การอ่าน การเขียน การพูด การฟัง โดยทำงานกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อนๆ โดยเกิดทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ นักศึกษายังได้สะท้อนแนวคิดที่ดีเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่มที่โครงการจัดให้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ควรมีการจัดกิจกรรมเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือ (Cooperative learning) ในค่ายภาษาอังกฤษที่เน้นกิจกรรมเพื่อการสื่อสาร ให้กับนักศึกษาอย่างต่อเนื่องผ่านรูปแบบกิจกรรมกลุ่มที่หลากหลายมากขึ้น เช่น กิจกรรมเกมผ่านโปรแกรม Kahoot หรืออื่นๆ ที่นักศึกษาเรียนรู้เป็นกลุ่มโดยอาจจะใช้เทคโนโลยีหรืออินเทอร์เน็ตเข้ามาช่วยเหลือและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษามากขึ้น
2. ควรมีการออกแบบการทดสอบ Pretest Posttest ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ และภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (Communicative English) ให้มากขึ้น ซึ่งอาจจะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีคะแนนการทดสอบที่ดีมากยิ่งขึ้น และควรมีการสัมภาษณ์นักศึกษาเป็นกลุ่มหรือรายบุคคลเกี่ยวกับความรู้สึกต่อการใช้กิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น ซึ่งจะประโยชน์ต่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักศึกษามากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Yash, P.S. and Anju, A. (2011). **Introduction To Cooperative Learning**. Indian Streams Research Journal, Volume 1, Issue 2, March 2011, pp.1-9. Available online at www.isrj.net
- Castle Jr., T.D.(2014). **The impact of cooperative learning on the development of need For cognition among first-year college students**. PhD thesis. The University of Iowa, United States of America.
- Johnson, D.W., Johnson, R.T. and Stanne, M.B. (2000) **Cooperative Learning Methods: A Meta-Analysis. Research report**. University of Minnesota. United States of America.
- Richards, Jack C. and Rodgers, T. (1999) **Approaches and Methods in Language Teaching: A description and analysis**. Fifth Edition. Cambridge University Press.
- Robyn M. Gillies (2016) **Cooperative Learning: Review of Research and Practice**. Australian Journal of Teacher Education, Vol. 41, 3, March 2106 pp.38-54.
- Slavin, R.E. (1983). **When does cooperative learning increase student achievement?**. Psychological Bulletin, 94(3), 429–445. Available at <https://doi.org/10.1037/0033-2909.94.3.429>

-
- Slavin, R.E. (2006). **Research on Cooperative Learning: an International Perspective.** Scandinavian Journal of Educational Research, Vol.33, No.4, 1989 pp.231-243. Available at <https://doi.org/10.1080/0031383890330401>
- Tsay-Vogel, M. and Brady, M. (2010). **A Case Study of Cooperative Learning and Communication Pedagogy: Does Working in Teams Make a Difference?** International Journal for the Scholarship of Teaching and Learning 10(2):78-89.

การสรุปบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียว
ของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

The Lesson Summary of Applying the “Toyota Technique of Summarizing
Everything into a One Page Paper” in the Class “History of Buddhism” Taught
to Students of Mahamakut Buddhist University, Siridthonrajavidyalaya Campus

สุดใจ ภูงลี*

Sudjai Pookonglee*

อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย*

Instructor, Mahamakut Buddhist University, Siridthonrajavidyalaya Campus*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการสรุปบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย 2) เพื่อเปรียบเทียบการสรุปบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ก่อนและหลังเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 คณะศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาพุทธศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการปกครอง ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 12 รูป โดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย (1) แบบทดสอบการสรุปบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย และ (2) แบบประเมินผลการสรุปบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยใช้หลักเกณฑ์ของรูบรีค (Rubrics) ในการประเมินเนื้อหา สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการสรุปบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ก่อนเรียน โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับพอใช้ มีค่าเฉลี่ย 1.69 และหลังเรียน โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 3.25

2. ผลการเปรียบเทียบการสรุปบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยรวมทั้ง 3 ด้าน

คำสำคัญ : การสรุปบทเรียน, การวิเคราะห์เนื้อหา, การถ่ายทอดเนื้อหา

Abstract

The research is a Quasi-Experimental Design. The purposes of this research were 1) to study the lesson summary of applying the “Toyota technique of summarizing everything into a one page paper” in the class “History of Buddhism” taught to students of Mahamakut Buddhist University, Siridhondrajavidyalaya Campus and 2) to compare the lesson summary of applying the “Toyota technique of summarizing everything into a one page paper” in the class “History of Buddhism” taught to students thereof. The class was comprised of 12 freshmen of regular session, enrolled in the Religion and Philosophy Faculty, Program in Buddhist Studies and Social Sciences Faculty, Program in government, during the first semester of B.E. 2562 (2019) academic year. The research samples were selected by means of purposeful sampling. The research instruments were comprised of pretest and posttest of the lesson summary of applying the “Toyota technique of summarizing everything into a one page paper” in the class “History of Buddhism” taught to students thereof and its assessment form by using Rubric criteria to evaluate its content. The statistics used to computerize the data were frequency, percentage, mean, standard deviation and t-test.

The findings were found as follows:

1. In overall of the 3 aspects test, the pretest score of the result of lesson summary was at fair level, ($\bar{X} = 1.63$) while its posttest score, was at good level ($\bar{X} = 3.25$).
2. In overall of the 3 aspects test, the result of comparative score of the posttest was higher than the pretest at the statistically significant level of 0.01.

Keywords: Lesson Summary, Content Analysis, Impartation

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 24 ระบุว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้ (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ และ (6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา

ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127 ตอนที่ 45 ก : 1)

มาตรา 24 นี้ มุ่งเน้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้านเนื้อหาสาระ การฝึกทักษะ กระบวนการคิด การประยุกต์ใช้ความรู้ ตลอดจนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ให้ผู้เรียนพัฒนาและต่อยอดความรู้ จนแก้ปัญหาเองได้ ตลอดจนการจัดการเรียนรู้ให้เกิดการเรียนรู้ได้ในทุกที่และทุกเวลา จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ ต้องไม่เน้นเนื้อหาสาระทางวิชาการให้แก่ผู้เรียน แต่ควรกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้ จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการคิดเพื่อหาข้อสรุปและสร้างสรรค์ความรู้ขึ้น ด้วยการวิเคราะห์ รวบรวม จำแนก แยกแยะ ข้อมูลสารสนเทศ และสังเคราะห์ เชื่อมโยงเนื้อหาขึ้น ๆ ด้วยตนเอง (บรรจง แสงนาวรรณ 2556 : 1) และรายงานสถานการณ์เด็กไทยพบว่า เด็กไทยมีคะแนนด้านทักษะชีวิตค่อนข้างต่ำ 5 อันดับ คือ (1) ความคิดสร้างสรรค์ (2) คติวิเคราะห์ (3) แก้ปัญหา (4) ตระหนักในตนเอง และ (5) การจัดการอารมณ์ เมื่อเด็กขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์และการแก้ไขปัญหา ทำให้ความสามารถในการวิเคราะห์และจัดการกับปัญหาของตนเองเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก (มูลนิธิศุภนิยาม 2561 : ออนไลน์) และในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยเฉพาะการวิเคราะห์ สังเคราะห์ การสรุปบทเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนไทยมีพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านความรู้/ความเข้าใจ ด้านการประยุกต์ใช้ความรู้ และด้านการบูรณาการความรู้และการใช้เหตุผล มีคะแนนทุกเนื้อหาต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ โดยนักเรียนจากกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยกเว้น อินโดนีเซียและประเทศไทย มีคะแนนต่ำกว่านักเรียนจากจีน-ไทเป เกาหลี สิงคโปร์ ฮองกง ญี่ปุ่น และมาเลเซียทุกเนื้อหา (ปรีชาญ์ เดชศรี และเกตุวดี กัมพลาศิริ 2552 : ข) ปัญหาของเด็กและเยาวชนด้านการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อเนื่องในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นอย่างไม่ต้องสงสัย ทั้งนี้เด็กและเยาวชนเหล่านี้เมื่อเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย ต้องได้รับการพัฒนาทักษะดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง อนึ่ง ผลของการประเมินกิจกรรมการเรียนรู้การสอนด้านทักษะทางปัญญาของนักศึกษาในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในปีการศึกษา พ.ศ.2561 ที่ผ่านมา พบว่า การเรียบเรียงเนื้อหา การสรุปความคิด และการถ่ายทอดเนื้อหา ของนักศึกษา อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ

จากการศึกษาเทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาดแผ่นเดียวของโตโยต้า พบว่า เป็นเครื่องมือช่วยในการพัฒนาการเรียนเรียงเนื้อหา สรุปความคิด และการถ่ายทอดเนื้อหาโดยตรง ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่า การศึกษาเรื่องผลการสรุปบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาดแผ่นเดียวของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของตนให้ดียิ่งขึ้นด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคดังกล่าวในการเรียนรู้และเพื่อให้อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร อาจารย์ประจำหลักสูตร ตลอดจนอาจารย์ผู้สอนได้นำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาทักษะให้แก่นักศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสรุปบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาดแผ่นเดียวของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

2. เพื่อเปรียบเทียบการสรุปทบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดานแผ่นเดียวของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาก่อนและหลังเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

สมมติฐานของการวิจัย

ผลการเปรียบเทียบการสรุปทบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดานแผ่นเดียวของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางให้นักศึกษาในการสรุปทบทเรียนในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อพัฒนากระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาด้วยการเรียบเรียง สรุปความคิด และถ่ายทอดเนื้อหาที่เรียน
2. เป็นแนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย
3. เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาพุทธศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการปกครอง ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 12 รูป

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 คณะศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาพุทธศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการปกครอง ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 12 รูป โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 รูป

3. ตัวแปรที่ศึกษาสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ตัวแปรคือ 1) ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ เทคนิคการสรุปทบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดานแผ่นเดียวของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย 2) ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ผลการสรุปทบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดานแผ่นเดียวของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ครอบคลุมระยะในการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้ทดลองในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โดยผู้วิจัยทำการสอนด้วยตนเอง ใช้เวลา 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จำนวน 3 สัปดาห์ รวม 9 ชั่วโมง

5. การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการวิจัย One Group Pretest-Posttest Design โดยการทดสอบก่อนเรียนและทดสอบหลังเรียน

6. เครื่องมือที่ใช้ในการการวิจัยในครั้งนี้ ได้สังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยเครื่องมือต่อไปนี้

6.1 แบบทดสอบการสรุปทบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการศึกษาคำอธิบายรายวิชาและผลลัพธ์การเรียนรู้ของรายวิชา เลือกเนื้อหาเฉพาะบทที่ 2 เรื่องพุทธประวัติและพุทธประวัติเชิงวิเคราะห์ ในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา (BU5001) ตามหลักสูตรศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559 เนื้อหาประกอบด้วย (1) ชมพูทวีป (2) สภาพสังคมในชมพูทวีปก่อนสมัยพุทธกาล (3) ลำดับพุทธวงศ์ และ (4) พุทธประวัติ เนื่องจากบทที่ 2 เน้นการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นหลัก

6.2 แบบประเมินการสรุปทบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยก่อนและหลังเรียน โดยใช้หลักเกณฑ์ของรูบรีคส์ (Rubric Criteria) ในการประเมินเนื้อหา

7. ขั้นตอนและแผนการทดลอง ผู้วิจัยเป็นอาจารย์ผู้สอนเองตามเนื้อหาสาระของนวัตกรรมดังนี้

7.1 สร้างแบบทดสอบการสรุปทบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มี 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) การเรียบเรียงเนื้อหา (2) การสรุปความคิด และ (3) การถ่ายทอดเนื้อหา โดยกำหนดเนื้อหาให้จำนวน 10 ข้อ หรือ 10 บทความ

7.2 สร้างแบบประเมินการสรุปทบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยใช้หลักเกณฑ์ของรูบรีคส์ (Rubrics) ในการประเมินเนื้อหา

7.3 นำแบบทดสอบและแบบประเมินที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เพื่อหาค่าความสอดคล้องของเนื้อหาโดยใช้เกณฑ์พิจารณา คือ ข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.60 ถือว่ามีความสอดคล้อง ไม่ต้องทำการปรับปรุงแก้ไข ถ้าหากข้อใดมีค่าดัชนีความสอดคล้องน้อยกว่า 0.60 ถือว่าไม่มีความสอดคล้อง ต้องทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ในภาพรวมของแบบทดสอบมีความสอดคล้อง 1.00 สรุปได้ว่า แบบทดสอบมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการทดลอง

7.4 เมื่อผู้เชี่ยวชาญ ได้ตรวจสอบความถูกต้องแล้ว จึงนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำผลการทดสอบไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.85

7.5 นำแบบทดสอบและแบบประเมินที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จากผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

8. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้สอนด้วยตนเอง มีรายละเอียดดังนี้

8.1 ขั้นตอนการสอน โดยดำเนินการชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจให้กับนักศึกษาถึงวัตถุประสงค์ วิธีการสรุปทบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา และวิธีการประเมินผลการทดสอบก่อนเรียน จากนั้นทำการทดลองก่อนเรียนโดยให้นักศึกษา

เรียบเรียงเนื้อหา สรุปความคิด และถ่ายทอดเนื้อหาในเอกสารประกอบการสอนบทที่ 2 เรื่องพุทธประวัติและพุทธประวัติเชิงวิเคราะห์ ตามเนื้อหาที่กำหนดให้จำนวน 10 บทความ ด้วยเทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของโตโยต้า โดยอาจารย์ผู้สอนคอยสังเกต แนะนำ ให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นระยะจนทำได้ถูกต้องในสัปดาห์แรก

8.2 ดำเนินการสอนเนื้อหาในเอกสารประกอบการสอนบทที่ 2 เรื่องพุทธประวัติและพุทธประวัติเชิงวิเคราะห์โดยให้ฝึกเรียบเรียงเนื้อหา สรุปความคิด และถ่ายทอดเนื้อหา ตามเนื้อหาที่กำหนดให้จำนวน 10 บทความ ด้วยเทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของโตโยต้า แล้วทำการทดลองหลังเรียน ในสัปดาห์สุดท้าย

9. การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมาย ผู้วิจัยได้หาค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน และเปรียบเทียบผลการประเมินการทดสอบ T_1 และ T_2 ด้วยวิธีการทางสถิติ

10. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ประกอบด้วยความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ t-test (Dependent t-test) ด้วยการเปรียบเทียบรายคู่ (Paired Samples Test) กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ $P = 0.05$

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการสรุปบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของโตโยต้า ในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยก่อนและหลังเรียน พบว่า ก่อนเรียน โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับพอใช้ มีค่าเฉลี่ย 1.69 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการสรุปความคิด อยู่ในระดับพอใช้ มีค่าเฉลี่ย 2.42 และรองลงมาคือด้านการเรียบเรียงเนื้อหา อยู่ในระดับปรับปรุง มีค่าเฉลี่ย 1.40 และด้านการถ่ายทอดเนื้อหา อยู่ในระดับปรับปรุง มีค่าเฉลี่ย 1.29 ตามลำดับ และพบว่า หลังเรียน โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 3.25 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการเรียบเรียงเนื้อหา อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 3.33 และรองลงมาคือ ด้านการสรุปความคิด อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 3.31 และด้านการถ่ายทอดเนื้อหา อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 3.13 ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการสรุปบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยก่อนและหลังเรียน พบว่า นักศึกษามีผลการสรุปบทเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยรวมทั้ง 3 ด้าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบการสรุปบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยก่อนและหลังเรียน

การทดสอบ		จำนวน ผู้เรียน n	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	t-test	Sig. (2 tailed)	แปลผล
1. ด้านการเรียบ เรียงเนื้อหา	ก่อนเรียน	12	1.40	176.			ปรับปรุง ดี
	หลังเรียน	12	3.33	387.			
	แตกต่างรายคู่		-1.93*	.362	-18.47	00.	
2. ด้านการสรุป ความคิด	ก่อนเรียน	12	2.42	515.			พอใช้ ดี
	หลังเรียน	12	3.31	419.			
	แตกต่างรายคู่		-.89*	.758	4.07-	00.	
3. ด้านการ ถ่ายทอดเนื้อหา	ก่อนเรียน	12	1.29	223.			ปรับปรุง ดี
	หลังเรียน	12	3.12	396.			
	แตกต่างรายคู่		-1.83*	.462	13.75-	00.	
โดยรวมทั้ง 3		12	1.69	258.			ปรับปรุง ดี
ด้าน		12	3.25	381.			
			-1.57*	.511	10.64	.00	

*p < 0.01

จากตาราง 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการสรุปบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของบริษัทโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง 3 ด้าน ก่อนเรียน อยู่ในระดับปรับปรุง และหลังเรียน อยู่ในระดับดี เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการเรียบเรียงเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียน 1.40 ค่าเฉลี่ยหลังเรียน 3.33 แตกต่างกันที่ระดับ -1.93 รองลงมาคือด้านการสรุปความคิด มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียน 2.42 และมีค่าเฉลี่ยหลังเรียน 3.31 แตกต่างกันที่ระดับ -.89 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการถ่ายทอดเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียน 1.29 และมีค่าเฉลี่ยหลังเรียน 3.12 แตกต่างกัน -1.83

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการสรุปบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยก่อนและหลังเรียน โดยรวมทั้ง 3 ด้าน พบว่า การสรุปบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง 3 ด้าน ก่อนเรียนอยู่ในระดับพอใช้ มีค่าเฉลี่ย 1.69 และหลังเรียนอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 3.25 ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาส่วนมากที่ยังไม่ได้รับการฝึกฝนและพัฒนาทักษะด้านการสรุปบทเรียนก่อนเรียน ยังไม่สามารถเรียบเรียง รวบรวม แยกแยะ ข้อมูลหรือเนื้อหาที่เป็นประเด็นสำคัญที่กำลังศึกษา เพื่อนำมาวิเคราะห์เนื้อหา สรุปประเด็นสำคัญในเรื่องที่อ่านหรือศึกษา แล้วนำมาถ่ายทอดความรู้ด้วยความคิดหรือภาษาของตนเอง ในการทดสอบก่อนเรียนพบว่า นักศึกษายังมีความคิด

การจัดกระจาย มีความล่งเลงสยในการเรียบเรียงเนื้อหาหรือข้อมูล โดยจะเขียนเนื้อหาไม่ชัดเจน เขียนคำสำคัญไม่ถูกต้อง บางรูปเขียนเป็นคำที่สั่นเกินไป บางรูปเขียนเป็นประโยคที่ยาวจนจับประเด็นไม่ได้ เมื่อให้แยกแยะข้อมูลโดยใช้สัญลักษณ์ที่กำหนดให้ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เลือกคำสำคัญยังไม่ถูกต้อง แสดงให้เห็นว่า นักศึกษายังไม่มีความรู้ในการเลือกคำสำคัญในเนื้อหาเท่าที่ควร และการนำเนื้อหามาถ่ายทอดนั้น นักศึกษาส่วนใหญ่ถ่ายทอดเนื้อหาด้วยภาษาของตนไม่ชัดเจน ทำให้ขาดเนื้อหาหรือใจสำคัญในการถ่ายทอดไป ทั้งนี้ ในการเรียบเรียง สรุปความคิด และถ่ายทอดเนื้อหาที่ดีได้ ต้องสามารถถ่ายทอดทุกอย่างที่อยู่ในสมองของตนออกมาให้เห็นคนอื่นได้เห็นและเข้าใจด้วยภาพและเนื้อหาโดยใช้เวลาเพียงเล็กน้อย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อะชะตะ ชูรุ (2558 : 34-215) กล่าวว่า ลักษณะกระดาดแผ่นเดียวของโตโยต้า ประกอบด้วย (1) มองปราดเดียวก็เห็นทั้งหมด (สรุปให้เข้าใจภาพรวม) (2) มีการใส่กรอบ (กรอบ) และ (3) มีหัวข้อของแต่ละกรอบ (หัวข้อ) ซึ่งจะทำให้การสื่อสารในสิ่งที่ยาก ให้เข้าใจได้ง่ายและมีประสิทธิภาพ และหัวใจสำคัญของกระดาดแผ่นเดียวคือ “ไม่ใช่อ่านแล้วเข้าใจ แต่เป็นกระดาดแผ่นเดียว ที่เห็นแล้วเข้าใจ” ส่วนการทดลองให้นักศึกษาได้ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาดแผ่นเดียวของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาหลังเรียน พบว่า นักศึกษาสามารถเขียนคำสำคัญได้ดี แยกแยะข้อมูลได้ และสามารถถ่ายทอดเนื้อหาได้ด้วยตนเองในระดับที่น่าพอใจ โดยมีคะแนนหลังเรียนโดยรวมอยู่ในระดับดีจากคะแนนก่อนเรียนโดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกภูมิ ชูนิทย์ (2553) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง “ทวีปเอเชีย ที่สรุปบทเรียนด้วยแผนที่ความคิดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องทวีปเอเชียที่สรุปบทเรียนด้วยแผนที่ความคิดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 (2) เพื่อศึกษาความสามารถในการสรุปบทเรียนด้วยแผนที่ความคิด เรื่องทวีปเอเชีย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลการเรียนรู้ เรื่อง ทวีปเอเชีย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และนักเรียนมีความสามารถในการสรุปบทเรียนด้วยแผนที่ความคิด เรื่องทวีปเอเชีย อยู่ในระดับเกณฑ์ดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฮัสหะนี ปือราเหิง (2550) โดยได้ทำวิจัยเรื่องผลของการสรุปบทเรียนโดยใช้ผังกราฟิกที่มีต่อความคิดเชิงสาเหตุและผลและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ (1) เพื่อศึกษาผลของการสรุปบทเรียนโดยใช้ผังกราฟิกที่มีต่อความคิดเชิงสาเหตุและผล และ (2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลงานวิจัยพบว่า (1) นักเรียนกลุ่มที่สรุปบทเรียนโดยใช้ผังกราฟิกแบบผังก้างปลา มีความคิดเชิงสาเหตุและผลหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ (2) นักเรียนกลุ่มที่สรุปบทเรียนโดยใช้ผังกราฟิกแบบผังก้างปลา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. ผลการเปรียบเทียบการสรุปบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาดแผ่นเดียวของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต สิรินครราชวิทยาลัยก่อนและหลังเรียน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จากสมมติฐานการวิจัยที่ว่า “ผลการเปรียบเทียบการสรุปบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาดแผ่นเดียวของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน” ผลการวิจัยพบว่า การสรุปบทเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยหลังเรียนสูงกว่าก่อน

เรียน โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยก่อนเรียน พบว่า อยู่ในระดับพอใช้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 1.69$, S.D. = .258) และหลังเรียน พบว่า อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.25$, S.D. = .381) สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุขรา ดาโอะ (2549) ได้ทำวิจัยเรื่อง ผลของการสรุปบทเรียน โดยใช้ผังกราฟิกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ (1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ก่อนและหลังการสอนโดยใช้เทคนิคผังกราฟิกในการสรุปบทเรียน ซึ่งผลงานวิจัยพบว่า (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ หลังได้รับการสอนโดยวิธีใช้เทคนิคผังกราฟิกในการสรุปบทเรียนสูงกว่าก่อนได้รับการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิปต์ คลี่สุนทร (2559) ได้ทำวิจัยเรื่องแบบจำลองการสอนแบบจุลภาคเรื่องการสรุปบทเรียน มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อสร้างแบบจำลองการสอนจุลภาคเรื่องการสรุปบทเรียน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า โดยเฉลี่ยแล้วคะแนนก่อนและหลัง การศึกษาจากเทปบันทึกภาพแบบจำลองการสอนจุลภาคเรื่องการสรุปบทเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.01 นั่นคือ นักศึกษาที่ศึกษาเทปบันทึกภาพแบบจำลองการสอนแล้วมีความรู้เกี่ยวกับการสรุปบทเรียนเพิ่มขึ้น

เมื่อพิจารณาเป็นด้าน สามารถอภิปรายได้ดังนี้

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการเรียบเรียงเนื้อหา ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ก่อนเรียนนักศึกษายังขาดความรู้ความเข้าใจในการเรียบเรียงเนื้อหา แต่เมื่อได้รับการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเรียบเรียงเนื้อหาด้วยเทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของโตโยต้าในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาแล้ว นักศึกษาสามารถเรียบเรียงเนื้อหาของบทเรียนได้ดีขึ้นโดยลำดับ จากสัปดาห์แรกไปจนถึงสัปดาห์สุดท้ายของการทดลอง โดยคะแนนของการเรียบเรียงเนื้อหาของนักศึกษาเพิ่มขึ้นมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในสามด้านดังกล่าวมา ใน การเรียบเรียงเนื้อหานั้น เป็นเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเบื้องต้น กล่าวคือ เป็นการรวบรวมข้อมูล แล้วนำมาเรียบเรียงเป็นประเภทต่าง ๆ เช่น ข้อมูลที่คล้ายกัน หรือข้อมูลที่ต่างกัน เป็นต้น แสดงให้เห็นว่านักศึกษาสามารถร่างเนื้อหา ทำความเข้าใจเรื่องยาก ๆ จัดลำดับความสำคัญของเนื้อหาจากการอ่านเนื้อหาในบทเรียน โดยไม่ทิ้งสาระสำคัญไป และนักศึกษาได้พัฒนาตนเองในการวิเคราะห์เนื้อหาในบทเรียน แล้วใช้ความเข้าใจของตนเองเพื่อแปลงเนื้อหาให้ชัดเจนและสั้นลง อันจะส่งผลดีต่อการนำเนื้อหาถ่ายทอดต่อผู้รับสารต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Stemler (2000 : 6) ที่กล่าวว่า วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา เป็นเทคนิคในการแปลงข้อมูลที่มีประสิทธิภาพเมื่อนำมาใช้อย่างถูกต้อง กล่าวคือเป็นเทคนิคที่เป็นระบบและนำมาใช้ทดแทน เลียนแบบ หรือดัดแปลงข้อมูลจำนวนมากให้น้อยลง โดยจัดเป็นประเภทตามเนื้อหาด้วยการกำหนดโค้ดที่ชัดเจนขึ้นมา และนักศึกษายังสามารถทำการสรุปบทเรียนได้จากการเรียบเรียงเนื้อหานั้นเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นีออน ประสูติทวี (2556 : 7) ที่กล่าวว่า การสรุปบทเรียนคือ ความสามารถในการประมวลผลสำคัญของบทเรียนแต่ละบทที่ได้เรียนจบลง เพื่อให้นักเรียนได้แนวคิดที่ถูกต้องในบทเรียนนั้น ๆ และสามารถนำความรู้ที่นำมาเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ในเนื้อหาต่อไป โดยวัดได้จากการใช้แบบวัดความสามารถโดยประเมิน 4 ด้าน คือ (1) การตั้งชื่อ (2) การแจกแจง (3) การจัดหมวดหมู่ และ (4) การจับใจความ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ฮัสทนี ปือราแห่ง (2550 : 10) ที่กล่าวว่า การสรุปบทเรียนคือ การรวบรวมความคิดรวบยอดของเนื้อเรื่อง เป็นการเขียนข้อความสั้น ๆ กระชับได้สาระสำคัญครบถ้วนที่มีความสำคัญ ด้วยความคิดของตนเอง และยังคงประสิทธิภาพในการสื่อ

ความหมายเดิม ด้วยเหตุนี้ นักศึกษาจึงสามารถนำเสนอความรู้ของตนออกมาให้คนอื่นได้รับรู้ด้วยการเรียบเรียงข้อมูลหรือเนื้อหาขึ้น ๆ ก่อน และสามารถพัฒนาได้ดียิ่งขึ้นหลังได้รับการฝึกฝนด้วยเทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของโตโยต้า ซึ่งในขั้นตอนต่อไปต้องอาศัยการสรุปความคิดออกมาอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

รองลงมาคือด้านการสรุปความคิด จากผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของนักศึกษาในการสรุปความคิดอยู่ในระดับรองลงมาจากการเรียบเรียงเนื้อหา ทั้งนี้จากการสังเกตพบว่า นักศึกษาจะไม่สามารถทำการสรุปความคิดได้เลย หากไม่สามารถเรียบเรียงเนื้อหาที่อยู่ในสมองให้ออกมาเป็นรูปเป็นร่างได้ ซึ่งต้องอาศัยการฝึกฝนด้วยเครื่องมือหรือวิธีการที่เหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ อะชะตะ ชุงรุ (2558 : 94-158) ที่กล่าวว่า หากไม่สามารถเรียบเรียงผลการค้นหาในสมองให้ออกมาเป็นรูปเป็นร่างได้ ย่อมไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการ “สรุปความคิด” ได้ โดยก่อนเรียน นักศึกษาไม่สามารถสรุปความคิดได้ เนื่องจากยังไม่รู้วิธีการในสรุปความคิด เมื่อได้รับการสอนแล้วนักศึกษามีความเข้าใจแล้วว่าการสรุปความคิดว่าเกิดจากรีบบเรียงเนื้อหาที่กระจัดกระจายอยู่ในสมองออกมาให้เป็นระเบียบนั่นเอง ด้วยการกำหนดหัวข้อ เขียนคำสำคัญลงไป โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการเขียน ผู้รับสาร และผลลัพธ์ที่จะเกิด เปลี่ยนจากคำแนะนำเป็นขั้นตอนการปฏิบัติแทน ซึ่งทั้งหมดเป็นกระบวนการหรือองค์ประกอบในการคิดวิเคราะห์นั่นเอง การวิเคราะห์เกิดจากความสามารถในการแยกแยะส่วนประกอบ เรื่องราว หรือเนื้อหาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันว่ามีอะไรบ้าง มีความสำคัญอย่างไร เป็นต้น แล้วนำเนื้อหาที่ได้มาสรุป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุนทร วัฒนพันธุ์ (2556 : 149) ที่ได้สรุปไว้ว่า จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีของโซนเนอร์ ลิสตัน มาร์ซาโน และบลูม สามารถสรุปองค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์ไว้ 3 ด้าน คือ (1) การจำแนก การให้รายละเอียดข้อมูลอย่างมีหลักการ (2) การให้เหตุผลจากการสังเกตอย่างสมเหตุสมผล และ (3) การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในการนำไปใช้และบูรณาการ และสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวธิดา ล้านสา (2558 : 54) ที่กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์เป็นความสามารถในการแยกแยะเพื่อหาส่วนย่อยของเหตุการณ์เรื่องราวหรือเนื้อหาต่าง ๆ ว่าประกอบด้วยอะไร มีความสำคัญอย่างไร อะไรเป็นเหตุอะไรเป็นผล และที่เป็นอย่างนั้นอาศัยหลักการของอะไร เพื่อดูความสำคัญและหลักการของความเป็นไป และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ วัชร เล่าเรียนดี (2552 : 12) ที่กล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ไว้คือ ต้องมีความรอบคอบและแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีความสามารถในการอ่านและเลือกใช้เหตุผลทันที ยึดเป้าหมายเป็นหลักในการคิดแก้ปัญหา สามารถใช้ความรู้เดิมและใช้คำง่าย ๆ ในการอธิบายสาระความรู้ที่ยากให้เข้าใจง่าย สามารถแยกประเด็นย่อยจากปัญหาใหม่ เสนอวิธีแก้ปัญหาได้หลายวิธี กระตือรือร้นที่จะแสวงหาคำตอบและความหมายของสิ่งต่าง ๆ สามารถนำความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องมาใช้แก้ปัญหาได้ มีความอดทนและแสวงหาวิธีแก้ปัญหาอย่างระมัดระวังและเป็นระบบ

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการถ่ายทอด จากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหาทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในสามด้าน เนื่องจากว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดประสบการณ์ในการการถ่ายทอดเนื้อหา เป็นความรู้ใหม่ของนักศึกษาในการฝึกใช้เครื่องมือในการถ่ายทอดเนื้อหา แต่จากการสังเกตพบว่านักศึกษาสามารถพัฒนาการถ่ายทอดเนื้อหาได้ดีขึ้น สังเกตได้จากคะแนนที่เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 3.13 รองจากค่าเฉลี่ยด้านการสรุปความคิดเพียง 0.18 เท่านั้น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.31 และมีค่าเฉลี่ยก่อนเรียน 1.29 อีกทั้ง มีค่าเฉลี่ยหลังเรียน 3.12 แตกต่างกัน -1.83 ซึ่งการถ่ายทอดเนื้อหาไม่ว่าจะถ่ายทอดออกมาในรูปแบบใด จะเป็นการพูด การเขียน การสนทนา การวาด การทำแผนที่ความคิด การทำแผนผังก้างปลา ฯลฯ ล้วนต้องอาศัยศาสตร์และศิลป์ในการถ่ายทอดทั้งสิ้น เป็นการแสดงภูมิรู้หรือภูมิปัญญา

ของผู้ถ่ายทอด ด้วยลีลา เทคนิค หรือวิธีการที่ต่างกันไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญทิพย์ ศิริรังศรี (2554) ที่กล่าวว่า งานเขียนที่ดีต้องอาศัยศิลปะการเขียนเพื่อนำศาสตร์ที่ผู้เขียนต้องการถ่ายทอดไปสู่ผู้อ่านที่อ่านอยู่ตามลำพัง เหมือนดังกับผู้อ่านนั่งเรียนหรือนั่งพูดคุยอยู่กับผู้เขียน ทั้งนี้การถ่ายทอดเนื้อหาในรูปแบบต่าง ๆ สามารถฝึกฝนและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นได้ ต้องดำเนินการหลังจากได้สรุปความคิดด้วยการนำสิ่งที่กระจัดกระจายในสมองออกมาให้ได้เสียก่อน แล้วนำมาเรียบเรียง สรุปออกมาเป็นคำพูดสั้น ๆ ให้ได้ว่าสิ่งใดสำคัญ สิ่งใดไม่สำคัญ เสียก่อน แล้วแยกประเภทตามความจำเป็นในการใช้งาน แยกเช่นเดียวกันกับการจัดระเบียบข้าวของที่อยู๋ภายในลิ้นชักหรืออยู่บนโต๊ะ ขั้นตอนแรกต้องรื้อของทั้งหมดออกมาข้างนอกให้ได้เสียก่อน แล้วแยกสิ่งสำคัญไม่สำคัญ แบ่งประเภทตามการใช้งาน จะสามารถจัดระเบียบภายในห้องได้อย่างง่ายดาย สอดคล้องกับแนวคิดของ (อะชะดะ ชุงรุ, 2558 : 152) ที่กล่าวว่า หากคิดอยู่แต่ในหัว คุณอาจพบกับข้อมูลจำนวนมหาศาล จนไม่สามารถสรุปอะไรได้เลย หรืออาจประมวลผลข้อมูลออกมาได้ไม่ดีเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ควรนำเทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของโตโยต้าไปประยุกต์ใช้ในการสรุปบทเรียนในรายวิชาอื่น ๆ ต่อไปเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการถ่ายทอดเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ของนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ควรเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาด้วยการฝึกการใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของโตโยต้าให้มีความถูกต้องและชัดเจนก่อนการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาสามารถนำเทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลการใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของบริษัทโตโยต้าในรายวิชาอื่น ๆ และในระดับชั้นต่าง ๆ
2. ควรศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของบริษัทโตโยต้าในการเรียนออนไลน์
3. ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการเปรียบเทียบการใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของโตโยต้ากับเทคนิคอื่น ๆ ที่แตกต่างออกไป เช่น เทคนิคการใช้ผังกราฟิก เทคนิคการใช้รูปภาพ เทคนิคการใช้แผนที่ความคิด ฯลฯ เพื่อหาวิธีการสรุปบทเรียนที่ดีที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- นิออน ประสูติทวี. (2556). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แผนที่ความคิดต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิทยาศาสตร์และความสามารถในการสรุปทเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยาย โอกาสเขตเทศบาลสุโขทัย-ลก. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- บรรจง แสงนภาพรรณ. (2556). การพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 . วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศิลปากร.
- บุญทิพย์ ศิริธรรังศรี. (2554). หลักการและเทคนิคการเขียนตำรา. วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ. 5(2) : 1-7.
- บุษรา ดาโอะ. (2549). ผลของการสรุปทเรียนโดยใช้ผังกราฟิกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการ เรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ปรีชาญ เดชศรี และเกตุวดี กัมพลาศิริ. (2552). การศึกษาแนวโน้มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ นานาชาติ. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.).
- มูลนิธิศุภนิมิต. (2561). สถานการณ์เยาวชนไทย. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 31 ตุลาคม 2561. จาก http://www.compassionth.com/?page_id=6260
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 31 ตุลาคม 2561. จาก <https://person.mwit.ac.th/01-Statutes/NationalEducation.pdf>
- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2552). รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุนทร วัฒนพันธุ์. (2556). การพัฒนารูปแบบการสอนวิทยาศาสตร์ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัย ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี.
- สุริดา ล้านสา. (2558). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้เพื่อส่งเสริม ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และจิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยา นิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อติปัทย์ คลี่สุนทร. (2559). แบบจำลองการสอนแบบจุลภาคเรื่องการสรุปทเรียน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา บัณฑิต สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อะชะดะ ชุงรุ. (2558). เทคนิคสรุปททุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวที่ฉันเรียนรู้มาจากโตโยต้า. (ภาณุพันธ์ ปัญญาใจ, ผู้แปล) กรุงเทพฯ: วีเลิร์น.
- เอกภูมิ ชุนิตย์. (2553). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องทวีปเอเชีย ที่สรุปทเรียนด้วยแผนที่ ความคิดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อัสหะนี ปือราเหิง. (2550). ผลของการสรุปทเรียนโดยใช้ผังกราฟิกที่มีต่อความคิดเชิงสาเหตุและผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Stemler, S. (2000). An overview of content analysis. **Practical Assessment, Research, and Evaluation**, 7(1) : 1-6. [Online]. Retrieved February 20, 2020, from <https://scholarworks.umass.edu/pare/vol7/iss1/17>.

**บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
ที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น**
**The Role of Cultivating Morality of Monk Teachers the Dhamma in Schools
Affecting Modify Unwanted Behaviors of Adolescents**

วิญญู กิณะเสน* เพ็ญศรี บางบอน** สาทิพย์ หลาบมาลา** วันวิสา วงษาหล้า***
Winyou Kinasen* Pensri Bangbon** Sawit Lhaphmala** Wanwisa Wangsala***

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย*
ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา** นักวิชาการอิสระ***

Mahamakut Buddhist University, Sirindhornrajavidyalaya Campus*

Suan Sunandha Rajabhat University Udonthani Education Center** Independent Scholar***

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (2) เพื่อศึกษาคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน (3) เพื่อศึกษาบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น (4) เพื่อสร้าง ทดลอง และประเมินผลประสิทธิภาพรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น และ (5) เพื่อจัดทำคู่มือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น การวิจัยนี้เป็นวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่สังกัดอยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม จำนวน 113 คน พร้อมทั้งได้สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 รูป เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่, ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า (1) สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเพื่อน และด้านครอบครัว อยู่ในระดับมาก (2) คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสืลาจารวัตร ด้านอุตมการณ์ และด้านความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ (3) บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น อยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ ด้านการฝึกอบรม ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนด้านการให้ความรู้ อยู่ในระดับมาก (4) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นและคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่นมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (5) รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น คือ SCOTT MODEL = การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ (Support) การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Coordinating) การให้ความรู้ (Teaching) การฝึกอบรม (Training) และ (6) คู่มือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น ประกอบด้วย ความเป็นมาของรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบ กิจกรรม 4 อย่าง และนิทานชาดก 7 เรื่อง

คำสำคัญ : บทบาท, การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม, พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์, พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, วัยรุ่น

Abstract

The objectives of this research were as follows: (1) to study the relationship status of adolescents causing unwanted behavior, (2) to study the qualities of monk teachers the Dhamma in schools, (3) to study the role of cultivating morality of monk teachers the Dhamma in schools affecting modify unwanted behaviors of adolescents, (4) to create experiments and evaluate the efficacy, model of cultivating morality of monk teachers the Dhamma in schools affecting modify unwanted behaviors of adolescents, and (5) to prepare a guide to cultivating morality of monk teachers the Dhamma in schools affecting modify unwanted behaviors of adolescents. This research was mixed both quantitative and qualitative methods. The sample group was the 113 people who were monk teachers the Dhamma in schools under the responsibility of Mahamakut Buddhist University, Sirindhornvidyalaya Campus, Nakhon Pathom Province, including in-depth interviews with key informants 5 people. The tools were questionnaires and structured in-depth interviews. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, and correlation coefficient. The results of research were found that (1) the relationship status of adolescents causing unwanted behavior had on a high level in 3 aspects; social and cultural, Friends and family. (2) The qualities of monk teachers the Dhamma in schools had on a high level in 3 aspects; behavior, Ideology, knowledge, ability and experience. (3) The role of cultivating morality of monk teachers the Dhamma in schools affecting modify unwanted behaviors of adolescents had on a moderate level in 3 aspects; training, supporting creative activities, coordination with related agencies. The education had on a high level. (4) The results of hypothesis testing were found that the relationship status of adolescents and the qualities of monk teachers the Dhamma in schools, and the role of cultivating morality of monk teachers the Dhamma in schools affecting modify unwanted behaviors of adolescents, were positively correlated significantly. Statistically significant at .05 level. (5) The morality model of moral ministry in schools that affect adolescent behavior modification were SCOTT MODEL; Support creative activities, Coordinate with relevant agencies, Teaching, Train, and (6) the guide to cultivating morality of monk teachers the Dhamma in schools affecting modify unwanted behaviors of adolescents; Background of the model, Elements of the model, Activities 4 and Jataka 7.

Keywords : Role; Cultivating morality; Unwanted behaviors; Monk teachers the Dhamma in schools; Adolescents.

บทนำ

ปัญหาของวัยรุ่นในสังคมไทยปัจจุบันถือได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติเนื่องจากมีปัจจัยเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดปัญหาหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมสมัยใหม่อย่างไร้ขีดจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับอิทธิพลที่ไม่พึงประสงค์ของโลกวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้วัยรุ่นกล้าแสดงออกมากขึ้น ทำให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศทั้งในสังคมเมืองและชนบท เช่น การมีวัยรุ่นทางเพศ แสดงความรักกันในที่สาธารณะ ขยายบริการทางเพศทั้งหญิงและชาย เป็นต้น โดยไม่คำนึงถึงศีลธรรมและไม่มีความพร้อมที่จะรับเอาสิ่งที่ได้ ไม่สอดคล้องกับค่านิยมและทัศนคติของคนไทยที่คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของวัยรุ่น เป็นปัญหาสังคมที่รุนแรงมากขึ้น ปัจจุบันวัยรุ่นส่วนหนึ่งรับวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามาในประเทศไทยจนลืมรักษามโนธรรมและวัฒนธรรมอันดีงามของไทย เช่น การแต่งกาย การคบเพื่อนต่างเพศ การรักนวลสงวนตัว เป็นต้น ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ อธิบดีกรมการแพทย์ ได้เปิดเผยว่า ปัจจุบันความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และกระแสวัตถุนิยมทางชาติตะวันตก ตลอดจนสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย ส่งผลให้พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและก่อให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคเอดส์ จากข้อมูลของสำนักโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ พบว่า โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ยังคงเป็นปัญหาสำคัญของไทย เมื่อจำแนกอายุของผู้ป่วยพบว่ากลุ่มที่มีอายุน้อย 15-24 ปี ซึ่งเป็นเยาวชนและอยู่ในวัยเรียนพบในสัดส่วนมากที่สุดและมีสัดส่วนการป่วยด้วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์มากขึ้นทุกปี และพบว่า การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมากกว่า ร้อยละ 80 เป็นการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ จึงขอแนะนำให้เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญในการแสดงความรักอย่างถูกต้องเหมาะสม ช่วงวันวาเลนไทน์ ทั้งนี้ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ควรแนะนำบุตรหลาน ให้เกิดความตระหนักถึงผลเสียของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรและปัญหาต่าง ๆ ที่จะตามมา โดยหลีกเลี่ยงปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม จดเว้นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือสารเสพติด หลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงและการแต่งกายที่ไม่เหมาะสมในที่สาธารณะ ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ ทั้งนี้ ควรมีการทำกิจกรรม ที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และความผูกพันในครอบครัว เช่น ปลูกต้นไม้ ดูทีวี ทำอาหาร สำหรับปีนี้มีความพิเศษคือวันวาเลนไทน์ตรงกับวันมาฆบูชา จึงขอเชิญชวนให้คู่รักหนุ่มสาวร่วมกิจกรรมทำบุญตักบาตร ฟังพระธรรมเทศนา รักษาศีล เจริญสมาธิภาวนา และเวียนเทียน เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาและเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต (<http://www.naewna.com/local/90108>) ดังนั้นจากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงเป็นบทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ ครู อาจารย์และญาติผู้ใหญ่ที่จะต้องช่วยกันดูแล ให้ความรักความอบอุ่นแก่บุตรหลาน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้บุตรหลานที่เป็นวัยรุ่นให้ปลอดภัยจากการถูกล่อลวงหรือคุกคามทางเพศ อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐก็ต้องสนใจและร่วมมือกันป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง

เมื่อกล่าวถึงบทบาทของภาคส่วนต่าง ๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นในประเทศไทย นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าองค์กรหรือหน่วยงานทางพระพุทธศาสนาเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีส่วนสำคัญยิ่ง เพราะมีหลักธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่มุ่งเน้นสอนให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี โดยสามารถควบคุม กาย วาจา ใจ ให้เกิดกระบวนการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ และเป็นหลักคิดให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ประกอบกับการมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ทำให้วิถีชีวิตคนไทยมีความผูกพันกับหลักความเชื่อและหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาอย่างยาวนาน หากนำหลักธรรมต่าง ๆ ด้านคุณธรรมจริยธรรมมาใช้อบรมสั่งสอนวัยรุ่นให้ได้รับการพัฒนาอย่างถูกวิธี โดยเฉพาะการนำบุคลากรทางพระพุทธศาสนาหรือพระสงฆ์ศีลธรรมในโรงเรียนมาแสดงบทบาทในการช่วยอบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่วัยรุ่น เพื่อช่วยในการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

ให้แก่วัยรุ่นได้อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมกาเสพยาเสพติด การเล่นการพนัน การเที่ยวเตร่ พฤติกรรมชู้สาว และอื่น ๆ เหล่านี้ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะใช้วิธีให้ความรู้ ให้กำลังใจ เป็นที่ปรึกษาพร้อมทั้งนำเอาไปบูรณาการกับหลักการสอนของพุทธศาสนา เช่น นั่งสมาธิ สวดมนต์ เล่นนิทานธรรมะ เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่หลักของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีบทบาทเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม ประกอบการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน โดยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะร่วมมือกับครูพี่เลี้ยง ผู้บริหาร ผู้ปกครอง นักเรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาให้แก่นักเรียน และมีการสร้างกิจกรรมหนึ่งคนหนึ่งสัจจะให้แก่ นักเรียน โดยนักเรียนจะเขียนสัจจะของตนเองเอาไว้กับพระสอนศีลธรรมและจะปฏิบัติตามนั้น เช่น เป็นคนดี รักพ่อแม่ ซื่อสัตย์ มุ่งเรียน มุ่งกีฬา ตรงต่อเวลา มีความเป็นระเบียบ รักการอ่าน สะอาด มีสัมมาคารวะ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้สามารถมองเห็นพฤติกรรมกาเปลี่ยนแปลงไปในทางพัฒนาตัวเด็กนักเรียนได้อย่างมีคุณภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2549 : 6) ตลอดจนการประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยมีส่วนร่วม กับชุมชน ที่เรียกว่า “ประชาสังคมบวร” บ้าน วัด โรงเรียน มุ่งที่การช่วยกันปลูกฝังความรู้คู่คุณธรรมและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของวัยรุ่นให้อยู่ในกรอบที่ดีของสังคม เพราะการแก้ไขปัญหายุวชนในปัจจุบัน จำเป็นต้องเร่ง ดำเนินการอย่างเร่งด่วนโดยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคม ก่อนที่พลังของวัยรุ่นซึ่งเป็นพลังแห่งอนาคตของ ประเทศชาติจะถูกบั่นทอน จนไม่สามารถเป็นทรัพยากรบุคคลที่ดี เพื่อรองรับความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ ในวันข้างหน้าได้

ดังนั้น ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดังกล่าว จึงมีความพยายามในการที่จะค้นหารูปแบบและจัดทำคู่มือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น โดยอาศัยบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สำหรับใช้ในการฝึกอบรมวัยรุ่นให้เข้าใจถึงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ และควรหลีกเลี่ยงให้ห่างไกลจากพฤติกรรมเหล่านั้นต่อไป

คำถามในการวิจัย

1. สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เป็นอย่างไรบ้าง
2. คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นอย่างไรบ้าง
3. บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่นเป็นอย่างไรบ้าง
4. การสร้าง ทดลอง และประเมินผลประสิทธิภาพรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่นเป็นอย่างไรบ้าง
5. คู่มือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่นเป็นอย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
2. เพื่อศึกษาคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

4. เพื่อสร้าง ทดลอง และประเมินผลประสิทธิภาพรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

5. เพื่อจัดทำคู่มือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

สมมติฐานการวิจัย

1. สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นมีความสัมพันธ์กับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

2. คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ได้รับความรู้เกี่ยวกับสถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
2. ได้รับความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
3. ได้รู้แบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

4. ได้คู่มือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

5. นำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางการฝึกอบรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยทั้งเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่สังกัดอยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม จำนวน 113 รูป ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จของเกรจซี (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551: 49) และใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล นอกจากนี้ยังมีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) จำนวน 5 รูป โดยเลือกจากตัวแทนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถและเข้าใจในบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นอย่างดี ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้จากพระไตรปิฎก แบบสอบถาม เอกสาร ตำราวิชาการ แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเป็น 2 ตัวแปร คือ ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ 1) สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ 3 ด้าน คือ ด้านครอบครัว ด้านเพื่อน และสังคมและวัฒนธรรม 2) คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 3 ด้าน คือ ด้านอุดมการณ์ ด้านสืลาจารวัตร และด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์ และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยน

พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น 4 ด้าน คือ ด้านการให้ความรู้ ด้านการฝึกอบรม ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือที่ใช้การวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 5 ตอน โดยตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) ตอนที่ 2-4 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ 5 = มากที่สุด, 4 = มาก, 3 = ปานกลาง, 2 = น้อย, 1 = น้อยที่สุด และตอนที่ 5 เป็นแบบปลายเปิดให้แสดงความคิดเห็น ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ 3 ด้าน คือ ด้านครอบครัว ด้านเพื่อน และด้านสังคมและวัฒนธรรม

ตอนที่ 3 คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 3 ด้าน คือ ด้านอุดมการณ์ ด้านสัจจาวัตถ์ และด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์

ตอนที่ 4 บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น 4 ด้าน คือ ด้านการให้ความรู้ ด้านการฝึกอบรม ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

นอกจากนี้ยังมีแบบสัมภาษณ์เชิงลึก 1 ชุด เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีคำถาม 4 ข้อ คือ 1) ท่านคิดว่าสถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เป็นอย่างไรบ้าง 2) ท่านคิดว่าคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรเป็นอย่างไรบ้าง 3) ท่านคิดว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่นอย่างไรบ้าง 4) ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่นอย่างไรบ้าง

แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งฉบับผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน และทดสอบความเที่ยง (Reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) (ธีระศักดิ์ อุ่นอารมณ์เลิศ, 2549 : 65) เท่ากับ 0.97 และได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างมาได้ จำนวน 113 ชุด แล้วนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ของคำตอบและจัดระเบียบข้อมูล จากนั้นตรวจให้คะแนนแล้วนำไปวิเคราะห์ผลเพื่อหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และแปลผลตามเกณฑ์ของ เบสท์ (Best) (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2541 : 75) คือ 4.50-5.00 = มากที่สุด, 3.50-4.49 = มาก, 2.50-3.49 = ปานกลาง, 1.50-2.49 = น้อย, 1.00-1.49 = น้อยที่สุด

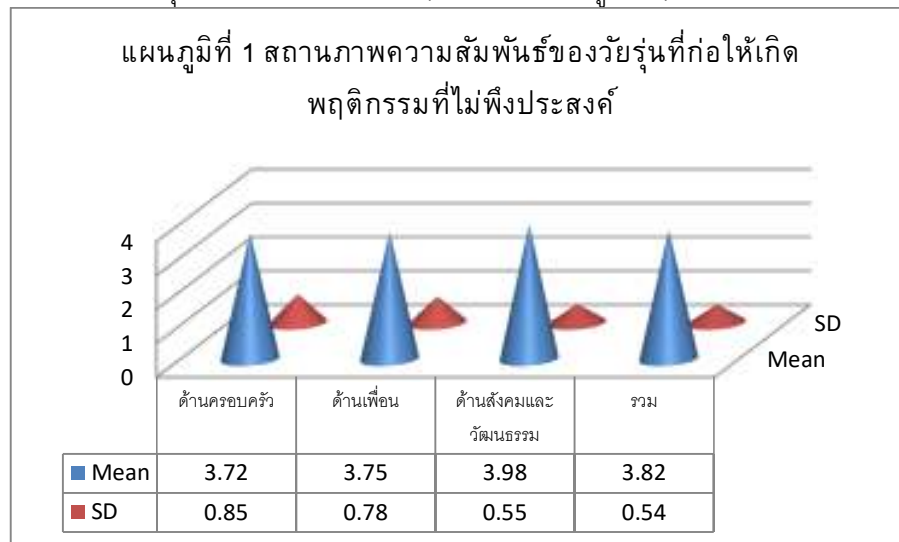
การทดสอบสมมติฐานการวิจัยใช้การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำผลสรุปที่ได้ไปสร้างรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น และตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยการประยุกต์ใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Techniques) ด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา การศึกษา และสังคม จำนวน 5 รูป/คน และทำการทดลองและประเมินผลประสิทธิภาพรูปแบบโดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) ดำเนินการอบรมการใช้รูปแบบแก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดนครปฐม จำนวน 30 รูป ด้วยกิจกรรมการฝึกอบรม 4 ชั่วโมง เน้นเกี่ยวกับ

วิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่นใน 4 ด้าน ๆ ละ 1 ชั่วโมง ประกอบด้วย ด้านการให้ความรู้ ด้านการฝึกอบรม ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 24 คน ด้วยกิจกรรมการฝึกอบรม 4 ชั่วโมง เน้นเกี่ยวกับวิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่น ประกอบด้วยกิจกรรม 5 อย่าง คือ (1) รักษาศีล 5 (2) กตัญญูรู้คุณท่าน (3) ยึดมั่นระเบียบวินัย และ (4) ใฝ่ใจซื่อสัตย์สุจริต เสร็จแล้วจึงนำผลการประเมินการทดลองใช้รูปแบบไปสรุปผลเพื่อจัดทำคู่มือ

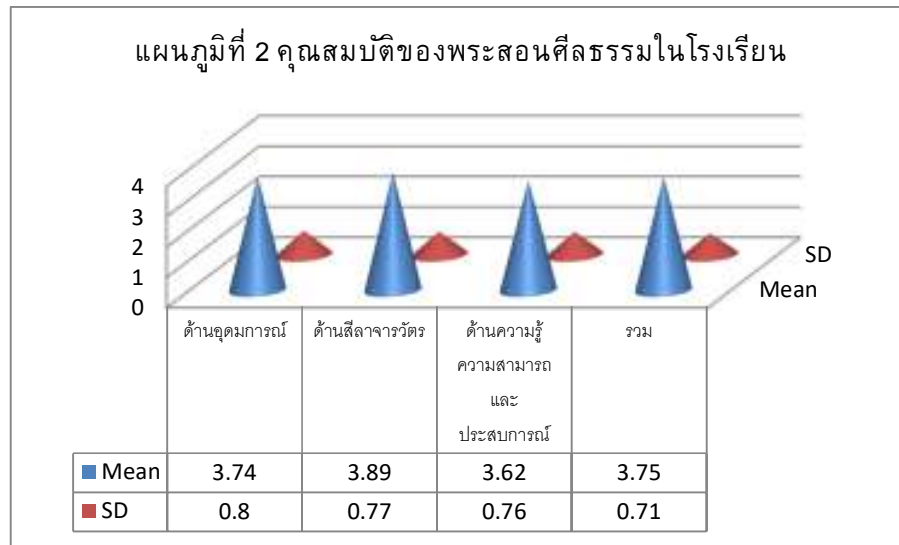
ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลได้ดังนี้

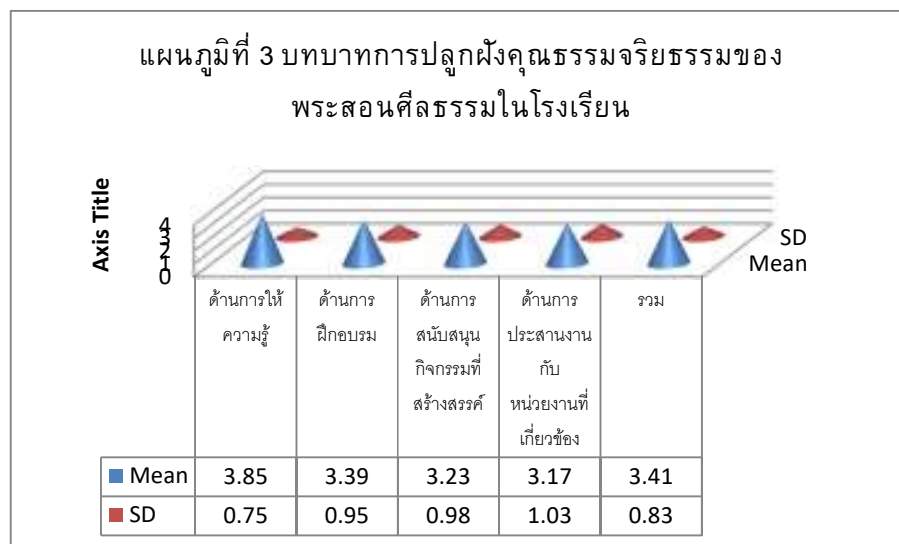
1. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีอายุพรรษา 5-15 พรรษา ร้อยละ 46.90 มีการศึกษาทางโลกระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 46.00 และมีการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นเอก ร้อยละ 92.10
2. สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ พบว่า โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านก็พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับคือ ด้านสังคมและวัฒนธรรม รองลงมาคือด้านเพื่อน และสุดท้ายคือด้านครอบครัว (ดังแสดงในแผนภูมิที่ 1)

3. คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านก็พบว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับคือ ด้านสัจจาวัตถ์ รองลงมาคือด้านอุดมการณ์ และสุดท้ายคือด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์ (ดังแสดงในแผนภูมิที่ 2)

4. บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า โดยรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านการให้ความรู้ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการฝึกอบรม ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับปานกลาง (ดังแสดงในแผนภูมิที่ 3)

5. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านครอบครัวมีความสัมพันธ์กันในทางบวกมากที่สุด ($r=.412$) รองลงมา คือ ด้านเพื่อน ($r=.315$) และน้อยที่สุด คือ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ($r=.278$) และคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์มีความสัมพันธ์กันในทางบวกมากที่สุด ($r=.798$)

รองลงมา คือ ด้านอุดมการณ์ ($r=.695$) และน้อยที่สุด คือ ด้านสืลาจารวัตร ($r=.642$) ตามลำดับ โดยสรุปคือ สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นและคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีผลต่อบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

6. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น พบว่า พระสอนศีลธรรมโรงเรียนควรให้ความรู้โดยการปลูกฝังให้เด็กรู้จักรักษาศีล 5 มีความกตัญญูต่อบุคคล มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ให้อภัยโทษของตนเอง การเลือกคบเพื่อน และสามารถนำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้จริงตามยุคสมัย โดยจัดให้มีการฝึกอบรมตามโอกาสอันควรในช่วงเทศกาลวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง และควรเป็นผู้นำในสนับสนุนการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ของเด็กวัยรุ่นหรือช่วยสนับสนุนกิจกรรมนั้น ๆ อย่างเต็มที่ ตลอดจนจะต้องสามารถประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กวัยรุ่นได้เป็นอย่างดีทั้งภาครัฐและเอกชน

7. ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า 1) สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ด้านครอบครัว คือวัยรุ่นขาดความอบอุ่นในครอบครัว เนื่องจากผู้ปกครองมีภาระหน้าที่การทำงานหรืออาจติดภารกิจอย่างอื่น จึงทำให้ความสัมพันธ์ห่างเหินกับบุตรหลาน ไม่มีเวลาอบรมขัดเกลาหรือรับทราบพฤติกรรม จึงทำให้เด็กขาดความอบอุ่นและกระทำการต่าง ๆ ตามใจตัวเอง และทำให้เกิดปัญหาในสังคม เนื่องจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรืออารมณ์ชั่ววูบ ด้านเพื่อน คือการเลือกคบเพื่อนของวัยรุ่น หากคบเพื่อนที่ดีก็มักจะไม่ค่อยมีปัญหา แต่ถ้าคบเพื่อนไม่ดีปัญหาทางด้านพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ เช่น มั่วสุมกันเสพยาเสพติด ติดเกมส์คอมพิวเตอร์ แข่งรถชิง การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร เป็นต้น ก็จะตามมา มีการจับกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามวัย ด้วยการขาดประสบการณ์ในการดำรงชีวิต จึงมักพากันทำสิ่งที่ไม่เหมาะสมและมีผลกระทบด้านลบต่อสังคม ด้านสังคมและชุมชน คือการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคมและชุมชนที่มีวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป รวมไปถึงสื่อที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้น ตลอดจนวิถีการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย หากไม่มีการควบคุมหรือดูแลอย่างเหมาะสมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก็จะทำให้เกิดปัญหาที่ไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ ตามมา 2) คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านอุดมการณ์ คือพระสอนศีลธรรมต้องเป็นผู้มีจิตใจตั้งมั่นในการที่จะนำหลักคำสอนที่ถูกต้องในทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ให้เด็กนักเรียนหรือบุคคลทั่วไปได้ทราบหรือเข้าใจ ไม่ปลอมปนลัทธิแปลกปลอม หรือไสยศาสตร์ พราหมณ์ ฮินดู เพื่อให้เยาวชนได้รับคำสอนที่บริสุทธิ์ ถูกต้อง ไม่สับสน เมื่อนำปฏิบัติจะทำให้เกิดความรักความศรัทธาในหลักธรรมคำสอน และสามารถนำไปแก้ไข้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ ด้านสืลาจารวัตร คือต้องมีความสำรวมในสืลาจารวัตรของตนให้เป็นแบบอย่าง มีกิริยามารยาทที่ดีงาม เป็นที่นาเคารพนับถือและเลื่อมใสศรัทธาต่อผู้ที่ยังไม่เลื่อมใส ผู้ที่มีความเลื่อมใสอยู่แล้วก็มีความเลื่อมใสศรัทธายิ่ง ๆ ขึ้นไป ด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์ คือจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในวิชาพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี หมั่นแสวงหาความรู้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เร่งสร้างประสบการณ์ให้ตนเอง ต้องสอนได้ทั้งทางโลกและทางธรรม จึงนับได้ว่าเป็นผู้รู้และมีประสบการณ์อย่างแท้จริง 3) บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น ด้านการให้ความรู้ คือต้องดูรูปแบบและการเปลี่ยนแปลงของสังคม การที่จะทำให้เด็กเข้าใจในศีลธรรมนั้น ไม่ได้เริ่มที่โรงเรียนเพียงอย่างเดียว จะต้องเริ่มต้นที่ครอบครัว แล้วเราจึงค่อย ๆ ให้เด็กซึมซับไปที่ละเล็กทีละน้อย ๆ สอนโดยยกพุทธศาสน

สุภาชิตหรือนิทานชาดกต่าง ๆ ขึ้นมาแล้วนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้าสถานการณ์ในสังคมปัจจุบัน เปรียบเทียบให้เห็นข้อดีข้อเสีย ด้านการฝึกอบรม คือเป็นการจำลองสถานการณ์ให้เยาวชนได้เรียนรู้และฝึกฝนทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตจริง ควรจัดให้มีกิจกรรมอบรมที่สามารถนำไปประยุกต์ปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับมารยาทชาวพุทธ ศาสนพิธี การปฏิบัติธรรม การให้ทาน การรักษาศีล การนั่งสมาธิเจริญวิปัสสนา เป็นต้น ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ คือควรสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ และนำหลักธรรมมาบูรณาการให้เข้ากับวิถีชีวิตชนบทธรรมนิยมประเพณี ต้องสร้างกิจกรรมที่สามารถทำให้เด็กเกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ที่ถูกต้องทั้งในปัจจุบันและอนาคต ตลอดจนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาตามวัดหรือโบราณสถานต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือควรมีการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานอื่นที่เป็นเครือข่ายอันประกอบด้วยบ้านวัดโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการของบประมาณสนับสนุน และประสานงานหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนเด็กวัยรุ่นแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

4) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ คือควรจะมีการจัดรูปแบบกิจกรรมการสอนและเผยแพร่หลักธรรมเชิงปฏิบัติการให้เยาวชนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วย เพราะจะทำให้มีความลึกซึ้งและประทับใจกว่ามาก อีกทั้งควรสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกสมาธิและปฏิบัติธรรมร่วมกัน เพื่อเป็นแบบอย่างให้เด็กได้เห็นสภาพแวดล้อมที่ดีของชุมชน เป็นการสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมด้วยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาสร้างจิตสำนึกต่อสังคม

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถสรุปเป็นความจริงขึ้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า “การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่นจะต้องอาศัยการจัดการที่ดีมีรูปแบบชัดเจนเป็นรูปธรรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของกลุ่มวัยรุ่น พระสอนศีลธรรมจะต้องเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยอุดมการณ์ มีสัจจาวจรทั้งดงาม มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการให้ความรู้ การฝึกอบรม การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และสามารถประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี ตลอดจนต้องมีการเรียนรู้สภาพครอบครัว เพื่อน สังคมและชุมชนของวัยรุ่นด้วย” จึงนำมาสรุปเป็นรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น โดยกำหนดรูปแบบเป็นภาษาอังกฤษคือ SCOTT MODEL ซึ่งมีความหมายดังนี้

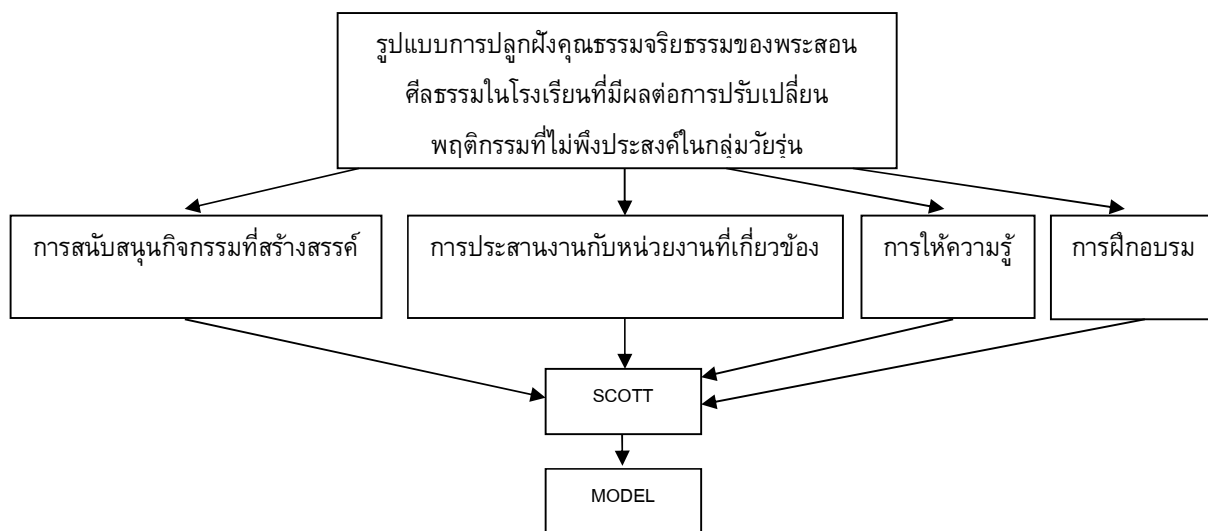
S = Support หมายถึง การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาบูรณาการกับวิถีชีวิตชนบทธรรมนิยมประเพณี สร้างสรรค์กิจกรรมที่ทำให้เด็กเกิดจินตนาการ และการทัศนศึกษาตามวัดหรือโบราณสถานที่สำคัญทางศาสนา

Co = Coordinating หมายถึง ความสามารถในการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างครูกับนักเรียน ผู้ปกครองและหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งบ้านวัดโรงเรียนและหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่น เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาวัยรุ่นที่ไม่พึงประสงค์

T = Teaching หมายถึง การให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาศีล การสวดมนต์ การฝึกสมาธิ เพื่อกำหนดจิตไม่ให้ฟุ้งซ่าน ตลอดจนสอนให้ตระหนักในการทำความคิด ละเว้นความชั่ว ทำจิตให้ผ่องใส และให้รู้จักคุณค่าแห่ง

ชีวิต รู้ผิดชอบชั่วดี รู้สิ่งควรทำไม่ควรทำ โดยการสอดแทรกพุทธศาสนาสุภาพิต และชาดกต่าง ๆ ตลอดจนการให้คำปรึกษาที่ดี

T = Training หมายถึง การฝึกอบรมเกี่ยวกับมารยาทชาวพุทธ การนั่งสมาธิเจริญภาวนา โดยการจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม การปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และการจำลองสถานการณ์เพื่อการเรียนรู้

เมื่อได้รูปแบบแล้วจึงนำไปทดลองใช้ปรากฏว่าสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กวัยรุ่นได้ในระดับดี จึงได้จัดทำเป็นคู่มือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งประกอบด้วย ความเป็นมาของรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบ ผ่านกระบวนการอบรมด้วยกิจกรรม 4 อย่าง และนิทานชาดก 7 เรื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนพบว่า โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อธิบายได้ว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมจากการเข้าไปสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามโรงเรียนต่าง ๆ ซึ่งเป็นการให้ความรู้แก่นักเรียนทั้งในด้านพระพุทธศาสนาและการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม อยู่ในกรอบวินัยของนักเรียน โดยการสอนให้รู้จักรักษาศีล ให้มีความกตัญญูกตเวที รู้จักละอายต่อบาป นอกจากนี้พระสอนศีลธรรมยังสามารถที่จะรับฟังปัญหาและคอยแนะนำสั่งสอนตลอดจนให้คำอธิบายตามหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มวัยรุ่นให้รับรู้และเข้าใจอย่างถ่องแท้ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการป้องกันและแก้ไขปัญหาได้ บทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการฝึกอบรมซึ่งพระสอนศีลธรรมจะมีบทบาทบ้างตามเทศกาลวันสำคัญต่าง ๆ โดยผ่านการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เน้นให้กลุ่มวัยรุ่นมีส่วนร่วม เช่น การเข้าค่ายคุณธรรม เป็นต้น เพื่อเป็นการ

ฝึกฝนอบรมและปลูกฝังให้วัยรุ่นในพื้นที่ได้เข้ารับการฝึกอบรมและรู้จักนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ตามสมควร และมีการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์บ้างในบางโอกาส เช่น การสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการ ให้แก่กลุ่มวัยรุ่น ซึ่งเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ก่อให้เกิดความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ตลอดจนสนับสนุนงบประมาณบางส่วนเพื่อการจัดกิจกรรม นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นบางครั้ง เพื่อเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่กลุ่มวัยรุ่นในชุมชน หรืออาจจะเป็นการประสานงานในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ จึงทำให้พระสอนศีลธรรมมีบทบาทมากในเรื่องการให้ความรู้ แต่ในประเด็นการฝึกอบรม การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น ยังอยู่แค่ระดับปานกลาง เพราะยังไม่สามารถทำได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากเวลาและสถานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ดังที่กรมการศาสนา (2555 : 3) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” ว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ เข้าไปอบรมสั่งสอนนักเรียนในสถานศึกษา เพื่อปลูกฝังหลักธรรมทางศาสนาแก่นักเรียนจนเกิดความรู้คุณธรรม ด้วยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน นำหลักธรรมคำสอนเข้าสู่สถานศึกษาผ่านกระบวนการเรียนรู้ในทุกระดับชั้น เพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษาทั่วประเทศ และให้การอบรมแก่ประชาชนพร้อมกันด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูประสิทธิ์วิธการ (ณรงค์ ธรรมสุนทร) (2555) เรื่อง “การศึกษาความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนกรณีศึกษา อำเภอลอง จังหวัดแพร่” ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทหน้าที่ในการอบรมสั่งสอน ในการพัฒนาชุมชนและปลูกฝังความมีคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนแล้ว พระสงฆ์ยังต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กเห็นด้วย ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าในบทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนาและการอบรมสั่งสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ซึมซับภาพลักษณ์แห่งความดี ความเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อส่งเสริมการให้การศึกษา ด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาชุมชน เป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ในความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน พบว่า ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการให้ความรู้ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความคาดหวังให้พระสงฆ์ให้ความรู้ในทางธรรม และด้านการฝึกอบรมข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ พระสงฆ์มีส่วนร่วมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดฝึกอบรมเฉพาะด้านแก่เยาวชนในพื้นที่ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือพระสงฆ์ให้การสนับสนุนพื้นที่บริเวณวัด แก่เยาวชนเพื่อจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือพระสงฆ์ประสานงานด้านบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือเยาวชนในพื้นที่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ระพีณ ชูชื่น (2533) เรื่อง “การศึกษายาทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า (1) ด้านการสั่งสอนอบรมทางด้านจริยธรรมของนักเรียนภายในสถานศึกษา พระสงฆ์ส่วนมากเคยเข้ามาสั่งสอนอบรมทางด้านจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียน และพระสงฆ์ให้การสั่งสอนอบรมแก่นักเรียนมากกว่าสัปดาห์ละ 1 ครั้ง วิธีการสั่งสอนอบรมของพระสงฆ์ ส่วนมากเข้ามาเป็นครูสอนจริยศึกษาประจำในโรงเรียน รองลงมาคือเป็นวิทยากรรับอาราธนามาแสดงธรรมเทศนา หรือแสดงปาฐกถาธรรมในโรงเรียนตามโอกาสพิเศษ เช่น วันไหว้ครู เนื้อหาทางจริยธรรมที่พระสงฆ์สั่งสอนอบรมในโรงเรียนที่ตรงกับคุณธรรม 30 ประการ คือ เรื่องความเมตตากรุณามากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และ

เสียสละ การสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรมเกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา พระสงฆ์ส่วนมากเคยมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ร่วมกับโรงเรียน กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาที่พระสงฆ์เข้าร่วมมากที่สุด คือกิจกรรมในวันวิสาขบูชา รองลงมาคือวันอาสาฬหบูชา พระสงฆ์เข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ร่วมกับโรงเรียน โดยเป็นผู้ให้ความร่วมมือแก่คณะครู-อาจารย์และผู้จัดมากที่สุด การสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมภายในสถานศึกษา พระสงฆ์ส่วนมากมีส่วนร่วมในกิจกรรม กิจกรรมที่พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการจัดมากที่สุดคือรายการตอบปัญหาทางจริยธรรมในโอกาสพิเศษของโรงเรียน รองลงมาคือโครงการอบรมศีลธรรมนักเรียนภาคฤดูร้อน บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดกิจกรรม พระสงฆ์ส่วนมากให้ความร่วมมือกับคณะครู-อาจารย์ผู้จัด และรองลงมาคือให้คำแนะนำแก่คณะครู-อาจารย์ผู้จัด การสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมภายนอกสถานศึกษา พระสงฆ์ส่วนมากเคยจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนนอกสถานศึกษา กิจกรรมที่พระสงฆ์จัดขึ้นเป็นส่วนมากคือโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน วิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม พระสงฆ์ส่วนมากจะให้คำแนะนำปรึกษาแก่คณะครู-อาจารย์ผู้จัด (2) ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาจริยศึกษาในโรงเรียน พระสงฆ์ส่วนมากเคยให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาทางด้านจริยศึกษาแก่นักเรียน โดยพระสงฆ์จะให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักเรียนเกี่ยวกับปัญหาทางด้านจริยศึกษาที่ตรงกับคุณธรรม 30 ประการ ในเรื่องความกตัญญูกตเวทิมากที่สุด รองลงมาคือความเมตตา กรุณา อุเบกขา การให้คำแนะนำเกี่ยวกับปัญหาทั่วไป พระสงฆ์ได้ให้คำแนะนำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ คือปัญหาครอบครัว ที่ให้คำแนะนำปรึกษามากที่สุดเกี่ยวกับเรื่องสภาพแวดล้อมทางบ้านไม่ดี เช่น มีแหล่งมั่วสุมการพนัน มีขโมย ปัญหาทางการเรียนที่ให้คำแนะนำปรึกษา มากที่สุดคือเรื่องนักเรียนไม่เข้าใจบทเรียน ปัญหาทางการเงิน ที่ให้คำปรึกษามากที่สุดคือเรื่องการขาดทุนทรัพย์ในการเรียน ปัญหาสุขภาพที่ให้คำแนะนำปรึกษามากที่สุดคือเรื่องนักเรียนมีความบกพร่องทางด้านร่างกาย เช่น สายตา วิธีการให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา โดยส่วนมากวิธีที่พระสงฆ์ปฏิบัติมากที่สุดคือการให้คำแนะนำปรึกษาที่วัด เมื่อนักเรียนไปปฏิบัติกิจกรรมที่วัด รองลงมาคือให้คำแนะนำปรึกษาที่โรงเรียนเมื่อคณะครู-อาจารย์นิมนต์ไป และ 3) ด้านการเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พระสงฆ์ส่วนมากเคยมีส่วนร่วมในการชักชวนสมาชิกในชุมชนให้เข้าร่วมกิจกรรมทาง จริยธรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น โดยมีพระสงฆ์ที่ให้การชักชวนเป็นบางครั้ง กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาที่พระสงฆ์ให้การชักชวนแก่สมาชิกในชุมชนมากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมวันวิสาขบูชา และรองลงมาคือวันมาฆบูชา และวันอาสาฬหบูชา กิจกรรมเกี่ยวกับศาสนาพิธีของโรงเรียนที่พระสงฆ์ให้การชักชวนแก่สมาชิกมากที่สุดคือการตักบาตร รองลงมาคือการฟังเทศน์ กิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนที่พระสงฆ์ให้การชักชวนแก่สมาชิกส่วนมากคือพิธีพุทธามะ รองลงมาคือการบรรพชาสามเณร ภาคฤดูร้อน วิธีการที่พระสงฆ์ใช้ในการชักชวนสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุดคือการบอกกล่าวแก่สมาชิกในชุมชนที่วัด เมื่อสมาชิกในชุมชนมาประกอบกิจกรรมทางศาสนาที่วัด

ผลการทดลองและประเมินประสิทธิภาพรูปแบบ พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ผ่านการอบรมการใช้รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้นกว่าตอนที่ยังไม่ได้อบรม ทั้งในด้านการให้ความรู้ การฝึกอบรม การจัดและสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องจากพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้มีการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับรูปแบบการสอนและฝึกอบรมเด็ก ตลอดจนรู้แนวทางในการนำหัวข้อหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ไปใช้ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กวัยรุ่นในโรงเรียนที่ท่านเข้าไปสอนได้

อย่างถูกต้อง สามารถแก้ไขปัญหาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กได้ตามวัตถุประสงค์ นอกจากนี้จากการนำรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไปทดลองใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการฝึกอบรมตามกิจกรรม 5 อย่าง คือ (1) รักษาศีล 5 (2) กตัญญูรู้คุณท่าน (3) ยึดมั่นระเบียบวินัย และ (4) ใฝ่ใจซื่อสัตย์สุจริต พบว่า หลังการอบรมนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าก่อนการอบรม โดยเฉพาะกิจกรรมรักษาศีล 5 และกิจกรรมใฝ่ใจซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งมีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบของศีล 5 ได้รู้ซึ่งถึงความกตัญญูทวดทวดที่จะต้องฝึกให้มีในตน เพราะเป็นเครื่องหมายของคนดี ได้ฝึกระเบียบวินัยและได้ฝึกฝนจิตใจในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต จึงทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการอบรมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะรูปแบบของกิจกรรมการอบรม และความรู้ที่ได้รับก็สามารถที่จะนำไปเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมต่อไปได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่าโดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายคือควรกำหนดนโยบายให้ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่น โดยนำรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการให้ความรู้ การฝึกอบรม โดยใช้กิจกรรมที่สร้างสรรค์ และกระบวนการของเครือข่ายภาคประชาสังคมทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ทุกหน่วยงานมีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่าโดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ คือ

1) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรนำรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนี้ไปใช้และปรับปรุงบทบาทในด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่นอย่างทั่วถึงครอบคลุมทุกภาคส่วน

2) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรนำรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนี้ไปใช้อย่างจริงจัง โดยเฉพาะการให้การสนับสนุนและส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่นอย่างทั่วถึง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นของวัยรุ่น

3) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรจัดให้มีการถ่ายทอดความรู้และจัดฝึกอบรมแก่วัยรุ่นโดยใช้กิจกรรมตามรูปแบบนี้ เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้ถูกต้องอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1) ควรวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่น

2) ควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่นโดยใช้ภาคประชาสังคม “บวร” เป็นฐาน

3) ควรวิจัยเกี่ยวกับบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของวัยรุ่นในยุคโลกาภิวัตน์

เอกสารอ้างอิง

- การศาสนา, กรม. (2555). **คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน**, กรุงเทพฯ: ศุภสภา.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2541). **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : เทพเนรมิต.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ, รองศาสตราจารย์. (2551). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: บิซิเนสฮาร์เอนด์ดี.
- ธีระศักดิ์ อุ่นอารมณ์เลิศ. (2549). **เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา : การสร้างและการพัฒนา**. นครปฐม: ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประสิทธิ์วรการ (ณรงค์ ธรรมสุนทร), พระครู. (2555). **การศึกษาคความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาวุฒิกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนกรณีศึกษา อำเภอลอง จังหวัดแพร่**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ระพีณ ชูชื่น. (2533). **การศึกษามบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2549). **โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในพื้นที่เขตตรวจราชการที่ 6 และ 7 ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ**. กรุงเทพฯ: ศุภสภา.
- “สถิติการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร”, 12 กุมภาพันธ์ 2557,
<http://www.naewna.com/local/90108> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)
http://mbukruphra.com/plugin.php?id=aiview_dzx:pages&do=contact (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2558)

การติดตามและประเมินประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการควบคุมป้องกัน
โรคมาลาเรีย อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
Monitoring and evaluation of the effectiveness of the model use for malaria
prevention and control in Sangkhlaburi District, Kanchanaburi Province

ศุภกร สุขประสิทธิ์*
สำนักงานสาธารณสุขอำเภอสังขละบุรี*
Supakorn Sukprasit*
Office of Sangkhlaburi District of Public Health*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อติดตามและประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น 2) เพื่อการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในเขตพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ดำเนินการควบคุมป้องกันโรคโดยใช้รูปแบบที่ได้พัฒนาและปรับปรุงขึ้น (Model Development) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการวิจัยผสมผสาน (Mixed Method) ทั้งวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) แบ่งเป็น 2 ระยะดำเนินการ คือ ระยะที่ 1 การดำเนินการปรับปรุงรูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย (Model Development) ระยะที่ 2 การดำเนินการใช้รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย โดยนำรูปแบบที่ปรับปรุงแล้วมาดำเนินการ เก็บข้อมูลก่อนและหลังดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 438 คน ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling technique) ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์โดยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอ้างอิง (Inferential Statistic) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมกรรมการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย

ผลการวิจัยพบว่า 1) จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมกรรมการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย ในกลุ่มประชาชนอำเภอสังขละบุรี หลังการใช้รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย มีค่าเฉลี่ยคะแนน สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) อัตราการติดเชื้อมาลาเรียในปี 2563 มีแนวโน้มลดลงเมื่อเทียบกับปี 2562

คำสำคัญ : การติดตาม, ประสิทธิภาพ, รูปแบบ, การควบคุมป้องกัน, โรคมาลาเรีย

Abstract

This research aims: 1) monitoring and evaluate the effectiveness of using the model developed. 2) Prevention and control of malaria in Sangkhlaburi, Kanchanaburi by action research. The disease prevention and control were using model development and data collection by using mixed methods, both of quantitative and qualitative research methods. It can divide into 2 phases that consist of 1. Improving model development of malaria control and 2. Implementation of malaria prevention and control model. Implementation of improved model development were collected both of before and after processing with 438 people that used multistage sampling technique. Using questionnaire was used for analysis in descriptive statistics such as

percentage, mean, standard deviation and inferential statistic to analyze the difference of knowledge, attitudes and behavior of malaria prevention.

The results shown that 1) there have higher results after using model development in 0.5 of statistical significance and 2) Malaria infection rates have decreased in 2020 compared to 2019.

Keywords : Monitoring, Effectiveness, Pattern, Preventive and Malaria

บทนำ

มาลาเรียเป็นปัญหาสาธารณสุขในประเทศกำลังพัฒนา สถานการณ์ในปัจจุบันจากรายงานมาลาเรียโลก (World Malaria Report, 2017) ขององค์การอนามัยโลก ระบุว่าในปี 2559 มีผู้ป่วยโรคมาลาเรียประมาณ 216 ล้านคน ใน 91 ประเทศทั่วโลก เพิ่มขึ้นจากปี 2558 ถึง 5 ล้านคน และมีผู้เสียชีวิต 445,000 คน โดย 91% ของผู้เสียชีวิตพบว่าเป็นประชากรในทวีปแอฟริกา รองลงมาคือในเอเชียใต้ อยู่ที่ 6% สำหรับประเทศไทยปี 2560 พบผู้ป่วยโรคมาลาเรีย จำนวน 10,965 ราย เป็นคนไทย 7,201 ราย และชาวต่างชาติ 3,764 ราย ลดจากปี 2559 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันถึงร้อยละ 98.06 (สำนักงานโรคติดต่อฯ โดยแมลงกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2560: 3-6) ถึงแม้จำนวนผู้ป่วยมีแนวโน้มลดลงแต่ก็ยังคงเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญ ในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ตามแนวชายแดนระหว่างประเทศ (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2558) โครงการมาลาเรียโลก (global malaria program) จึงกำหนดเป้าหมายการกำจัดโรคมาลาเรียและผลักดันให้ประเทศที่มีอัตราป่วยน้อยกว่า 1 ต่อประชากรพันคน กำจัดโรคมาลาเรียให้หมดไปในปี พ.ศ.2573 (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2559) กระทรวงสาธารณสุข การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์เพื่อกำจัดโรคไข้มาลาเรีย ปี พ.ศ.2560-2569 ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ ทั้งนี้มีการกำหนดเป้าหมายสำคัญตามยุทธศาสตร์คือ ภายในปี 2564 มากกว่า 95% ของอำเภอในประเทศไทยต้องไม่มีการแพร่เชื้อ และภายในปี พ.ศ.2567 ประเทศไทยต้องปลอดโรคไข้มาลาเรีย (สำนักโรคติดต่อฯ โดยแมลง กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2560: 1-2) ทั้งนี้จากการประเมินปัจจัยเสี่ยงที่เกี่ยวกับโรคมาลาเรียในพื้นที่ที่มีการแพร่เชื้อสูงในประเทศไทย (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2558) และการศึกษาในประเทศชานซิบาร์ (Department of international economic and social affairs, United Nation, 1981) พบว่าอุปสรรคขัดขวางคือด้านพฤติกรรมหรือขาดการให้สุขศึกษาทำให้เสี่ยงต่อการที่โรคมาลาเรียกลับมาแพร่เชื้อในพื้นที่ (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2559)

จังหวัดกาญจนบุรี มีสถานการณ์โรคไข้มาลาเรียแพร่ระบาดสูง โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี ซึ่งเป็นอำเภอที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเมียนมา และเป็นพื้นที่เสี่ยง เนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศที่เอื้อต่อการเกิดโรค ในปี 2558, 2559, 2560 มีอัตราป่วย 2.53, 2.42, และ 0.91 ต่อพันประชากร (สำนักควบคุมโรคฯ โดยแมลง กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, <http://malaria.ddc.moph.go.th/malariaR10>) ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีอัตราป่วยลดลง แต่ยังสูงกว่าเป้าหมายยุทธศาสตร์กำจัดโรคไข้มาลาเรียประเทศไทย 2560-2569 ที่มีเป้าหมายในการลดอัตราป่วยให้เหลือไม่เกิน 0.20 ต่อประชากรพันคน ในปี 2564 ดังนั้นโรคมาลาเรียจึงเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของอำเภอสังขละบุรี จึงต้องมีการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียอย่างเข้มข้น

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การกำจัดโรคไข้มาลาเรียซึ่งเป็นเป้าหมายหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน และยุทธศาสตร์การกำจัดโรคมาลาเรียของประเทศไทย พ.ศ.2560-2569 ที่มีวิสัยทัศน์ให้ปลอดจากโรคไข้มาลาเรียภายในปี พ.ศ.2567 ผู้วิจัยจึงได้ทำการพัฒนารูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในกลุ่มชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดน และทำการศึกษาโดยการทดลองกับกลุ่มประชาชนในพื้นที่ที่มีการระบาดสูง ผลการวิจัยพบว่าได้ผลดี ผู้วิจัยในฐานะที่อยู่ในตำแหน่งสาธารณสุขอำเภอและเป็นผู้ดูแลระบบสาธารณสุขในพื้นที่ จึงมีการนำรูปแบบที่พัฒนาไว้ดังกล่าวมาปรับปรุงเพิ่มเติมเพื่อให้เข้ากับบริบทและสามารถนำไปใช้ได้กับพื้นที่อำเภอสังขละบุรี โดยรูปแบบดังกล่าว ผู้วิจัยพัฒนามาจากแนวคิดจากหลักการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียตามหลักระบาดวิทยา แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (Health belief model) ซึ่งพบว่า แรงสนับสนุนทางสังคม (Social Support) เป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มความสามารถในการต่อสู้กับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตบุคคล ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการ 4We กลวิธีการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย คือ We Plan, We change, We learning, และWe coordinate ประยุกต์ใช้โดยวิเคราะห์ปัญหาในชุมชนตามสภาพจริง มีการวางแผนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยดำเนินการสร้างความเชื่อเก่า พัฒนาความเชื่อใหม่ พัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงใหม่ โดยการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้นำชุมชน และ อสม. และประชาชนในชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้เข้าร่วมมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์วิเคราะห์ปัญหา และหาทางออกร่วมกัน เพื่อพัฒนาศักยภาพการป้องกันควบคุมโรค มีการกำหนดทิศทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่นตนเอง และมีความเป็นไปได้ในทิศทางปฏิบัติตลอดจนร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นทำให้เกิดความร่วมมือกัน ทั้งด้านการประสานความสามัคคีของแต่ละคนมาเป็นพลังในการจัดการดำเนินงาน และประเมินผลอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคโดยใช้รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคาดหวังว่าประชาชนในอำเภอสังขละบุรีมีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียที่ดีขึ้น ไม่มีอัตราป่วย และอัตราตายด้วยโรคมาลาเรีย

ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิจัยในเรื่อง “การติดตามและประเมินประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี” ทั้งนี้เพื่อเป็นการติดตามและประเมินประสิทธิผลในการใช้รูปแบบดังกล่าวในทุกๆ กลุ่มและทุกพื้นที่เพื่อให้สามารถจัดการป้องกันควบคุมโรคมาลาเรียได้ทั้งอำเภอ นั้น จะสามารถทำให้ลดปัญหา และสามารถดำเนินงานควบคุมโรคมาลาเรียในพื้นที่ให้ได้ผลจริงจัง ทั้งนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถนำมากำหนดเป็นแนวทางสำคัญในการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป เพื่อติดตามและประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นเพื่อการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
2. วัตถุประสงค์เฉพาะ
 - 2.1) เพื่อติดตามการดำเนินงานการใช้รูปแบบที่พัฒนาและปรับปรุงขึ้นในการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

2.2) เพื่อประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบที่พัฒนาและปรับปรุงขึ้นในการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

3. วัตถุประสงค์รอง เพื่อลดอัตราป่วยโรคไข้มาลาเรียให้ได้ร้อยละ 5 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า (หรือไม่เกิน 565.862 ต่อประชากรแสนคน ในปี พ.ศ. 2563)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การดำเนินการใช้รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคติดต่อที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่
2. การใช้รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคติดต่อที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ที่มีประสิทธิผลของผลลัพธ์การดำเนินงานในพื้นที่เป้าหมาย
3. นำรูปแบบที่ได้จากการวิจัยไปถ่ายทอดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปพัฒนางานป้องกันควบคุมโรคติดต่อตามแนวชายแดนให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่

สมมติฐานการวิจัย

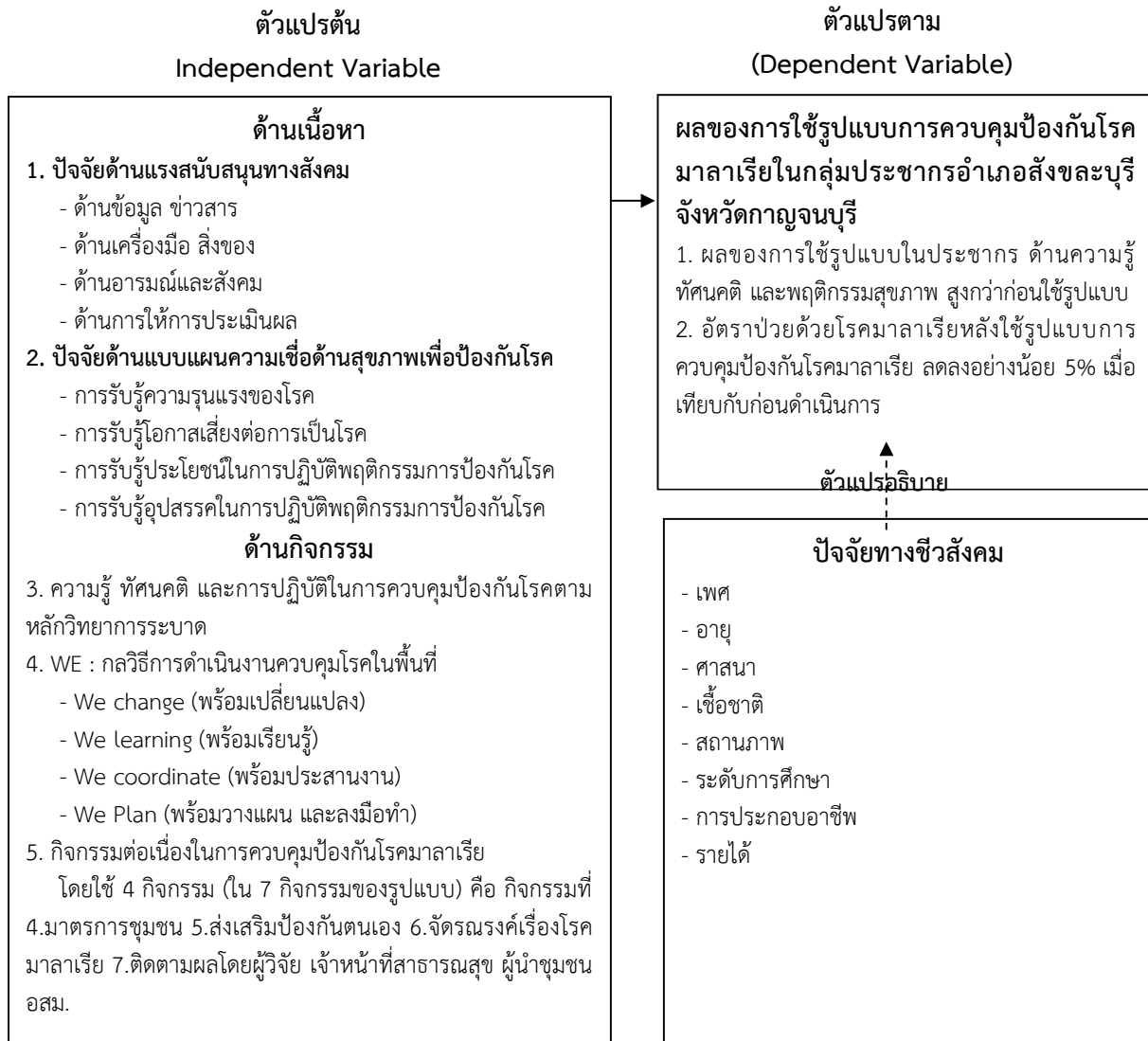
1. ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย หลังดำเนินการใช้รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในกลุ่มประชากรอำเภอสังขละบุรี สูงกว่าก่อนดำเนินการใช้รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. อัตราป่วยด้วยโรคมาลาเรียหลังดำเนินการใช้รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในกลุ่มประชากรอำเภอสังขละบุรี ลดลงต่ำกว่าก่อนดำเนินการใช้รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียอย่างน้อย 5%

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรของอำเภอสังขละบุรี โดยกำหนดใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 438 คน คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Krejcie and Morgan
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา
การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ดำเนินการควบคุมป้องกันโรคโดยใช้รูปแบบที่ได้พัฒนาและปรับปรุงขึ้น (Model Development) แบ่งเป็น 2 ระยะ คือระยะที่ 1 การดำเนินการปรับปรุงรูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย (Model Development) ที่ผู้วิจัยเคยพัฒนาไว้แล้ว ระยะที่ 2 เป็นการใช้รูปแบบที่ปรับปรุงจากรูปแบบที่พัฒนาไว้แล้วมาดำเนินการ เพื่อควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียครอบคลุม ในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี
3. ขอบเขตด้านเวลาในการวิจัย
ระหว่างเดือน มกราคม พ.ศ.2562 ถึงเดือน มีนาคม พ.ศ.2563)

กรอบแนวคิดการวิจัย

รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในกลุ่มชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ดำเนินการปรับปรุงรูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย (Model Development) ระยะที่ 2 การดำเนินการใช้รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย โดยนำรูปแบบที่ปรับปรุงแล้วมาดำเนินการ มีการดำเนินการตามรูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย จำนวน 7 กิจกรรม เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ และมีกระบวนการติดตามการดำเนินการใช้รูปแบบ 4 กิจกรรม เป็นระยะเวลา 12 เดือน ใช้วิธีการวิจัยเพื่อประเมินผลการดำเนินการโดยการวัดก่อน-หลังการใช้รูปแบบ (Pretest-Posttest Research Design) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ระยะที่ 1 การปรับปรุงรูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียที่เคยพัฒนาไว้และดำเนินการทดลองในกลุ่มชาติพันธุ์ตามแนวชายแดน อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี (Model Development) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ปัญหาและประเมินพื้นที่ตามสภาพความเป็นจริงของพื้นที่ ค้นหาสาเหตุของปัญหา วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาตามหลักระบาดวิทยา วิเคราะห์ตัวบุคคล (Host) แหล่งสนับสนุนทางสังคม แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ

ขั้นตอนที่ 2 การปรับปรุงรูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย

ขั้นตอนที่ 3 วางแผนดำเนินการใช้รูปแบบ โดยทีมเจ้าหน้าที่สาธารณสุขผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนแต่ละพื้นที่ ประชุมวางแผนแก้ไข้ปัญหา โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับรู้ผลประโยชน์ และการประเมินผล เพื่อเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้การดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน

ระยะที่ 2 การดำเนินการใช้รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย โดยนำรูปแบบที่ปรับปรุงแล้ว มีการประเมินสถานการณ์ก่อนเริ่มใช้รูปแบบดำเนินการ มีการติดตามผลการดำเนินการใช้รูปแบบเป็นระยะ และทำการประเมินประสิทธิผลก่อนและหลังดำเนินการ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการประเมินข้อมูลพื้นฐานก่อนดำเนินการใช้รูปแบบ (Baseline Assessment)

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการใช้รูปแบบในพื้นที่ เป็นการดำเนินการใช้รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียเพื่อใช้ในบริบทอำเภอสังขละบุรี (Sangklaburi Model Development for Malaria control)

ขั้นตอนที่ 3 การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน โดยใช้รูปแบบในการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีการติดตามการใช้รูปแบบรายเดือนและประเมินประสิทธิผลการดำเนินการใช้รูปแบบก่อน-หลังการดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 3.1 การติดตามกระบวนการดำเนินงาน โดยใช้รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียด้วยกระบวนการติดตามการดำเนินงานโดยใช้รูปแบบ 4 กิจกรรม ติดตามเดือนละ 1 ครั้ง เป็นระยะเวลา 12 เดือน (พฤษภาคม 2562 – เมษายน 2563) กิจกรรมการติดตามรายเดือนประกอบด้วย (1.1) มาตรการชุมชน (1.2) ส่งเสริมป้องกันตนเอง (1.3) จัดรณรงค์เรื่องโรคมาลาเรีย (1.4) ติดตามผลโดยผู้วิจัย ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ 3.2 การประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบที่ปรับปรุงขึ้นในกลุ่มประชากรเป้าหมาย ใช้วิธีการวิจัยเพื่อประเมินผลการดำเนินการโดยการวัดก่อนดำเนินการใช้รูปแบบ (ตามระยะที่ 2 ขั้นตอนที่ 1) และหลังการใช้รูปแบบ ในเดือน เมษายน 2563

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling technique) ใช้สูตรที่ทราบจำนวนประชากรของ Krejcie & Morgan (1970) เพื่อคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดค่าความผิดพลาด $\pm 5\%$ ค่าความเชื่อมั่น 95% และค่าความผิดพลาดที่ยอมรับได้ 5% ซึ่งในการคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้จำนวน 381 คน และเพื่อป้องกันความไม่สมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามและป้องกันความผิดพลาดอื่นใดของการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณเพิ่ม 15% จากกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ครั้งนี้ จำนวน 438 คน เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมจำนวนประชากรทั้ง 3 ตำบลตามสัดส่วนของจำนวนประชากรต่อพื้นที่ ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนประชากร ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่สุ่มเลือกโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเชิงระบบ จำนวน 5 หมู่บ้าน

ตำบล	สุ่มหมู่บ้านตัวอย่าง	จำนวนหลังคาเรือน	สุ่มตามสัดส่วน	พื้นที่มาลาเรีย
1. ตำบลหนองลู	บ้านพระเจดีย์สามองค์	1,058	151	A2
	บ้านซองกาเรีย	1,236	177	A1
	รวม	2,294	328	-
2. ตำบลปรางค์	หมู่บ้านทำดินแดง	615	79	A1
	รวม	615	79	-
3. ตำบลไสโว่	บ้านกองม่อทะ	219	31	A1
	รวม	219	31	-

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. วิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative research) ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังดำเนินการใช้รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมมาลาเรีย (Pretest-posttest Design) โดยแบบสอบถาม 7 ส่วน ดังนี้

1.1) ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ปัจจัยทางชีวสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา เชื้อชาติ สถานภาพ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ และรายได้ เป็นลักษณะแบบเลือกตอบ (Checklist)

1.2) แบบสัมภาษณ์แรงสนับสนุนทางสังคม การควบคุมป้องกันโรคมมาลาเรียในกลุ่มชาติพันธุ์ตามแนวชายแดน ประกอบไปด้วย ด้านข้อมูลข่าวสารด้านอารมณ์ ด้านเครื่องมือ/สิ่งของ และการประเมินผล

1.3) แบบสัมภาษณ์แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ การควบคุมป้องกันโรคมมาลาเรีย เป็นลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท Likert (1970 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2553: 120 -121) โดยมี 3 ระดับ ตามเทคนิคการวัดของลิเคิร์ท (Likert Type Scale)

1.4) แบบสัมภาษณ์ 4 WE: กลวิธีการดำเนินงานการควบคุมป้องกันโรคมมาลาเรีย เป็นลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท Likert (1970 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2553: 120 - 121) โดยมี 3 ระดับตามเทคนิคการวัดของลิเคิร์ท (Likert Type Scale)

1.5) แบบสัมภาษณ์ความรู้การควบคุมป้องกันโรคมมาลาเรียในกลุ่มชาติพันธุ์ตามแนวชายแดน เป็นข้อคำถามแบบมีตัวเลือกให้ตอบใช่ หรือไม่ใช่

1.6) แบบสัมภาษณ์ทัศนคติ การควบคุมป้องกันโรคมมาลาเรียในอำเภอสังขละบุรี เป็นลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท Likert (1970 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2553: 120 -121) โดยมี 3 ระดับ ตามเทคนิคการวัดของลิเคิร์ท (Likert Type Scale)

1.7) แบบสัมภาษณ์พฤติกรรม การควบคุมป้องกันโรคมมาลาเรียในอำเภอสังขละบุรี เป็นลักษณะข้อคำถามแบบมาตราวัดประเมินค่า (Rating Scale) มี 4 ระดับ

การตรวจสอบเครื่องมือ

การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสร็จแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ ในการตรวจสอบด้านเนื้อหาความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ ความเหมาะสมในด้านเนื้อหา รวมทั้งเกณฑ์การให้คะแนน และการแปลความหมาย แล้วนำมาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการนำผลของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านมารวมกันคำนวณหาความตรงตามเนื้อหา ซึ่งคำนวณจากความสอดคล้องระหว่างประเด็นที่ต้องการวัดกับคำถามที่สร้างขึ้น ดัชนีที่ใช้แสดงค่าความสอดคล้อง เรียกว่า ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) จากนั้นนำข้อเสนอมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องโดยผลค่า IOC รวมเท่ากับ .96

การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่ได้ไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรในการวิจัย โดยไปใช้กับตัวแทนครัวเรือน ตัวแทนครัวเรือน บ้านพุถ่อง ตำบลลิ้นถิ่น อำเภอลำลูกเกด จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นพื้นที่ใกล้เคียงกับพื้นที่วิจัย โดยการเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์ หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แบ่งได้ดังนี้

1. ระดับความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสัมภาษณ์แรงสนับสนุนทางสังคมการควบคุมป้องกันโรคมะเร็งในกลุ่มชาติพันธุ์ตามแนวชายแดน มีระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ .72
2. ระดับความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสัมภาษณ์แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพการควบคุมป้องกันโรคมะเร็งในกลุ่มชาติพันธุ์ตามแนวชายแดน มีระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ .77
3. ระดับความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสัมภาษณ์ 4 WE: กลวิธีการดำเนินงานการควบคุมป้องกันโรคมะเร็งในกลุ่มชาติพันธุ์ตามแนวชายแดน มีระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ .74
4. แบบสัมภาษณ์ความรู้การควบคุมป้องกันโรคมะเร็งในกลุ่มชาติพันธุ์ตามแนวชายแดน ค่าความยากง่ายได้เท่ากับ .69 ค่าอำนาจจำแนกได้เท่ากับ .64
5. ระดับความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสัมภาษณ์ด้านความรู้การควบคุม ป้องกันโรคมะเร็งในกลุ่มชาติพันธุ์ตามแนวชายแดน มีระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ .76
6. ระดับความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสัมภาษณ์ด้านทัศนคติการควบคุมป้องกันโรคมะเร็งในกลุ่มชาติพันธุ์ตามแนวชายแดน มีระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ .77
7. ระดับความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสัมภาษณ์ด้านพฤติกรรมการควบคุมป้องกันโรคมะเร็งในกลุ่มชาติพันธุ์ตามแนวชายแดน มีระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ .72

รูปแบบที่ได้ปรับปรุงเพื่อใช้ในการควบคุมป้องกันโรคมะเร็งในพื้นที่อำเภอสงขลาบุรี

แบบแผนการดำเนินการใช้รูปแบบ

1. ตัวแปรอิสระ คือ รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมะเร็งในกลุ่มชาติพันธุ์ตามแนวชายแดน อำเภอสงขลาบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 7 กิจกรรม เวลาในการดำเนินการ 8 ครั้ง ระยะเวลา 8 สัปดาห์ และการติดตามกิจกรรม 4 กิจกรรม ในระยะเวลา 12 เดือนต่อเนื่อง

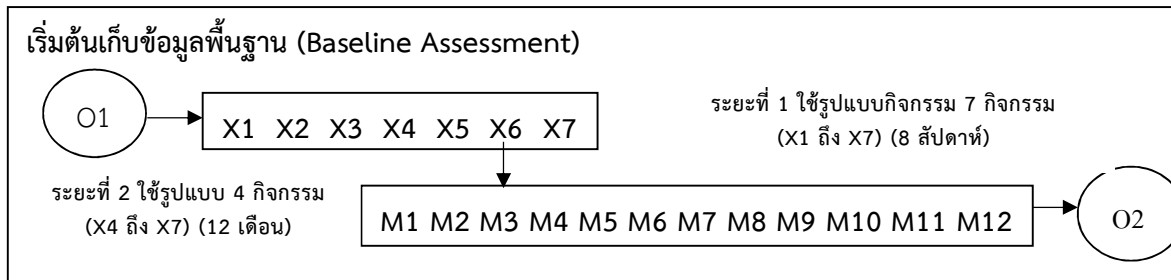
2. ตัวแปรตาม คือ 1) ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมสุขภาพ การควบคุมป้องกันโรคมะเร็งในกลุ่มชาติพันธุ์ตามแนวชายแดน และ 2) อัตราการป่วยด้วยโรคมะเร็งและแนวโน้มการเกิดโรคมะเร็ง

3. รูปแบบการดำเนินงาน

3.1) ระยะที่ 1 การปรับปรุงรูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมะเร็ง (2 เดือน)

3.2) ระยะที่ 2 ดำเนินการใช้รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียใน (14 เดือน) ดังแสดงแบบแผนตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการใช้รูปแบบ (ระยะที่ 2 ของการดำเนินการวิจัย)

หมายเหตุ : O1 หมายถึง Pretest ของประชากรเป้าหมาย, O2 หมายถึง Posttest ของประชากรเป้าหมาย

ขั้นตอนการดำเนินการใช้รูปแบบ (ระยะที่ 2 ของการดำเนินการวิจัย)

ตารางที่ 2 แสดงรายละเอียดกิจกรรมรายสัปดาห์

สัปดาห์	ชื่อกิจกรรม	กลวิธี
สัปดาห์ที่ 1	X1 วางแผนกิจกรรม การควบคุม และป้องกันโรค	การมีส่วนร่วมของชุมชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้ และพร้อมในการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน
สัปดาห์ที่ 2	X2 ให้ความรู้ในเรื่องโรคมาลาเรีย	ให้ความรู้ การปฏิบัติตัวอย่างไรไม่ให้เกิดโรค พร้อมให้บอกวิธีปฏิบัติตนเพื่อป้องกัน ควบคุมโรค และสาเหตุการป้องกันตนเองจากการเป็นโรคได้แก่ การสาธิตการพ่นสารเคมี การชุบมุ้งด้วยน้ำยาเคมี และการใช้สมุนไพรพื้นบ้านในการป้องกันโรคมาลาเรีย เช่นต้นตะไคร้หอม
สัปดาห์ที่ 3	X3 การบรรยายให้ความรู้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ	โดยเน้นการรับรู้โอกาสเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรง การรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้อุปสรรค โดยใช้สื่อบุคคลที่เป็นประชาชนกลุ่มเสี่ยงที่เคยป่วยเป็นโรคมาลาเรีย และได้รับการรักษาหายขาดแล้วมีความสนใจในการเป็นตัวแบบบุคคลที่ป่วยเป็นโรคใช้มาลาเรีย และแลกเปลี่ยนความคิดจากกิจกรรมที่ได้อบรม
สัปดาห์ที่ 4	X4 มาตรการชุมชน	กำหนดให้ชาวบ้านทำความสะอาดบ้าน ดูแลอุปกรณ์เครื่องนอนไม่ให้ขำรด ทำความสะอาดหม้อบ้าน และวัดทุกวันพระ เพื่อเป็นการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายในชุมชน เป็นการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

สัปดาห์ที่ 5	X5	ส่งเสริมป้องกันตนเอง	สนับสนุน มุ่งขุบสารเคมีให้แก่ครัวเรือน ยาทาภายนอก ต้นตะไคร้หอม เพื่อปลูก และขยายพันธุ์ พร้อมกับสาธิตวิธีการทำยากันยุงอย่างง่าย เพื่อสะดวกในการนำไปใช้ เช่น เช้าป่า ทำสวน
สัปดาห์ที่ 6	X6	จัดรณรงค์เรื่องโรค มาลาเรีย	รณรงค์ตามแนวชายแดนในหมู่บ้านฝั่งไทย และฝั่งเพื่อนบ้านให้ทราบได้อย่างทั่วถึง โดยเน้นโรงเรียน และวัดทั้งสองฝั่งชายแดน พร้อมติดสื่อประชาสัมพันธ์ในการควบคุมป้องกันโรค ทั้งภาษาไทย และภาษาเพื่อนบ้านก่อนช่วงระยะการเกิดโรคมาลาเรีย กระตุ้นความสนใจ และการมีส่วนร่วม
สัปดาห์ที่ 7 และ 8	X7	ติดตามผล	ผู้วิจัย ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ติดตามการทำความสะอาดหมู่บ้าน และวัด การปลูกตะไคร้หอมในครัวเรือน พร้อมประเมินผล และรับทราบปัญหา พร้อมให้กำลังใจชมเชย กระตุ้นเตือนผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย

ตารางที่ 3 แสดงแบบแผนวิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย	ระยะเวลาดำเนินการ
ระยะที่ 1 การปรับปรุงรูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในอำเภอสังขละบุรี ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ปัญหาและประเมินพื้นที่ ขั้นตอนที่ 2 การปรับปรุงรูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย ขั้นตอนที่ 3 วางแผนดำเนินการในการใช้รูปแบบ	(รวม 2 เดือน) มกราคม - กุมภาพันธ์ 2562
ระยะที่ 2 ดำเนินการใช้รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในอำเภอสังขละบุรี ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการประเมินข้อมูลพื้นฐานก่อนดำเนินการใช้รูปแบบ (Baseline Assessment) เก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการทำวิจัย ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมสุขภาพ การควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในอำเภอสังขละบุรี ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการใช้รูปแบบในพื้นที่ 3 ตำบล ดำเนินการตามรูปแบบกิจกรรมการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในอำเภอสังขละบุรี 7 กิจกรรม (Implementation) ขั้นตอนที่ 3 การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน 1) ติดตามการดำเนินการตามรูปแบบกิจกรรมการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย 4 กิจกรรม โดยมีเป้าหมายการติดตามเดือนละ 1 ครั้ง 2) เก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทำวิจัย โดยวัด ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมสุขภาพ การควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย	(รวม 14 เดือน) กุมภาพันธ์ 2562 มีนาคม 2562- เมษายน 2562 พฤษภาคม 2562 – มีนาคม 2563 มีนาคม 2563

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์โดยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อใช้สำหรับอธิบายปัจจัยทางชีวสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา เชื้อชาติ สถานภาพ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ แรงสนับสนุนทางสังคม การควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย 4 WE: กลวิธีการดำเนินงานการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย และความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในอำเภอสังขละบุรี

วิเคราะห์โดยสถิติอ้างอิง (Inferential Statistic) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในอำเภอสังขละบุรี ครอบคลุม 3 ตำบลที่สุ่มตัวอย่างไว้ ประกอบด้วย ตำบลหนองลู ตำบลปรางค์ ตำบลไล่โว่ ในหมู่บ้านตัวอย่าง 5 หมู่บ้าน คือ บ้านพระเจดีย์สามองค์ บ้านของกาเรีย บ้านท่าดินแดง และบ้านกองมั่งทะเล โดยประเมินก่อนและหลังการใช้รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในอำเภอสังขละบุรี ใช้ Dependent t-test

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการติดตามความต่อเนื่องของการดำเนินการใช้โปรแกรมการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในอำเภอสังขละบุรี โดยใช้รูปแบบการดำเนินงานตามกิจกรรมในการแก้ไขโดยล้างความเชื่อเก่า, พัฒนาความรู้ใหม่, พัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนในการเปลี่ยนแปลง โดยใช้ 4 กิจกรรม ในการติดตามความต่อเนื่องของกระบวนการดำเนินการ ระยะเวลา 12 เดือน

1.1) กระบวนการติดตามการดำเนินงานโดยใช้มาตรการชุมชน โดยชาวบ้านมีการทำความสะอาดบ้าน ดูแลอุปกรณ์เครื่องนอนไม่ชำรุด ทำความสะอาดหมู่บ้าน และทำความสะอาดวัดทุกวันพระ ผลการติดตามมีการดำเนินกิจกรรมครบถ้วน 100% ระยะเวลา 12 เดือน

1.2) กระบวนการติดตามการดำเนินงานโดยใช้การส่งเสริมป้องกันตนเอง โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อสม. ผู้นำชุมชน มีการร่วมกันแจกถุงซุบสารเคมี ยาทากันยุง มีการปลูกต้นตะไคร้หอม และมีการขยายพันธุ์สามารถทำยาทากันยุงอย่างง่าย ผลการติดตามพบว่า ทุกตำบลมีการดำเนินกิจกรรมได้ครบถ้วน 100% ระยะเวลา 12 เดือน

1.3) กระบวนการติดตามการดำเนินงานโดยจัดรณรงค์เรื่องโรคมาลาเรีย มีสื่อประชาสัมพันธ์สองภาษา โดยติดที่โรงเรียน และวัดทั้งสองฝั่งชายแดน ผลการติดตามพบว่า ทุกตำบลมีการดำเนินกิจกรรมได้ครบถ้วน 100% ระยะเวลา 12 เดือน

1.4) กระบวนการติดตามการดำเนินงานโดยติดตามผลโดยผู้วิจัย ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ติดตามการทำความสะอาดหมู่บ้าน และวัด การปลูกตะไคร้หอมในครัวเรือน ให้กำลังใจ ชมเชย กระตุ้นเตือนผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามการควบคุมป้องกันโรค พบว่ามีการติดตามทุกตำบลเดือนละ 1 ครั้ง มีความครบถ้วน 100% ระยะเวลา 12 เดือน

2. ผลประเมินการใช้รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี มีสมมติฐานคือ คะแนนความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย ในอำเภอสังขละบุรี หลังการใช้รูปแบบ สูงกว่า ก่อนได้รับรูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย พบว่า

2.1) ด้านความรู้เกี่ยวกับการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในอำเภอสังขละบุรี หลังการใช้โปรแกรม ($\bar{x} = 0.76$, S.D.=.17) สูงกว่าก่อนใช้โปรแกรม ($\bar{x} = 0.65$, S.D.=.09) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2) ด้านทัศนคติเกี่ยวกับการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในอำเภอสังขละบุรี หลังการใช้โปรแกรม ($\bar{x} = 2.77$, S.D.=.23) สูงกว่าก่อนใช้โปรแกรม ($\bar{x} = 2.66$, S.D.=.2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3) ด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในอำเภอสังขละบุรี หลังการใช้โปรแกรม ($\bar{x} = 3.27$, S.D. =.80) สูงกว่าก่อนการใช้โปรแกรม ($\bar{x} = 2.82$, S.D.=.68) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การติดตามสถานการณ์อัตราการติดเชื้อไข้มาลาเรีย ก่อนและหลังดำเนินการใช้โปรแกรมการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในอำเภอสังขละบุรี

จำนวนและอัตราผู้ติดเชื้อมาลาเรียของอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ระหว่างปี 2558-2563 มีแนวโน้มลดลงตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาช่วงระหว่างการดำเนินการใช้รูปแบบเพื่อควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในอำเภอสังขละบุรี ระหว่างเดือนมกราคม ปี 2562 ถึงเดือน เมษายน 2563 พบว่า จำนวนผู้ติดเชื้อและอัตราผู้ติดเชื้อ ในปี 2562 มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2561 อันเนื่องมาจาก ในปี 2562 เป็นปีที่มีการเริ่มดำเนินการใช้รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ ระหว่างเดือน มีนาคม – เมษายน 2562 และมีการดำเนินการติดตามการใช้โปรแกรมอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 12 เดือน ระหว่างเดือน พฤษภาคม 2562 – เมษายน 2563 ซึ่งเมื่อพิจารณาสถานการณ์โรคมาลาเรีย เดือน มิถุนายน 2562 เป็นช่วงที่เริ่มเข้าสู่ฤดูฝนซึ่งเป็นฤดูกาลของโรคมาลาเรีย แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายปี ระหว่างเริ่มดำเนินการใช้รูปแบบ 8 สัปดาห์ และติดตามอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 12 เดือน จำนวนการติดเชื้อในปี 2563 เริ่มมีจำนวนและอัตราการติดเชื้อมาลาเรียลดลง ทั้งนี้ระหว่างเดือนมกราคม 2563 – เดือนมีนาคม 2563 พบว่า มีจำนวนผู้ติดเชื้อมาลาเรียรวมทั้งอำเภออยู่ที่ 23 ราย และมีอัตราการติดเชื้อมาลาเรียรวมทั้งอำเภออยู่ที่ 92.567 ต่อประชากร 100,000 ราย

อภิปรายผลการวิจัย

ประชาชนอำเภอสังขละบุรี มีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม หลังใช้รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในอำเภอสังขละบุรี สูงกว่าก่อนมีการใช้รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถอภิปรายได้ว่า รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย ที่นำมาใช้ในการดำเนินการสามารถส่งผลทำให้มีการเพิ่มความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมในประชาชน อำเภอสังขละบุรี ได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก ประชาชนในอำเภอสังขละบุรี ได้รับความรู้จากการให้ความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติ ในการควบคุมป้องกันโรคตามหลักวิทยาการระบาดตามแผนการ นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้ใช้กลยุทธ์ร่วมกันอย่างหลากหลาย และใช้ 4We ซึ่งเป็นกลวิธีการดำเนินงานควบคุมโรคในพื้นที่ ทั้งนี้ ผลการศึกษา ได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จีระศักดิ์ กรมาทิพย์สุข, ชาตรี ประชาพิพัฒน์ และสาโรจน์ เพชรเมณี (2559: 153-166) วิจัยเรื่อง “ผลของโปรแกรมสร้างเสริมพลังชุมชนในการป้องกันโรคมาลาเรีย บ้านท่าหนูงิ ตำบลตะกุกเหนือ อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี” เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อน-หลัง การทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมสร้างเสริมพลังชุมชนในการป้องกันโรคและเพื่อร่วมหา มาตรการป้องกันควบคุมโรคมาลาเรีย โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน สมาชิกสภาองค์การบริหาร ส่วนตำบล และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน รวม 51 คน ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคมาลาเรียก่อน และหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปรีชา ปิยะพันธ์ (2556: 30-39) ได้ทำการศึกษา

วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการป้องกันโรคมาลาเรียของประชาชนในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ” เป็นการวิจัยแบบสำรวจ ภาคตัดขวางมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายพฤติกรรมการป้องกันโรคมาลาเรีย และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคมาลาเรีย โดยผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคมาลาเรียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) ได้แก่ ระดับทัศนคติต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคมาลาเรีย การได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องโรคมาลาเรีย วัสดุอุปกรณ์ป้องกันโรคและการกระตุ้นเตือน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมหมาย จิมประโคน, จิระภา ศิริวัฒนเมธานนท์ และสมศักดิ์ ศรีภักดี (2559: 35-44) ซึ่งศึกษาการพัฒนาารูปแบบการดำเนินงานป้องกันโรคมาลาเรียโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลหนองแวง อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานและผลการพัฒนาารูปแบบการดำเนินงานป้องกันโรคมาลาเรียโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลหนองแวง อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความรู้และมีการปฏิบัติตนที่ถูกต้องเพิ่มขึ้น เน้นการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของพื้นที่ โดยมีปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานคือประชาชน ร่วมคิด ร่วมดำเนินการในการแก้ไขปัญหาได้ตรงกับความต้องการของชุมชนมีการสร้างแกนนำในพื้นที่และชุมชนมีเครือข่ายในการดำเนินงานร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี สามารถนำไปกำหนดเป็นนโยบายด้านการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย โดยดำเนินการใช้ในพื้นที่ตามรูปแบบมีทั้งหมด 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ปัญหาในชุมชนตามสภาพจริง
2. การวางแผนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน
3. การดำเนินการแก้ไข โดยล้างความเชื่อเก่า พัฒนาความรู้ใหม่ พัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสนับสนุนในการเปลี่ยนแปลง โดยภาคีเครือข่ายทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่นๆ ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มแรงงานต่างด้าว และมีพื้นที่ตามแนวชายแดน
4. การติดตามความต่อเนื่องของการดำเนินการใช้โปรแกรมการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรีย

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ดำเนินการใช้รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรีอย่างต่อเนื่องในกลุ่มเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีระดับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมปฏิบัติเพิ่มขึ้นได้อย่างครอบคลุม
2. ใช้รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี กับกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ เช่นมอญ กะเหรี่ยง พม่า ในพื้นที่อื่นๆ เช่น จังหวัดอื่นๆ ที่มีพื้นที่ติดชายแดน เช่น ไทย-ลาว, ไทย-เมียนมา, ไทย-กัมพูชา เพื่อครอบคลุมพื้นที่อื่นๆ และนำไปประยุกต์ใช้กับโรคอื่นๆ ที่มีผู้เป็นพาหะนำโรค
3. สร้างความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติ และพฤติกรรมปฏิบัติที่ถูกต้องในเรื่องไข้มาลาเรียกับไขเลือดออกเกิดจากยุงชนิดเดียวกัน คนที่เคยเป็นไข้มาลาเรียแล้วจะไม่เป็นซ้ำอีก หากยุงกัดคนที่เคยไข้มาลาเรียแล้วไปกัดอีกคนจะทำให้ติดไข้มาลาเรียได้ ท่านไม่สามารถนอนในมุ้งได้ เนื่องจากอีต๊อด ซึ่งยังพบว่ามีค่าคะแนนความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมปฏิบัติที่น้อยกว่าข้ออื่น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. นำรูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อส่งเสริมการป้องกันและควบคุมโรคมาลาเรียไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อำเภออื่นๆ หรือจังหวัดอื่น
2. ศึกษา และดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบเดียวกันในพื้นที่อื่นๆ หรือจังหวัดอื่นๆ เพื่อนำผลการศึกษาและประสิทธิภาพของรูปแบบมาเปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อพัฒนารูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในแต่ละพื้นที่ตามบริบทที่แตกต่างกันให้ดีขึ้นในอนาคต
3. ศึกษาความแตกต่างประชากรกลุ่มเสี่ยงตามเชื้อชาติ ความเชื่อ วัฒนธรรม สังคมตามแนวชายแดนไทย-ลาว และไทย-กัมพูชา และการประยุกต์รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคมาลาเรียในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินการระหว่างพื้นที่ที่มีประชากรกลุ่มเสี่ยงแตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยมาปรับปรุงพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมต่อพื้นที่ในลักษณะต่างๆ ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2558). แนวทางการดำเนินงานโครงการกำจัดเชื้อมาลาเรียที่ดื้อยาผสมอนุพันธ์อาร์ติมิซินในระดับภูมิภาคภายใต้โครงการกองทุนโลกด้านมาลาเรียปฏิบัติงานควบคุมโรคมาลาเรีย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิคแอนดี้ดีไซน์.
- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2559). สรุปรายงานการเฝ้าระวังโรคประจำปี. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จิระศักดิ์ กรมาพิทยสุข, ชาตรี ประชาพิพัฒน์ และสาโรจน์ เพชรเมณี. (2559). ผลของโปรแกรมสร้างเสริมพลังชุมชนในการป้องกันโรคมาลาเรีย บ้านท่าหนูงิ ตำบลตะกุกเหนือ อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารการพัฒนาสุขภาพชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 4(2), 153-166.
- ปรีชา ปิยะพันธ์. (2556). พฤติกรรมการป้องกันโรคมาลาเรียของประชาชนพื้นที่ชายแดน ไทย – กัมพูชา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7, 11(4), 30-39.สำนักควบคุมโรคหน้าโดยแมลง กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข,
<http://malaria.ddc.moph.go.th/malariaR10>
- สมหมาย จีมประโคน, จิระภา ศิริวัฒนเมธานนท์ และสมศักดิ์ ศรีภักดี. (2559). การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานป้องกันโรคมาลาเรียโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลหนองแวง อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์. สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น 23(1), 35-44.
- สำนักโรคติดต่อหน้าโดยแมลง กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2560). ยุทธศาสตร์การกำจัดโรคไข้มาลาเรียประเทศไทย พ.ศ. 2560-2569. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิคแอนดี้ดีไซน์.

การบริหารวินัยองค์กรที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
ของสถาบันการศึกษาภาครัฐในพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย

The organizational discipline management affecting the knowledge
management in order to be a learning organization of government education
institutions in the western region of Thailand

ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ*

Piyanart Boonmepipit*

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง*

Muban Chombueng Rajabhat University*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การบริหารวินัยองค์กรของสถาบันการศึกษาภาครัฐ 2) การจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาภาครัฐ และ 3) การบริหารวินัยองค์กรที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาภาครัฐในเขตพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษา จำนวน 286 แห่ง ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารและครูหรืออาจารย์ แห่งละ 2 คน รวม 572 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามที่มีความความตรงรายข้อระหว่าง .60-1.0 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .839 สถิติที่ใช้ประกอบด้วยค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบหลายขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารวินัยองค์กร ของสถาบันการศึกษาภาครัฐในพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทยสรุปได้ว่าการบริหารวินัยองค์กร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ วินัยประการที่ 1 ความรอบรู้แห่งตน วินัยประการที่ 2 แผนแบบความคิด วินัยประการที่ 4 การเรียนรู้ของทีม วินัยประการที่ 3 วิสัยทัศน์ร่วม และวินัยประการที่ 5 การคิดอย่างเป็นระบบตามลำดับ

2. การจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาภาครัฐในพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย พบว่า การจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาภาครัฐในพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารความรู้ ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ ด้านการเรียนรู้และด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ ตามลำดับ

3. การบริหารวินัยองค์กรที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาภาครัฐในพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย โดยภาพรวมที่ได้รับเลือกเข้าสมการตามลำดับ คือ การบริหารวินัยองค์กร วินัยประการที่ 2 แผนแบบความคิด วินัยประการที่ 1 ความรอบรู้แห่งตน วินัยประการที่ 5 การคิดอย่างเป็นระบบ วินัยประการที่ 3 วิสัยทัศน์ร่วม วินัยประการที่ 4 การเรียนรู้ของทีม โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย ได้ร้อยละ 52.70

คำสำคัญ: การบริหารวินัยองค์กร, การจัดการความรู้และองค์กรแห่งการเรียนรู้

Abstract

The purposes of this research were to study. 1) The organizational discipline management in the government education institution. 2) The knowledge management in order to be a learning organization in the government education institution. 3) The organizational discipline management affecting the knowledge management in order to be a learning organization of government education institutions in the western region of Thailand. The samples were education institutions in Primary schools, Secondary school, Vocational college and University and respondent composed were 286 managers 286 and teachers from education institution. The research instrument was a questionnaire. It has validity between 0.60-1.0 and reliability has .839. The statistics used for analysis were frequencies percentage, mean, standard deviation, stepwise multiple regression analysis.

The research findings were as follows:

1. The organizational discipline management in the government education institution were overall at a high level. The classification were finding that: Discipline number 1: personal mastery, Discipline number 2: Mental Models, Discipline number 4: Team Learning, Discipline number 3: Shared Vision, Discipline number 5: Systematic Thinking

2. The knowledge management in the government education institution were overall at a high level. The classification were finding that: knowledge management, knowledge exchange, knowledge learning and creating and seeking knowledge.

3. The affecting analysis were that: The organizational discipline management were the total Discipline management, Discipline number 2: mental models, Discipline number 1: personal mastery, Discipline number 5: systematic thinking, Discipline number 3: shared vision and Discipline number 4: team learning, There were affecting to the knowledge management in order to be a learning organization of government education institutions in the western region of Thailand. The prediction efficiency was 52.70 percent.

Keyword: Discipline management, Knowledge management, Learning organization.

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 เน้นการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและการยอมรับของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อันจะส่งผลให้การขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติ ไปสู่การปฏิบัติประสบความสำเร็จ (สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ, 2560: ก) ซึ่งการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการมุ่งสร้างการรับรู้ความเข้าใจ การยอมรับ และเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ ทั้งด้านความก้าวหน้าของวิชาการที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และโลก การติดตามประเมินผลการศึกษา คุณภาพการศึกษา ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการสถานศึกษา ปัญหาและความท้าทายของระบบการศึกษา นำมาสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา

บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ยุทธศาสตร์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด และแนวทางการดำเนินงานสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา การขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติ จึงมีความสำคัญและควรที่ผู้บริหารจะต้องตระหนัก และนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง เพื่อมุ่งสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning organization) ซึ่ง เซงเก (Peter Senge, 1990: 55) ได้กล่าวว่า "Learning Organization" คือการที่คนในองค์กรขยายขอบเขตความสามารถของตนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่มและระดับองค์กร เพื่อนำไปสู่จุดหมายขององค์กร เป็นการสร้างช่องทางให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันภายในองค์กร ควบคู่ไปกับการรับความรู้จากภายนอก เป้าประสงค์ที่สำคัญ คือ เอื้อให้เกิดโอกาสในการหาแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practices) เพื่อนำไปสู่การพัฒนา สร้างเป็นฐานความรู้ที่เข้มแข็ง (Core competence) ให้องค์กรทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคไทยแลนด์ 4.0 เพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เกิดการพัฒนาองค์กรที่รวดเร็ว องค์กรก็จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมภายนอกได้ดี จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาจะต้องมีการปรับตัวและมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-long learning) ซึ่งการเรียนรู้มีความสำคัญในการบริหารบุคคลว่า เป็นสิ่งสำคัญที่เป็นปัจจัยที่นำไปสู่การจัดการความรู้และการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเท่าทันและการพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงด้วยวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งแนวคิดใหม่ของการพัฒนาองค์กรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในปัจจุบัน (Learning organization) ซึ่งลักษณะสำคัญขององค์กรแห่งการเรียนรู้ 5 ประการ ซึ่ง วันชัย สุขตาม (2559: 91-92) ได้ศึกษาไว้ คือ 1) มีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ (Systematic problem Solving) 2) มีการทดลองปฏิบัติ (Experimental) 3) มีการเรียนรู้จากบทเรียนในอดีต (Learning in the past) 4) มีการเรียนรู้จากผู้อื่น (Learning from the Others) 5) มีการถ่ายทอดความรู้โดยการทำให้ (Learning by doing) ซึ่ง กระบวนการดังกล่าวเป็นปัจจัยส่งเสริมและสนับสนุนให้เห็นผลเชิงประจักษ์ด้วยกระบวนการจัดการความรู้ (knowledge Management) ซึ่งเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับในยุคปัจจุบัน

การจัดการความรู้ (knowledge management) ของสถานศึกษา จัดเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่จะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษาและผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษา เพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร การจัดการความรู้ (knowledge management) นี้เป็นเครื่องมือในการบริหารองค์กรที่สำคัญ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติเพื่อการจัดการความรู้ไว้ในมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในที่สถานศึกษาต้องดำเนินการและสถานศึกษาต้องตระหนักในการดำเนินการ เพื่อการจัดการความรู้ตามเกณฑ์ประกันคุณภาพภายใน โดยมุ่งสร้างฐานความรู้ในสถานศึกษา และนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาเพื่อมุ่งสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ นั้น การใช้วินัย 5 ประการหรือบันได 5 ขั้นของกระบวนการจัดการความรู้ สามารถใช้เป็นเครื่องมือของการจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นตัวช่วยในการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเมื่อกระบวนการจัดการความรู้หมุนอย่างต่อเนื่องจะสามารถพัฒนาคนที่เข้าร่วมกระบวนการให้ได้ ฝึกคิดอย่างเป็นระบบ ฝึกตีความร่วมกับเพื่อนร่วมงาน ทำให้สามารถคิดได้รอบคอบขึ้น คิดได้แบบครบวงจร อาจกล่าวได้ว่าเมื่อมีการใช้ KM อย่างต่อเนื่องจะก่อให้เกิดความสามารถในการคิดเชิงระบบ ซึ่งเป็นบันไดขั้นที่ 5 ตามที่ ปีเตอร์ เซ็ง (Peter M. Senge, 1994: 125) ได้เสนอวินัย 5 ประการ เพื่อการจัดการความรู้ โดยเน้นว่าสำคัญที่สุดเครื่องมือย่อยของ KM ที่ได้แยกไว้ตามบันไดทั้ง 5 ขั้น อันประกอบด้วย วินัยที่ 1 ความรอบรู้แห่งตน (Personal Mastery) วินัยที่ 2 แบบแผนความคิดอ่าน (Mental Models) วินัยที่ 3 วิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) วินัยที่ 4 การ

เรียนรู้ของทีม (Team Learning) และ วินัยที่ 5 การคิดอย่างเป็นระบบ (Systems Thinking) ซึ่งการนำวินัย 5 ประการไปใช้ในการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งวินัยแต่ละตัวล้วนมีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน หากองค์กรต้องการให้ทีมงานมีวิสัยทัศน์ร่วม (shared vision) สิ่งสำคัญที่ต้องทำคือ การให้สมาชิกทีมงานได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันมากขึ้น จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของทีมงาน (team learning) หรือหากองค์กรต้องการให้มีการคิดในเชิงระบบ (system thinking) เพื่อค้นหาปัญหาสามัญที่ร่วมกัน ทีมงานก็จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแผนความคิด (mental model) ไม่ยึดติดกับความคิดเห็นของตน และด้วยเหตุที่ทุกวินัยมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันนี้เอง องค์กรจึงสามารถเริ่มพัฒนาวินัยตัวใดก่อนก็ได้ และไม่จำเป็นต้องให้ความสำคัญไปที่เดียวทั้งห้าวินัย การมุ่งเน้นไปที่วินัยเพียงหนึ่งหรือสองตัวก่อนแล้วค่อยๆ ขยับขยายไปสู่วินัยตัวอื่นๆ ที่เหลือก็สามารถสร้างและเพิ่มความได้เปรียบในการแข่งขันให้กับองค์กรได้เช่นกัน ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันของวินัยทั้งห้าจะช่วยให้องค์กรได้เห็นความซับซ้อนและโอกาสที่มีอยู่ทั้งภายในและภายนอกองค์กร นำไปสู่การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและทำให้เกิดองค์กรที่มีการเรียนรู้และมีความสามารถในการแข่งขัน ที่สำคัญ ผู้บริหารและหัวหน้าทีมงานจะต้องระมัดระวังกับความเข้าใจผิดซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ และธรรมชาติของระบบดังที่ได้กล่าวมาแล้วด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารวินัยองค์กรของสถาบันการศึกษาภาครัฐในเขตพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาการจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาภาครัฐในเขตพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาการบริหารวินัยองค์กรที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาภาครัฐในเขตพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร ใช้สถาบันการศึกษาภาครัฐในเขตพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย คือ จังหวัดราชบุรี เพชรบุรี กาญจนบุรี ประกอบด้วย สถานศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา อุดมศึกษา
กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ใช้สถาบันการศึกษาภาครัฐในเขตพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย คือ จังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และกาญจนบุรี ประกอบด้วย สถานศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษาและอุดมศึกษา
ดังตารางที่ 2 ได้จากกระบวนการดังนี้

1. เปิดตารางเกรจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: Online) ได้ 285 แห่ง
2. เทียบสัดส่วนเพื่อกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแต่ละประเภทของสถานศึกษา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

จังหวัด	ประชากร				กลุ่มตัวอย่าง			
	ประถมฯ	มัธยมฯ	อาชีวฯ	อุดมฯ	ประถมฯ	มัธยมฯ	อาชีวฯ	อุดมฯ
ราชบุรี	324	26	7	3	87	7	2	1
เพชรบุรี	216	22	6	3	58	6	2	1
กาญจนบุรี	413	29	6	2	111	8	2	1
รวม	953	77	19	8	256	21	6	3
รวมกลุ่มประชากร					รวมกลุ่มตัวอย่าง 286 แห่ง			

3. ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อเลือกสถานศึกษาแต่ละกลุ่มออกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการจับฉลาก (ดั่งภาคผนวก)

4. กำหนดผู้ตอบแบบสอบถามในสถานศึกษาแต่ละแห่ง ดังนี้

4.1 ผู้บริหาร และคณะกรรมการสถานศึกษาหรือคณะกรรมการประจำคณะ เลือกแบบเจาะจง (purposive sample) กลุ่มละ 1 คน ได้ผู้ตอบแบบสอบถาม 286 คน

4.2 ครู/อาจารย์ สถานศึกษาละ จำนวน 2 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก ได้จำนวน 286 คน รวมผู้ตอบแบบสอบทั้งสิ้น 572 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

1. กำหนดตัวแปรวินัยองค์กร (Organizational Discipline) ตามแนวคิดของ เซง (Senge,P.M.,1990) ประกอบด้วยวินัย 5 ประการ คือ วินัยประการที่ 1 ความรอบรู้แห่งตน (Personal Mastery) วินัยประการที่ 2 แผนแบบความคิด (Mental Models) วินัยประการที่ 3 วิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) วินัยประการที่ 4 การเรียนรู้ของทีม (Team Learning) วินัยประการที่ 5 การคิดอย่างเป็นระบบ (Systematic Thinking)

2. กำหนดตัวแปรการจัดการความรู้ (knowledge Management) เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ของสถานศึกษา จากการศึกษาวิจัยเอกสาร (Document Research) จากแนวคิดของ ของนักการศึกษา จำนวน 20 ท่าน เช่น ปีเตอร์ เซง (Peter M. Senge., 1990), ปีเตอร์ เอฟ ดร็กเกอร์ (Peter F. Drucker, 1986), Ikujiro Nonaka., ฮิคุจิโร โนนากะ (Ikujiro Nonaka, 1998) โนนากะและทาคุชิ (Nonaka and Takeuchi, 2000), เดวิด กาวิน (David A. Garvin, 2019), บอนนี รูเบนสแตนน์ มอนตาโน (Bonnie Rubenstein Montano, 1995) เลียวโอนาร์ด บาร์ตัน (Leonard, D. Barton, 1992) เป็นต้น สังเคราะห์ตัวแปรการจัดการความรู้ (knowledge Management) ของสถานศึกษา จากข้อมูลทีวิเคราะห์ ได้แก่ 1) การสร้างและแสวงหาความรู้ 2) การเรียนรู้ 3) การแลกเปลี่ยนความรู้ 4) การบริหารความรู้

2.1 ใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ (Expert Judgment) วิทยาการ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้และการนำไปใช้ในสถานศึกษา เพื่อกำหนดเป็นตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วินัยองค์กร (Organizational Discipline) (X_{tot})	การจัดการความรู้ (knowledge management) (Y_{tot})
1. วินัยประการที่ 1 ความรอบรู้แห่งตน (Personal Mastery) (X_1) 2. วินัยประการที่ 2 แผนแบบความคิด (Mental Models) (X_2) 3. วินัยประการที่ 3 วิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) (X_3) 4. การเรียนรู้ของทีม (Team Learning) (X_4) 5. วินัยประการที่ 5 การคิดอย่างเป็นระบบ (Systematic Thinking) (X_5)	1) การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation) (Y_1) 2) การเรียนรู้ (Knowledge Learning) (Y_2) 3) การแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) (Y_3) 4) การบริหารความรู้ (Knowledge management) (Y_4)

ขอบเขตด้านสถานที่และระยะเวลา

สถานที่ศึกษาวิจัย คือ สถาบันการศึกษาภาครัฐในพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย จังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และกาญจนบุรี รวมจำนวน 122 แห่ง

ระยะเวลาในการวิจัย เดือน ตุลาคม 2561 - กันยายน 2563 รวมเวลา 2 ปี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย วิจัยเชิงสำรวจ

2. ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวินัยองค์กรตามแนวคิดของ ปีเตอร์ เซนเก (Peter M. Senge' Model, 2020: online) 5 ประการ คือ วินัยองค์กร ประกอบด้วย วินัยประการที่ 1 ความรอบรู้แห่งตน (Personal Mastery) วินัยประการที่ 2 แผนแบบความคิด (Mental Models) วินัยประการที่ 3 วิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) วินัยประการที่ 4 การเรียนรู้ของทีม (Team Learning) วินัยประการที่ 5 การคิดอย่างเป็นระบบ (Systematic Thinking)

ขั้นตอนที่ 2 วิจัยเอกสาร (Document Research) เพื่อศึกษาการจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ดังนี้

วิเคราะห์เอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และสังเคราะห์องค์ประกอบการจัดการความรู้ เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ จากเอกสารที่ศึกษา มาสรุปเป็นองค์ความรู้ของการจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาภาครัฐในพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย 4 องค์ประกอบ คือ 1) การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation) 2) การเรียนรู้ (Knowledge Learning) 3) การแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) 4) การบริหารความรู้ (Knowledge management)

ขั้นตอนที่ 3 สัมมนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน เพื่อตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบการจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาภาคีรัฐในพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย ที่ได้จากกระบวนการวิจัยเอกสาร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล 1 ฉบับแบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ประเภทของสถานศึกษา เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน เป็นแบบสอบถามชนิดตรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารวินยองค์กร เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

4. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1) สร้างแบบสอบถาม ตามโครงสร้างที่กำหนด ประกอบด้วยข้อสอบถาม จำนวน 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามชนิดตรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารวินยองค์กร เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert, อ้างถึงในพวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2550: 107 - 108) ดังนี้

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษา เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert, อ้างถึงในพวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2550: 107 - 108) ดังนี้

2) นำแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรง (Validity) ของแบบสอบถาม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยแบบสอบถามฉบับนี้ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ซึ่งเป็นค่ายอมรับตามเกณฑ์มาตรฐานได้

3) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม นำข้อมูลที่ได้คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นอัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .839

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามที่เก็บได้จำนวน 468 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 81.82

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) วิเคราะห์การบริหารวินยองค์กร ของสถาบันการศึกษาภาคีรัฐในพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3) วิเคราะห์การจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบัน การศึกษาภาคีรัฐ ในพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารวินยองค์กร และการจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาภาครัฐ ในพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย โดยใช้ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation Analysis)

5) วิเคราะห์การบริหารวินยองค์กรที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาภาครัฐ ในพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบหลายขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. การบริหารวินยองค์กร ของสถาบันการศึกษาภาครัฐในพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย โดยภาพรวม (X_{tot})

การบริหารวินยองค์กร	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ	ลำดับที่
1. วินยประการที่ 1 ความรอบรู้แห่งตน (X_1)	4.33	0.43	มาก	1
2. วินยประการที่ 2 แผนแบบความคิด (X_2)	4.32	0.42	มาก	2
3. วินยประการที่ 3 วิสัยทัศน์ร่วม (X_3)	4.28	0.40	มาก	4
4. วินยประการที่ 4 การเรียนรู้ของทีม (X_4)	4.32	0.40	มาก	3
5. วินยประการที่ 5 การคิดอย่างเป็นระบบ (X_5)	4.26	0.39	มาก	5
X_{tot}	4.30	0.30	มาก	

ตาราง พบว่า การบริหารวินยองค์กร ของสถาบันการศึกษาภาครัฐในพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย พอสรุปได้ว่าการบริหารวินยองค์กร โดยภาพรวม (X_{tot}) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$, S.D.=0.30) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ วินยประการที่ 1 ความรอบรู้แห่งตน (X_1) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.43) วินยประการที่ 2 แผนแบบความคิด (X_2) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.32$, S.D.=0.42) วินยประการที่ 4 การเรียนรู้ของทีม (X_4) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.32$, S.D.=0.40) วินยประการที่ 3 วิสัยทัศน์ร่วม (X_3) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.28$, S.D.=0.40) และวินยประการที่ 5 การคิดอย่างเป็นระบบ (X_5) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.26$, S.D.=0.39)

2. การจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาภาครัฐในพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย โดยภาพรวม (Y_{tot})

การปฏิบัติงานของครู	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ	ลำดับที่
1. การสร้างและแสวงหาความรู้ (Y_1)	4.15	0.44	มาก	4
2. การเรียนรู้ (Y_2)	4.33	0.50	มาก	3
3. การแลกเปลี่ยนความรู้ (Y_3)	4.44	0.55	มาก	2
4. การบริหารความรู้ (Y_4)	4.45	0.63	มาก	1
Y_{tot}	4.34	0.40		

ตารางที่ พบว่า การจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาภาครัฐในพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย โดยภาพรวม (Y_{tot}) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.34$, S.D.=0.40) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการบริหารความรู้ (Y_4) มาก ($\bar{X}=4.45$, S.D.=0.63) ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ (Y_3) มาก ($\bar{X}=4.44$, S.D.=0.55) ด้านการเรียนรู้ (Y_2) มาก ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.50) และด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ (Y_1) มาก ($\bar{X}=4.15$, S.D.=0.44) ตามลำดับ

3. การวิเคราะห์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation Analysis) ระหว่าง X กับ Y

ตัวแปร	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_{tot}
X_1	.204**	.470**	.370**	.428**	.501**
X_2	.215**	.353**	.290**	.308**	.398**
X_3	.249**	.453**	.455**	.405**	.534**
X_4	.262**	.493**	.463**	.397**	.552**
X_5	.413**	.532**	.504**	.443**	.647**
X_{tot}	.357**	.616**	.556**	.531**	.703**

จากตาราง พบว่าการบริหารวินยองค์กร มีความสัมพันธ์กับ การจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาภาครัฐในพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย ในเชิงบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของการบริหารวินยองค์กรที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาภาครัฐในพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย โดยภาพรวม (Y_{tot})

ตัวแปรพยากรณ์ตามลำดับ การเข้าสมการ	Unstandardized Coefficients		standardized Coefficients	t	Sig
	$\hat{\beta}$	Std. Error	Beta		
(ค่าคงที่)	1.094	140		7.826***	.000
1. การบริหารวินยองค์กร X_{tot}	7.523	3.144	7.241	2.393*	.017
2. วินยประการที่ 2 แผนแบบความคิด (X_2)	1.580	.630	2.088	2.508*	.012
3. วินยประการที่ 1 ความรอบรู้แห่งตน (X_1)	1.629	.630	2.240	2.587**	.010
4. วินยประการที่ 5 การคิดอย่างเป็นระบบ (X_5)	1.805	.625	2.236	2.870**	.004
5. วินยประการที่ 3 วิสัยทัศน์ร่วม (X_3)	1.628	.630	2.046	2.584**	.010
6. วินยประการที่ 4 การเรียนรู้ของทีม (X_4)	1.614	.632	2.046	2.556*	.011

จากตาราง พบว่า ตัวแปรด้านการจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาภาครัฐในพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย โดยภาพรวม (Y_{tot}) ที่ได้รับเลือกเข้าสมการตามลำดับ คือ การบริหารวินยองค์กร X_{tot} วินยประการที่ 2 แผนแบบความคิด (X_2) วินยประการที่ 1 ความรอบรู้แห่งตน (X_1) วินยประการที่ 5 การคิดอย่างเป็นระบบ (X_5) วินยประการที่ 3 วิสัยทัศน์ร่วม (X_3) วินยประการที่ 4 การเรียนรู้ของทีม (X_4) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณในการทำนาย (Multiple R) = .726^a ค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย (R^2) เท่ากับ .527 นั่นคือ ตัวแปรทั้ง 6 ตัว ร่วมกันทำนายผลการจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาภาครัฐในพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย โดยภาพรวม ได้ร้อยละ 52.70 ค่าประสิทธิภาพการทำนายที่

ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .522 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Standard Error) เท่ากับ .21718 ในลักษณะนี้แสดงว่า การบริหารวินยองค์กรทุกองค์ประกอบ ร่วมกันส่งผลต่อการจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาภาครัฐในพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย โดยภาพรวม (Y_{tot}) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอย ได้ดังนี้

$$\hat{Y}_{tot} = 1.094 + 7.523X_{tot} + 1.580X_2 + 1.629X_1 + 1.805X_5 + 1.628X_3 + 1.614X_4$$

สามารถเขียนสมการในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ

$$Z \hat{Y}_{tot} = 1.094 + 7.241X_{tot} + 2.088X_2 + 2.240X_1 + 2.236X_5 + 2.046X_3 + 2.046X_4$$

อภิปรายผล

1. การบริหารวินยองค์กรของสถาบันการศึกษาภาครัฐในพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ให้ความสำคัญกับการบริหารที่ใช้กฎ ระเบียบ วินัย เข้ามาช่วยในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและทุกคนยอมรับ เนื่องจากกฎ ระเบียบ วินัย เป็นสากลที่ทุกคนยอมรับเพื่อการปฏิบัติ สถานศึกษาจึงเห็นความสำคัญของการเสริมสร้างวินัยให้เกิดขึ้นกับคนในสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องนำกฎ ระเบียบ วินัย มาใช้เริ่มต้นตั้งแต่เด็ก เยาวชน ครู ผู้ที่เกี่ยวข้อง จะส่งเสริมสร้างลักษณะนิสัยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การคิด การทำงาน การดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล การมีวินัยของคนใน สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบัน การศึกษาที่มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างวินัยให้เกิดขึ้นกับคนทุกวัยที่จะต้องปลูกฝังเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนให้ เกิดคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย เคารพกติกาของสังคม โดยไม่ล่วงเกินสิทธิของผู้อื่น ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษา เห็นความสำคัญของการ เสริมสร้างวินัยของบุคลากร จึงได้สนับสนุนให้มีการเสริมสร้างวินัย 5 ประการในสถานศึกษา ทำให้สถานศึกษา เป็นองค์กรที่เป็นผู้นำในการส่งเสริมให้บุคลากรมีระเบียบ วินัยในการดำเนินชีวิต ซึ่งเชื่อว่าจะส่งผลให้การ ดำรงชีวิตทุกด้านประสบความสำเร็จได้ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้พบว่าสถานศึกษามีการใช้วินัย 5 ประการอยู่ในระดับ มาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สถาพร กริธาร (2558 : 161-210) ที่ทำวิจัยเรื่อง องค์ประกอบของคุณลักษณะ องค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อวินัย 5 ประการของบุคลากรในโรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า วินัย 5 ประการของบุคลากร พบว่า ตัวแปรองค์ประกอบ ที่มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมีผลต่อวินัย 5 ประการของ บุคลากรโดยรวม มี 4 ตัวแปร ซึ่งทุกตัวแปรอยู่ในระดับมาก มีผลในทางบวก และร่วมกันอธิบายความแปรปรวน ของวินัย 5 ประการของบุคลากรโดยรวมได้ประมาณร้อยละ 47.0 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญจิรา เผติม รอด (2558) ได้ศึกษาเรื่อง วินัยแห่งการเรียนรู้ที่มีผลต่อการเป็นองค์กรเรียนรู้ของสำนักงานบริหารจัดการ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 3 (เพชรบุรี) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวม ระดับวินัยแห่งการเรียนรู้ของบุคลากร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.69 โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหา น้อยได้คือ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม มีค่าเฉลี่ย 3.85 ด้านการสร้างและสานวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.73 ด้านความคิดและความเข้าใจเชิงระบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.69 ด้านรูปแบบวิธีคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง มีค่าเฉลี่ย 3.60 และด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ มีค่าเฉลี่ย 3.57 ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อีริวณิ แก้วกัณฑ์ , จิระเสกข์ ตรีเมธสุนทร และณัฐฉาภรณ์นิรุติกุล (2555) ผลการวิเคราะห์ วินัย 5 ประการที่ส่งผลต่อระดับ ความรู้เกี่ยวกับการลดต้นทุนด้วยระบบการผลิตแบบTPS ของหัวหน้างานในบริษัท เอ็นเอชเค สปริง(ประเทศ

ไทย) จำกัด พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน พบว่า 1. วิสัยทัศน์ร่วม อยู่ในระดับมาก มีผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.01 ต่อระดับความรู้เกี่ยวกับการลดต้นทุน ด้วยระบบการผลิตแบบ TPS 2. ความรอบรู้แห่งตน พบว่าอยู่ในระดับมาก มีผลทางลบอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ต่อระดับความรู้ เกี่ยวกับการลดต้นทุนด้วยระบบการผลิตแบบ TPS 3. การคิดอย่างเป็นระบบ พบว่าอยู่ในระดับมาก มีผลทางลบอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. การจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาภาครัฐในพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย จากผลการวิจัย พบว่า การจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาภาครัฐในพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ปัจจุบันสถานศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายรอบด้าน จึงจำต้องแสวงหาแนวทางใหม่ๆ ในการดำรงอยู่และสร้างความเติบโตภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะนำบุคลากรในสถานศึกษาต่อสู่กับการเปลี่ยนแปลง ให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ผู้บริหารและผู้นำองค์กรต้องมีการกำหนดกลยุทธ์ที่แม่นยำและมีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากร “องค์กรแห่งการเรียนรู้” หรือ Learning Organization (LO) จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นความสำคัญ และเห็นความสำคัญของ “การจัดการความรู้” หรือ Knowledge Management (KM) เพื่อนำสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ที่ผู้บริหารปัจจุบันให้ความสำคัญและนำมาใช้ในการบริหารงานในสถานศึกษา จึงส่งผลให้มีระดับการปฏิบัติอยู่ที่ระดับมากองค์กรแห่งการเรียนรู้สามารถสร้างขึ้นได้ด้วยความร่วมมือของบุคลากรโดยอาศัย The five disciplines ในการดำเนินการ จึงอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พะโยม ชินวงศ์และ ศิริชัย ชินะดังกูร (2556) ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเฉพาะความพิการ สำหรับเด็กहुหนวกในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อทราบองค์ประกอบองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเฉพาะความพิการสำหรับเด็กहुหนวกในประเทศไทย 2) เพื่อทราบรูปแบบการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเฉพาะความพิการสำหรับเด็กहुหนวกในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู พนักงานราชการ รวม 560 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 1 ชุด ใช้สำหรับสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู พนักงานราชการ และประธานกรรมการสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐานเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของสถานศึกษาเฉพาะความพิการสำหรับเด็กहुหนวกในประเทศไทย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถาม ความคิดเห็น (Questionnaire) มีค่า IOC (Item of the Objective of Congruence : IOC) ระหว่าง 0.60–1.00 และมีความ เท่ากับ .989 ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบองค์การแห่งการเรียนรู้ของ สถานศึกษาเฉพาะความพิการสำหรับเด็กहुหนวกใน อยู่ในระดับดีมาก 2. รูปแบบการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของสถานศึกษาเฉพาะความพิการสำหรับเด็กहुหนวก ในประเทศไทยที่เหมาะสมสำหรับอนาคต พบว่า 1) ความรอบรู้แห่งตน มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อรูปแบบความคิด การมีวิสัยทัศน์ร่วม การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และการคิดเชิงระบบ อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ แพนศรี ศรีจันทิก (2554) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรสายสนับสนุน กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรสายสนับสนุน กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ผลการศึกษา พบว่าปัจจัยภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ พันธกิจและยุทธศาสตร์, ปัจจัย

โครงสร้างองค์กรและระบบการจัดการ และปัจจัยความสามารถของบุคลากร การเสริมแรงและการจูงใจ อยู่ในระดับมาก

3. วินัยองค์กรที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาภาครัฐในเขตพื้นที่ตะวันตกของประเทศไทย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า วินัยเป็นเครื่องมือในการบริหารของผู้บริหาร ที่จะใช้ในการควบคุมการทำงานของบุคลากรให้อยู่ในกรอบที่ชัดเจน โดยผู้บริหารบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล จึงสามารถทำให้บุคลากรปฏิบัติตามวินัยองค์กรที่กำหนดอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สถาพร กริภาธร (2558 : 161-210) ที่ทำวิจัยเรื่อง องค์ประกอบของคุณลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อวินัย 5 ประการของบุคลากรในโรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาและทดสอบแบบจำลองเชิงทฤษฎีที่ใช้กำหนดคุณลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ ตลอดจนศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อวินัย 5 ประการของบุคลากรในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบมีค่าเป็นบวกในระดับมากและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 องค์ประกอบที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุดในการบ่งบอกคุณลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยรวม ได้แก่ องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการความรู้ รองลงมา คือ ด้านการปรับใช้เทคโนโลยี ด้านการเสริมอำนาจบุคคล ด้านพลวัตแห่งการเรียนรู้ และด้านการปรับเปลี่ยนองค์การมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด ตามลำดับ ส่วนการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อวินัย 5 ประการของบุคลากรพบว่า ตัวแปรองค์ประกอบ ที่มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมีผลต่อวินัย 5 ประการของบุคลากรโดยรวม มี 4 ตัวแปร ซึ่งทุกตัวแปรอยู่ในระดับมาก มีผลในทางบวก และร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของวินัย 5 ประการของบุคลากรโดยรวมได้ประมาณร้อยละ 47.0 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญจิรา เติมรอด (2558) ได้ศึกษาเรื่อง วินัยแห่งการเรียนรู้ที่มีผลต่อการเป็นองค์กรเรียนรู้ของสำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 3 (เพชรบุรี) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง วัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของบุคลากร สำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 3 (เพชรบุรี) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง 2) เพื่อศึกษาวินัยแห่งการเรียนรู้ที่มีผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 3 (เพชรบุรี) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง 3) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความรู้ ของบุคลากร สำนักงานบริหาร จัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 3 (เพชรบุรี) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์วินัยแห่งการเรียนรู้ สำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 3 (เพชรบุรี) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เกี่ยวกับวินัย 5 ประการ ประกอบด้วย การเป็นบุคคลที่รอบรู้ (Personal Mastery) รูปแบบวิธีคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง (Mental models) การสร้างและสานวิสัยทัศน์ (Shared vision) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Team Learning) ความคิดและความเข้าใจเชิงระบบ (Systems thinking) พบว่า ภาพรวมระดับวินัยแห่งการเรียนรู้ของบุคลากร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.69 โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้คือ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม มีค่าเฉลี่ย 3.85 ด้านการสร้างและสานวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.73 ด้านความคิดและความเข้าใจเชิงระบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.69 ด้านรูปแบบวิธีคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง มีค่าเฉลี่ย 3.60 และด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ มีค่าเฉลี่ย 3.57 ตามลำดับ สำหรับผลการศึกษาระดับวินัยแห่งการเรียนรู้ของบุคลากร สำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 3 ในแต่ละด้านสรุปได้ดังนี้ 1. ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ (Personal Mastery) พบว่า องค์กรสนับสนุนให้มีการพัฒนา ความรู้และความสามารถของบุคลากรอยู่เสมอ เช่นการจัดอบรมสัมมนา เป็นลำดับแรก และมีการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำงานร่วมกัน เป็นลำดับสุดท้าย 2) ด้านรูปแบบวิธีคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง พบว่า องค์กรมีการคิด พิจารณา ทบทวน ไตร่ตรอง โดยหา

ข้อมูลประกอบในการพัฒนาการทำงาน เป็นลำดับแรก และองค์กรมีการให้อิสระทางด้านความคิดแก่บุคลากร โดยการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความเป็นลำดับสุดท้าย 3) ด้านการสร้างและสานวิสัยทัศน์ พบว่า องค์กรมีการสร้างความเชื่อมั่นในวิสัยทัศน์ร่วมกันในองค์กร เป็นลำดับแรก และเชื่อว่า ปฏิบัติงานโดยยึดเป้าหมายขององค์กรเป็นหลัก เป็นลำดับสุดท้าย 4) ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม พบว่า องค์กรเป็นผู้มีความคิดที่เปิดกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอยู่เสมอ เป็นลำดับแรก และมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรเป็นลำดับสุดท้าย 5) ด้านความคิดและความเข้าใจเชิงระบบ พบว่า องค์กรเป็นผู้มีความยืดหยุ่นในการทำงาน สามารถปรับวิธีการทำงานให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีเป็นลำดับแรก และมีลำดับการทำงานที่เป็นขั้นตอนอย่างชัดเจน เป็นลำดับสุดท้าย ทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษา วินัยแห่งการเรียนรู้ 5 ประการ ของบุคลากร สำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 3 (เพชรบุรี) ที่มีผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ พบว่า ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้(Personal mastery) บุคลากรสำนักงานบริหารจัดการ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 3 (เพชรบุรี) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง มีวินัยลักษณะการเป็นบุคคลที่รอบรู้ส่งผลทางบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ทุกข้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านรูปแบบวิธีคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง (Mental models) พบว่า บุคลากรมีวินัยลักษณะด้านรูปแบบวิธีคิดและมุมมองที่เปิดกว้างส่งผลทางบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ทุกข้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการสร้างและสานมีวิสัยทัศน์(Shared vision) พบว่า บุคลากร มีวินัยลักษณะการสร้างและสานวิสัยทัศน์ส่งผลทางบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ทุกข้อ ยกเว้นบุคลากร เชื่อว่าวิสัยทัศน์ในการทำงานที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กรไม่ส่งผลต่อการเป็นองค์กร แห่งการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Team learning) พบว่า บุคลากร มีวินัยลักษณะการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมมีส่งผลทางบวกกับความพร้อมในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ทุกข้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านความคิดความเข้าใจเชิงระบบ (Systems thinking) พบว่า บุคลากร มีวินัยลักษณะความคิดความเข้าใจเชิงระบบส่งผลทางบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะของงานวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผู้บริหารควรศึกษาแนวปฏิบัติในการนำวินัยองค์กร 5 ประการ ไปใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งจะเห็นว่าวินัยทั้ง 5 ประการส่งผลต่อการจัดการความรู้เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งผู้บริหารต้องศึกษาแนวทางการนำไปใช้ให้อยู่ในกรอบการบริหารแบบธรรมาภิบาล จึงสามารถมุ่งใจให้บุคลากรปฏิบัติตามวินัยได้ด้วยความเต็มใจ

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในโอกาสต่อไป

ควรทำวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของพฤติกรรมกรรมการบริหารกับประสิทธิผลการใช้วินัยองค์กร 5 ประการ ในสถานศึกษา ด้วยสถิติเป็นตัวตรวจสอบ

เอกสารอ้างอิง

- ก.พ.ร.(2561). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานแผนงาน กองนโยบาย และแผนงาน สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร.
- การยางแห่งประเทศไทย. (2558). การรับรู้ความเสี่ยงและการจัดการความเสี่ยงของเกษตรกรสวนยางภาคใต้ ประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. (2561). การจัดการความรู้. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจ บัณฑิต.
- ธีรภูมิแก้วกัณหา, จิระเสกข์ ตรีเมธสุนทร และณัฐภูมิโรจน์นิตติกุล. (2555). วินัย 5 ประการที่ส่งผลต่อความรู้ และเจตคติเกี่ยวกับการลดต้นทุนด้วยระบบการผลิตแบบTPS (Total Production System) ของ หัวหน้างาน ในบริษัท เอ็นเอชเค สปริง (ประเทศไทย) จำกัด. วารสารเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม. ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2554 - มกราคม 2555.
- บุญจิรา เติมมรด. (2558). วินัยแห่งการเรียนรู้ที่มีผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานบริหาร จัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 3 (เพชรบุรี) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. วิทยานิพนธ์ธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2550). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พะโยม ชินวงศ์และ ศิริชัย ชินะตั้งกูร. (2556). รูปแบบการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเฉพาะ ความพิการ สำหรับเด็กหูหนวกในประเทศไทย. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย. ปีที่5 ฉบับที่2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2556).
- แพนศรี ศรีจันทิก. (2554). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรสายสนับสนุน ภาควิชาศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน. ขอนแก่น: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- มหาวิทยาลัยแม่โจ้. (2554). รายงานประจำปี 2554. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- วันชัย สุขตาม. (2559). การจัดการทรัพยากรบุคคลพื้นฐานแนวคิดเพื่อการปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2562). การจัดการความรู้ในการจัดการศึกษา. [online], accessed 29 January 2020. Available from <http://www.tak.go.th>
- วิจารณ์ พานิช' (2556). การจัดการความรู้ในการจัดการศึกษา. [online], accessed 29 January 2020. Available from <http://www.tak.go.th>
- บุญดี บุญญากิจ. (2547). การจัดการความรู้. กรุงเทพมหานคร : จีรวัฒน์ เอ็กเพรส จำกัด.
- สถาพร กริธาธร. (2558). องค์ประกอบของคุณลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อวินัย 5 ประการของ บุคลากร ในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- Garvin, David A. (2019). Learning in Action : A Guide to Putting the Learning Organization to Work. Boston:Harvard Business School Press, 2000.

-
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). **Determining Sample Size for Research Activities.** Educational and Psychological Measurement, 30(3), pp. 607-610.
- Leonard L. Berry, A. Parasuraman. (1992). **Marketing Services: Competing Through Quality.** Journal of Marketing, Vol. 56 (Issue 2), pp. 132-134.
- Nonaka, Ikujiro and Takeuchi, Hirotaka.(2000). **Classic work: Theory of Organization Knowledge Creation.** D, Maybury, M.T. and Thuraisingham, B.M. Knowledge Management: classic and Contemporary Work. Mass. Morey: The MIT Press.
- Drucker, Peter F.(1986). **Management Challenges For The 21” Century.** U.S.A. Charemont Callifornia.
- Senge, P.M. (1990). **The fifth discipline: Theart and practice of the learning organization.** London: Century Press.

ผลการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่ง
ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD
Learning Results with Computer Assisted Instruction for Mobile Learning
Together with Cooperative Learning by STAD Technique

พลวัฒน์ เกตุชาวนา* วิมาน ใจดี** มนัสสินิต ใจดี**

Ponlawat Ketchaona* Wiman Jaidee** Manutnit Jaidee**

นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์คอมพิวเตอร์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

อาจารย์ประจำ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Computer Education Student, Nakhon Pathom Rajabhat University*

Lecturer, Faculty of Science and Technology, Nakhon Pathom Rajabhat University**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาประสิทธิภาพ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และหาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 3 ประชาอินดี จำนวน 28 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่ง วิชาคณิตศาสตร์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และ t-test dependent

ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 87.08/92.02 นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.56$, S.D. = 0.27)

คำสำคัญ : บทเรียนคอมพิวเตอร์, โมบายเลิร์นนิ่ง, การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD

Abstract

The objectives of this research were to find the efficiency, to compare the learning achievement, and to find the satisfaction of students on the computer assisted instruction for mobile learning together with cooperative learning by STAD technique. The sample group used in this research was 28 students of grade 6 students of Tessaabarn 3 Prachayindee School by the simple random sampling. The instruments used in this research were the computer assisted instruction for mobile learning in mathematics subjects, the learning achievement test, and the assessment form of student satisfaction. The data were statistically analyzed using mean, standard deviation, percentage, and the dependent t-test.

The research results found that the efficiency of the computer assisted instruction for mobile learning together with cooperative learning by STAD technique was 87.08/92.02. The students who studied with the computer assisted instruction for mobile learning together with cooperative learning by STAD technique had post-test scores higher than pre-test scores at .05 significance level. The students' satisfaction on the computer assisted instruction for mobile learning together with cooperative learning by STAD technique was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.56, S.D. = 0.27).

Keywords : Computer Assisted Instruction, Mobile Learning, Cooperative Learning by STAD Technique

บทนำ

การศึกษาคณิตศาสตร์ควรได้รับการพัฒนาคุณภาพและได้รับการติดตามในทุกระดับ (Wahyuni 2018 : 1) เพราะคณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากคณิตศาสตร์ช่วยให้มนุษย์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหา ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศาสตร์อื่น ๆ อันเป็นรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติให้มีคุณภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ 2560 : 10) แต่จากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2561 พบว่า รายวิชาคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 37.50 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ 2562 : 6) ต่ำกว่าร้อยละ 50 และเมื่อพิจารณาตามช่วงคะแนน พบว่า ผู้เข้าสอบได้คะแนนระหว่าง 0.00 - 50.00 คะแนน จำนวน 558,291 คน จากผู้เข้าสอบจำนวน 701,420 คน คิดเป็นร้อยละ 79.59 แสดงว่ามีนักเรียนจำนวนมากที่ต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้วิชาคณิตศาสตร์เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องพยายามปรับปรุงวิธีการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ และมีทักษะต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์ ด้วยการพัฒนาและนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในห้องเรียน วิธีหนึ่งในการพัฒนาความสามารถคือการให้โอกาสนักเรียนในการค้นพบความรู้ด้วยตนเองหรือในกลุ่มด้วยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพราะการเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถปรับปรุงวิธีการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้ (Wahyuni 2018 : 2)

โมบายเลิร์นนิ่งเป็นบริบทใหม่ทางการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน โดยการนำอุปกรณ์เคลื่อนที่มาใช้สนับสนุนการเรียนรู้ให้ประสิทธิภาพด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบออนไลน์ผ่านระบบเครือข่ายไร้สาย ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้รายบุคคลและการเรียนรู้แบบร่วมมือ กลายเป็นสภาพแวดล้อมทางการเรียนรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ดี ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (ภัทรพล ดันตระกูล 2561 : 5) นักเรียนเกิดความสะดวกในการเรียนผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ เนื่องจากอุปกรณ์เคลื่อนที่สามารถพกพาได้ง่ายและมีความสะดวกในการใช้งานทุกที่ทุกเวลาอย่างแท้จริง ช่วยให้นักเรียนสามารถทบทวนเนื้อหาวิชาเรียนด้วยตัวเองผ่านแอปพลิเคชันได้บ่อยครั้งตามต้องการ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนเข้าใจและสามารถจดจำเนื้อหาวิชาที่เรียนได้ดีขึ้น (ภาณุวัฒน์ วรพิทย์เบญญา จำรัส กลิ่นหนู และณรงค์ศักดิ์ ศรีสม 2558 : 66) ช่วยเพิ่มแรงจูงใจต่อการเรียนรู้มากขึ้น ส่งเสริม

ให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นทางการเรียน และมีความรับผิดชอบต่อการเรียนด้วยตนเอง (ภัทรพล ตันตระกูล 2561 : 9)

กระบวนการเรียนรู้นั้นมิใช่เกิดจากการถ่ายทอดความรู้จากครูเพียงฝ่ายเดียว แต่การเรียนรู้เป็นการร่วมมือกันทำกิจกรรมระหว่างครูและผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย (วิไลวรรณ อิสลาม จุติพร อศวโสวรรณ และมนิต พลหลา 2562 : 46) การร่วมมือกันเรียนเป็นทีมคือหลักการเรียนที่สำคัญที่สุด ต้องเรียนร่วมกันเป็นกลุ่มหลายคน (วิจารณ์ พานิช 2556 : 31) เพราะการเรียนและการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีผลทำให้เจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เป็นไปในทางที่ดีขึ้น (ชไมพร รังสิยานพวงศ์ 2558 : 102) และจากการศึกษางานวิจัย พบว่า รูปแบบการสอนแบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD เป็นรูปแบบการสอนที่สามารถดัดแปลงใช้ได้เกือบทุกวิชาและทุกระดับชั้น (จงกล เขียนปัญญา 2561 : 130) เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพมาก สามารถ ปรับปรุงวิธีการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้ (Wahyuni 2018 : 7) เนื่องจากนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ มีการตรวจผลงานของนักเรียนและให้ข้อมูลย้อนกลับทันที ทำให้นักเรียนได้รับรู้ผลการเรียนของตน ซึ่งมีส่วนช่วยพัฒนาการเรียนรู้อีก (พระมหาแมนมิตร อาจหาญ 2560 : 168)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับจัดการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งรายวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ต่าง ๆ สร้างแรงจูงใจให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน เกิดการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์จากช่องทางการสื่อสารเรียนรู้ที่หลากหลายช่องทาง ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ซึ่งนักเรียนจะได้ร่วมกิจกรรมกลุ่มกับเพื่อนที่มีความสามารถแตกต่างกัน ได้ช่วยเหลือกัน เกิดการแบ่งปันประสบการณ์ความรู้ซึ่งกันและกัน เกิดความรู้สึกลึกและเจตคติที่ดีต่อกระบวนการเรียนรู้ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

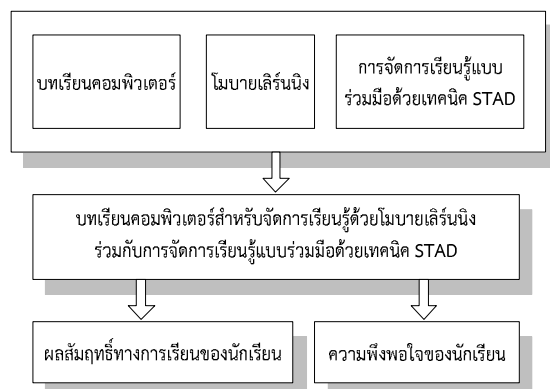
1. เพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับจัดการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับจัดการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD
3. เพื่อหาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับจัดการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD

สมมติฐานของการวิจัย

1. บทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับจัดการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มีค่าประสิทธิภาพสูงกว่า 80/80
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับจัดการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับจัดการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD อยู่ในระดับมาก

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยไว้ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 3 ประชาอินดี อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 56 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 3 ประชาอินดี อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 28 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1. บทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับการจัดการเรียนรู้ด้วยนโยบายเลิร์นนิ่ง วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องทศ และแผนผัง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งผ่านการประเมินความเหมาะสมด้านเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 คน ว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.39) และผ่านการประเมินความเหมาะสมด้านเทคนิคและวิธีการโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.95$, S.D. = 0.05)

2.2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ที่ผ่านการหาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 4 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.50-1.00 และผ่านการทดสอบจากนักเรียนที่เคยศึกษาเนื้อหาเรื่องทศ แผนที่ และแผนผังมาแล้วจำนวน 63 คน มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.43-0.79 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.20-0.80 และค่าความเชื่อมั่น (KR-20) เท่ากับ 0.88

2.3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับการจัดการเรียนรู้ด้วยนโยบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทดลองใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งที่พัฒนาขึ้นกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest Posttest Design โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1. ทดสอบก่อนเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

3.2. ดำเนินการทดลองโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD กับกลุ่มตัวอย่าง

3.3. ทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียน

3.4. ให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD

3.5. สรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมระหว่างการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างมาคำนวณหาค่าประสิทธิภาพ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยสถิติ t-test dependent และสรุปเป็นผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพ

ประสิทธิภาพ	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย
1. คะแนนระหว่างเรียน (E_1)	30	26.13	2.95	87.08
2. คะแนนหลังเรียน (E_2)	30	27.61	1.03	92.02

จากตารางที่ 1 พบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 87.08/92.02

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบทดสอบ	n	$\bar{x}$	S.D.	df	t	Sig
1. ก่อนเรียน	28	12.25	2.44	27	35.38	0.000*
2. หลังเรียน	28	27.61	1.03			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 12.25 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 27.61 และค่า t ที่ได้จากการคำนวณเท่ากับ 35.38 มากกว่าค่า t ที่ได้จากตารางคือ 1.70 สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับจัดการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียน

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. นักเรียนสามารถอ่านทำความเข้าใจเนื้อหาได้ด้วยตนเอง	4.43	0.50	มาก
2. นักเรียนพอใจต่อขนาดตัวอักษร สีตัวอักษร และสีพื้นหลัง	4.54	0.51	มากที่สุด
3. ขนาดตัวอักษร ภาพ สามารถมองเห็นได้ชัดเจน	4.61	0.50	มากที่สุด
4. การออกแบบหน้าจอของบทเรียน	4.64	0.49	มากที่สุด
5. นักเรียนพอใจต่อวิธีการนำเสนอเนื้อหา	4.43	0.50	มาก
6. ความเหมาะสมของเวลาในการนำเสนอ	4.54	0.64	มากที่สุด
7. บทเรียนทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ดี และสนุกสนานกับการเรียนรู้	4.43	0.57	มาก
8. ความพึงพอใจที่มีต่อบททดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน	4.50	0.58	มาก
9. นักเรียนพอใจที่ได้เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน	4.71	0.53	มากที่สุด
10. นักเรียนพอใจที่ได้เรียนรู้กับสมาชิกในกลุ่ม	4.75	0.44	มากที่สุด
รวม	4.56	0.27	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับจัดการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.27 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 6 ข้อ และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ข้อ ข้อที่มีความพึงพอใจมากที่สุดคือ นักเรียนพอใจที่ได้เรียนรู้กับสมาชิกในกลุ่ม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.44

อภิปรายผลการวิจัย

1. บทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับจัดการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 87.08/92.02 เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 1 คือ มีค่าประสิทธิภาพสูงกว่า 80/80 เนื่องจากบทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับจัดการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านเทคนิคและวิธีการว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งสองด้าน และมีความคิดเห็นว่ามีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ได้ ประกอบกับวิธีการเรียนรู้ด้วยเทคนิค STAD ที่นักเรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม เมื่อนักเรียนประสบปัญหาระหว่างการทำกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนสามารถขอความช่วยเหลือได้จากสมาชิกในกลุ่มและจากผู้สอน ส่งผลให้นักเรียนสามารถทำกิจกรรมในการเรียนรู้ได้สำเร็จ นักเรียนได้คะแนนจากการทำแบบฝึกหัดระหว่างร่วมกิจกรรมการ

เรียนรู้ จึงให้ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) มีค่า 87.08 และการศึกษาจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งช่วยอำนวยความสะดวกให้นักเรียนสามารถทบทวนเนื้อหาได้บ่อยครั้งตามความต้องการ ทำให้นักเรียนสามารถจดจำเนื้อหาคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น ส่งผลให้ค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) มีค่า 92.02 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 สอดคล้องกับ นพมาศ น่วมปฐุม และวิมาน ใจดี (2562 : 1408) ได้ศึกษาวิจัยและพบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 99.17/96.25 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับจัดการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 2 เนื่องจากการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับจัดการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งช่วยให้นักเรียนสามารถทบทวนเนื้อหาได้ตามความต้องการ ทำให้นักเรียนสามารถจดจำเนื้อหาได้ดีขึ้น และการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มีกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนได้นำความรู้มาอภิปรายโต้เถียงในกลุ่ม ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ ช่วยสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนคณิตศาสตร์ เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับ ภัทรพล ต้นตระกูล (2561 : 66) ที่ได้ศึกษาวิจัยและพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยบทเรียนเอ็มเลิร์นนิ่งบนอุปกรณ์พกพาของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ วิไลวรรณ อิสลาม จุติพร อศวโสวรรณ และมนิต พลหลา (2562 : 46) ได้ศึกษาวิจัยและพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการหาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับจัดการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 3 เนื่องจากนักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน สามารถสอบถามหรือปรึกษากับสมาชิกของกลุ่ม ทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจเห็นได้จากผลการประเมินในหัวข้อ นักเรียนพอใจที่ได้เรียนรู้กับสมาชิกในกลุ่ม ที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุด สอดคล้องกับ ภัทรพล ต้นตระกูล (2561 : 67) ได้ศึกษาวิจัยและพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อบทเรียนเอ็มเลิร์นนิ่งบนอุปกรณ์พกพาอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับ จงกล เขียนปัญญา (2561 : 134) ได้ศึกษาวิจัยและพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ใช้เทคนิค STAD อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

การจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับจัดการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งเป็นแบบออนไลน์ ดังนั้นจึงควรมีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้พร้อมทั้งโทรศัพท์มือถือและการใช้งานอินเทอร์เน็ต

2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาผลของการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับจัดการเรียนรู้ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาความสามารถและพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษ

ที่ 21 ให้กับนักเรียน เช่น การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงตรรกะ การคิดเชิงสร้างสรรค์ การคิดแบบมี
 วิจารณญาณ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นทีม และทักษะด้านอื่น ๆ

ควรมีการศึกษาว่า หลังจากนักเรียนผ่านการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับการเรียนรู้
 ด้วยโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ไปแล้ว ส่งผลต่อการเรียนในรายวิชา
 วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศาสตร์อื่น ๆ อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์
 และสาระภูมิศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.
 2560)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จกมล เขียนปัญญา. (2561). **การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิคกลุ่มผลสัมฤทธิ์
 (STAD) เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษา
 ปีที่ 2 โรงเรียนโนนโพธิ์ศรีวิทยาคม**. วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม 5,
 2 : 127-136.
- ชไมพร รังสิยานุพงศ์. (2558). **การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่มและเจตคติต่อ
 การเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องความน่าจะเป็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/3 โรงเรียนอัมพ
 วันวิทยาลัย โดยใช้วิธีการสอนแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ STAD**. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขา
 คณิตศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นพมาศ น่วมปฐม และวิมาน ใจดี. (2562). **การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับการจัดการเรียนรู้
 แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD รายวิชาคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน การ
 ประชุมวิชาการระดับชาติ การจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรม ครั้งที่ 5. (หน้า 1404-1410).**
 มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระมหาแมนมิตร อจหาญ. (2560). **การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้น
 ประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดโสมนัส ระหว่างวิธีการสอนแบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD กับการ
 สอนแบบปกติ**. วารสารศึกษาศาสตร์ มมร 5, 2 : 159-171.
- ภัทรพล ตันตระกูล. (2561). **ผลการเรียนด้วยบทเรียนเอ็มเลิร์นนิ่ง (M-learning) บนอุปกรณ์พกพา เรื่อง
 สถิติสำหรับวิทยาศาสตร์สุขภาพสำหรับนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหิดล**.
 ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภาณุวัฒน์ วรพิทย์เบญจา จำรัส กลิ่นหนู และณรงค์ศักดิ์ ศรีสม. (2558). **การพัฒนาแอปพลิเคชันการจัดการ
 เรียนการสอนในห้องเรียนเสมือนจริงบนอุปกรณ์เคลื่อนที่**. วารสารวิชาการคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
 มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง 8, 2 : 58-67.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). **การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ส.เจริญการพิมพ์.

-
- วิไลวรรณ อิสลาม จุติพร อัสวโสวรรณ และมนิต พลหลา. (2562). ผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Math League ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้ 12, 1 : 44-49.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2562). สรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินัยพื้นฐาน (ONET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2561. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2562. จาก <https://campus.campus-star.com/onet/33361.html>
- Wahyuni, A. (2018). Comparison effectiveness of cooperative learning type STAD with cooperative learning type TPS in terms of mathematical method of Junior High School students. in 4th International Seminar of Mathematics, Science and Computer Science Education. (1-7). IOP Publishing.

ความคาดหวังและความคิดเห็นต่อการปฏิบัติจริงของการบริหารกิจการคณะสงฆ์:
กรณีศึกษาประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร
Expectations and Opinions of the Actual practice of administration of sangha
affairs: A Case Study of People in the Sangha Administrative Region, Thonburi
District, (Thammayut) Bangkok.

พระมงคลธรรมวิธาน*

Phramongkolthammavithan*

อาจารย์ประจำหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*

Lecturer, Master of Arts Program in Buddhism, Mahamakut Buddhist University*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำนวน 6 ด้าน คือ (1) ด้านการปกครอง (2) ด้านการศาสนศึกษา (3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (5) ด้านการสาธารณูปการ และ (6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และ 2) ศึกษาเปรียบเทียบความคาดหวังและความคิดเห็นต่อการปฏิบัติจริงของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย () ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร มีความคาดหวังต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.34$, S.D.=0.55) ส่วนความคิดเห็นต่อการปฏิบัติจริงของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.38$, S.D.=0.68) 2. ประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวัดที่เข้าปฏิบัติธรรม มีระดับความคาดหวังต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน ส่วนเมื่อจำแนกตามอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่างกัน มีระดับความคาดหวังต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3. ประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวัดที่เข้าปฏิบัติธรรม อายุ อาชีพ และรายได้ ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติจริงของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน ส่วนเมื่อจำแนกตามการศึกษาที่ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติจริงของการบริหารกิจการคณะสงฆ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การบริหารกิจการคณะสงฆ์, ประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร

Abstract

The objectives of this research were to 1) Study of personal factors the administrative factors of the Sangha affairs consist of 6 aspects which are: (1) Governing (2) Educational (3)

Help-Education (4) Buddhism propagation (5) Buddhism propagation and (6) Public welfare and 2) Comparative expectations and opinions of the actual practice of administration of sangha affairs of people in the sangha district, Thonburi (Thammayut) district, Bangkok. The representative sample is a group of 400 people by stratified random sampling. The research tool is a statistics questionnaire used to analyze, namely Percentage (%), Median ($\bar{x}$), Standard Deviation (S.D.), t-test, and One-Way Analysis of Variance (One-Way ANOVA).

The results revealed that 1. People in the sangha administrative region, Thonburi District (Thammayut), Bangkok. There was a high level of expectation towards the administration of Sangha affairs in general ($\bar{x}$ =4.34, S.D.=0.55). The opinions towards the actual practice of sangha affairs administration in general were at a high level ($\bar{x}$ =3.38, S.D.=0.68). 2. People in the sangha administrative region, Thonburi District (Thammayut), Bangkok. Classified by temple that practices meditation. There is a high level of expectation on the administration of the sangha affairs. not different. When classified by age, education, occupation and income are different, there are different levels of expectations on the administration of sangha affairs. Statistical significance at the level of .05. 3. People in the sangha administrative region, Thonburi District (Thammayut), Bangkok. Classified by temples that practice dharma, age, occupation, and income have different levels of opinions on actual practice of sangha affairs administration. not different. When classified according to different studies. There are different levels of opinions on the actual practice of the administration of sangha affairs. Statistical significance at the level of .05.

Keywords: Sangha-Affairs / people in the sangha district, Thonburi (Thammayut) district, Bangkok

บทนำ

ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ พระพุทธศาสนามีความสำคัญกับทุกองค์การ จึงมีผู้บริหารหรือผู้จัดการในระดับต่าง ๆ ปรารถนาได้นับถือพระพุทธศาสนาเป็นเวลายาวนาน จึงเห็นได้ว่าบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตของคนไทยทุกยุคทุกสมัยพระสงฆ์เป็นองค์ประกอบหนึ่งทางพระศาสนา จึงมีบทบาทสำคัญที่ทำหน้าที่เผยแผ่ความรู้ อธิบายหลักธรรมให้แก่ประชาชนได้เข้าใจและนำไปปฏิบัติ เพื่อทำให้การดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ภายในองค์การให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การบริหารกิจการคณะสงฆ์จึงมีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนากับสังคมไทย คือการดำเนินงานให้เป็นไปด้วยความราบรื่น รวดเร็ว เรียบร้อย และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด พระสงฆ์มีบทบาทหลักในการเผยแผ่พระธรรมคำสอนถือเป็นหน้าที่หลักที่พระสงฆ์จะต้องทำให้เกิดขึ้น ต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเพื่อความศรัทธา เลื่อมใสแก่พุทธศาสนิกชนที่พบเห็นและเป็นแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนหันมาเข้าวัดรักษาศีลปฏิบัติธรรม องค์การคณะสงฆ์จึงต้องพัฒนางานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย หรือให้เป็นไปในทิศทางที่จะบรรลุวัตถุประสงค์จะต้องมีคุณธรรม จริยธรรม ในการบริหารงานทุกคนในองค์การก็จะมีความสุขและความพึงพอใจด้วยกันทุกฝ่าย เพื่อที่จะเพิ่มพูนศักยภาพในชีวิตและพัฒนาจิตใจให้ผ่องใสสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุขได้ก็คือ “วัด”

กรมการศาสนา (2540) ได้กล่าวถึงพระสงฆ์ว่า เป็นผู้มีความเป็นทั้งครูบาอาจารย์และผู้ฝึกฝนอบรมให้แก่ประชาชนในชุมชนเกือบทุกด้านทั้งด้านจิตใจและด้านความเป็นอยู่หรืออาชีพของประชาชน และวัดยังมีฐานะเป็นโรงเรียนอีกด้วย แม้ปัจจุบันความเป็นศูนย์กลางในบางเรื่องจะลดลง แต่ความสำคัญเหล่านั้นยังคงอยู่ โดยเฉพาะวัดในเขตภูมิภาค บทบาทของวัดยังคงมีความสำคัญอยู่ค่อนข้างมาก ทั้งเรื่องของการพัฒนาชุมชน การพัฒนาอาชีพ หรือหน่วยส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การรวมกลุ่ม การเป็นหน่วยสังคมสงเคราะห์และความเป็นศูนย์กลางทางด้านจิตใจยังคงอยู่มีเสมอมาแต่อย่างไร ในกองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (2542) พระสงฆ์ที่มีบทบาทด้านการปกครองที่เรียกว่าพระสังฆาธิการ จึงมีหน้าที่ในการปกครองและการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบไป ดังคำกล่าวที่ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะรุ่งเรืองสืบไป ก็ด้วยการอาศัยพระสังฆาธิการเป็นผู้มีความสำคัญ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสของประชาชน และมีบทบาทโดยตรงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ดำรงสืบไป

องค์กรคณะสงฆ์ถือเป็นองค์กรฝ่ายศาสนจักรต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงเพื่อความเจริญก้าวหน้าและเพื่อความมั่นคงของสถาบันพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสขึ้นไป ถือเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชน ในระดับเจ้าอาวาสเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชนและเป็นผู้มีบทบาทโดยตรงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (พระเกษมศักดิ์ วรสุโข, 2554) เจ้าอาวาสจึงต้องมีศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการวัด จะต้องประกอบด้วยการวางแผน การจัดการ การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การประเมินผลงานและการงบประมาณ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำนวน 6 ด้าน คือ (1) ด้านการปกครอง (2) ด้านการศาสนศึกษา (3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (5) ด้านการสาธารณูปการ และ (6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำนวน 6 ด้าน คือ (1) ด้านการปกครอง (2) ด้านการศาสนศึกษา (3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (5) ด้านการสาธารณูปการ และ (6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคาดหวังและความคิดเห็นต่อการปฏิบัติจริงของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานการวิจัย

ประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานครที่มีวัด เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่างกัน มีความคาดหวังและความคิดเห็นต่อการปฏิบัติจริงของการบริหารกิจการคณะสงฆ์แตกต่างกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบความคาดหวังและความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานจริงของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร
2. ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบบวัดผลครั้งเดียว (One-shot Case Study) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้น ขนาดตัวอย่างสามารถคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ W.G. Cochran โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (กลยา วาณิชย์บัญชา, 2549: 74) ซึ่งสูตรในการคำนวณที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

$$\text{สูตร } n = P(1 - P)Z^2$$

เมื่อ	n	แทน	ขนาดตัวอย่าง
	P	แทน	สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยกำลังสุ่ม = .50
	Z	แทน	ระดับความเชื่อมั่นที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ Z มีค่าเท่ากับ 1.96 ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 (ระดับ .05)
	E	แทน	ค่าความผิดพลาดสูงสุดที่เกิดขึ้น = .05
		แทน	$n = (.05)(1 - .5)(1.96)^2$
			= 384.16

ใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 384 คน จึงจะสามารถประมาณค่าร้อยละ โดยมีความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เพื่อความสะดวกในการประเมินผลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน ถือได้ว่าผ่านเกณฑ์ตามที่ เงื่อนไขกำหนด คือไม่น้อยกว่า 384 ตัวอย่าง และใช้วิธีทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยเรียงลำดับ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กลุ่มประชากรในเขตพื้นที่ (Area Cluster Sampling) การปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 วัด ประกอบด้วย (1) วัดราษฎร์บำรุง เขตบางแค (2) วัดทองนิยัม เขตหนองแขม (3) วัดบุปผาราม เขตธนบุรี (4) วัดพุทธบูชา เขตบางมด และ (5) วัดท่าข้าม เขตบางขุนเทียน

ขั้นตอนที่ 2 ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลากวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร ได้จำนวน 3 วัด ดังนี้ (1) วัดราษฎร์บำรุง เขตบางแค (2) วัดทองนิยัม เขตหนองแขม และ (3) วัดพุทธบูชา เขตบางมด

ขั้นตอนที่ 3 ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Random Sampling) โดยการแจกแบบสอบถามแก่ประชาชนที่เข้าทำบุญแต่วัด ๆ ละ 50% จนครบกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ดังนี้ (1) วัดราษฎร์บำรุง เขตบางแค ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 140 คน (2) วัดทองนิยัม เขตหนองแขม ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 160 คน และ (3) วัดพุทธบูชา เขตบางมด ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำนวน 6 ด้าน คือ (1) ด้านการปกครอง (2) ด้านการศาสนศึกษา (3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (5) ด้านการสาธารณูปการ และ (6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ เขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร ได้แก่ วัดราชวรীর่าง วัดทองนพคุณ วัดบุพผาราม วัดท่าข้าม และวัดพุทธบูชา

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัยเป็น 2 ตัวแปร คือ (1) ตัวแปรต้น ได้แก่ วัด เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ (2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคาดหวังและความคิดเห็นต่อการปฏิบัติจริงของการบริหารกิจการคณะสงฆ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ชุด ให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ให้ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ วัด เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ลักษณะคำถามเป็นแบบกำหนดตัวเลือก จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ประกอบด้วย (1) ด้านการปกครอง (2) ด้านการศาสนศึกษา (3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (5) ด้านการสาธารณูปการ และ (6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ผู้วิจัยสร้างและพัฒนามาตามนิยามศัพท์และการทบทวนวรรณกรรม มีข้อคำถามทั้งหมด จำนวน 30 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการกำหนดการวัดค่าตัวแปร ซึ่งเป็นการแปลความหมายค่าเฉลี่ยจากแบบสอบถามที่สร้าง โดยใช้เกณฑ์ตามสูตร ดังนี้

ระดับความคาดหวังและการปฏิบัติจริง	มีค่าเท่ากับ	คะแนน
มากที่สุด	=	5
มาก	=	4
ปานกลาง	=	3
น้อย	=	2
น้อยที่สุด	=	1

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ วัด เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ โดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ประกอบด้วย (1) ด้านการปกครองคณะสงฆ์ (2) ด้านการศาสนศึกษา (3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (5) ด้านการสาธารณูปการ และ (6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ใช้สถิติค่าเฉลี่ย () และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. ทดสอบสมมติฐานของการวิจัย การเปรียบเทียบความแตกต่างของการคาดหวังต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร กับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ โดยการทดสอบค่าที่ t-test ส่วนด้านวัด อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ เป็นการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว One-Way ANOVA

4. ทดสอบสมมติฐานของการวิจัย การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติจริงของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร กับ

ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ โดยการทดสอบค่าที่ t-test ส่วนด้านวัด อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้เป็นการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว One-Way ANOVA

สถิติที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ประเภท ได้แก่ (1) สถิติการบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย () ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และ (2) สถิติอนุมานหรืออ้างอิง (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่าที่ (t-test) การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ (Scheffé)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขต ธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร ส่วนมากเข้าวัดทองเนม คืดเป็นร้อยละ 40.00 (จำนวน 160 คน) เป็นเพศ หญิง คืดเป็นร้อยละ 60.80 (จำนวน 243 คน) มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี คืดเป็นร้อยละ 41.50 (จำนวน 166 คน) มีการศึกษาระดับประถมศึกษา คืดเป็นร้อยละ 32.50 (จำนวน 130 คน) ประกอบเป็นอาชีพแม่บ้าน คืดเป็น ร้อยละ 36.50 (จำนวน 146 คน) และมีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท คืดเป็นร้อยละ 40.80 (จำนวน 163 คน)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังและการปฏิบัติจริงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษาประชาชน ในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร

2.1 ประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร มีความคาดหวังต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.34$, S.D.=0.55)

2.2 ประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร จำแนกตาม วัดที่เข้าปฏิบัติธรรม มีระดับความคาดหวังต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน 2.3 ประชาชน ในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวัดที่เข้าปฏิบัติธรรม มีระดับ ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติจริงของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน

2.4 ประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุ ต่างกัน มีระดับความคาดหวังต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.5 ประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุ ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติจริงของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน

2.6 ประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร ที่มี การศึกษาต่างกัน มีระดับความคาดหวังต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

2.7 ประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร ที่มี การศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติจริงของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ แตกต่างกัน อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.8 ประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร ที่มีอาชีพ ต่างกัน มีระดับความคาดหวังต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.9 ประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร ที่มีอาชีพต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติจริงของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน

2.10 ประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร ที่มีรายได้ต่างกัน มีระดับความคาดหวังต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.11 ประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร ที่มีรายได้ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติจริงของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน

การอภิปรายผลการวิจัย

ประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร มีความคาดหวังต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.34$, S.D.=0.55) เนื่องจากว่า ความคาดหวังเป็นความรู้สึก ความคิดเห็น การรับรู้ การตีความ หรือการคาดการณ์ต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ยังไม่เกิดขึ้นของบุคคลอื่น ที่คาดหวังในบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตน โดยคาดหวังหรือต้องการให้บุคคลนั้นให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ตนต้องการหรือคาดหวังเอาไว้ต่อบางสิ่งบางอย่างว่า ควรจะเป็นหรือควรที่จะเกิดขึ้น ซึ่งทุกคนจำเป็นที่จะต้องรับรู้และเรียนรู้ เพื่อสนองการบริการที่ตรงกับความต้องการของกันและกันที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจ แต่อาจจะไม่เป็นไปตามที่คิดไว้ก็ได้ ซึ่งความคาดหวังนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคลทั่วไป (ซิซนุกร พรภาณวิษญ์, 2540; Oxford Advanced Learner's Dictionary, 2000; มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2540; สิริวรรณ อัครกุล, 2528; และ Clay, 1988) ดังนั้นจึงวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปญโญ (2551) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า มีบทบาทอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนนทบุรี ที่มีจำนวนพรรษา ระดับการศึกษาสายสามัญ การศึกษาทางเปรียญธรรม ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ และการสังกัดวัดแต่ละขนาด แตกต่างกัน มีบทบาทต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรีไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

1. ประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร มีความคาดหวังต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.34$, S.D.=0.55) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ (1) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($\bar{x}=4.46$, S.D.=0.61) (2) ด้านการศาสนศึกษา ($\bar{x}=4.39$, S.D.=0.62) (3) ด้านการปกครอง ($\bar{x}=4.38$, S.D.=0.56) (4) ด้านสาธารณูปการ ($\bar{x}=4.37$, S.D.=0.53) (5) ด้านสาธารณสงเคราะห์ ($\bar{x}=4.23$, S.D.=0.70) และ (6) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($\bar{x}=4.22$, S.D.=0.70) แสดงให้เห็นว่า ประชาชนได้มีความคาดหวังต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในระดับสูง เพราะความคาดหวังเป็นความรู้สึก ความคิดเห็น การรับรู้ การตีความ หรือการคาดการณ์ต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ยังไม่เกิดขึ้นของบุคคลอื่น ที่คาดหวังในบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตน โดยคาดหวังหรือต้องการให้บุคคลนั้นให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ตนต้องการหรือคาดหวังเอาไว้ต่อบางสิ่ง

บางอย่างว่า ควรจะเป็นหรือควรเกิดขึ้น ซึ่งทุกคนจำเป็นที่จะต้องรับรู้และเรียนรู้ เพื่อสนองการบริการที่ตรงกับความต้องการของกันและกันที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจ แต่อาจไม่เป็นไปตามที่คิดไว้ก็ได้ ซึ่งความคาดหวังนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคลทั่วไป

2. ประชาชนในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตธนบุรี (ธรรมยุต) กรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติจริงของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.38$, S.D.=0.68) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีบางด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย คือ (1) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($\bar{x}=2.92$, S.D.=0.79) และ (2) ด้านสาธารณสงเคราะห์ ($\bar{x}=2.93$, S.D.=1.09) ส่วนปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ดังนี้ (1) ด้านสาธารณูปการ ($\bar{x}=3.86$, S.D.=1.03) (2) ด้านการปกครอง ($\bar{x}=3.55$, S.D.=0.86) (3) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($\bar{x}=3.53$, S.D.=0.86) และ (4) ด้านศาสนศึกษา ($\bar{x}=3.46$, S.D.=0.73) แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ได้ปฏิบัติต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในระดับน้อย

โดยเฉพาะในช่วงนี้ (เดือนกันยายน พ.ศ. 2562) ได้มีพายุเข้าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้เกิดน้ำท่วมหนัก จังหวัดที่วิกฤตมากคือ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดร้อยเอ็ด และกาฬสินธุ์ เป็นต้น ผู้วิจัยได้จัดโครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วมดังกล่าว เพื่อจะได้ปฏิบัติตามภาระกิจการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ เป็นการสงเคราะห์ประชาชนเพื่อช่วยบรรเทาความเดือดร้อน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาบุญมี วรรณวิเศษ (2544) เรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม: ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน)” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาในการดำเนินชีวิต แนวทางการปฏิบัติธรรม บทบาทในการพัฒนาสังคมและบทบาทในการเป็นผู้นำในการจัดตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติของพระธรรมวิสุทธิมงคล ผลจากการวิจัยพบว่า การพัฒนาของท่านมี 2 ด้าน คือ (1) ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ความดีงาม ตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นการไปปฏิบัติมากกว่าสอนให้ความรู้เท่านั้น (2) ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนาการศึกษา สาธารณสุขและสาธารณประโยชน์อื่น ๆ ตลอดจนการเป็นผู้นำในการตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสังเกตพฤติกรรมและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียดมากขึ้น

2. ควรศึกษาวิจัยความคาดหวังและการปฏิบัติจริงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในประชาชนภาคอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2540). รายงานวิจัยแนวทางการพัฒนาพระสังฆาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระเกษมศักดิ์ วรสุโข. (2554). บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอชุมแสง จังหวัด นครสวรรค์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบุญมี วรรณวิเศษ. (2544). บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี : พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน). วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แนวทางการพัฒนาครูสู่ความเป็นมืออาชีพ The Teacher Development to the Professional Teacher

ประพจน์ แยมติม* ขวน ภารังกุล* พรศักดิ์ สุจริตรักษ์* ธีระพร อายุวัฒน์*

นิลบล รูปหมอก* พณกฤษ บุญพบ*

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10*

Prapot Yamtim* Cnuan Parunggul* Pornsak Sucharitrak* Theeraporn Ayuwat*

Nilubon roopmok* Phanagid Boonpob*

The Secondary Educational Service Area Office 10*

บทคัดย่อ

การศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาครูสู่ความเป็นมืออาชีพมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อ 1) ประเมินความเป็นครูมืออาชีพของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดสมุทรสาคร 2) เสนอแนวทางการพัฒนาครูสู่ความเป็นมืออาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดสมุทรสาคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูในโรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย และโรงเรียนสมุทรสาครบูรณะจังหวัดสมุทรสาคร ปีการศึกษา 2559 จำนวน 159 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นชั้นและทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสอบถาม และสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษา พบว่า 1) ผลจากการประเมินความเป็นครูมืออาชีพของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดสมุทรสาครความเป็นครูมืออาชีพของครูโรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย และโรงเรียนสมุทรสาครบูรณะจังหวัดสมุทรสาคร ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านการปฏิบัติงาน และด้านการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$) 2)

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนาครู, ครูมืออาชีพ

Abstract

The purpose of this study was 1) to evaluate the professional teachers in the secondary school, Samutsakhon 2) to provide the teacher development methods for the teachers in the secondary school, Samutsakhon. The participation of this study consisted of 156 educational staffs; the vice directors, the heads of educational department, and the teachers in both Samutsakhonwittayalai School and Samutsakhonburana School, in academic year 2016. They were chosen by using stratified random sampling method and using simple random sampling method for choosing the school. The researcher collected the data through the observational form and group interviewing. Percentage, Mean, and Standard Deviation (SD) were used to describe the result of the research as the content analysis.

The result revealed that 1) the average score of the overall of the professional teacher development in the secondary school, Samutsakhonwittayalai School and Samutsakhonburana School, in 3 parts; knowledge, behavior, and work performance, were in good level as 4.37

Keywords: Teacher Development, Professional Teacher

บทนำ

ในการพัฒนาคนสามารถทำได้หลายๆ รูปแบบ สิ่งที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาคนก็คือการให้การศึกษา เพราะการศึกษาคือเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้มีคุณภาพ เป็นผู้มีความรู้ ความคิดและความประพฤติที่ดี โดยการจัดการศึกษานั้นจะต้องส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้เจริญงอกงามประเทศใดมีประชาชน ที่มีการศึกษาสูงย่อมมีความหวังในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าสามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้ (กรมวิชาการ, 2542)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาโดยระบุไว้ในหมวด 1 บททั่วไปความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 9 (4) ส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครูและการพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และกำหนดหลักการดำเนินการไว้ในหมวด 7 มาตรา 52 ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิตการพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการทำกับและประสานให้สถาบัน ที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครูคณาจารย์รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่องโดยรัฐพึงจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอในขณะเดียวกันพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 49 และมาตรา 50 กำหนดให้มีข้อบังคับว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2548 ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งได้รับอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ซึ่งประกอบวิชาชีพหลักทางด้านการเรียน การสอนต้องมีคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ในการประกอบวิชาชีพและต้องปฏิบัติตามมาตรฐานด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพซึ่งเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้หรือจัดการศึกษาซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องมีเพียงพอที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพได้มาตรฐานด้านการปฏิบัติงานเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะหรือการแสดงผลการปฏิบัติงานและการพัฒนางานซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายการเรียนรู้หรือการจัดการศึกษารวมทั้งต้องฝึกฝนให้มีทักษะหรือความชำนาญสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องมาตรฐานการปฏิบัติงานเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับจรรยาบรรณของวิชาชีพเป็นแบบแผนในการประพฤติตนซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องปฏิบัติตามเพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงและฐานะของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาแก่ผู้รับบริการและสังคมอันจะนำมาซึ่งเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพหากครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่มีคุณภาพมาตรฐานตามที่คุรุสภากำหนดอาจถูกเพิกถอนใบอนุญาตและไม่สามารถประกอบวิชาชีพครูได้ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2549)

การที่จะปฏิรูปการศึกษาของไทยให้ประสบความสำเร็จได้นั้นครูเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งที่จะทำให้เกิดการพัฒนาของผู้เรียน ครูจึงจำเป็นจะต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถรองรับการ

เปลี่ยนแปลงของโลกและพัฒนามาตรฐานสากลและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาทุกระดับชั้น ดังนั้นการพัฒนาครูจึงมีความสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ซึ่งที่ผ่านมาการพัฒนาครูมีปัญหาหลายประการ อาทิ การพัฒนาที่ผ่านมามีการไม่ทั่วถึงกลุ่มเป้าหมายไม่ตรงกับความต้องการของครูเนื่องจากหน่วยงานเป็นผู้กำหนดหลักสูตรแล้วให้ครูสมัครเข้ารับการพัฒนาหรือให้โควตาแก่โรงเรียนจัดส่งครูเข้ารับการพัฒนาทำให้การพัฒนาไม่สอดคล้องกับความต้องการใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนของครูอย่างแท้จริงจึงทำให้การใช้ประโยชน์จากสิ่งที่ได้รับการพัฒนาไม่สามารถนำไปใช้พัฒนาการเรียนการสอนของครูได้เท่าที่ควรและการพัฒนาครูมักเป็นการพัฒนาภายนอกสถานศึกษาทำให้ครูต้องละทิ้งห้องเรียนแม้จะมีการสอนแทนแต่ประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนย่อมอ่อนด้อยกว่าที่ควรจะเป็นและการพัฒนาไม่เชื่อมโยงกับการเลื่อนวิทยฐานะและการพิจารณาความดีความชอบของครู (วีระชัย จิระชาติ, 2551) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันสังคมมีความคาดหวังต่อครูสูงมากดังจะเห็นได้จากการที่พ่อแม่ผู้ปกครองนักเรียนรวมถึงคนในชุมชนท้องถิ่นเมื่อมีประเด็นที่เป็นปัญหาหรือต้องการข้อแนะนำคำปรึกษาก็มักจะนึกถึงและมาขอคำปรึกษาแนะนำจากครูในขณะเดียวกันกฎหมายการศึกษาดังกล่าวข้างต้นได้ให้ความสำคัญกับวิชาชีพครูโดยยกให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาโดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องส่งเสริมสนับสนุนกระตุ้นและหาแนวทางให้ครูได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการทั้งของสถานศึกษาและของครูให้มีความเป็นครูมืออาชีพ ไม่ใช่เป็นแค่อาชีพครู ให้สมกับความเป็นวิชาชีพชั้นสูงและสมกับความเป็นครูมืออาชีพอย่างแท้จริงจากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวจึงทำให้ ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาครูสู่ความเป็นมืออาชีพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินความเป็นครูมืออาชีพของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาครูสู่ความเป็นมืออาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัด

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวกับการพัฒนาครูผู้สอน

กระทรวงศึกษาธิการ (2547) นำเสนอในเอกสารการพัฒนาครูประจำการว่า แนวทางการพัฒนาครูเป็นแนวทางการพัฒนาครูที่เชื่อมโยงจากกระบวนการพัฒนาครูตามปกติกับกระบวนการพัฒนาครูตามแนวทางการพัฒนาครูระหว่างปฏิบัติงาน (On the job training)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2535) ได้กล่าวถึง การพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาว่าหมายถึงงานที่เกี่ยวกับการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของบุคคลขณะปฏิบัติงานในหน่วยงานโดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญสองประการคือเพื่อให้ความรู้ความสามารถเหมาะสมกับงานที่ได้รับมอบหมายและเพื่อให้บุคลากรนั้นๆมีความสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ยนต์ ชุมจิต (2550) ได้กล่าวถึง การพัฒนาครูผู้สอนว่าหมายถึง การดำเนินงานที่พยายามจะสร้างเสริมให้ครูมีความรู้ความสามารถมีทักษะในการสอนและการทำงานตลอดจนมีเจตคติที่ดีในการทำงานรวมถึงการมีบุคลิกภาพและคุณธรรมของความเป็นครูที่ดีด้วย

สมคิด บางโม (2544) ได้ให้ความหมายการพัฒนาบุคลากรว่าหมายถึง กรรมวิธีต่างๆที่มุ่งจะเพิ่มความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์เพื่อให้ทุกคนในหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งสามารถปฏิบัติหน้าที่ในความ

รับผิดชอบได้ดียิ่งขึ้นนอกจากนี้ยังมีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานให้เป็นไปในทางที่ดีให้มีกำลังใจทำงานและให้มีความคิดที่จะหาทางปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น

คำหมาน คนไค (2543) ได้กล่าวถึง การพัฒนาครูผู้สอนว่าหมายถึง การทำให้ครูประจำการมีคุณภาพและมาตรฐานเพิ่มขึ้นหรือสูงขึ้นด้วยวิธีการและกิจกรรมต่าง ๆ

दनัย เทียนพุด (2539) ได้กล่าวถึงการพัฒนาครูผู้สอนว่าหมายถึง การสร้างบรรยากาศในการทำงานให้เอื้ออำนวยต่อการแสดงออกของศักยภาพของบุคคลในองค์กรการสร้างคุณภาพชีวิตในการทำงานรวมถึงการออกแบบงานใหม่และการพัฒนาองค์กร

กิตติมา ปรีดีติลล (2532) ได้กล่าวถึงการพัฒนาครูผู้สอนว่าหมายถึง การเพิ่มพูนและปรับปรุงคุณภาพของการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนตั้งแต่เริ่มทำงานจนกว่าจะปลดจากการปฏิบัติงาน

แคสเต็ตเตอร์ (Castetter. 1996) ได้กล่าวถึงการพัฒนาบุคลากรว่าหมายถึง การที่องค์กรจัดกิจกรรมต่างๆให้แก่บุคลากรในองค์กรอย่างต่อเนื่องเป็นผลให้บุคคลเกิดการปรับปรุงการปฏิบัติงานของตน

เฟดเดริกและชาร์ลิส (Fedrick & Charles. 1964) กล่าวถึงการพัฒนาบุคลากรโดยสรุปได้ว่าการพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการที่จะเพิ่มพูนความรู้ความชำนาญในการทำงานและความสามารถของบุคคลทั้งมวลในสังคมใดสังคมหนึ่ง

จากแนวคิดและความหมายดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาครูผู้สอน หมายถึง แนวปฏิบัติในการพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถและความชำนาญในการทำงานให้ดีขึ้นตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงานอันจะมีผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับครูมืออาชีพ

ครูถือเป็นอาชีพที่มีความสำคัญต่อคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ ระบบการศึกษา ตลอดจนการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต หากประเทศใดที่มีครูที่มีคุณภาพ ย่อมเป็นเครื่องการันตีได้ถึงแนวโน้มในการมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ประเทศไทยเป็นหนึ่งในหลายประเทศที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของครูให้มีสมรรถนะและมีความสามารถที่เพียงพอต่อการเป็นหนึ่งใน “เสาหลัก” แห่งการพัฒนาประเทศ ดังจะเห็นได้จากตั้งแต่ในปี 2542 ที่ผ่านมา ได้มีการปฏิรูประบบการศึกษาไทย ไม่ว่าจะเป็นครู คณาจารย์ และบุคลากรการศึกษา รวมอยู่ด้วย โดยเป็นการปฏิรูปครูทั้งระบบ ตั้งแต่ระบบการผลิตครู การพัฒนาครู การควบคุมวิชาชีพ และการบริหารงานบุคคลส่วนหนึ่งของระบบการผลิตครูนั้นได้มีการปรับหลักสูตรที่ใช้ในการผลิตครูที่เป็นผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยเริ่มใช้หลักสูตร 5 ปี ครั้งแรก ตั้งแต่ปีการศึกษา 2547 และ ณ วันนี้ จากการสิ้นสุดการอบรมด้วยหลักสูตรดังกล่าวนอกจากจะทำให้ได้ “ครูรุ่นใหม่” จำนวนถึง 2,041 คนแล้ว การอบรมที่เข้มงวดตลอดระยะเวลา 5 ปี ยังทำให้ระบบการศึกษาไทยได้บุคคลที่ประกอบ “อาชีพครู” ที่เป็น “ครูอาชีพ” อีกด้วย ความแตกต่างที่ชัดเจนที่สุดระหว่าง อาชีพครู กับ ครูอาชีพ คงหนีไม่พ้น ครูอาชีพ คือ ครูที่มีความรู้ ความสามารถ ความเมตตา กรุณา จิตวิญญาณของความเป็นครูในการอบรมสั่งสอนนักเรียนอย่างสุดความสามารถ โดยไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย แม้ว่าปัจจุบันจะมีบุคคลที่ได้ชื่อเป็นเพียงผู้ประกอบ อาชีพครู แอบแฝงในแวดวงครูอยู่บ้าง แต่ก็เชื่อว่าครูรุ่นเก่าหรือแม้แต่ครูรุ่นใหม่ที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาจากหลักสูตร 5 ปีนั้น ส่วนใหญ่ต่างมีความเป็นครูอาชีพอย่างเต็มเปี่ยมแน่นอน

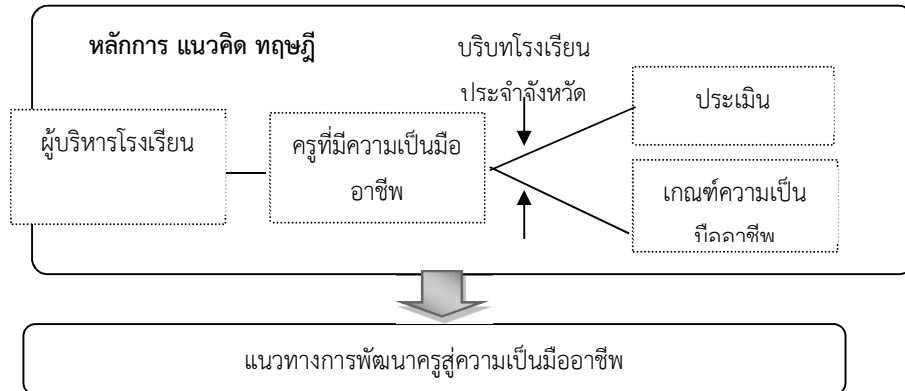
อย่างไรก็ตาม ความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในยุคที่เต็มไปด้วยความวุ่นวายนั้น ย่อมส่งผลให้ “ครู” ถูกคาดหวังจากสังคมในการทำหน้าที่เป็น “เสาหลัก” แห่งการผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นทั้งคนดี คนเก่ง และใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขในสังคมจากความคาดหวังที่สังคมมีต่อ “ครู” ในขณะนี้ ส่งผลให้ “ครูมืออาชีพ”

จำเป็นต้องมีการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาตัวเองในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การพัฒนาความสามารถด้านการสอน โดยการจัดการองค์ความรู้ที่จะสอนอย่างมีคุณภาพ ทั้งในแง่การพัฒนาความรู้ในเนื้อหาสาระของวิชาที่จะสอนอย่างลึกซึ้ง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นการอบรมสั่งสอนที่พัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกาย สุขภาพจิต เพื่อให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้อย่างมีระบบ การจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ มีการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการจัดการความรู้ และมีการวัดและประเมินคุณภาพผู้เรียนจากผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงการดำรงชีวิตอย่างมีวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยการเป็นผู้ที่มีวินัย ตรงต่อเวลา ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ กติกาของสังคม มีความประพฤติที่เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางกาย แต่งกายเหมาะสมกับกาลเทศะ มีมารยาท และเป็นมิตรกับลูกศิษย์ ตามบทบาทและสถานการณ์ ทางวาจา สุภาพ จริงใจและสร้างสรรค์ ที่ก่อให้เกิดกำลังใจ และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และทางใจ มีความเมตตา กรุณา กตัญญูทุกเวที ชื่อสัตย์สุจริต มีความเป็นกัลยาณมิตร อุดมการณ์เพื่อส่วนรวม ตลอดจนดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมกับฐานะ และมีความรักศรัทธา และยึดมั่นในอุดมการณ์แห่งวิชาชีพหรือแม่แต่การ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อการพัฒนาตนเอง โดยบทบาทหน้าที่ที่ได้รับจากสังคมนั้น นอกจากจะทำให้ “ครู” จำเป็นต้องรู้จักเปิดใจ เปิดสมอง ในการยอมรับความคิดเห็น หรือความรู้ใหม่แล้ว การรู้จักพัฒนาตนเอง ใฝ่รู้ ศึกษาหาความรู้ใหม่ตลอดเวลา นำความรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยีใหม่ๆ มาพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

หากพิจารณาจาก แนวทางในการปฏิบัติตน ทำให้พบว่า “ครูมืออาชีพ” ต้องเป็นครูที่มีความรอบรู้ วิชาการที่ตนเองได้ศึกษามา และต้องสามารถถ่ายทอดสิ่งที่ตนเองมีความรอบรู้ให้กับนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย และสามารถทำให้นักเรียนมีการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ สามารถทำงานร่วมกับครู ชุมชนและสังคมได้เป็นอย่างดี (“ครู” มืออาชีพ...อาชีพ “ครู” คนละเรื่องเดียวกัน. 2559)

กรอบแนวคิดในการวิจัยและวรรณกรรมสนับสนุนกรอบแนวคิด

ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาครูสู่ความเป็นมืออาชีพผู้ศึกษาได้ใช้แนวคิดของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาซึ่งได้กล่าวถึงลักษณะของครูมืออาชีพ ครูที่ดีที่พึงประสงค์ ควรมีลักษณะที่สำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ มีความรู้ในวิชาที่ตนสอน รู้จักแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อธิบายได้รวบรัด ทำเรื่อง ที่ยากให้เป็นเรื่องง่าย ด้านการปฏิบัติงาน มีการพัฒนาทักษะวิชาชีพ พัฒนาแผนการสอน สื่อ นวัตกรรม ด้านการปฏิบัติตน มีบุคลิกภาพที่ดี แต่งกายสะอาด เรียบร้อย พูดจาไพเราะนุ่มนวล น้ำเสียงชัดเจน มีลักษณะความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรม จริยธรรมประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2551) จากแนวคิดดังกล่าว แสดงภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เพื่อประเมินความเป็นครูมืออาชีพของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดสมุทรสาครประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดสมุทรสาคร ปีการศึกษา 2559 จำนวน 136 คนและ โรงเรียนสมุทรสาครบูรณะ จำนวน 133 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 269 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูในโรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย และโรงเรียนสมุทรสาครบูรณะจังหวัดสมุทรสาคร ปีการศึกษา 2559 ผู้ศึกษา กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) จำนวน 159 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นชั้นและทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งและประสบการณ์ทำงานมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความเป็นครูมืออาชีพของครูโรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย และโรงเรียนสมุทรสาครบูรณะจังหวัดสมุทรสาครในด้านความรู้ ด้านการปฏิบัติงาน ด้านการปฏิบัติตน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลได้ทั้งหมด 159 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการประเมินความเป็นครูมืออาชีพของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดสมุทรสาคร

1. ความเป็นครูมืออาชีพของครูโรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย และโรงเรียนสมุทรสาครบูรณะจังหวัดสมุทรสาคร ในด้านความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.80) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่ารายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีความเอาใจใส่ต่อศิษย์ทุกคนยอมรับและเข้าใจความแตกต่างของเด็กแต่ละบุคคล ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.93) รองลงมา คือ ปฏิบัติงานด้วยความรู้และความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.73) ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีความรู้ในการใช้ภาษาต่างประเทศ ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.75)

ความเป็นครูมืออาชีพของครูโรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย และโรงเรียนสมุทรสาครบูรณะจังหวัดสมุทรสาคร ในด้านการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีความสามารถพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนอย่างสร้างสรรค์ตรงตามหลักสูตร ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.62) รองลงมา คือ มุ่งพัฒนาศักยภาพของนักเรียนอย่างแท้จริง ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.90) ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีความสามารถใช้แหล่งเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.71)

ความเป็นครูมืออาชีพของครูโรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย และโรงเรียนสมุทรสาครบูรณะจังหวัดสมุทรสาคร ในด้านการปฏิบัติตน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.83) รองลงมา คือ มีความมุ่งมั่นประพฤติปฏิบัติตนตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.83) ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ให้บริการทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.81)

ความเป็นครูมืออาชีพของครูโรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย และโรงเรียนสมุทรสาครบูรณะจังหวัดสมุทรสาคร ทั้ง 3 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.80) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการปฏิบัติตน ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.79) รองลงมา คือ ด้านการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.81) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความรู้ ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.80)

2. แนวทางการพัฒนาครูสู่ความเป็นมืออาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดสมุทรสาคร

2.1 สภาพการพัฒนาครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดสมุทรสาครในปัจจุบัน จำแนกเป็นรายประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 การพัฒนาครูในปัจจุบัน โดยภาพรวม มีความเหมาะสมแล้ว แต่ควรเพิ่มเติมในส่วนของการนิเทศ กำกับ ติดตามให้มากขึ้นเพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้เพื่อนำมาสู่การจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพให้แก่แก่นักเรียน และสอดคล้องตามที่คุรุสภากำหนด ประเด็นที่ 2 การพัฒนาครูในปัจจุบัน ด้านความรู้ มีเหมาะสมแล้ว เพราะการพัฒนาครูในปัจจุบันสามารถทำได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การใช้ UTQ การเข้ารับการประชุมอบรมต่าง ๆ แต่ควรเพิ่มเติมการใช้ภาษาอังกฤษและเทคโนโลยีให้แก่ครู ประเด็นที่ 3 การพัฒนาครูในปัจจุบัน ด้านการปฏิบัติตน เหมาะสม เพราะการเป็นครูต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ แต่ควรเพิ่มเติมการอบรมและ การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเด็นที่ 4 การพัฒนาครูในปัจจุบัน ด้านการปฏิบัติงาน มีเหมาะสมแล้ว ครูสามารถนำความรู้ที่ได้จากการพัฒนาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น การอบรม สื่อ มาปรับปรุงการปฏิบัติงาน เน้นการนิเทศ กำกับ ติดตาม

2.2 แนวทางการพัฒนาครูสู่ความเป็นมืออาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดสมุทรสาคร จำแนกเป็นประเด็นดังนี้

2.2.1 ควรพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนา

2.2.2 มุ่งเน้นทั้งด้านความรู้ การปฏิบัติตน และการปฏิบัติงาน ครูควรมีความรู้ความสามารถทั้งความรู้ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน รวมถึงการประสานงานกับชุมชน

2.2.3 การนิเทศ กำกับ ติดตาม เพื่อให้ครูได้รับการพัฒนาไปสู่ความเป็นมืออาชีพอย่างแท้จริง

อภิปรายผล

1. ความเป็นครูมืออาชีพของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดสมุทรสาครทั้งโรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย และโรงเรียนสมุทรสาครบูรณะโดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการปฏิบัติตน รองลงมา คือ ด้านการปฏิบัติงาน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความรู้

2. แนวทางการพัฒนาครูสู่ความเป็นมืออาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดสมุทรสาคร

2.1 สภาพการพัฒนาคูในโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดสมุทรสาครในปัจจุบัน จำแนกเป็นรายประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 การพัฒนาคูในปัจจุบัน โดยภาพรวม มีความเหมาะสมแล้ว แต่ควรเพิ่มเติมในส่วนของการนิเทศ กำกับ ติดตามให้มากขึ้นเพื่อพัฒนาคูให้มีความรู้เพื่อนำมาสู่การจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพให้แก่ักเรียน และสอดคล้องตามที่คุรุสภากำหนด ประเด็นที่ 2 การพัฒนาคูในปัจจุบัน ด้านความรู้ มีเหมาะสมแล้ว เพราะการพัฒนาคูในปัจจุบันสามารถทำได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การใช้ UTQ การเข้ารับการประชุมอบรมต่าง ๆ แต่ควรเพิ่มเติมการใช้ภาษาอังกฤษและเทคโนโลยีให้แก่ครู ประเด็นที่ 3 การพัฒนาคูในปัจจุบัน ด้านการปฏิบัติตน เหมาะสม เพราะการเป็นครูต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ แต่ควรเพิ่มเติมการอบรมและการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเด็นที่ 4 การพัฒนาคูในปัจจุบัน ด้านการปฏิบัติงาน เหมาะสมแล้ว ครูสามารถนำความรู้ที่ได้จากการพัฒนาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น การอบรม สื่อ มาปรับปรุงการปฏิบัติงาน เน้นการนิเทศ กำกับ ติดตาม

2.2 แนวทางการพัฒนาคูสู่ความเป็นมืออาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดสมุทรสาคร จำแนกเป็นประเด็นดังนี้

2.2.1 ควรพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนา

2.2.2 มุ่งเน้นทั้งด้านความรู้ การปฏิบัติตน และการปฏิบัติงาน ครูควรมีความรู้ความสามารถทั้งความรู้ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน รวมถึงการประสานงานกับชุมชน

2.2.3 การนิเทศ กำกับ ติดตาม เพื่อให้ครูได้รับการพัฒนาไปสู่ความเป็นมืออาชีพอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ

ในการส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพได้นั้น โรงเรียนหรือผู้เกี่ยวข้องควรพิจารณาดำเนินการดังนี้

1.1 ควรพัฒนาคูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนา

1.2 ในการพัฒนาคูสู่ความเป็นมืออาชีพควรมุ่งเน้นทั้งด้านความรู้ การปฏิบัติตน และการปฏิบัติงานให้กับครูได้มีความรู้ความสามารถทั้งความรู้ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน รวมถึงการประสานงานกับชุมชน

1.3 ควรให้ความสำคัญกับการนิเทศ กำกับ ติดตาม เพื่อให้ครูได้รับการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาตัวแปรอื่น ๆ เพิ่มเติมนอกเหนือจากตัวแปรที่ทำการศึกษา ยังมีตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อความเป็นครูมืออาชีพ ซึ่งจะทำให้ครูทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2.2 การศึกษานี้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาครเท่านั้น ดังนั้นการศึกษาในครั้งต่อไปควรมีการศึกษากลุ่มตัวอย่างในภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อจะได้นำมาเปรียบเทียบความแตกต่าง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). เงินเดือนค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์เกื้อกูล. กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). แนวทางการพัฒนาครูระหว่างการทำงาน. กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.
- กิติมา ปรีดีดีล. (2532). การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : อักษรวิพัฒน์
- คำหมาน คนโค. (2543). ทางก้าวหน้าของครูมืออาชีพ. กรุงเทพฯ : สายธาร.
- ดนัย เทียนพุฒ. (2539). กลยุทธ์การพัฒนาคน. กรุงเทพฯ : บั๊คแบงก์.
- วีระชัย จิระชาติ. (2551). ยุทธศาสตร์การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 2549-2550. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.nidtep.go.th/plan>.
- สมคิด บางโม. (2544). หลักการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏพระนคร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2535). แผนการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2551). ภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10-20 ปี. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2549). กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- Castetter William B. (1996). The Human Resource Function in Educational Administration. 6 th ed. New Jersey : Prentice-Hall.
- Frederrick, Harbison H. & Myers, Charles A. (1964). Education Manpower and Economic Growth: Strategies of Human Resource Development. New York : McGraw-Hill.
- Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). "Determining Sample Size for Research Activities," Educational and Psychological Measurement. 30 (3) : 608.

แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา
GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF LOCAL FISHERIES NETWORK
MANAGEMENT IN KWAN PHAYAO, THAILAND

พัชรินทร์ สืบดี* วีระ เลิศสมพร* รักษ์ศรี เกียรติบุตร*

Phatchariphon Suebdee* Veera Lertsomporn* Raksi Kiattibut*

สาขาวิชานโยบายสาธารณะ คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา*

Public Policy Department Faculty of Political Science and Social Sciences,
University of Phayao*

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการศึกษามี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเครือข่ายประมงพื้นบ้าน จำนวน 10 คน กลุ่มเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กว๊านพะเยา จำนวน 7 คน และกลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 คน และเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ เชิงพรรณนาด้วยวิธีบรรยาย และอภิปราย

ผลการวิจัย พบว่า เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กว๊านพะเยา และผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ การพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาให้ยั่งยืนได้นั้น ควรตระหนักเรื่องความสามัคคี ความสมดุล การพึ่งพาอาศัยกัน การมีวิสัยทัศน์ การมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การรับรู้มุมมองร่วมกัน การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การมีความสนใจร่วมกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน และผู้วิจัยมีความเห็นเพิ่มเติมในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาให้ยั่งยืนได้นั้น ต้องสร้างการรับรู้ที่ดีให้กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียให้เข้าใจและทั่วถึง ซึ่งอาจต้องปรับช่องทางการสื่อสารให้มีหลากหลายช่องทางในการติดต่อและหน่วยงาน หรือหน่วยงานติดต่อเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา และที่สำคัญควรตระหนักถึงความสมดุลของการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ซึ่งการสร้างสมดุลในแต่ละด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ควรที่จะพัฒนาไปพร้อมกันในทุกด้าน เมื่อแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านมีทิศทางที่ชัดเจน จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่ทุกภาคส่วนควรมีการส่งเสริมและพัฒนา ร่วมกันกับเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนา, การจัดการ, เครือข่าย, ประมงพื้นบ้าน, กว๊านพะเยา

Abstract

The research on the Development of Management Guidelines of Local Fishery Network at Phayao Lake is qualitative research and has the objective to set development of management guidelines of the local fishery network at Phayao lake. There are 3 groups of key informants used in the study, namely, 10 local fishery network members, 7 officials from the government

agencies that secure Phayao lake area and 5 local administrative organization administrators. And the tools used in the study were indepth semi-structural interview form. The study was conducted in the descriptive analysis using method of lecture and discussion.

The results of the study showed that local fishery network members, officials from the government agencies that secure Phayao lake area and local administrative organization administrators have all the same opinions. That is, the development of management of local fishery network to be firm should require harmony, balance, dependence, vision, participation, exchanging knowledge, sharing perspectives, strengthening one another, sharing interest and relationship among members. Additionally, the researchers suggest that the development of management of local fishery network to be firm should establish good awareness for all stakeholders to understand thoroughly. The communication channels should be variously multiplied to contact each organization or the organizations should contact local fishery network. And more importantly, they should be aware of the balance of the development of management of local fishery network at Phayao lake. Creating balance in each area is related to the development of management of the local fishery network at Phayao lake. It should be developed together in all areas and when the direction of development of fishery network has clear directions, it will bring benefits to economic, social, and environmental which all regions should continue to promote and develop together with local fishery network at Phayao lake.

Keywords: development, management, network, local fishery, Phayao Kwan

บทนำ

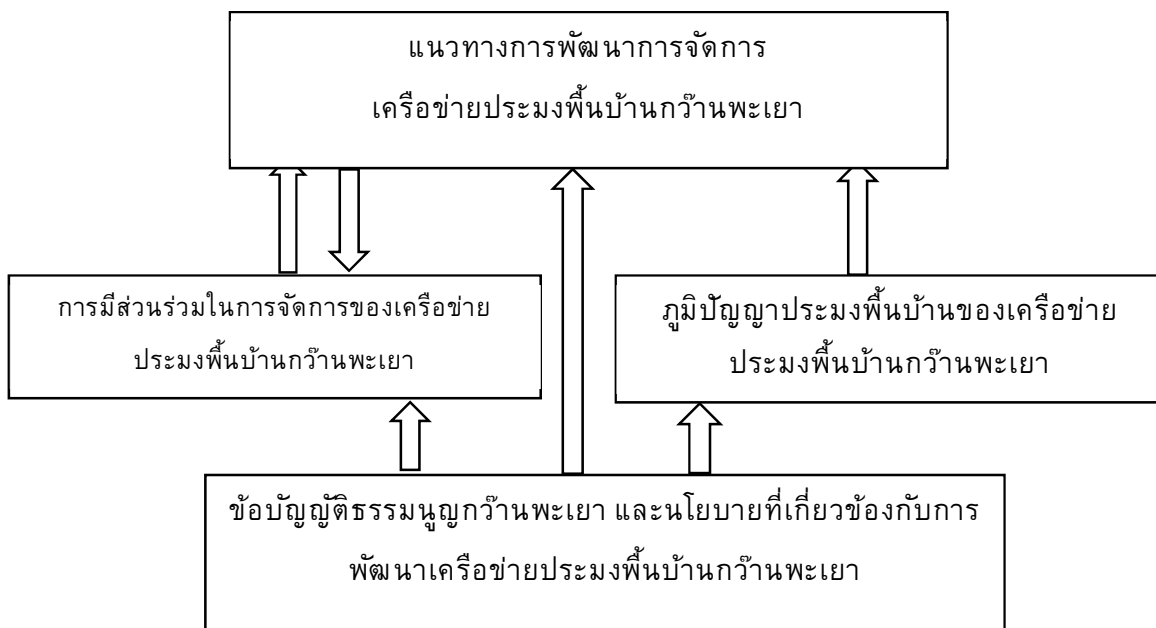
กว๊านพะเยาถือเป็นแหล่งน้ำสำคัญที่หล่อเลี้ยงผู้คน ดังปรากฏในคำขวัญของจังหวัดที่ว่า “กว๊านพะเยาแหล่งชีวิต” ซึ่งแสดงคุณค่าต่อวิถีชีวิตของชาวพะเยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับอาชีพประมงพื้นบ้านที่อยู่คู่กว๊านพะเยามาช้านาน การทำประมงพื้นบ้านในกว๊านพะเยา มีประมาณ 500 ครัวเรือน จาก 17 ชุมชน รอบกว๊านพะเยา ในเขตพื้นที่ 5 ตำบล อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ที่ประกอบอาชีพนี้และมีความผูกพันกับกว๊านพะเยาอย่างยิ่ง (อรรถพงษ์ ศักดิ์สงวนมณูญ, 2551) การทำประมงพื้นบ้านในกว๊านพะเยานั้น มีลักษณะที่โดดเด่น คือ การทำประมงน้ำจืดที่ไม่ใช้เรือยนต์ มีวิธีการหาปลา โดยเทคนิควิธีการที่แตกต่างกันไป รวมทั้งมีการสั่งสมความรู้ด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำประมง เช่น ความสามารถในการดูทิศทางลมฟ้าอากาศที่เหมาะสมต่อการหาปลา ความรู้ด้านวงจรชีวิตของพันธุ์ปลาแต่ละชนิด การสังเกตสภาพระบบนิเวศที่มีความสัมพันธ์กับวิถีแห่งปลาทะเล ฯลฯ การสั่งสมความรู้ด้านประมงจนเป็นภูมิปัญญาในการหาปลาของคนทำประมงแต่ละคน ซึ่งสืบทอดกันมาแต่ช้านาน อย่างไรก็ตามชาวประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ยังขาดการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาที่ดีที่มีประสิทธิภาพ ในการจัดการหาแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาที่ผ่านมา เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ยังมีแนวทางการจัดการที่ไม่ชัดเจน อาจด้วยมีกฎหมายของหน่วยงานเป็นมาตรการในการควบคุม เช่น มาตรการทางกฎหมายที่ส่งเสริมสิทธิชุมชนในการจับสัตว์น้ำในกว๊านพะเยา ยังไม่มีการแก้ไขให้สอดคล้องกัน ทั้งพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.2490 และการกำหนดเครื่องมือที่

อนุญาตให้ทำการประมง พ.ศ.2492 ยังไม่มีบทบัญญัติที่ให้ชุมชนใช้สิทธิชัดเจน และขาดการมีส่วนร่วมของเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ อีกทั้งยังเป็นกฎหมายควบคุมและสั่งการปัญหาทางกฎหมายเกิดจากการบังคับใช้ประกาศ ได้แก่ การกำหนดเขตห้ามทำการประมง และการกำหนดเครื่องมือที่อนุญาตให้ใช้ได้ส่งผลกระทบต่อชาวประมงในชุมชนใกล้เคียงตอนุรักษ์ (วิฑูรย์ ตลุดคำ ปิยอร เปลี่ยนผดุง และสันธิวัฒน์ พิทักษ์พล, 2556) สถานการณ์ดังกล่าวนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างการพัฒนาแนวทางการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา และการอนุรักษ์ ระหว่างภาครัฐ และภาคประชาชน อย่างไรก็ตามในการหาแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา มีหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐ พยายามที่จะเสนอแนวคิดเพื่อพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้าน ดังจะเห็นว่าเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กว๊านพะเยา และผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่นรอบกว๊านพะเยา มีนโยบาย โครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาให้เป็นรูปธรรมและมีการดูแลอย่างต่อเนื่องจากเครือข่ายประมงพื้นบ้าน เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิถีชีวิตของชุมชนประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา หรือกำหนดทิศทางในการพัฒนากว๊านพะเยาร่วมกัน ให้มีทิศทางที่ชัดเจน ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมกับเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ดังนั้นการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา จึงมีความสำคัญที่จะเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีขั้นตอนและระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

ขั้นตอนการวิจัย

การศึกษา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative method) โดยวิธีการผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนในการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการหาแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 3 กลุ่ม คือ ตัวแทนเครือข่ายประมงพื้นบ้าน เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กว๊านพะเยา และผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คือ ตัวแทนเครือข่ายประมงพื้นบ้าน 5 ตำบล จำนวน 10 คน ได้แก่ เทศบาลเมืองพะเยา องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อน เทศบาลตำบลบ้านสา และเทศบาลตำบลบ้านต่อม

กลุ่มที่ 2 เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กว๊านพะเยา จำนวน 7 คน ได้แก่ สำนักงานจังหวัดพะเยา สำนักงานประมงจังหวัดพะเยา สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพะเยา สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพะเยา สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา โครงการชลประทานพะเยา และสำนักงานธนารักษ์พื้นที่พะเยา

กลุ่มที่ 3 ผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่นรอบกว๊านพะเยา จำนวน 5 คน ได้แก่ เทศบาลเมืองพะเยา องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อน เทศบาลตำบลบ้านสา และเทศบาลตำบลบ้านต่อม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ประเด็นข้อคำถามหลัก

- 1) ข้อมูลด้านการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา
- 2) ข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมของการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา
- 3) ข้อมูลด้านภูมิปัญญาพื้นบ้านของการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊าน

พะเยา

- 4) แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะด้านแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา

3.การทดสอบเครื่องมือ

การทดสอบความตรงของเนื้อหา (Content of validity) โดยก่อนที่จะนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และผ่านคณาจารย์ คณะกรรมการที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาและตรวจสอบข้อคำถามในการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมของเนื้อหา ความถูกต้องเหมาะสม ของโครงสร้างและภาษาที่ใช้เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล ด้วยวิธีการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง

(Indexes of Item Objective Congruence = IOC) ในการตรวจสอบแบบสัมภาษณ์จะเลือกใช้ข้อคำถามที่มีช่วงค่าคะแนนอยู่ที่ 0.50 ขึ้นไป (Rovinelli and Hambleton, 1997 อ้างอิงใน อำพร กันทา, 2559)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

- 1) นัดหมายเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับกว๊านพะเยา
- 2) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ เพื่อรับฟังนโยบายแต่ละหน่วยงานบริหารจัดการกว๊านพะเยา รวมถึงเพื่อรับฟังแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา
- 3) บันทึกการสัมภาษณ์ และนำเสียงที่บันทึกนั้นมาถอดเทป โดยพิมพ์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
- 4) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ โดยมีกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- (1) การจัดทำข้อมูล (Data processing) หรือการจัดระเบียบข้อมูล
- (2) การตรวจสอบข้อมูล
- (3) วิเคราะห์ข้อมูล
- (4) สรุปผลการศึกษา

5. การสังเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รวบรวมจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่มาจากตัวแทนเครือข่ายประมงพื้นบ้าน เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กว๊านพะเยา และผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่นรอบกว๊านพะเยา มาประมวล และสังเคราะห์ แล้วสรุปผลตามประเด็นการศึกษาในเชิงพรรณนา ได้แก่ 1) ข้อมูลด้านการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา 2) ข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมของการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา 3) ข้อมูลด้านภูมิปัญญาพื้นบ้านของการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา 4) แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยแสดงผลการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง เพื่อแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative method) ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง โดยกลุ่มเป้าหมายมี 3 กลุ่ม คือ เครือข่ายประมงพื้นบ้าน จำนวน 10 คน เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กว๊านพะเยา จำนวน 7 คน และผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 คน ซึ่งมีการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. ตัวแทนเครือข่ายประมงพื้นบ้าน

การให้สัมภาษณ์เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ถึงการกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เนื่องจากมีความสำคัญและน่าสนใจ ซึ่งจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง หากกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาได้ จะสามารถพัฒนาเครือข่าย โดยสามารถบูรณาการร่วมกัน ของวิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาครัฐ เพื่อการพัฒนากว๊านพะเยาอย่างยั่งยืน ซึ่งสมาชิกเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ได้แสดงความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา

2. เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กว๊านพะเยา

การให้สัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กว๊านพะเยาข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ถึงการมีแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กว๊านพะเยา ให้สัมภาษณ์ไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเห็นด้วยกับการมีแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เพื่อพัฒนากว๊านพะเยาจากโครงการหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในกว๊านพะเยาให้เป็นรูปธรรมและมีการดูแลอย่างต่อเนื่องจากเครือข่ายประมงพื้นบ้าน เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิถีชีวิตของชุมชนประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา และยังสามารถทำโครงการต่าง ๆ ร่วมกันกับภาครัฐได้อย่างสะดวกและมีจุดยืนของตนเองอีกด้วย และอยากให้มีการบูรณาการร่วมกันหลายภาคส่วน ซึ่งได้แก่ ภาครัฐ และภาคประชาชน ให้เข้ามามีอำนาจในการตัดสินใจ หรือกำหนดทิศทางในการพัฒนากว๊านพะเยาร่วมกัน ซึ่งกฎหมายถือเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการพัฒนาเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ซึ่งต้องเป็นไปตามข้อบัญญัติธรรมนูญตามพระราชบัญญัติการประมง พระราชบัญญัติการผังเมือง และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กว๊านพะเยา ยังเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้าน ให้มีทิศทางที่ชัดเจน จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมกับเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาต่อไป

3. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

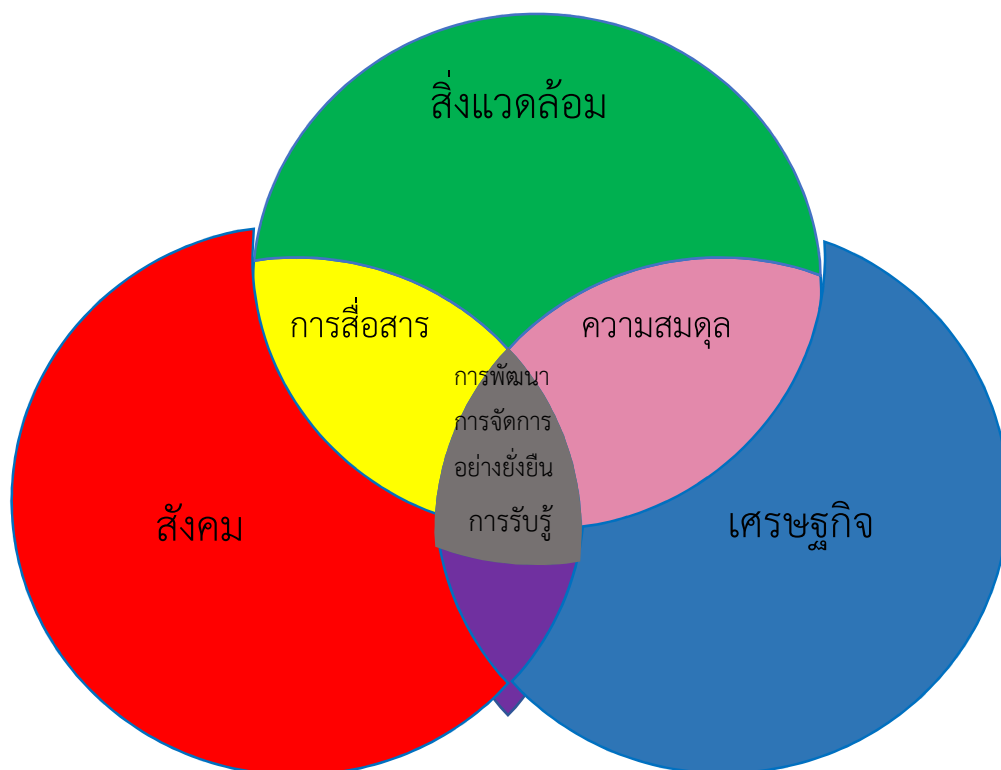
ผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่นรอบกว๊านพะเยา ให้สัมภาษณ์ไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเห็นด้วยกับการมีแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เพื่อพัฒนากว๊านพะเยาจากโครงการหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในกว๊านพะเยาให้เป็นรูปธรรมและมีการดูแลอย่างต่อเนื่องจากเครือข่ายประมงพื้นบ้าน ซึ่งจะสามารถพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่องและมีผู้ดูแล ใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า อาทิเช่นการสร้างท่าเรือของแต่ละชุมชน ทั้งหมด 17 ชุมชน ให้เป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลา อนุบาลพันธุ์ปลาก่อนที่จะปล่อยลงสู่กว๊านพะเยา รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยว และเป็นศูนย์การเรียนรู้สำหรับผู้มาเยือนกว๊านพะเยา และเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิถีชีวิตของชุมชนประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา และยังสามารถทำโครงการต่าง ๆ ร่วมกันกับภาครัฐได้อย่างสะดวกและมีจุดยืนของตนเองอีกด้วย และสามารถบูรณาการร่วมกันหลายภาคส่วน ซึ่งได้แก่ ภาครัฐ และภาคประชาชน กำหนดทิศทางในการพัฒนากว๊านพะเยาร่วมกัน หากแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านมีทิศทางที่ชัดเจน จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่ทุกภาคส่วนควรมีการส่งเสริมและพัฒนาาร่วมกันกับเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาต่อไปซึ่งแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ในรูปแบบของผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่นรอบกว๊านพะเยาที่แนะนำ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา หน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กว๊านพะเยา และผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น ถึงแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา สรุปได้ว่า การกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ถือว่าการกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยามีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เนื่องจากมีความสำคัญและน่าสนใจ ซึ่งจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง หากกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาได้ จะสามารถพัฒนาเครือข่าย โดยสามารถบูรณาการร่วมกัน ของวิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาครัฐ เพื่อพัฒนากว๊านพะเยาอย่าง

ยั่งยืน ซึ่งทั้ง 3 กลุ่มได้แสดงความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ถึงแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาไปในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ ควรตระหนัก เรื่องความสามัคคี ความสมดุล การพึ่งพาอาศัยกัน การมีวิสัยทัศน์ การมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การรับรู้มุมมองร่วมกัน การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การมีความสนใจร่วมกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน และการ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน ดังแสดงในภาพดังนี้

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาที่กล่าวมา ซึ่งได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม ได้แก่ เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา หน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กว๊านพะเยา และผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าด้วยแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ดังแสดงในภาพดังนี้

จากผู้วิจัย สามารถอธิบายแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ได้ดังนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาให้ยั่งยืนได้นั้น ต้องสร้างการรับรู้ที่ดีให้กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียให้เข้าใจและทั่วถึง ซึ่งอาจต้องปรับช่องทางการสื่อสารให้มีหลากหลายช่องทางในการติดต่อแต่ละหน่วยงาน หรือหน่วยงานติดต่อเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา และที่สำคัญความตระหนักถึงความสมดุลของการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ซึ่งการสร้างสมดุลในแต่ละด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ควรที่จะพัฒนาไปพร้อมกันในแต่ละด้าน ผู้วิจัยจึงขอเสนอการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ออกมาเป็นโครงการหรือกิจกรรม ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ

- 1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น พึ่งดอกป่านกว๊านพะเยา เป็นต้น
- 2) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น สวนผักเกษตรอินทรีย์ห้วยกว๊านพะเยา เป็นต้น
- 3) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น นั่งเรืออ่าววัดหลวงพ้อศิลา เป็นต้น
- 4) การกีฬาเพื่อการท่องเที่ยว เช่น
- 5) การจัดตลาดน้ำห้วยกว๊านพะเยา

2. ด้านสังคม

- 1) ส่งเสริมโรงเรียนกว๊านพะเยา เพื่อพัฒนาหลักสูตร ข้อมูล และกิจกรรม ในโรงเรียนกว๊านพะเยา
- 2) ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการประกอบอาชีพ
- 3) จัดตั้งคณะกรรมการแต่ละฝ่าย ระบุอำนาจหน้าที่ เพื่อดูแลแต่ละโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ

4) สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และประชาชน ให้เข้าใจเงื่อนไขการใช้ประโยชน์กวนพะเยาที่เห็นพ้องกันระหว่างผู้ให้และผู้รับ

5) จัดตั้งคณะติดตามการทำงานแต่ละโครงการ เพื่อให้เกิดแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน

3. ด้านสิ่งแวดล้อม

1) ส่งเสริมพื้นที่ต้นแบบในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ลด-ละ-เลิก วัตถุที่สร้างมลพิษ หันมาใช้วัสดุธรรมชาติ

2) ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำในพื้นที่ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เป็นต้น

3) ส่งเสริมการอนุบาลปลาในแต่ละชุมชนประมงพื้นบ้าน

4) ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากวัชพืชให้เกิดรายได้ เช่น การนำผักตบมาทำกระเป๋ารองเท้า เป็นต้น

5) ส่งเสริมการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่ลำน้ำ

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยาครั้งนี้ ผู้ศึกษาสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ เครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยา หน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กวนพะเยา และผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น ถึงแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยา สรุปได้ว่า การกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยา เครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยา ถือว่าการกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยามีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยา เนื่องจากมีความสำคัญและน่าสนใจ ซึ่งจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง หากกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยาได้ จะสามารถพัฒนาเครือข่าย โดยสามารถบูรณาการร่วมกัน ของเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาครัฐ เพื่อการพัฒนาพะเยาอย่างยั่งยืน ซึ่งทั้ง 3 กลุ่มได้แสดงความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยา ถึงแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยาไปในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ ควรตระหนักเรื่องความสามัคคี ความสมดุล การพึ่งพาอาศัยกัน การมีวิสัยทัศน์ การมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การรับรู้มุมมองร่วมกัน การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การมีความสนใจร่วมกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน ซึ่งแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยา ผู้วิจัยเห็นว่า การที่จะกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยา ได้นั้นต้องเริ่มจากการสร้างการรับรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาการจัดการกวนพะเยาร่วมกันของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการกวนพะเยาทุกกลุ่มทั้งหน่วยงานและชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชนเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยาแต่ละชุมชน ซึ่งผลการวิเคราะห์มีความสอดคล้องกับ วรรค์ชัย เจริญสุทธิทรัพย์ (2542) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการจัดการประมงโดยชุมชน กรณีศึกษาอ่าวปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยศึกษาเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ และ สังคม และการประกอบอาชีพประมงของชาวประมงทะเลพื้นบ้านในบริเวณอ่าวปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการจัดการประมง และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการประมง กล่าวคือ การรับรู้ข่าวสารด้านการประมงและการเป็นสมาชิกกลุ่มเครือข่ายเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการจัดการประมงในเครือข่ายชุมชน มีเป้าหมาย

เพื่อหาทางออกร่วมกันของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการกว๊านพะเยาทุกกลุ่ม ที่จะต้องเกิดจากการแก้ไข ปัญหาเชิงโครงสร้างที่เป็นระบบมากกว่าการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุและรายกรณี เพื่อส่งเสริมศักยภาพความ แข็งแรงด้านข้อบัญญัติธรรมณูกว๊านพะเยาแก่ภาคประชาชน กระบวนการที่สร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่าย ประมงกว๊านพะเยาแต่ละชุมชน นับเป็นสิ่งที่จำเป็นของชาวประมงในการอนุรักษ์ภูมิปัญญา และต่อยอดการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ให้มีความสมบูรณ์ และยั่งยืนสืบไป

จากการศึกษา เครือข่ายประมงพื้นบ้านที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้าน กว๊านพะเยา ผู้วิจัยเห็นว่า การที่จะกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาได้ นั้น ต้องเริ่มจากการสร้างการรับรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาการจัดการกว๊านพะเยาร่วมกันของกลุ่มผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียในการจัดการกว๊านพะเยาทุกกลุ่มทั้งหน่วยงานและชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชนเครือข่ายประมง พื้นบ้านกว๊านพะเยาแต่ละชุมชน ซึ่งผลการวิเคราะห์มีความสอดคล้องกับ ญรงค์ชัย เจริญรุจิทรัพย์ (2542) ได้ ศึกษาการมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการจัดการประมงโดยชุมชน กรณีศึกษาอ่าวปากพนัง จังหวัด นครศรีธรรมราช โดยศึกษาเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ และ สังคม และการประกอบอาชีพประมงของชาวประมง ทะเลพื้นบ้านในบริเวณอ่าวปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการจัดการประมง และ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ กับการมีส่วนร่วมในการจัดการประมง กล่าวคือ การรับรู้ข่าวสารด้านการประมงและการ เป็นสมาชิกกลุ่มเครือข่าย เป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการจัดการประมงใน เครือข่ายชุมชน มีเป้าหมายเพื่อหาทางออกร่วมกันของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการกว๊านพะเยาทุกกลุ่ม ที่จะต้องเกิดจากการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างที่เป็นระบบมากกว่าการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุและรายกรณี เพื่อ ส่งเสริมศักยภาพความแข็งแรงด้านข้อบัญญัติธรรมณูกว๊านพะเยาแก่ภาคประชาชน กระบวนการที่สร้างการมี ส่วนร่วมของเครือข่ายประมงกว๊านพะเยาแต่ละชุมชน นับเป็นสิ่งที่จำเป็นของชาวประมงในการอนุรักษ์ภูมิ ปัญญา และต่อยอดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ให้มีความสมบูรณ์ และยั่งยืนสืบไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา สำนักงานประมง จังหวัดพะเยา สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพะเยา โครงการชลประทานพะเยา สำนักงานจังหวัดพะเยา และสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพะเยา สามารถนำผลการศึกษาไปปรับใช้ กับการกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาได้อย่างชัดเจน
2. ชุมชนท้องถิ่นรอบกว๊านพะเยา ทั้ง 17 ชุมชน สามารถเข้ามามีส่วนร่วม และมีบทบาทในการพัฒนา กว๊านพะเยา รวมทั้งสามารถนำผลการศึกษาเป็นข้อมูลในการวางแผน และแนวทางการขับเคลื่อนเครือข่าย ประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาต่อไป
3. นักวิชาการหรือนักวิจัยสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นองค์ความรู้ในการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการ ขับเคลื่อนเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาในแต่ละแหล่งเครือข่ายประมงที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษานี้กำหนดขอบเขตเฉพาะแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊าน พะเยา ดังนั้น เพื่อให้ทิศทางการพัฒนาเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงควร ศึกษาความพึงพอใจการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาที่นำไปปฏิบัติด้วย

2. ควรมีการศึกษาถึงด้านทัศนคติของผู้นำ สมาชิกเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ทราบถึงความคิดเห็นของแต่ละคน
3. ควรมีการศึกษาผลกระทบต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อจะทำให้ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อกันในชุมชน และสภาพแวดล้อมของกว๊านพะเยา
4. ควรมีการศึกษาประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาของเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาในแต่ละพื้นที่รอบกว๊านพะเยา

เอกสารอ้างอิง

- กัลยกร รัฐชิตา. (2557). การประเมินมูลค่าด้านนันทนาการเพื่อการลงทุนพัฒนาการท่องเที่ยวเขื่อนภูมิพล วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- กรรณิกา พิมลศรี. (2549). โครงการศึกษาทัศนคติของผู้มาเยือนที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวบริเวณกว๊านพะเยา จังหวัดพะเยา. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- จุฬารณย์ จินดาประเสริฐ. (2549). ทัศนคติและความพร้อมของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวทางน้ำ. วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ฉลอง นนทพ่ายพ. (2548). การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวกว๊านพะเยา: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลรอบชายกว๊านพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต พัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา.
- ชวาลี เตือนดาว. (2551). การจัดการกว๊านพะเยาและพื้นที่โดยรอบ. การศึกษาอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณัฐพล พัฒนชู. (2554). ผลกระทบของนโยบายการพัฒนากว๊านพะเยาที่มีต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนริมกว๊านพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. การศึกษาอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ธนกฤต สังข์เฉย. (2550). การรับรู้ของนักท่องเที่ยวต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อมในแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิตา ชัชกุล. (2557). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ:บริษัทวิพริ้นท์ 1991.
- วิภาวี พลรัตน์. (2551). การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ: กรณีศึกษา ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อดีตราชธานีกรุงธนบุรี. ปริญญานิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิชญ์ สุกุลเจียมใจ. (2554). แนวทางการพัฒนากว๊านพะเยาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. การศึกษาอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สันฐิรา นามเหลา. (2558). การท่องเที่ยวกว๊านพะเยา. สัมภาษณ์เมื่อ 4 สิงหาคม 2558. สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา.
- อานนท์ ธุระ. (2553). แนวทางการบริหารจัดการกว๊านพะเยาในพื้นที่ของเทศบาลเมืองพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. การศึกษาอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

การจัดการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 ที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์
Educational Management in the Thailand 4.0 era
that affects Emotional Quotient.

ประสิทธิ์ สระทอง*

Prasit Srathong*

อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย*

Bachelor of Education Program in Teaching English, Mahamakut Buddhist University,
Sirindhornrajavidyalaya campus*

บทคัดย่อ

การศึกษาเป็นการแสวงหาสิ่งต่าง ๆ ที่จะตอบสนองความต้องการของมนุษย์ให้ได้สิ่งที่เรียกว่า “ความสุข” ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และทักษะวิชาชีพ เพราะชีวิตที่มีการศึกษา ย่อมเป็นชีวิตที่มีสมรรถภาพและประสิทธิภาพในการปรับตัวและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและทางสังคม จนถึงขนาดที่สามารถปรับสิ่งแวดล้อมให้เป็นประโยชน์แก่ตัวเองได้ โดยใช้กระบวนการรู้เท่าทันและปรับวิธีคิดให้สอดคล้องกับหลักความเป็นจริง เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข พร้อมทั้งเป็นการดึงเอาพลังที่ซ่อนอยู่ในตัวบุคคลออกมาพัฒนา และเป็นการปลูกฝังอุดมคติเพื่อกำจัดปัญหาและสร้างความสมบูรณ์ให้เกิดขึ้นแก่มนุษย์

คำสำคัญ : 1.การจัดการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0, 2.ความฉลาดทางอารมณ์

Abstract

Education is the pursuit of various things that will meet human needs to achieve what is called "happiness", both physically, mentally, intellectually and professionally. Because of an educated life, It is naturally a life that has the capacity and efficiency to adapt and relate to the natural and social environment. To the extent that the environment can be adjusted to benefit one's self by knowing the process and adjusting the thinking method to be in accordance with the truth in order to be able to live happily with other people in the society as well as to bring out the power hidden in the person to develop and it is the indoctrination of the ideals to eliminate problems and create perfection for humans.

Keywords: 1.Educational Management in the Thailand 4.0 2.Emotional Quotient

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) และวิสัยทัศน์ประเทศไทย อีก 20 ปีข้างหน้า กระทั่งถึง พ.ศ. 2570 มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของประชากรให้เข้มแข็งและประสบความสำเร็จด้านการปรับโครงสร้างหน่วยงานให้มีเอกภาพยิ่งขึ้น มีระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจน ด้าน

คุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานนับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่ต้องดำเนินการเร่งด่วน โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552: 1-5) และในยุค “ไทยแลนด์ 4.0” ยังเป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย หรือ โมเดลพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล ภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่เข้ามาบริหารประเทศบนวิสัยทัศน์ที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ที่มีภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ เพื่อปรับแก้ จัดระบบ ปรับทิศทาง และสร้างหนทางพัฒนาประเทศให้เจริญ สามารถรับมือกับโอกาสและภัยคุกคามแบบใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงในศตวรรษที่ 21 ได้ ดังนั้น “ประเทศไทย 4.0” จึงควรมีการเปลี่ยนวิธีการที่มีลักษณะสำคัญ คือเปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิมในปัจจุบัน ไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ ที่เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี (Smart Farming) โดยเกษตรกรต้องร่ำรวยขึ้น และเป็นเกษตรกรแบบเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur) เปลี่ยนจาก Traditional SMEs หรือ SMEs ที่มีอยู่และรัฐต้องให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ไปสู่การเป็น Smart Enterprises และ Startups บริษัทเกิดใหม่ที่มีศักยภาพสูง เปลี่ยนจาก Traditional Services ซึ่งมีการสร้างมูลค่าค่อนข้างต่ำไปสู่ High Value Services และเปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะสูง (บวร เทศารินทร์, 2560 : ออนไลน์) นอกจากนี้ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ยังมุ่งหวังให้การศึกษามุ่งเน้นในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) การน้อมนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม 3) การสนับสนุนและส่งเสริมแนวคิดการปฏิรูปประเทศ และ 4) การพัฒนาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ที่มุ่งเน้นความสำคัญในด้านความรู้และด้านคุณธรรม การจัดการกระบวนการเรียนรู้ต้องบูรณาการความรู้ด้านต่าง ๆ ผสมผสานสาระความรู้ให้ได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงงาม และคุณลักษณะพึงประสงค์แก่ผู้เรียน การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านความรู้และคุณธรรมจึงมีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นแนวทางในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลกได้อย่างแท้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 68) และในส่วนของการศึกษาสามารถประมวลความหมายได้ดังนี้

ความหมายของการศึกษา

คำว่า “การศึกษา” มีหลายศัพท์ที่สามารถบ่งถึงได้ดังนี้ (1) ลิกซ์ ในภาษาบาลี แปลว่า ยึดมั่นในความรู้ (2) เสขะ คือผู้ที่ยังต้องศึกษา ยังไม่สิ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิง (3) อเสขะ คือผู้ที่จบการศึกษา สิ้นทุกข์แล้ว หมายถึงพระอรหันต์ แต่ท่านยังต้องศึกษาพระปริยัติธรรม เพื่อสั่งสอนผู้อื่นอีกต่อไป และ (4) สิปปะ คือ สิ่งที่ต้องศึกษา (หลวงเทพดรุณานุศิษฐ์, 2540 : 405) ส่วนในภาษาสันสกฤต ใช้คำว่า ศึกษา แปลว่า สามารถ จึงมีความหมายโดยรวมว่า (1) การเล่าเรียน, การแสวงหาความรู้ (2) ความปรารถนาที่จะเป็นผู้สามารถกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ (3) การสอน, การฝึก (4) การสอนการออกเสียง ถ้อยคำ และกฎของการออกเสียง (Euphony) และ (5) มารยาท (Modesty) ความถ่อมตน (Humbility) (V.S. Apte, 1965 : 553) นอกจากนั้นแล้ว คำว่า “การศึกษา” เป็นศัพท์บัญญัติแทน “Education” ในภาษาอังกฤษ มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คือ (1) Educere (ex + ducere) หมายถึง ดึงออก (to draw out) มีนัยไปถึง การดึงเอาพลังที่ซ่อนอยู่ในตัวบุคคลออกมาพัฒนา และ

(2) Educare (ex + ducare) หมายถึง หล่อหลอม (to nourish or nurture) มีนัยไปถึง การนำเข้าในแง่ของ กระบวนการทางการศึกษา จำเป็นต้องมีความหมายทั้ง 2 นัย คือการดึงออก ซึ่งเป็นเรื่องกิจกรรม (activity) และการฝึก (exercising) และการนำเข้า ซึ่งเป็นเรื่องกระบวนการบรรจุ (infilling process) การปลูกฝังความคิด (incultation) และการสร้างอุดมคติ (forming ideals) เมื่อมีทั้ง 2 นัยดังกล่าว กระบวนการทางการศึกษาจึงจะ สมบูรณ์ได้ (J.M. Price, 1940 : 13)

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกการอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอด ชีวิต เช่น รู้จักรับผิดชอบ หัดทำอะไร ๆ เป็น เช่น ประปรุงเครื่องเรือนเป็น จัดว่าศึกษาทั้งนั้น เป็นแต่มียังมีหย่อนอยู่ ในนั้น การศึกษาควรจัดให้สมแก่ความต้องการของบ้านเมือง แม้ความรู้จะสูง หรือแม้เป็นประโยชน์ในประเทศ อื่น แต่ที่นี้ยังไม่ต้องการเลยหรือยังไม่แลเห็นว่าจะต้องการเมื่อไร ก็ยังไม่จำเป็นจะจัด ถ้าบ้านเมืองต้องการคนมีความรู้ อย่างไร ก็จำนวนชายจัดขึ้นเช่นนั้น (ราชกิจจานุเบกษา, 2542 : 2; และ มานพ นักการเรียน, 2546 : 20-21)

สำหรับการศึกษาในพระพุทธศาสนา นี้ หมายถึง training เป็นอย่างน้อย คือ การกระทำลงไปจริง ๆ ไม่ใช่เพียงแค่ศึกษาเล่าเรียน แยกออกได้เป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่จะต้องละ หมายถึงการข่มขี้เกิเลส หรือข่มขี่ ความรู้สึกของสัญชาตญาณอย่างสัตว์ ส่วนที่เป็นความรู้สึกฝ่ายต่ำ ต้องข่มขี่ แล้วก็พัฒนามันในส่วนที่เป็นความดี ความงาม ความถูกต้อง เมื่อรวมกันเข้า คือการกระทำเพื่อปราบปรามส่วนที่ควรปราบปราม พอกพูนส่วนที่ควร พอกพูน พร้อมกันไปด้วยการกระทำจริง ๆ (พุทธทาสภิกขุ, 2527: 42-43) ในส่วนของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2556 : 25-26) กล่าวว่าการศึกษาควรแยกออกดังนี้ (1) มองในแง่สภาพที่เผชิญ: การศึกษา คือ การแก้ปัญหาของมนุษย์หรือพูดให้ชัดว่า การทำให้ชีวิตแก้ปัญหาได้ ถ้าไม่มีปัญหา การศึกษาก็ไม่มี (ทุกข์-ทุกข์นิ โรธ) (2) มองในแง่สภาพที่ประสบผล: การศึกษาคือการทำให้ชีวิต หลุดพ้นจากปัญหา ปราศจากสิ่งบีบคั้นขัดข้อง และเข้าถึงสิ่งที่ดีงาม สิ่งทีประเสริฐหรือดีที่สุดที่ชีวิตพึงได้ มีอิสรภาพสมบูรณ์ และ (3) มองในแง่ความสัมพันธ์ ของชีวิตกับปัจจัยแวดล้อม: การศึกษาคือการทำให้มนุษย์พ้นจากการต้องพึ่ง ต้องขึ้นต่อปัจจัยภายนอก มีความ สมบูรณ์ในตัวเองมากยิ่งขึ้นโดยลำดับ นอกจากนี้ มานพ นักการเรียน และคณะ (2562: 219) กล่าวว่า การศึกษาเป็นกระบวนการหรือเครื่องมือพัฒนาบุคคลทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและทักษะวิชาชีพ เพื่อให้ ดำรงอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างปกติสุข ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือเพื่อพัฒนาปัจเจกชนเท่านั้น แต่รวมไปถึงพัฒนา สังคมโลกที่อยู่อาศัยอีกด้วย กระบวนการการศึกษามีใช้กระบวนการของธรรมชาติ แต่เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ได้คิดค้นขึ้นมาและดำเนินการ

สามารถสรุปได้ว่า การศึกษาเป็นกระบวนการฝึกอบรม เพื่อแก้ปัญหาของมนุษย์ให้หลุดพ้นจากปัญหา ปราศจากสิ่งบีบคั้น ขัดข้อง และเข้าถึงสิ่งที่ดีงาม สิ่งทีประเสริฐหรือดีที่สุดที่ชีวิตพึงได้ ทำให้มนุษย์พ้นจากการ ต้องพึ่งพาต่อปัจจัยภายนอก มีความสมบูรณ์ในตัวเองมากยิ่งขึ้นโดยลำดับ โดยมนุษย์ทุกคนต้องผ่านกระบวนการ ศึกษาที่เรียกว่าการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

การจัดการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการเป็นองค์กรหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการสร้างคน พัฒนาคน และคุณภาพของคน ให้เป็นที่ยอมรับของชาวโลก ด้วยนวัตกรรมการบริหารจัดการ โดยเฉพาะการบริหารองค์กรการศึกษาในบริบท

สังคมโลกในรูปแบบของโลกไร้พรมแดน (borderless world) โลกาภิวัตน์ (globalization) ความเป็นสากล (internationalization) ยุคข้อมูลข่าวสาร (information technology) อีกทั้งในขณะนี้ ประเทศไทยอยู่ในระยะเปลี่ยนผ่านวิกฤตทางเศรษฐกิจและการเมืองควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของโลกในศตวรรษที่ 21 รัฐบาลจึงได้มีการเตรียมคนไทย 4.0 ให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ใน ศตวรรษที่ 21” ควบคู่ไปกับการพัฒนา “คนไทย 4.0 สู่อีกโลกหนึ่ง” คือ คนไทยที่มีปัญญาที่เฉียบแหลม (head) มีทักษะที่เห็นผล (hand) มีสุขภาพที่แข็งแรง (health) และมีจิตใจที่งดงาม (heart) การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นเงื่อนไขที่จำเป็นในการเตรียมคนไทย 4.0 สู่อีกโลก ตามนโยบายของรัฐบาล คือ THAILAND 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2559: 19) การเตรียมคนไทย 4.0 มีแนวทางในการพัฒนา คือ พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ระบบบริการจัดการการเรียนรู้รองรับการพัฒนาไปสู่คนไทย 4.0 ปรับกระบวนการทัศน์และทักษะครูไทย ภายใต้ครูไทย 4.0 พัฒนาระบบการเรียนการสอนรองรับการพัฒนาไปสู่คนไทย 4.0 และวางระบบนิเวศในการสนับสนุนการเรียนรู้ของคนไทยภายใต้ยุคการศึกษาไทยแบบ 4.0 (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2559: 124-125) และบรร เทสารินทร์ (2559: อินเทอร์เน็ต) ได้กล่าวว่า การขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพคนสู่ความสำเร็จที่สำคัญที่สุดคือ “สถานศึกษา” การขับเคลื่อนการพัฒนาหรือยกระดับคุณภาพการศึกษาที่แท้จริงนั้นเรื่องสำคัญที่สุดในสถานศึกษา คือ “ผู้บริหาร” เพราะผู้บริหารเป็นผู้แปลงนโยบายสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษา

ใน วารสารการศึกษาไทย ปีที่ 11 ฉบับที่ 116 พ.ศ. 2557 หน้า 5 ได้มีคณะวิจัยพบว่าแนวทางการหนุนเสริมหรือการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ ส่วนใหญ่เน้นการพัฒนาที่ตัวครูซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นการปรับกระบวนการทัศน์ครู เพื่อการจัดรูปแบบการเรียนรู้แบบใหม่เน้นการปฏิบัติจริง การพัฒนาด้านเทคนิคและทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้แบบใหม่และให้โอกาสครูได้สร้างนวัตกรรมด้วยตนเอง และมีการเสริมโดยพัฒนาตรงที่ตัวนักเรียน เช่น การจัดกิจกรรมค่าย การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน การทดลองปฏิบัติการด้านวิทยาศาสตร์ การจัดทำโครงงาน ฯลฯ โดยให้ครูเข้าร่วมในขั้นตอนและกระบวนการต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติควบคู่ไปด้วยกัน และในด้านการสร้างและพัฒนารูปแบบเครือข่าย ต้องมีภาคีหลายภาคส่วนเข้าร่วมในพื้นที่ทั้งระดับบุคคล เช่น ครู เครือข่ายครู ข้าราชการ ผู้บริหารหรือบุคลากรภาคธุรกิจ เอกชน ราษฎรชาวบ้าน และองค์กร ทั้งจากภาคการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจ เอกชน ชุมชน และองค์กรที่ไม่แสวงหารายได้อื่น ๆ เช่น วัด มูลนิธิ หน่วยราชการในจังหวัด สถานประกอบการ สมาคมทางวิชาชีพหรือทางธุรกิจ ฯลฯ บทบาทของแต่ละภาคีเครือข่ายมีระดับและความเข้มข้นแตกต่างกันขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานของแต่ละโครงการ รวมทั้งความพร้อมของแต่ละภาคี โดยต้องมีลักษณะทุนประกอบด้วย เช่น องค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ บุคลากร แหล่งเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่งบประมาณสนับสนุนกิจกรรม หลายโครงการมีการเรียนรู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในพื้นที่อย่างหลากหลาย ทั้งแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ทางศาสนา วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ แหล่งเรียนรู้ทางการค้าและอุตสาหกรรม และแหล่งเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รูปแบบเครือข่ายต่าง ๆ สามารถสรุปได้เป็น 3 รูปแบบหลัก คือ รูปแบบที่ 1 มีมหาวิทยาลัยเป็นแกนหลัก และมีภาคีเครือข่ายหลายภาคส่วนเข้าร่วม แต่ระดับและบทบาทการมีส่วนร่วมแตกต่างกันออกไป รูปแบบที่ 2 เป็นรูปแบบที่เน้นเครือข่ายครูเป็นหลัก มีภาคีอื่นเข้าร่วมน้อย และรูปแบบที่ 3 เป็นรูปแบบที่พัฒนาครูและนักเรียนโดยใช้เว็บไซต์เป็นฐาน เพื่อสร้างสื่อการเรียนรู้และเชื่อมการเรียนรู้ระหว่างครูและนักเรียน มีภาคีอื่นเข้าร่วมน้อยกว่าเช่นเดียวกับเครือข่ายรูปแบบที่สอง เพื่อนำคนไทยไปสู่การเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์

ยุคโลกาภิวัตน์

ในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นยุคแห่งความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้มนุษย์ค้นพบองค์ความรู้และสร้างสรรค์นวัตกรรมจำนวนมาก การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม การเมือง การปกครอง และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่แตกต่างทางวัฒนธรรม ส่งผลให้ทักษะที่จำเป็นสำหรับการมีชีวิตที่ดีในศตวรรษที่ 21 เปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง ทักษะในศตวรรษที่ 21 (21st century skills) จึงเป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่จำเป็นในการพัฒนานักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) เพราะการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้ มีผลกระทบทำให้วิถีชีวิตของคนเราเปลี่ยนไป ทั้งนี้ เนื่องจากมีความเจริญทางด้านวัตถุมากขึ้น จนส่งผลให้เกิดกระแสการกลมกลืนวัฒนธรรมของชุมชนที่กำลังจะสูญหายไปและก่อให้เกิดกระแสวัฒนธรรมสากล (International Culture) เข้ามาแทนที่ สิ่งเหล่านี้ทำให้การบริหารและการจัดการการศึกษาในศตวรรษที่ผ่านมาของไทย ประสบปัญหาและอุปสรรคนานับประการ จนทำให้การจัดการศึกษาของไทยไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควรและไม่สามารถแข่งขันกับองค์กรอื่นได้ การเปลี่ยนแปลงสังคมจากวิถีชีวิตแบบเก่าสู่วิถีสังคมแบบใหม่ ในยุคที่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ สามารถสืบค้นและเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้นนี้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการจัดการศึกษาของไทยให้ก้าวทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง (ดาร์เรตัน จันทรกาย, 2557 : ออนไลน์)

ความเจริญก้าวหน้าที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อันสืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน กระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ครุจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 20 และ 19 โดยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กในศตวรรษที่ 21 นี้ มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดทักษะการเรียนรู้ (ศิริวรรณ ฉัตรมณีรุ่งเจริญ และคณะ, 2558 : 3) เพื่อนำไปสู่ความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์

คำว่า “ความฉลาดทางอารมณ์” ตามความเห็นของ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ว่าเป็นความฉลาดในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ และมีความสุข ซึ่งต้องมียอดประกอบ 3 ด้านด้วยกัน คือ ดี เก่ง และ มีสุข โดยได้อธิบายแนวคิดด้านดี เก่ง และสุขไว้ดังนี้

“ดี” หมายถึงความฉลาดในทางควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รักษาสัมพันธภาพกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งเกิดจากความเข้าใจ ตระหนักรู้ สำนึกในคุณธรรม ความรู้สึกลึกซึ้ง

“เก่ง” หมายถึง ความฉลาดในการรู้จักตนเอง คิดริเริ่มสร้างสรรค์มีแรงจูงใจในตนเอง มุ่งมั่น ทำให้สำเร็จ ตัดสินใจแก้ไขปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้ตนเป็นที่ยอมรับและได้รับการเคารพยกย่องจากสังคม และ ผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง และ

“มีสุข” หมายถึง ความพึงพอใจทางความรู้สึกนึกคิด สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข เชื่อมั่นและเห็นคุณค่าตนเอง มองโลกในแง่ดี มีความสงบสุขทางใจ

ในคำอธิบายของความฉลาดทางอารมณ์นั้น ยังมีคำว่า **“Emotional Quotient หรือ เซอาร์มณ”** (Emotional Intelligence) หมายถึง ความสามารถในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น เพื่อการสร้างความมุ่งมั่นในตนเองบริหารจัดการอารมณ์ต่าง ๆ ได้ (Goleman, 1998) ในหลายปี ที่ผ่านมานี้ E.Q. ได้เปลี่ยนแปลงความเชื่อต่อสูตรแห่งความสำเร็จในเรื่องของการเก่งคน เก่งคิด และเก่งดำเนินชีวิต (Cooper, and Sawaf, 1997) คนที่คิดแก้ปัญหาเฉพาะทางได้ดี หรือ มี I.Q. (Intelligent Quotient) สูง หรือความเฉลียวฉลาดทางสติปัญญาสูง อาจจะไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจหรืองานทางด้านบริหาร ตัวอย่างเช่น วิลเลียม ชอกลีย์ (William Shockley) นักฟิสิกส์รางวัลโนเบล ประจำปี พ.ศ. 2499 ของประเทศสหรัฐอเมริกา จากการประดิษฐ์ทรานซิสเตอร์ซึ่งเป็นชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์สำคัญได้เป็นคนแรกของโลก ชอกลีย์ ได้ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิวัติโลกอิเล็กทรอนิกส์ และได้ชื่อว่า เป็น “บิดาแห่งทรานซิสเตอร์” แต่เมื่อเขามาเปิดโรงงานผลิต ทรานซิสเตอร์ ณ ซิลิคอน แวลลีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ก็ไม่เป็นที่ยอมรับในเชิงการบริหารและการมีวิสัยทัศน์ทางด้านธุรกิจจากผู้ร่วมงาน นอกจากนี้ E.Q. ยังมีบทบาทสำคัญในการใช้ชีวิต ไม่ว่าจะเป็นชีวิตการทำงาน ชีวิตครอบครัวและสังคม เรื่องที่น่าสนใจ คือ E.Q. สามารถเพิ่มพูนได้ การเสริมสร้าง E.Q. ด้วยวิธีการฝึกใช้ E.Q. แต่หากมองเข้าไปถึงการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ ที่บรรพบุรุษของไทยเราได้ฝากเป็นคติเตือนใจไว้เป็นสุภาษิต เช่น “จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว” อันเป็นข้อคิดที่ให้คนรู้จักควบคุมอารมณ์ ตลอดจนการเลือกตัดสินใจกระทำในสิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยกายเป็นต้น

ความสำคัญในองค์ประกอบของ E.Q.

องค์ประกอบพื้นฐาน 5 ประการของ อีคิว ได้แก่ 1) ความตระหนักรู้ตนเอง 2) การจัดการกับอารมณ์ 3) การจูงใจตนเอง 4) การเห็นอกเห็นใจ และ 5) ทักษะทางสังคม องค์ประกอบทั้ง 5 ประการนี้ มีความสำคัญต่อผู้น้องครออย่างไร

1) ความตระหนักรู้ตนเอง เป็นการตระหนักถึงสิ่งที่ตนเองกำลังรู้สึก เป็นจิตสำนึกทางอารมณ์ภายในตนเอง ผู้นำสามารถสัมผัสอารมณ์ของตนเอง เพื่อที่จะมีปฏิสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพและซาบซึ้งในอารมณ์ของผู้อื่นได้ ผู้นำที่มีความตระหนักรู้ตนเองในระดับสูง ย่อมเรียนรู้ที่จะใส่ใจความรู้สึกของตนและตระหนักได้ว่า ความรู้สึกเหล่านี้สามารถให้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการตัดสินใจที่ยากลำบากได้ เนื่องจากด้วยบางที ผู้นำไม่อาจหาคำตอบของปัญหาต่าง ๆ จากแหล่งภายนอกได้ก็จำเป็นต้องใส่ใจความรู้สึกของตนเอง

2) การจัดการกับอารมณ์ เป็นผู้นำสามารถที่จะถ่วงดุลอารมณ์ของตนเองได้ แม้กระทั่ง ความวิตกกังวล ความตื่นเต้น ความกลัว หรือความโกรธ และไม่แสดงออกถึงอารมณ์เหล่านั้นได้ดีขึ้น การจัดการกับอารมณ์มิได้หมายความว่า การระงับหรือปฏิเสธ แต่เป็นการเข้าใจและใช้การเข้าใจนั้น เพื่อจะจัดการกับสถานการณ์ได้อย่างดี ผู้นำควรตระหนักถึงอารมณ์ความรู้สึกแต่แรก แล้วคิดว่ามันเป็นอะไร มีผลต่อตนเองอย่างไร แล้วจึงคอยเลือกที่จะกระทำอย่างไรต่อไป

3) การจูงใจตนเอง เป็นความสามารถที่จะหวังและมองโลกในแง่ดี ทั้ง ๆ ที่มีอุปสรรค ปราศัยหรือผิดพลาด ความสามารถข้อนี้ มีความสำคัญต่อการดำเนินเป้าหมายในระยะยาวของชีวิต หรืองานธุรกิจ ครั้งหนึ่งบริษัทประกันชีวิตแห่งหนึ่งได้รับคำแนะนำจาก ศาสตราจารย์ทางจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยเพนซิลเวเนีย ให้

ว่าจ้าง กลุ่มผู้สมัครงานที่ทดสอบแล้วว่า มีค่าการมองโลกในแง่ดีอยู่ในระดับสูง แต่ผลการทดสอบความถนัดทางการขายปกตินั้นไม่ผ่าน เปรียบเทียบกับนักขายอีกกลุ่มหนึ่งที่มีผลการทดสอบตรงกันข้าม พบว่า ในกลุ่มแรกสามารถทำสถิติการขาย ในปีแรกได้มากกว่าร้อยละ 21 และในปีที่สองทำได้มากกว่าร้อยละ 57

4) ความเห็นอกเห็นใจ เป็นความสามารถที่เอาใจเขามาใส่ใจเรา ตระหนักรู้ถึงสิ่งที่คนอื่นกำลังรู้สึก โดยไม่จำเป็นต้องมาบอกให้ทราบ ซึ่งคนส่วนมากไม่เคยบอกเราให้ทราบถึงสิ่งที่เขารู้สึกในคำพูด นอกจากนั้นน้ำเสียง ภาษาท่าทาง และการแสดงออกทางสีหน้า ปัจจัยส่วนนี้ถูกสร้างขึ้นมาจากความตระหนักรู้ตนเองที่กำลังทำให้เหมาะกับอารมณ์ของตนเอง ซึ่งทำให้ง่ายต่อการที่จะอ่านและเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้

5) ทักษะทางสังคม เป็นความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ในทางบวก ตอบสนองต่ออารมณ์ของผู้อื่นและมีอิทธิพลต่อผู้อื่น ผู้นำสามารถใช้ทักษะทางสังคมนี้เพื่อที่จะเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคล การจัดการความขัดแย้งและการประสานความสามัคคีระหว่างบุคคล โดยมีเป้าประสงค์ที่จะสร้างความสัมพันธ์นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นในองค์กรสมัยใหม่ที่ใช้แนวทางในการทำงานเป็นทีมและมีความสำคัญต่อผู้นำที่มีประสิทธิภาพในทุก ๆ องค์กร สอดคล้องกับนักการปกครองระดับประเทศที่กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับผู้ใต้บังคับบัญชา โดยตรงควรต้องกระทำอย่างยิ่ง และโดยเฉพาะการทำงานที่องอาศัยความร่วมมือจากข้าราชการหรือพนักงานทุกฝ่าย ข้าราชการฝ่ายปกครองหรือผู้บริหารก็จะต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันไว้ด้วย ทั้งที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชาโดยตรงและหน่วยข้างเคียง นักการปกครองที่ประสบความสำเร็จสูงเพราะได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายด้วยดีมาโดยตลอด การใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ที่ดีจะช่วยให้การประสานงานให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ซึ่งโดยแท้ที่จริงแล้วมนุษยสัมพันธ์มีการประสานงานกันอยู่ตามธรรมชาติอันเกิดจากความร่วมใจ เติบโตในการทำงานที่ต้องร่วมกันคิดร่วมกันทำและร่วมรับผิดชอบ

ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นการทำงานสัมพันธ์กันระหว่างองค์ประกอบด้านอารมณ์ กับ องค์ประกอบด้านปัญญาโดยมีความเพียรและมีสติ เป็นองค์ประกอบด้านอารมณ์ (E.Q.) มีสติปัญญา เป็นองค์ประกอบด้านปัญญา (I.Q.) โดยที่องค์ประกอบทั้ง 3 นี้ จะทำงานสัมพันธ์กัน ความมีสติ (E.Q.) คือระลึกได้อยู่เสมอ คุณจิตไว้กับอารมณ์ คุณจิตไว้กับสิ่งที่กำลังทำตามได้ทันทุกขณะ ความมีสติปัญญา (I.Q.) รู้เข้าใจตระหนักชัดในสิ่งที่สติกำหนดไว้ ตระหนักรู้เข้าใจตามความเป็นจริงในสิ่งที่กระทำประกอบกับมีความเพียร (E.Q.) เป็นแรงเร่งให้จิตเดินรุดหน้าหนุนให้กุศลธรรมทั้งหลายเกิดขึ้น และไม่เปิดช่องให้อกุศลธรรมเกิดขึ้น การพิจารณาเช่นนี้ย่อมรู้ชัดในอารมณ์ในการกระทำทุกอย่างของตนว่ากำลังจะกระทำอะไร เพื่ออะไร เกิดผลดีผลเสียอย่างไร ซึ่งสอดคล้องสัมพันธ์กับแนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ที่ว่า ประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นการรู้จักภาวะอารมณ์ของตน (2) ขั้นการควบคุมอารมณ์ และ (3) ขั้นการใช้ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ การปฏิบัติดังกล่าวทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับการปฏิบัติสมาธิว่า การปฏิบัติสมาธิมีผลให้เกิดความฉลาดทางอารมณ์ที่แสดงออกในมิติต่าง ๆ ของชีวิต คือความฉลาดทางอารมณ์ที่แสดงออกทางกาย เช่น แสดงถึงความมีกายที่พัฒนาแล้ว เช่น มีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตทำให้สามารถทำกิจการงานต่าง ๆ ได้ผลดี ความฉลาดทางอารมณ์ที่แสดงออกทางพฤติกรรม เช่น การเกี่ยวข้องกับสังคมเป็นผู้มีส่วนร่วมร่วมสร้างสรรค์พัฒนาสังคม รู้รักษา และรู้จักสร้างระเบียบวินัยในการอยู่ร่วมกันในสังคม มีความสัมพันธ์ที่ดีงามกับสังคม มีความประพฤติดีงาม มีความสุจริตทางกาย วาจา และการประกอบอาชีพ ไม่เบียดเบียน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นต้น ความฉลาดทางอารมณ์ที่แสดงออกทางอารมณ์ (จิต) หมายถึงการแสดงออกถึงความมีคุณภาพจิต สมรรถภาพจิต และสุขภาพจิตที่ดี ดังนี้ (1) การมีคุณภาพจิต เช่น มีคุณธรรม มีเมตตา กรุณา มีขันติ หิริ โอตตัปปะ (2) การมีสมรรถภาพจิตที่ดี คือ มีจิตที่เหมาะสมแก่การใช้งานได้ดี

เป็นจิตที่มีความเพียร มีสติ มีสมาธิ เข้มแข็ง มั่นคง คล่องตัว และ (3) การมีสุขภาพจิตที่ดี คือ มีความสุข มีความปลอดภัยปลอดโปร่งเบิกบานสดชื่นผ่องใส ในสังคมยังมีบุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์ที่แสดงออกทางอารมณ์มากเท่าไร ก็จะเป็นสังคมที่มีแต่ความสุข ย่อมไม่เกิดปัญหาทั้งส่วนตนและแก่ผู้อื่นในสังคม

สามารถสรุปได้ว่า “**ความฉลาดทางอารมณ์**” เป็นความสามารถในการรับรู้ เข้าใจ และควบคุมอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้ สามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ (1) การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) เป็นความสามารถในการเข้าใจ และรับรู้อารมณ์ของตนเอง โดยมีวิธีฝึกฝนคือ การฝึกสติอย่างสม่ำเสมอช่วยให้เรามีความไวต่อการรับรู้อารมณ์ของตนเองได้ (2) การควบคุมตัวเอง (Self-Regulation) เป็นความสามารถในการควบคุมและจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้ มีวิธีฝึกฝนคือ หมั่นทบทวนถึงการแสดงออกที่ดี และสิ่งที่ยังทำได้ไม่ดี ในแต่ละวัน และให้กำลังใจตนเองในการพัฒนาการควบคุมตนเองและแสดงออกให้ดียิ่งขึ้น (3) ทักษะในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Social Skills) คือการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นก็เป็นสิ่งสำคัญ ทำให้บรรยากาศในการทำงานดีและผู้อื่นอยากที่จะทำงานด้วย ทักษะในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เช่น การเป็นผู้ฟังที่ดี การสื่อสารด้วยวัจนะภาษา (คำพูด) การสื่อสารด้วยอวัจนะภาษา (ภาษากายและน้ำเสียง) การให้เกียรติผู้อื่น เป็นต้น มีวิธีฝึกฝนคือ เป็นผู้ฟังที่ดี ไม่พูดแทรก ให้เกียรติผู้อื่น ชื่นชมในสิ่งที่ดี ให้กำลังใจผู้อื่น (4) การเข้าใจผู้อื่น (Empathy) เป็นความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และแสดงความใส่ใจเป็นพิเศษหากเขารู้สึกไม่ดี กังวล เศร้า เป็นต้น หากเราใส่ใจในการฟัง ฟังมากกว่าแค่คำพูด สังเกตน้ำเสียง และภาษากาย จะช่วยให้เราเข้าใจผู้อื่นได้ดีขึ้น สิ่งสำคัญ คือ ใส่ใจคนที่คุยด้วยจริง ๆ ไม่ได้ทำอย่างอื่นไปด้วย มีวิธีฝึกฝนคือ สังเกตสีหน้า แววตา ท่าทางของผู้อื่น ฝึกอ่านอารมณ์ความรู้สึก และ (5) การจูงใจ (Motivation) เป็นคนที่มีแรงจูงใจจากภายใน (Intrinsic motivation) เต็มไปด้วยพลังที่ขับเคลื่อนจากภายใน มากกว่าแรงจูงใจจากภายนอก (External motivation) เช่น เงิน ชื่อเสียง การได้รับการยอมรับ เป็นต้น มีการตั้งเป้าหมายและลงมือทำงานบรรลุเป้าหมาย ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค/ความยากลำบาก มีวิธีฝึกฝนคือ หมั่นตั้งเป้าหมายในแต่ละวัน จดจ่อ และลงมือทำงานบรรลุเป้าหมาย หมั่นให้กำลังใจตัวเอง โดยการทบทวนความสำเร็จ ความภาคภูมิใจต่าง ๆ ในชีวิต แล้วให้กำลังใจว่า ฉันทำได้ ๆ ในทุก ๆ วัน

บทสรุป

การศึกษาเป็นการมุ่งเน้นเพื่อการพัฒนาคุณภาพของประชากรให้เข้มแข็งและประสบความสำเร็จ โดยมุ่งหวังว่า 1) ต้องน้อมนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม 3) การสนับสนุนและส่งเสริมแนวคิดการปฏิรูปประเทศ และ 4) การพัฒนาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การจัดการกระบวนการเรียนรู้ต้องบูรณาการความรู้ด้านต่าง ๆ ผสมผสานสาระความรู้ให้ได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงงาม และคุณลักษณะพึงประสงค์แก่ผู้เรียน การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านความรู้และคุณธรรมจึงมีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นแนวทางในการพัฒนามนุษย์เข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลกได้อย่างแท้จริง เพราะฉะนั้น การศึกษาจึงเป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและทักษะวิชาชีพ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข โดยนำไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ คือมีความสามารถในการรับรู้ เข้าใจ และควบคุมอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้ สามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ (1)

การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) (2) การควบคุมตัวเอง (Self-Regulation) (3) ทักษะในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Social Skills) (4) การเข้าใจผู้อื่น (Empathy) และ (5) การจูงใจ (Motivation)

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2543). **คู่มือความฉลาดทางอารมณ์**. กรุงเทพฯ : ศูนย์สารนิเทศและประชาสัมพันธ์.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2544). **รายงานวิจัยการพัฒนาแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับประชาชนไทยกรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพมหานคร : วงศ์กมลโปรดักชั่น.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2546). **คู่มือความฉลาดทางอารมณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 6. นนทบุรี : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2546). **อีคิว : ความฉลาดทางอารมณ์ (ฉบับปรับปรุง)**. พิมพ์ครั้งที่ 6. นนทบุรี : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และกลุ่มสาระภูมิศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุงพ.ศ. 2560)**. กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา. (2559). **พิมพ์เขียว Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน**. กรุงเทพฯ.
- ดาร์ราร์ตัน จันทรกาย. (2557). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย**. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- บวร เทศารินทร์. (2559). **ผู้บริหารโรงเรียน 4.0 พลังขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา**. สืบค้นเมื่อ 24 พฤษภาคม 2560 จาก drborworn.com/articledetail.asp?id=20137
- บวร เทศารินทร์. (2560). **ประเทศไทย 4.0 โมเดลเศรษฐกิจใหม่**. สืบค้นเมื่อ มกราคม 18, 2560 จาก <http://www.drborworn.com/articledetail.asp?id=16223>.
- พุทธทาสภิกขุ. (2527). **การศึกษาคืออะไร**. กรุงเทพมหานคร : สมชายการพิมพ์.
- มานพ นักการเรือน และคณะ. (2562). **สถาบันการศึกษาตามแนวทางพระพุทธศาสนา**. วารสารสิรินธรปริทรรศน์ ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม): 219.
- มานพ นักการเรือน. (2546). **ปรัชญาการศึกษา**. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย. **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก 19 สิงหาคม 2542.
- วารสารการศึกษาไทย, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. สิงหาคม ปีที่ 11 ฉบับที่ 116 พ.ศ. 2557, หน้า 5.

-
- ศิริวรรณ ฉัตรมณีรุ่งเจริญ และคณะ. (2558). เอกสารประกอบ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ความท้าทายในอนาคต 21st Century Skills: The Challenges Ahead. คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- หลวงเทพดรณานุศิษฐ์. (2540). ธาตุอุปถัมภ์หรือพจนานุกรมบาลี-ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย.
- Apte, V.S. (1965). *The Student's Sanskrit- English Dictionary*. Delhi: Motilal, Banar sidass.
- Price, J.M. (1940). *A Survey of Religious Education*. New York: The Ronald Press.

ศึกษารัฐตามแนวอัคคัญญสูตร A Study of State Based on Aggannasutta

มานพ นักการเรือน*บานชื่น นักการเรือน*สุวิทย์ รัตนปัญญา** เพ็ญศรี บางบอน**สาวิทย์ หลาบมาลา

Manop Nakkanrian* Banchuen Nakkanrien* Suwit Rattanapanya** Pensri Bangbon**

Sawit Lhapmala**

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*

ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา**

Mahamakut Buddhist University*

Suan Sunandha Rajabhat University Udonthani Education Center**

บทคัดย่อ

รัฐในอัคคัญญสูตร เป็นเพียงรัฐในยุคเริ่มต้นคือรัฐเผ่าชน (Tribal State) ซึ่งเกิดขึ้นจากการรวมตัวของวงศ์วานต่าง ๆ ประชากรเป็นสัตว์โลกคือพรหมที่ย้ายถิ่นฐานจากพรหมโลกชั้นอาภัสสระมาที่โลกตามแรงกรรม มีดินแดนหรืออาณาเขตที่แน่นอน มีขนาดพื้นที่ไม่กว้างขวางมากนัก อยู่ในเขตอบอุ่น เหมาะสมแก่การทำเกษตรกรรม เนื่องจากความขัดแย้งและการเอาเปรียบกันของคนในสังคม มหาชนจึงได้ร่วมกันคัดเลือกบุคคลที่มีลักษณะดีให้ทำหน้าที่ปกครองดูแลตัดสินข้อพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยความชอบธรรม รัฐมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประชาชนภายในรัฐได้อย่างมีอิสระปราศจากการควบคุมจากรัฐอื่น ๆ โดยมีเป้าหมายคือการทำให้รัฐเกิดความสงบสุข

คำสำคัญ : รัฐเผ่าชน; อัคคัญญสูตร; ความชอบธรรม

Abstract

State in Aggannasutta was just an early state, the tribal state which arose from the integration of various genealogy. The population of the state was the world animal from Abhassara Brahma, who migrated from the Abhassara Brahma World to the human world according to kamma. The territory of the state was not a very spacious area, in a warm area, suitable for farming. Due to conflicts and exploitation of people in society, the public had jointly selected well-mannered individual to oversee and resolve various disputes by legitimacy. The state had the highest power to govern the people within the state freely, without control from other states, with the goal of creating a peaceful state.

Keywords : Tribal State; Aggannasutta; Legitimacy

บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่จะต้องมีชีวิตอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่น ๆ ติดต่อกันสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน พึ่งพาอาศัยกัน ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างอิสระตามลำพังแต่เพียงผู้เดียวได้ เมื่อมนุษย์มาอยู่ร่วมกัน หากมิได้กำหนดกติกาอะไรสักอย่างขึ้นมากำกับการอยู่ร่วมกันของมนุษย์แล้ว จะก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวายขึ้นในสังคม ดังนั้น

จึงจำเป็นจะต้องกำหนดกติกาขึ้นมาและคัดเลือกผู้นำที่เหมาะสมให้มาทำหน้าที่ควบคุมดูแลสังคมให้ดำเนินไปได้ด้วยความเรียบร้อยตามกติกาที่ได้สร้างตามฉันทานุมิตินั้น

อัครัญญสูตรเป็นพระสูตรลำดับที่ 4 ในทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค เล่มที่ 11 มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักธรรม ได้แก่ กุศลกรรมบถ 10 โพธิปักขิยธรรม 7 ไตรลักษณ์ และปฏิจจสมุปบาท เป็นหลัก และได้กล่าวถึงการเกิดขึ้นมาของพรหม โลก มนุษย์ สังคม และวรรณะ ซึ่งสังคมได้พัฒนามาจากครอบครัวขยายใหญ่เป็นเชื้อสายหรือวงศ์วาน แล้วเป็นรัฐในที่สุด เพื่อแก้ไขปัญหาซึ่งเกิดขึ้นในขณะนั้น คือการกระทำความผิดชั่วช้าต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายคือการทำให้สังคมเกิดความสงบสุข

บทความนี้ กล่าวถึงสังเขปอัครัญญสูตร การเกิดขึ้นของรัฐ องค์ประกอบของรัฐ และวิวัฒนาการของสถาบันทางสังคมในรัฐ ตามลำดับ

สังเขปอัครัญญสูตร

อัครัญญสูตรเป็นพระสูตรลำดับที่ 4 ในทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค เล่มที่ 11 แปลว่า พระสูตรว่าด้วยต้นกำเนิดของโลก ขึ้นนี้ตั้งตามเนื้อหาสาระของพระสูตร รูปแบบของพระสูตรเป็นบรรยายโวหารแบบสาธกนิทานโบราณคดีประกอบ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงพระสูตรนี้แก่สามเณรชื่อว่าเสฏฐะและสามเณรชื่อว่าทวาทะ ขณะประทับอยู่ ณ ปราสาทของนางวิสาขาณวิหารมราดาในบุพพาราม เขตกรุงสาวัตถี เพื่อทรงชี้แจงให้เข้าใจว่า พวกพราหมณ์ไม่รู้เรื่องเก่าหรือความเป็นมาของวรรณะ 4 ตามความเป็นจริง และทรงนำนิทานโบราณคดีว่าด้วยต้นกำเนิดของโลกมาตรัสเล่าประกอบหลักธรรมของพระองค์ เพื่อชี้ให้เห็นว่า พวกพราหมณ์เข้าใจเรื่องระบบวรรณะผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากเดิมอย่างไร อัครัญญสูตรเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กันของมนุษย์ทั้งทางการกำเนิดและทางความประพฤติ การแบ่งชั้นวรรณะนั้น ในชั้นเดิมมิได้มาจากหลักการอื่น ๆ นอกจากการแบ่งงานหรือแบ่งหน้าที่กันตามความสมัครใจ แล้วก็มิใช่ใครวิเศษกว่าใครมาแต่ต้น แท้จริงก็คนชั้นเดียวกันมาแต่เดิม ทั้งนี้เป็นการทำลายทิฐิมานะ ช่วยให้เกิดการดูหมิ่นกันและกัน เป็นการปฏิเสธหลักการของพราหมณ์ที่ว่าใครเกิดจากส่วนไหนของพระพรหม ซึ่งสูงต่ำกว่ากัน

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสสรุปว่า การเป็นกษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร และแม่แต่สมณะ ล้วนเป็นโดยธรรมคือหน้าที่ มิใช่โดยวรรณะอย่างที่ว่าพวกพราหมณ์เข้าใจ ทั้ง 5 พวกนี้ ถ้าประพฤติธรรม คือ กายสุจริต วิจิสุจริต และมโนสุจริต เป็นมิจฉาทิฎฐิ หลังจากตายก็ไปเกิดในอบาย ทุกติ วินิบาต นรก เหมือนกัน ถ้าประพฤติธรรม คือ สุจริต 3 หลังจากตายก็ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์เหมือนกัน หรือถ้าทำทั้ง 2 อย่าง (คือชั่วก็ทำ ดีก็ทำ) ก็จะได้รับทั้งสุขทั้งทุกข์เหมือนกัน (ที.ปา. 11/111-140/83-102)

อัครัญญสูตรเป็นพระสูตรซึ่งกล่าวถึงหลักธรรมในช่วงต้น (นิทานวนณะ) และช่วงท้าย (นิคมวนณะ) ของเนื้อหา ได้แก่ กุศลกรรมบถ 10 กับ โพธิปักขิยธรรม 7 สำหรับเนื้อหาในส่วนกลางซึ่งมีปริมาณมากที่สุด นอกจากจะได้แสดงนัยเรื่องเกิดขึ้นมาของพรหม โลก สิ่งมีชีวิต สังคมและวรรณะแล้ว ยังได้แสดงหลักธรรมไว้อีก 2 หลักธรรม แม้ไม่มีภาระระบุชื่อหลักธรรมที่ชัดเจน แต่เมื่อพิจารณาความในเนื้อหาแล้วก็สามารถมองเห็นหลักธรรมนั้น ๆ ที่ซ่อนอยู่ได้เด่นชัด คือ ไตรลักษณ์ และปฏิจจสมุปบาท นั่นเอง

สรุปได้ว่า อัครัญญสูตรเป็นพระสูตรลำดับที่ 4 ในทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค รูปแบบของพระสูตรเป็นบรรยายโวหารแบบสาธกนิทานโบราณคดีประกอบ แก่นเรื่องคือ การให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันของมนุษย์ แต่แตกต่างกันไปเพราะได้ทำหน้าที่หรืออาชีพการงานแตกต่างกันไป นอกจากนั้น ได้กล่าวถึงกำเนิดโลกมนุษย์ และสังคม เมื่อเวลาผ่านไปนาน ๆ เข้า มีการขยายตัวของสังคม จนได้เกิดมีการแบ่งวรรณะต่าง ๆ ตาม

อาชีพงานที่ทำ ทั้งกษัตริย์ พราหมณ์ แพทย์ ศูทร และสมณะ ถ้าประพฤติทุจริตทางกาย วาจา ใจ มีความเห็นผิด เมื่อตายไป ก็จะเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก เหมือนกัน ถ้าตรงกันข้าม คือประพฤติสุจริตทางกาย วาจา ใจ มีความเห็นชอบ เมื่อตายไป ก็จะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์เหมือนกัน หรือถ้าทำทั้ง 2 อย่าง (คือชั่วก็ทำ ดีก็ทำ) ก็จะได้รับทั้งสุขทั้งทุกข์เหมือนกัน

การเกิดขึ้นของรัฐ

ในอัครัญญสูตร กล่าวถึงว่า มนุษย์เริ่มต้นจากการไม่มีรัฐ การมีกรรมสิทธิ์ร่วมกันในทรัพย์สิน การปราศจากการเอารัดเอาเปรียบกันและสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์ และต่อมา เมื่อมีบางคนละเมิดในกรรมสิทธิ์ ทรัพย์สินของผู้อื่น การพุดเท็จ ตลอดจนการทำร้ายร่างกายผู้อื่น จึงทำให้มีรัฐเกิดขึ้น ซึ่งการมีรัฐนั้นเป็นสิ่งไม่พึงประสงค์ เพราะรัฐเกิดมาจากความชั่วร้ายหรือกุศลธรรมที่อยู่ในจิตใจของมนุษย์นั่นเอง

เมื่อหมู่มนุษย์เดือดร้อนเช่นนี้ จึงร่วมกันสรรหาคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมคือบุคคลผู้มีรูปร่างดีกว่าบุคคลอื่นเพื่อเป็นผู้ปกครอง ดังข้อความในพระสูตรว่า “ครั้นแล้ว สัตว์เหล่านั้นจึงเข้าไปหาท่านที่มีรูปร่างงดงามกว่า นาดูกว่า น่าเลื่อมใสกว่า น่าเกรงขามกว่า แล้วจึงได้กล่าวดังนี้ว่า มาเถิด ท่านผู้เจริญ ขอท่านจงว่ากล่าวผู้ที่ควรว่ากล่าว จงติเตียนผู้ที่ควรติเตียน จงขับไล่ผู้ที่ควรขับไล่โดยชอบเถิด และพวกเราจักแบ่งปันข้าวสาละให้แก่ท่าน” (ที.ปา. 11/130/96) โดยมีชื่อเรียก 3 ชื่อ คือ 1. มหาสมมต คือเป็นผู้ที่มหาชนเห็นร่วมกันเลือกขึ้นมา เพื่อตัดสินปัญหาการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นในสังคม และทำหน้าที่หลักที่สำคัญที่สุดก็คือ การลงโทษ 2. กษัตริย์ คือ เป็นผู้เป็นใหญ่แห่งเขตแดน เพราะต้องจัดสรรปันส่วนที่นาเพื่อการทำเกษตรกรรม และ 3. ราชา คือ เป็นผู้ทำให้มหาชนยินดีได้โดยชอบธรรม แม้แต่การคัดเลือกผู้ปกครองในหมู่นก ดังที่ปรากฏในอุกขาตก ยังต้องเลือกนกที่มีความสวยงามและนำดูน่าชม โดยเลือกนกหงส์ทองให้เป็นผู้ปกครอง (ขุ.ชา.อ. 4/86-88) เป็นการเน้นไปที่ลักษณะทางกายภาพของผู้ที่ถูกคัดเลือก เป็นคุณสมบัติที่สำคัญของผู้ปกครอง เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดอำนาจได้เช่นกัน ส่งผลทางด้านจิตวิทยาได้เป็นอย่างมาก คือจะทำให้ผู้ที่พบเห็นเกิดความรู้สึกยกย่องชื่นชม ส่วนผู้ที่มีลักษณะทางกายภาพไม่สง่างาม ไม่สวยงาม ถึงแม้จะมีอำนาจมาก แต่ก็ไม่เป็นที่สะดุดตาของผู้ที่พบเห็น

ผู้ปกครองในอัครัญญสูตรมีหน้าที่หลักคือ 1. ว่ากล่าวผู้ที่ควรว่ากล่าวโดยชอบ 2. ติเตียนผู้ที่ควรติเตียนโดยชอบ และ 3. ขับไล่ผู้ที่ควรขับไล่ (ลงโทษ) โดยชอบ (ที.ปา. 11/130/96) ดังนั้น หน้าที่ของผู้ปกครอง ซึ่งมีคำว่า “โดยชอบ” ต่อท้าย จึงหมายถึงจะต้องมีความถูกต้องดีงามชอบธรรมประกอบไว้ด้วย ผู้ปกครองมีลักษณะเป็นธรรมราชา คือผู้ทรงไว้ซึ่งธรรมะ ประชาชนพร้อมใจกันมอบอำนาจให้แก่ผู้ปกครองก็จริง แต่ก็มีพันธสัญญาว่าผู้ปกครองจะต้องปกครองโดยธรรม ประชาชนจึงจะแบ่งผลประโยชน์ให้

ในอัครัญญสูตรนั้นไม่ได้ระบุว่า ตำแหน่งผู้ปกครองนั้นมีกำหนดระยะเวลาานเท่าใด ทั้งนี้ เนื่องจากรัฐในขณะนั้นเป็นรัฐขนาดเล็ก อยู่ในยุคสังคมเกษตรกรรม คนในรัฐคงไม่มากนัก เรื่องกำหนดเวลาจึงไม่ใช่ประเด็นสำคัญ แต่เน้นไปที่ผู้ปกครองจะต้องควบคุมดูแลผู้ใต้ปกครองด้วยความชอบธรรมเท่านั้น

บทบาทของผู้ปกครองนั้นเป็นผู้พิพากษา คือตัดสินคดีความลงโทษผู้กระทำความผิด ตั้งแต่การรับทรัพย์ตลอดจนกระทั่งประหารชีวิต โดยได้รับส่วนแบ่งเป็นข้าวสาละ ซึ่งต่อมาเป็นเงินเดือนและสวัสดิการต่าง ๆ ผู้ปกครองในยุคแรกจึงมีการรวบอำนาจเบ็ดเสร็จทั้งในส่วนนิติบัญญัติ (ออกกฎหมาย) บริหาร (ปกครอง ดำเนินการและจัดการ) และตุลาการ (ตัดสินคดีความและลงโทษผู้กระทำความผิด) แต่ในปัจจุบัน พยายามแยกส่วนเพื่อเป็นการคานอำนาจของกันและกัน

สรุปได้ว่า รัฐในอัครัญญูสูตรนั้นเกิดขึ้นมาจากความขัดแย้งและการเอาเปรียบกันของคนในสังคม ผู้ปกครองจึงเป็นทางเลือกที่คนในสังคมจะต้องทำการคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถให้เป็นผู้ปกครอง เพื่อจะเป็นผู้ที่ใช้อำนาจรัฐด้วยความชอบธรรม ซึ่งผู้ปกครองรัฐนั้นจะต้องคอยควบคุมความต้องการอันเกินขอบเขตของคนในสังคม เพื่อให้คนในสังคมสามารถใช้ชีวิตร่วมกันได้อย่างสันติสุข

องค์ประกอบของรัฐ

รัฐ (state) เป็นศัพท์ที่เน้นความผูกพันทางการเมือง (political unity) อันหมายถึง การที่ประชาชนอยู่ภายใต้ระบบการเมืองอย่างเดียวกัน มีอธิปไตยอันเดียวกัน รวมทั้งมีเอกราชเต็มที่ในฐานะที่เป็นรัฐ (จรรยา สุภาพ, 2514 : 25) ซึ่งมีความหมายแตกต่างไปจากคำว่า “ประเทศ” (country) เป็นศัพท์ที่เน้นสภาพทางภูมิศาสตร์ มักหมายถึง 1) สภาพดินฟ้าอากาศ 2) ความอุดมสมบูรณ์ของดิน 3) การมีแม่น้ำ บึง ลำคลอง ภูเขา ป่าไม้ (ดร. บรรพต วีระสัยและคณะ, 2532 : 91) และคำว่า “ชาติ” (nation) เป็นศัพท์ที่เน้นเชื้อชาติ (race) และหน่วยทางวัฒนธรรม (cultural unit) ซึ่งหมายถึง ประชาชนส่วนใหญ่ที่มีเชื้อชาติเดียวกัน พูดภาษาเดียวกัน นับถือศาสนาเดียวกันและมีขนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งประวัติศาสตร์ร่วมกัน (อานนท์ อาภาภิรม, 2545 : 13)

รัฐ หมายถึง ชุมชนทางการเมืองของประชาชนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในอาณาเขตหรือดินแดนที่แน่นอน มีรัฐบาลที่มีอำนาจอธิปไตยและความเป็นอิสระจากการควบคุมของรัฐอื่น ๆ ภายนอก (รองศาสตราจารย์ ดร. สุพจน์ บุญวิเศษ, 2551 : 35)

รัฐมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ (รองศาสตราจารย์คำรณ บวรณะนนท์, 2549 : 16-21)

1. ประชากร (Population) หมายถึง ประชาชนที่อยู่อาศัยอย่างถาวร โดยมีสัญชาติของรัฐนั้นเป็นเครื่องผูกพัน ประชากรในรัฐประกอบไปด้วย

- 1) พลเมือง (Citizens) คือ คนที่มีสัญชาติของรัฐนั้น เกิดในรัฐนั้น มีสิทธิเสรีภาพเต็มที่
- 2) คนต่างด้าว (Aliens) คือ คนต่างรัฐที่เข้ามาอาศัยในรัฐนั้น มีสิทธิเสรีภาพบางประการ
- 3) เผ่าชน (Tribes) คือ กลุ่มชนที่มีความเป็นอยู่ไม่แน่นอนในรัฐ ไม่มีหลักฐานแน่ชัดเกี่ยวกับการเกิด

และภูมิภินา

รัฐมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาดังนี้

1) จำนวนประชากร ไม่กำหนดแน่ชัดว่า ต้องมีจำนวนเท่าใด แต่ควรมีจำนวนมากพอ เพื่อให้รัฐดำรงอยู่ได้ โดยพึ่งพาตนเอง

2) ลักษณะของประชากร ทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรมไม่กำหนดแน่ชัดว่าจำเป็นจะต้องมีเหมือนกัน แต่ต้องมีภาษากลางร่วมกัน

3) คุณภาพของประชากร ขึ้นอยู่กับการศึกษา สุขภาพ อนามัย ทศนคติ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการพัฒนาทุกรูปแบบ

ในอัครัญญูสูตร ประชากรในรัฐเป็นสัตว์โลกคือพรหมที่ย้ายถิ่นฐานจากพรหมโลกชั้นอาภัสสระมาที่โลกตามแรงกรรม สัตว์โลกพวกนี้มีสภาพร่างกายเป็นทิพย์ มีฤทธิ์ทางใจ มีปิตเป็นอาหาร มีรัศมีแผ่ชานออกจากกาย สัญจรอยู่ในอากาศ เช่นเดียวกับสมัยที่อยู่ในพรหมโลกชั้นอาภัสสระ เป็นผู้ที่ไม่ไชนดังเดิม แต่ได้ย้ายมาอาศัยอยู่อย่างถาวร ดำรงชีพด้วยการบริโภคพืชพรรณที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ จัวนดิน ซึ่งลอยอยู่บนผิวน้ำ สะเก็ดดิน เครือดิน และข้าวสาลีเกิดเองตามธรรมชาติ ผลิตผลเป็นข้าวสารสุก ไม่มีเกลบและรำ ตามลำดับ (ที. ปา. 11/119-124/88-92) มีจำนวนประชากรประมาณหนึ่ง แต่คงมีจำนวนไม่มากนัก

เนื่องด้วยเป็นสัตว์โลกที่ย้ายถิ่นฐานจากพรหมโลกชั้นอาภัสสรมาที่โลกด้วยกัน จึงไม่มีความแตกต่างทางด้านวิถีชีวิตต่าง ๆ ตลอดจนกระทั่งภาษาในการติดต่อสื่อสารแต่อย่างใด เป็นผู้ที่มีความรู้และมีคุณธรรมและมีคุณวิเศษ เพราะได้เคยบำเพ็ญสมณกรรมฐานจนได้บรรลุทุติยฌานขึ้นปณิธีคือประณิธสูงสุดมาแล้วทั้งสิ้น แต่เมื่อมาอยู่ในรัฐ ในเวลาต่อมา มีบางคนละเมิดในกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินของผู้อื่น พุดเท็จ ตลอดจนทำร้ายร่างกายผู้อื่น ทำให้คุณธรรมและคุณวิเศษที่มีอยู่ได้ค่อย ๆ เสื่อมไป

มนุษย์ในช่วงต้นที่มีกำเนิดในโลกนี้ได้จัดระเบียบทางสังคมขึ้นก่อน โดยมี “ครอบครัว” เกิดขึ้น และครอบครัวขยายใหญ่ขึ้นเป็นกลุ่มก้อนในเชิงเชื้อสายหรือวงศ์วาน ต่อมาวงศ์วานได้มีความเกี่ยวพันกับวงศ์วานอื่น ๆ จนรวมตัวกันขึ้นเป็นเผ่าชน ความสัมพันธ์ในเผ่าชนนั้นมักเป็นความสัมพันธ์ของหลายตระกูล แต่มีความเกี่ยวโยงกันอยู่บ้างทางสายโลหิตหรือโดยการสมรส ลักษณะที่สำคัญของเผ่าชนคือ 1) อยู่ในพื้นที่อันแน่นอน 2) มีภาษาและวัฒนธรรมและระบบสังคมที่ยึดอยู่ต่อกัน 3) อาจมีการเคารพบูชาบรรพบุรุษคนใดคนหนึ่งหรือมีการบูชาเทพดาประจำเผ่าชน (ดร.จิโรโชค (บรรพต) วีระสัยและคณะ, 2532 : 78)

รัฐเผ่าชนเป็นรูปแบบของรัฐที่ก่อตั้งขึ้นโดยธรรมชาติที่สุด และนับเป็นรูปแบบรัฐแบบแรกที่เกิดขึ้น รัฐแบบนี้มักเป็นรัฐเล็ก ๆ มีพลเมืองไม่มาก (รองศาสตราจารย์ดำริห์ บุรณะนนท์, 2549 : 40) ดังนั้น รัฐในอัครัญญสูตรจึงเป็นเพียงรัฐในยุคเริ่มต้นคือรัฐเผ่าชน (Tribal State) ซึ่งเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของวงศ์วานต่าง ๆ ซึ่งมีภาษาและวัฒนธรรมเดียวกัน

2. ดินแดนหรืออาณาเขต (Territory) คือ รัฐจะเกิดขึ้นไม่ได้ หากไม่มีดินแดนหรืออาณาเขตที่แน่นอน ดินแดนมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาดังนี้

1) ที่ตั้ง (Location) หมายถึง แผ่นดิน (Land) ทะเล (sea) และเขตท้องฟ้าเหนือพื้นดิน (Air) ไหลทวีป และอากาศ

2) ขนาดของดินแดน (Size of Territory) ไม่มีหลักเกณฑ์ไว้นับแน่นอนตายตัวว่า จะต้องมีความเหมาะสมกับจำนวนประชากรด้วย

ในอัครัญญสูตร รัฐนั้นมีดินแดนที่แน่นอน แต่ไม่ได้รับขนาดของดินแดนเอาไว้ แต่ก็มีขนาดที่เหมาะสมกับจำนวนของประชากรซึ่งคงมีไม่มากนัก

3) ภูมิอากาศ (Climate) วิวัฒนาการทางการเมืองนั้นส่วนมากเกิดขึ้นในรัฐที่อยู่ในเขตอบอุ่น ความหนาวเย็นในเขตอาร์กติกทำให้มีการต่อสู้เพื่อการเลี้ยงชีพมากเกินไป ขณะเดียวกัน ดินแดนในเขตร้อนยู่สูตรที่มีภูมิอากาศร้อน ปรากฏว่า มีสิ่งจำเป็นต่อการเลี้ยงชีพอย่างบริบูรณ์ ทำให้ประชาชนไม่ค่อยขวนขวายและขะมักเขม้นเท่าที่ควร เนื่องจากธรรมชาติได้ให้สิ่งที่ต้องการเกือบทุกประการ จึงมีความเชื่อว่า ภูมิอากาศของแต่ละรัฐมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตของประชาชนและรัฐ

ในอัครัญญสูตร รัฐอยู่ในเขตอบอุ่น ประชาชนไม่ต้องการต่อสู้เพื่อการเลี้ยงชีพส่วนตัวมากเกินไป จึงทำให้มีวิวัฒนาการทางการเมืองเกิดขึ้นตามลำดับ

4) ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource) รัฐจะมีกำลังทหารและเศรษฐกิจที่ดีได้ ก็ต่อเมื่อมีทรัพยากรอันจำเป็นต่ออุตสาหกรรมและการบริโภคของประชากร การค้นพบดินแดนที่มั่นคงแห่งใหม่ย่อมก่อให้เกิดมีคนอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐาน และในกรณีที่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติหมดไป คนในรัฐนั้นจำเป็นต้องหาทางอพยพไปสู่ดินแดนที่มีทรัพยากรที่สมบูรณ์กว่า ซึ่งอาจก่อให้เกิดการรุกรานหรือสงครามขึ้นได้ ในบางครั้งการมีทรัพยากรมากก็เป็นการทำลายรัฐนั้นเอง (รองศาสตราจารย์ ดร. สุพจน์ บุญวิเศษ, 2551 : 36)

ในอัครัญญสูตร ในระยะแรก ช่วงที่โลกกลับก่อตัวขึ้นใหม่ เริ่มจากสภาพที่เป็นน้ำแผ่เต็มอวกาศอันกว้างขวางเปล่า ไม่มีดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์และดวงดาวใด ๆ ทั่วบริเวณมืดมิด โลกค่อย ๆ แข็งตัวขึ้น เป็นแผ่นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ คือมีพืชพรรณทางธรรมชาติเกิดขึ้นตามลำดับ คือ จัณดิน ลอยอยู่บนผิวน้ำ สะเก็ดดิน เครือดิน และข้าวสาลีเกิดเองตามธรรมชาติ ผลผลิตเป็นข้าวสารสุก ไม่มีแกลบและรำ เป็นสังคมแบบเก็บข้าวสาลีที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาเป็นอาหาร มีความเป็นอยู่แบบง่าย ๆ ต่อมา ได้พัฒนาเป็นสังคมเกษตรกรรม คือมีการแบ่งปันที่ดินเพื่อการครอบครอง ในระยะนี้ ได้มีการทำเกษตรกรรม

3. รัฐบาล (Government) เป็นสถาบันทางการเมืองของรัฐและเป็นส่วนหนึ่งที่ขาดไม่ได้ของรัฐ และรัฐจะยังไม่มีสภาพเป็นรัฐโดยสมบูรณ์จนกว่าจะได้มีการจัดตั้งรัฐบาล เพื่อจัดการปกครองรัฐให้มีระเบียบแบบแผน และรักษาความสงบ ทำให้ประชาชนมีการอยู่ร่วมกันได้ โดยมุ่งหวังที่จะได้รับการรับรองจากรัฐอื่น ๆ ทำให้สามารถติดต่อสัมพันธ์ทางการทูตทางการค้า รัฐบาลนั้นถือกำเนิดมาจากการรวมกันของประชาชนเพื่อมุ่งแสวงหาความคุ้มครองอันเป็นวัตถุประสงค์ร่วมกัน

รัฐบาลมีลักษณะ 4 ประการ ได้แก่ (ดร.จิรัช (บรรพต) วีระชัยและคณะ, 2532 : 91-104)

- 1) กระบวนการปกครอง (Process of Governing)
- 2) ภาวะที่มีระเบียบหรือการมีความสงบเรียบร้อย (Ordered Rule)
- 3) คณะบุคคลที่มีอำนาจปกครอง (those who govern)
- 4) รูปแบบการปกครอง (Form of Governing)

ในอัครัญญสูตร มหาชนได้ร่วมกันคัดเลือกผู้ที่มีลักษณะดีให้ทำหน้าที่ปกครองดูแล เนื่องจากผู้ปกครองเป็นผู้ที่มหาชนคัดเลือกแต่งตั้ง ในระยะเริ่มต้น จึงเป็นเพียงบุคคลผู้หนึ่งซึ่งมาจากการเลือกตั้ง ไม่ถึงกับเป็นคณะบุคคลที่มีอำนาจในการปกครอง

4. อำนาจอธิปไตย (Sovereignty) เป็นองค์ประกอบประการสุดท้ายที่สำคัญของรัฐ อำนาจอธิปไตย คือ อำนาจสูงสุดในการปกครองรัฐ

อำนาจอธิปไตยประกอบไปด้วย

1) อำนาจอธิปไตยภายใน (Internal Sovereignty) หมายถึง การที่มีอำนาจที่จะปกครองตนเองและมีอำนาจสูงสุดที่จะดำเนินการใด ๆ ในรัฐอย่างมีอิสระ ปราศจากการควบคุมจากรัฐอื่น ๆ

2) อำนาจอธิปไตยภายนอก (External Sovereignty) หมายถึง การมีอิสระ มีเอกราชสามารถจะดำเนินความสัมพันธ์กับรัฐอื่น ๆ

อำนาจอธิปไตยมีลักษณะ 4 ประการ ได้แก่ (ดร.จิรัช (บรรพต) วีระชัยและคณะ, 2532 : 91-104)

- 1) ความเด็ดขาด (Absoluteness) หมายถึง ไม่มีอำนาจอื่นใดในรัฐเหนือกว่าอำนาจอธิปไตย
- 2) การแผ่อิทธิพลทั่วอาณาบริเวณ (Universality) หมายถึง อำนาจที่มีอยู่เหนือคนทุกคนในรัฐ ทุกองค์การที่อยู่ในรัฐ แต่มีข้อยกเว้นคือผู้แทนทางการทูตจากรัฐอื่นอาจไม่ต้องอยู่ในอำนาจหรืออาจละเว้นการปฏิบัติตามกฎหมายบางอย่างของรัฐได้

3) ความถาวร (Permanence) หมายถึง อำนาจอธิปไตยคงอยู่คู่กับรัฐเป็นการถาวรตราบเท่าที่มีความเป็นเอกราช การเปลี่ยนผู้บริหารภายในประเทศไม่ได้ทำให้อธิปไตยของรัฐหมดสิ้นไป

4) การแบ่งแยกมิได้ (Indivisibility) หมายถึง รัฐหนึ่งจะมีอำนาจอธิปไตยเพียงอำนาจเดียวหรือหน่วยเดียว อำนาจอธิปไตยอยู่กับรัฐเท่านั้น จะมีการแบ่งหรือแยกอำนาจอธิปไตยไปในส่วนต่าง ๆ ภายในรัฐมิได้

ในอัครัญญสูตร รัฐซึ่งในระยะแรก เป็นรัฐเผ่าชน (Tribal State) มีอำนาจสูงสุดที่จะดำเนินการใด ๆ ในรัฐได้อย่างมีอิสระ ปราศจากการควบคุมจากรัฐอื่น ๆ ไม่มีการกล่าวถึงการดำเนินความสัมพันธ์กับรัฐอื่น ๆ ต่อมาพัฒนาเป็นนครรัฐ (City State) รัฐจักรวรรดิ (Empire State) และรัฐประชาชาติ (Nation State) ในที่สุด

สรุปได้ว่า ประชากรในอัครัญญสูตร เป็นสัตว์โลกคือพรหมที่ย้ายถิ่นฐานจากพรหมโลกชั้นอาภัสสระมาที่โลกตามแรงกรรม มีวิถีชีวิตต่าง ๆ ตลอดจนกระทั่งภาษาในการติดต่อสื่อสารเหมือนกัน ต่อมา มีบางคนประพฤติชั่วช้า เช่น การละเมิดในกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินของผู้อื่น พุดเท็จ ตลอดจนทำร้ายร่างกายผู้อื่น รัฐเป็นเพียงรัฐในยุคเริ่มต้นคือรัฐเผ่าชน (Tribal State) ซึ่งเกิดขึ้นจากการรวมตัวของวงศ์วานต่าง ๆ มีดินแดนที่แน่นอน มีพื้นที่ไม่กว้างขวางมากนัก อยู่ในเขตอบอุ่น เป็นแผ่นดินที่เหมาะสมแก่การทำเกษตรกรรม มหาชนได้ร่วมกันคัดเลือกผู้มีลักษณะดีให้ทำหน้าที่ปกครองดูแลตัดสินข้อพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จึงเป็นเพียงบุคคลผู้หนึ่งซึ่งมาจากการเลือกตั้ง ไม่ถึงกับเป็นคณะบุคคลที่มีอำนาจในการปกครอง มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประชาชนภายในรัฐได้อย่างมีอิสระปราศจากการควบคุมจากรัฐอื่น ๆ แต่ยังไม่มีการกล่าวถึงกิจกรรมการดำเนินความสัมพันธ์กับรัฐอื่น ๆ

วิวัฒนาการของสถาบันทางสังคมในรัฐ

สถาบันทางสังคมเป็นกระบวนการหรือการรวมกลุ่มที่มีการจัดระเบียบอย่างสูง เช่น มีการกำหนดบทบาทและความสัมพันธ์ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีระบบ เช่น มีการกำหนดว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนต้องทำอะไร และมีเสถียรภาพหรือความมั่นคง โดยมีแนวโน้มที่เปลี่ยนแปลงยาก และไม่ขึ้นอยู่กับการบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยเฉพาะ (รองศาสตราจารย์สุพัตรา สุภาพ, 2536 : 63) อัครัญญสูตรได้แสดงถึงวิวัฒนาการของสถาบันทางสังคมในระยะเริ่มต้นของรัฐ ดังนี้

1. สถาบันครอบครัว

สัตว์โลกที่ย้ายถิ่นฐานจากพรหมโลกชั้นอาภัสสระมายังโลกนี้ ได้บริโภคงานดิน สะเก็ดดิน เครือดินและข้าวสาลีซึ่งเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เมื่อบริโภคข้าวสาลีไปนาน ๆ เข้า จึงมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายมากขึ้น คือเกิดอวัยวะเพศชายและเพศหญิงขึ้น ทำให้เกิดลักษณะเป็นผู้ชายและผู้หญิงเด่นชัด เมื่อคนต่างเพศเพ่งมองกัน จึงเกิดความรู้สึกทางเพศขึ้น และได้เสพเมถุนธรรมกัน การเสพเมถุนธรรมนี้ เขาถือว่าเป็นความชั่ว ฉะนั้น เมื่อเห็นผู้ใดเสพเมถุนธรรมกัน คนส่วนมากจะพากันขับไล่ออกไปจากหมู่ ต่อมา ผู้นิยมเสพเมถุนธรรมจึงแยกตัวไปปลูกเรือนอยู่เพื่อมิให้ผู้อื่นเห็น (ที.ปา. 11/126-127/92-93) พวกนี้มีคำเรียกต่อมาว่า อาคาริก “ผู้ครองเรือน” ส่วนผู้ไม่มีเรือน เรียกว่า อนาคาริก ซึ่งต่อมา ได้แก่ นักบวช

ในอัครัญญสูตรนี้ไม่ได้กล่าวไว้ว่า มีการสมสู่จำกัดคู่หรือไม่จำกัดคู่ จึงไม่อาจกล่าวแน่ชัดลงไปได้ แต่การที่จะเกิดสถาบันครอบครัวนั้น เกิดขึ้นขณะที่มีการเลือกคู่แล้ว แยกตัวออกจากสังคมไปสร้างที่อยู่ เพื่อเป็นการกำบังการสมสู่ แล้วมีการอยู่กันเป็นคู่ จึงสามารถเรียกว่าเป็นครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นสถาบันสังคมแรกของมนุษย์

2. สถาบันเศรษฐกิจ

เมื่อสร้างสถาบันครอบครัวแล้ว มนุษย์เริ่มมีความเกียจคร้าน ไม่แสวงหาอาหารแบบหามือกินมือเสียแล้ว จึงได้สะสมกักตุนเศรษฐกิจตามวิถีชีวิตตามธรรมชาติ ได้แก่ ข้าว เอาไว้บริโภคได้นาน ๆ 2 วันบ้าง 4 วันบ้าง 8 วันบ้าง (ที.ปา. 11/127/93-94) ในขั้นแรก เศรษฐกิจจึงดังกล่าวก่อเกิดมีอยู่แล้ว เป็นสมบัติธรรมดาอย่างอุดมสมบูรณ์ ไม่มีใครถือสิทธิ์อ้างเอาเป็นเจ้าของโดยเฉพาะ แต่เมื่อสะสมผลผลิตที่ธรรมชาติให้ไว้นั้น ธรรมชาติจึงไม่สนองตอบ คือเกิดขึ้นได้ทันต่อความต้องการ จึงมีการแบ่งปันทรัพย์สินคือที่ดิน พร้อมทั้งมีการรับรองสิทธิใน

การครอบครองไว้ด้วย ในระยะนี้ สังคมของมนุษย์พัฒนาขึ้นตามลำดับ รู้จักทำเกษตรกรรม เป็นวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมที่สำคัญมากขึ้นตอนหนึ่ง ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของมนุษย์ในกาลต่อมา

3. สถาบันการปกครอง

ต่อมา มีบางคนละโมภโสมทรัพย์สินของผู้อื่น ทั้ง ๆ ที่ทรัพย์สินของตนก็มีอยู่แล้ว ถูกจับได้และถูกลงโทษหลายครั้ง ก็ยังไม่ประพฤติตามครรลองครองธรรม ความชั่วช้าต่าง ๆ เช่น การลักทรัพย์ การพุดเท็จ การทำร้ายร่างกาย จึงได้เกิดขึ้น

เมื่อมนุษย์เดือดร้อนเช่นนี้ จึงร่วมกันสรรหาคัดเลือกผู้ที่มีลักษณะดีคือ ผู้ที่มีรูปร่างงดงามกว่า น่าดูกว่า น่าเลื่อมใสกว่า น่าเกรงขามกว่าผู้อื่น ให้ทำหน้าที่ปกครองดูแล (ที.ปา. 11/130/96) เนื่องจากผู้ปกครองเป็นผู้ที่มหาชนคัดเลือกแต่งตั้ง จึงมีชื่อว่า มหาสมมตราช เนื่องจากเป็นเจ้าของแผ่นดินหรือเป็นใหญ่แห่งที่นาทั้งหลาย จึงมีชื่อว่า กษัตริย์ เนื่องจากผู้ปกครองทำหน้าที่ได้ดี ทำให้ประชาชนยินดีพอใจได้ จึงมีชื่อว่า ราชา

4. สถาบันศาสนา

ต่อมา เมื่อมีคนกระทำความชั่วช้าต่าง ๆ มากขึ้น จึงมีคนกลุ่มหนึ่งออกบวช แบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ 1. พรหมณ์ (ผู้ลอยบาป) ช่วยทำหน้าที่สั่งสอนและทำพิธีลอยบาปให้ 2. ฌายกะ (ผู้เพ่ง) สร้างกุฏิให้ขึ้น เพ่งในกุฏินั้น และ 3. อชฌายกะ (ผู้ไม่เพ่ง) พวกที่ไปอยู่รอบหมู่บ้านรอบนิคม แต่งตำรา คือแต่งพระเวทและสอนให้ผู้อื่น สวดสาธยาย พวกนี้ก็ได้รับการบำรุงเลี้ยงดูจากประชาชนพวกที่นิยมเสพเมถุนธรรม ซึ่งเป็นผู้ครองเรือนและมีหน้าที่ทำงานต่าง ๆ ตามถนัด ประชาชนที่ทำงานการงานที่เด่น หรือชั้นสูง เช่น การค้าขาย จึงมีชื่อว่า แพศย์ ยังมีประชาชนบางกลุ่ม ทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ จึงมีชื่อว่า ศูทร

แต่ต่อมา มีนักบวชอีกกลุ่มหนึ่งเกิดขึ้นมา เรียกว่า สมณะ เกิดขึ้น คือ มีกษัตริย์ผู้เบื่อหน่ายหน้าที่ปกครอง จึงออกไปบวชเป็นบรรพชิต เรียกตัวเองว่า สมณะ แม้พวกพรหมณ์ พวกแพศย์และพวกศูทรที่เบื่อหน่ายหน้าที่อาชีพการงานของตน ๆ ออกบวชเป็นบรรพชิต ก็เรียกว่า สมณะ เหมือนกัน (ที.ปา. 11/132-135/97-99)

สรุปได้ว่า สถาบันทางสังคมในระยะเริ่มแรกของมนุษย์ในอัครัญญสูตรเกิดขึ้นเพราะการเพิ่มขึ้นของมนุษย์ การขยายตัวของรัฐ ความชั่วร้ายที่มาจากจิตใจของมนุษย์ ทำให้มีสถาบันทางสังคมต่าง ๆ เพื่อแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเริ่มจากสถาบันครอบครัว เป็นการสร้างสรรค์สมาชิกใหม่เพื่อสืบตระกูลต่อไป สถาบันเศรษฐกิจ เป็นการบำบัดความต้องการทางเศรษฐกิจ สถาบันการปกครอง เป็นการระงับข้อขัดแย้งระหว่างบุคคล และเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อย ควบคุมให้มีการปฏิบัติตามกฎกติกาที่ร่วมกันสร้างขึ้น และสถาบันศาสนา เป็นกลไกสำคัญในการควบคุมทางสังคม เพื่อให้เกิดความประพฤติอันถูกต้อง นำไปสู่ความสงบสุขในรัฐ

บทสรุป

อัครัญญสูตรเป็นพระสูตรลำดับที่ 4 ในทีฆนิกาย ปาฏิภวรรค เล่มที่ 11 มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักธรรม ได้แก่ กุศลกรรมบถ 10 โพธิปักขิยธรรม 7 ไตรลักษณ์ และปฏิจางสมุพบาท เป็นหลัก และได้กล่าวถึงการเกิดขึ้นมาของโลก มนุษย์ สังคม และวรรณะ ซึ่งเป็นอาชีพงานที่ทำที่แตกต่างกันไป

รัฐในอัครัญญสูตร เป็นเพียงรัฐในยุคเริ่มต้นคือรัฐเผ่าชน (Tribal State) ซึ่งเกิดขึ้นจากการรวมตัวของวงศ์วานต่าง ๆ ประชากรเป็นสัตว์โลกคือพรหมที่ย้ายถิ่นฐานจากพรหมโลกชั้นอาภัสสระมาที่โลกตามแรงกรรม มีวิถีชีวิตต่าง ๆ ตลอดจนกระทั่งภาษาในการติดต่อสื่อสารเหมือนกัน มีดินแดนที่แน่นอน แต่ไม่ได้รับขนาดของดินแดนเอาไว้ แต่จะมีพื้นที่ไม่กว้างขวางมากนัก อยู่ในเขตอบอุ่น เหมาะสมแก่การทำเกษตรกรรม เนื่องจากความ

ขัดแย้งและการเอาเปรียบกันของคนในสังคม มหาชนได้ร่วมกันคัดเลือกบุคคลที่มีลักษณะดีให้ทำหน้าที่ปกครองดูแลตัดสินข้อพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยความชอบธรรม รัฐมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประชาชนภายในได้อย่างมีอิสระ ปราศจากการควบคุมจากรัฐอื่น ๆ ไม่ได้กล่าวถึงกิจกรรมการดำเนินความสัมพันธ์กับรัฐอื่น ๆ

สถาบันทางสังคมต่าง ๆ เกิดขึ้นเพราะการเพิ่มขึ้นของมนุษย์ การขยายตัวของรัฐ และความชั่วร้ายที่มาจากจิตใจของมนุษย์ ได้ทำหน้าที่แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสรรค์สมาชิกใหม่เพื่อสืบตระกูลต่อไป การบำบัดความต้องการทางเศรษฐกิจ การระงับข้อขัดแย้งระหว่างบุคคลและเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยตลอดจนกระทำการควบคุมทางสังคม เพื่อให้เกิดความประพฤติอันถูกต้อง โดยมีเป้าหมายคือการทำให้รัฐเกิดความสงบสุข

เอกสารอ้างอิง

- จรรยา สุภาพ. (2514). **หลักรัฐศาสตร์**. พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- คำรพ ฐิตะนันทน์, รองศาสตราจารย์. (2549). **ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์และกฎหมายมหาชน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- บรรพต วีระสัย, ดร.และคณะ. (2532). **รัฐศาสตร์ทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทประชาชนจำกัด.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 10, 11, 20**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2532). **อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญาน.
- สุพัตรา สุภาพ, รองศาสตราจารย์. (2536). **สังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- สุพจน์ บุญวิเศษ, รองศาสตราจารย์ ดร. (2551). **หลักรัฐศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็ม.ที.เพรส.
- อานนท์ อาภาภิรม. (2545). **รัฐศาสตร์เบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

การสร้างความสุขในทัศนะของพระพุทธศาสนา Creating happiness in the Buddhism's Perspective.

พระมงคลธรรมวิธาน, ผศ.ดร.* พระมหาประสิทธิ์ สระทอง**

Phramongkolthammavithan* Phramaha Prasit Srathong**

สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย**

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย**

Master of Arts Program in Buddhism, Mahamakut Buddhist University*

Bachelor of Education Program in Teaching English, Mahamakut Buddhist University**

บทคัดย่อ

ทุกสรรพสัตว์บนโลกนี้ล้วนปรารถนาความสุขทั้งสิ้น พระพุทธศาสนาจึงได้บัญญัติเรื่องความสุขว่ามีหลายประเภท คือสามีสสุขเป็นความสุขที่อิงอารมณ์ อาศัยกามคุณเป็นเหตุให้เกิดสุข และนิรามีสสุข สุขไม่อิงอารมณ์ อาศัยเนกขัมมะหรือสุขที่เป็นอิสระไม่ขึ้นต่อวัตถุ อีกประเภทของความสุขคือกายิกสุขเป็นความสุขทางกาย และเจตสิกสุขเป็นความสุขทางใจ และสูงสุดของความสุขคือนิพพานสุข เป็นความสุขที่ไม่ขึ้นกับเวลา ไม่อาศัยวัตถุ และเป็นความสุขล้วน ๆ ไม่มีส่วนเสียหรือทุกข์แฝงอยู่เลย การที่จะเข้าถึงความสุขที่สมบูรณ์ได้ ต้องปฏิบัติต่อความสุขให้ถูกต้อง คือต้องไม่เอาทุกข์มาทับถมตนเองที่มีได้ถูกทุกข์ทับถม ไม่ละทิ้งความสุขที่ชอบธรรม แม้ในสุขที่ชอบธรรมนั้นก็ไม่หมกมุ่นอยู่กับความสุข และเพียรทำเหตุแห่งทุกข์ให้หมดสิ้นไป โดยการปฏิบัติตามมรรคมรรค 8 หรือไตรสิกขา 3

คำสำคัญ: 1. การสร้างความสุขในทัศนะของพระพุทธศาสนา

Abstract

All beings on this planet all desire happiness. Buddhism therefore prescribes happiness as there are many types. happiness is based on ambience relying on eroticism as the cause of happiness and Niramisuk, not based on ambiguity. Relying on the unknowingly happy or independent happiness. The other type of happiness, physical happiness. Happiness is the heart and the highest of happiness is happiness Nirvana. It is happiness that is independent of time. No object and it is pure happiness without any hidden part or suffering. In order to reach complete happiness must treat happiness correctly meaning that no suffering is to be consumed by oneself not abandoning righteous happiness even in the righteous happiness that he was not obsessed with and diligently caused all the causes of suffering by following the Eight or Threefold Path.

Keywords: 1. Creating happiness in the Buddhism's Perspective

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) และวิสัยทัศน์ประเทศไทย อีก 20 ปีข้างหน้า กระทั่งถึง พ.ศ. 2570 มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของประชากรให้เข้มแข็งและประสบความสำเร็จ มีระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจน เน้นคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่ต้องดำเนินการเร่งด่วน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552: 1-5) และในยุค “ไทยแลนด์ 4.0” เป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย หรือโมเดลพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล ภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่เข้ามาบริหารประเทศบนวิสัยทัศน์ที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” มีภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ เพื่อปรับแก้ จัดระบบ ปรับทิศทาง และสร้างหนทางพัฒนาประเทศให้เจริญ สามารถรับมือกับโอกาสและภัยคุกคามแบบใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงในศตวรรษที่ 21 ได้ เพื่อให้มนุษย์ทุกคนได้แสวงหาสิ่งที่เรียกว่า “ความสุข” แต่แล้วทุกสรรพสิ่งล้วนแฝงเร้นไปด้วย “ความทุกข์” ซึ่งบางกรณีความทุกข์แฝงอยู่มากกว่าด้วยซ้ำไป แต่มนุษย์ไม่รู้ตัวและคิดเอาเองว่านั่นคือความสุข ถ้าตีความและพิจารณาในระยะยาวจะพบว่าความสุขที่ว่ำนั่นก็คือความพอใจหรือความถูกใจ สิ่งทีพอใจหรือถูกใจคือความสุขของคน ๆ นั้น แต่ถ้าเมื่อไร สิ่งทีชอบพอใจมาขัดใจก็กลับทำให้ไม่พอใจ สิ่งนั้นกลับกลายเป็นความทุกข์ ทั้งที่เป็นสิ่ง บุคคล หรือเรื่องเดียวกัน ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับความสุขลักษณะนี้นับเป็นเรื่องปกติธรรมดาตามหลักพระพุทธศาสนา เพราะในมุมมองชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนามีลักษณะที่เป็นเงื่อนไขสำคัญคือ ไม่มีอะไรเที่ยงแท้แน่นอน และเป็นความทุกข์ในขณะเดียวกัน ซึ่ง Pinit Ratanakul (2004: 141-146) และ Prakke (2005: 119-165) ได้กล่าวว่า ความทุกข์ในพระพุทธศาสนาเป็นแนวคิดที่กว้างรวมไปถึงความเจ็บปวด ความเศร้าโศก ความทุกข์ยาก หรือความไม่พึงพอใจ ซึ่งคนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นทุกข์เมื่อเทียบกับความสุข นอกจากนี้ ยังหมายรวมถึงปรากฏการณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของจักรวาลที่มีความไม่แน่นอนและความไม่สมบูรณ์ของชีวิต ซึ่งทำให้เกิดความทุกข์ด้วย มนุษย์เสวยความสุขอย่างหน้ามิดตามัว ดันรนให้ได้ตั้งใจปรารถนาจนลืมมิติอีกด้านหนึ่ง คือความไม่แน่นอนของความสุข จนลืมไปว่า อะไรคือสิ่งที่จะทำให้ชีวิตมีคุณค่า มีพลัง ถูกต้องและสง่างาม จากแนวคิดนี้ ผู้เขียนมองว่าพระพุทธศาสนาได้ให้ทัศนะเรื่องการสร้างความสุข การวางจิตหรือวิถีคิดต่อความสุข เพื่อให้มีทุกข์น้อยที่สุดหรือมีความสุขทีประเสริฐประณีตกว่า ดังจะนำเสนอเป็นประเด็นตามลำดับ

ความสุขในฐานะเป้าหมายชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา

เมื่อกล่าวถึง “ความสุข” ทุกสรรพสัตว์บนโลกนี้ล้วนปรารถนาทั้งนั้น จึงได้มีการประมวลนิยามของความสุขไว้ดังนี้

คำว่า “ความสุข” เป็นความพึงพอใจในชีวิต ที่บุคคลมีสัมพันธภาพทางสังคมที่ดีกับคนทั่วไป ร่าเริง อารมณ์ดี รวมถึงการมีคุณภาพชีวิตในด้านความพึงพอใจหรือชอบชีวิตของตนเอง ซึ่งประกอบด้วยจิตใจและความรู้สึก ระดับความรู้สึกและจิตใจ คือมีความรู้สึกที่ดีในการรับรู้ว่าตนบรรลุเป้าหมายในชีวิต มีการแสดงออกให้เห็นทั้งทางร่างกายและคำพูด มีการแสดงออกที่เต็มไปด้วยพลังสร้างสรรค์และความตื่นเต้น (Martin, 2000: 5-14; Veenhoven, 1996: 1-58; และ Manion, 2003: 652-655)

ความสุขเป็นชีวิตที่สนุกสนานและเป็นความปรารถนาของบุคคลที่อยากจะคงความรู้สึกดังกล่าวไว้ให้ยาวนาน เพราะเป็นความพึงพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่หรือได้รับ การมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ปราศจากโรคภัย เบียดเบียน และมีสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่สนับสนุนความสุข โดยการประเมินของบุคคลตามการรับรู้ของตนเองต่อ

เหตุการณ์หรือสถานการณ์ขณะนั้นว่า มีความพึงพอใจในชีวิต มีความรู้สึกทางบวก เช่น สนุกสนาน มีความยินดี เบิกบานใจ ซาบซึ้งใจ โดยปราศจากความรู้สึกทางลบ เช่น ความวิตกกังวล และความซึมเศร้า เป็นต้น (Layard, 2005: 302-303; สุภาณี สุชนะาคินทร์, 2549: 53; และ เกสร มัยจิ้น, 2559: 675)

สรุปได้ว่า ความสุขเป็นชีวิตที่สนุกสนาน มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ปราศจากโรคภัยเบียดเบียน มีความพึงพอใจในชีวิต มีความรู้สึกทางบวก เช่น สนุกสนาน มีความยินดี เบิกบานใจ ซาบซึ้งใจ โดยปราศจากความรู้สึกทางลบ เช่น ความวิตกกังวล และความซึมเศร้า เป็นต้น เมื่อทุกสรรพสัตว์บนโลกนี้ล้วนมีความสุข บรรณาความสุข จึงก่อให้เกิดศาสนาขึ้นเพื่อสอนวิธีปฏิบัติตนให้เกิดความสุข และในทางพระพุทธศาสนาเองก็ได้จัดประเภทของความสุขไว้ดังนี้

ประเภทของความสุข

พระพุทธศาสนากล่าวถึงความสุขชื่อต่าง ๆ มากมาย เช่นในคัมภีร์อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงความสุขไว้ 13 คู่ ดังนี้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (บาลี) 20/309-321/100-102., มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (ไทย) 20/65-77/102-105)

1. คิหิสุข คือ สุขของคฤหัสถ์สุขแบบชาวบ้าน กับ ปิพพัชชาสุข คือ สุขในชีวิตการบวช หรือสุขของนักบวช
2. กามสุข คือ สุขที่เกิดจากกาม กับ เนกขัมมสุข คือ สุขที่เกิดจากเนกขัมมะ (สุขเกิดจากความปลอดโปร่งจากกาม หรือจากความสละออกไม่โลภ)
3. อุปธิสุข คือ สุขที่มีอุปธิ (สุขกลัวทุกข์ ได้แก่ สุขในไตรภูมิ หรือโลกียสุข) กับ นิรูปธิสุข คือ สุขที่ไม่มีอุปธิ(สุขไม่กลัวทุกข์ ได้แก่ โลกุตตรสุข)
4. สาสวสุข คือ สุขที่มีอาสวะ กับ อนาสวสุข คือ สุขที่ไม่มีอาสวะ
5. สามีสสุข คือ สุขที่อิงามิส กับ นิรามิสสุข คือ สุขที่ไม่อิงามิส
6. อริยสุข คือ สุขของพระอริยะ กับ อนริยสุข คือ สุขของผู้ไม่ใช่พระอริยะ
7. กายิกสุข คือ สุขทางกาย กับ เจตสิกสุข คือ สุขทางใจ
8. สัมปัตติกสุข คือ สุขที่มีปิติ (ได้แก่ สุขในฌานที่ 1 และที่ 2) กับ นิปปัตติกสุข คือ สุขที่ไม่มีปิติ(ได้แก่ สุขในฌานที่ 3 และที่ 4)
9. สาทสุข คือ สุขที่เกิดจากความยินดี (อรรถกถาอธิบายว่าได้แก่ สุขในฌาน 3 ขั้นต้น) กับ อุเบกขาสุข คือ สุขที่เกิดจากอุเบกขา (ท่านว่าได้แก่สุขในฌานที่ 4)
10. สมามิสุข คือ สุขที่เกิดจากสมามิ (ไม่ว่าอุปจารสมามิ หรืออัปปนาสมามิ ก็ตาม) กับ อสมามิสุข คือ สุขที่ไม่ได้เกิดจากสมามิ (สุขที่ไม่ถึงสมามิ)
11. สัมปัตติการัมมณสุข คือ ความสุขที่เกิดจากฌานมีปิตีเป็นอารมณ์ (สุขเกิดแก่ผู้พิจารณาฌาน 2 ขั้นแรกที่มีปิติ) กับ นิปปัตติการัมมณสุข คือ ความสุขที่เกิดจากฌานไม่มีปิตีเป็นอารมณ์(สุขเกิดแก่ผู้พิจารณาฌานที่ 3 และที่ 4 ซึ่งไม่มีปิติ)
12. สาทารัมมณสุข คือ ความสุขที่เกิดจากฌานมีความยินดีเป็นอารมณ์ (สุขเกิดแก่ผู้พิจารณาฌาน 3 ขั้นแรกที่มีรสชื่น) กับ อุเบกขารัมมณสุข คือ ความสุขที่เกิดจากฌานมีอุเบกขาเป็นอารมณ์ (สุขเกิดแก่ผู้พิจารณาฌานที่ 4 ซึ่งมีอุเบกขา)

13. รูปารัมมณสุข คือ ความสุขที่มีรูปฌานเป็นอารมณ์ กับ อรูปารัมมณสุข คือ ความสุขที่มีอรูปฌานเป็นอารมณ์

ความสุขทั้ง 13 คู่นี้ บางคู่มีขอบเขตเนื้อหาแคบไม่ครอบคลุมความสุขคู่อื่น ๆ หรือความสุขในระดับอื่น ๆ แต่บางคู่ก็มีขอบเขตเนื้อหากว้างครอบคลุมความสุขคู่อื่น ๆ หรือความสุขในระดับอื่น ๆ ทั้งหมด โดยความสุขทั้งหลายนั้นย่อมมีระดับที่แตกต่างกันไป ดังนี้

ระดับของความสุข

ในพระพุทธศาสนา ได้แบ่งระดับของความสุขไว้มากมาย แต่ระดับของความสุขที่ชัดเจน ละเอียดและไม่ซับซ้อน มีอยู่ 10 ระดับ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (บาลี) 13/100-102/96-99., (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : (ไทย) 13/90-91/92-95., (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (บาลี) 18/413-424/278-482., (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (ไทย) 18/267-468/296-299) ซึ่งก็คล้ายกันมาก โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ (1) กามสุข สุขเนื่องด้วยกาม (2) ฌานสุข สุขเนื่องด้วยฌาน และ (3) นิพพานสุข สุขเนื่องด้วยนิพพาน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (บาลี) 25/52/87., (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (ไทย) 25/12/192) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กามสุข คือความสุขเนื่องด้วยกาม ได้แก่ ความสุขที่เกิดจากกามารมณ์ หรือความสุขในทางกาม คือ ความใคร่ ความอยาก ความปรารถนา สิ่งที่น่าปรารถนาใคร่ พุดง่าย ๆ ว่า การได้เสพวัตถุบำรุงบำเรอความสุขเครื่องอำนวยความสะดวกสบาย คน สัตว์ ทรัพย์สินเงินทอง ข้าวของสารพัด ที่อยากได้อย่างมี รวมแล้วก็คือ “กามคุณ 5” ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ (สัมผัสทางกาย) ที่น่าปรารถนาใคร่ใคร่พอใจ ที่จะให้ “กามสุข” คือสุขทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 สุขทางวัตถุ หรือสุขทางเนื้อหนัง บางทีเรียกว่า สามิสสุข คือสุขอาศัยอามิส หรือสุขจากสิ่งเสพ (อามิสสุข ก็เรียก) กามสุขนั้น ถ้าบริหารจัดการให้ดี ก็เป็นประโยชน์สุขที่เป็นจุดหมายแห่งชีวิตอย่างหนึ่งได้คือเป็น “ทิฏฐธัมมิกัตถะ” แปลว่า ประโยชน์ปัจจุบัน หรือประโยชน์ขั้นตาเห็น ที่ปรากฏอยู่ต่อหน้า มองเห็นประจักษ์ได้ ได้แก่ การมีสุขภาพดี มีร่างกายแข็งแรง ใช้การได้ดี ไม่เจ็บไข้ได้ป่วย เป็นอยู่สบาย การมีทรัพย์สินเงินทอง มีการงานอาชีพเป็นหลักฐาน หรือพึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมนุษย์ หรือมีสถานะในสังคม เช่น ยศศักดิ์ ตำแหน่ง ฐานะ ความมีเกียรติ มีชื่อเสียง การได้รับยกย่อง หรือเป็นที่ยอมรับในสังคม รวมทั้งความมีมิตรสหายบริวาร และสุดท้ายที่สำคัญสำหรับชีวิตคฤหัสถ์ก็คือ การมีครอบครัวที่ดีมีความสุข

2. ฌานสุข คือความสุขเนื่องด้วยฌาน ได้แก่ ความสุขที่เกิดจากฌาน หมายถึงการเพ่งอารมณ์จนใจแน่วแน่นเป็นอัปนาสมาธิหรือภาวะจิตที่มีสมาธิถึงขั้นอัปนาสมาธิแล้ว อัปนาสมาธิคือสมาธิแน่วแน่น หรือสมาธิที่แนบสนิท (attainment concentration) เป็นสมาธิระดับสูง ซึ่งมีในฌานทั้งหลาย ฌานมีหลายชั้น ยิ่งเป็นชั้นสูงขึ้นไปเท่าใด องค์ธรรมต่าง ๆ คือคุณสมบัติของจิตที่เป็นตัวกำหนดความเป็นฌาน ซึ่งเรียกว่า “องค์ฌาน” ก็ยิ่งลดน้อยลงไปเท่านั้น ฌานโดยทั่วไป แบ่งเป็น 2 ระดับใหญ่ และแบ่งย่อยออกไปอีกระดับละ 4 รวมเป็น 8 อย่าง เรียกว่า ฌาน 8 หรือสมาบัติ 8 นอกจากนี้ ข้อเสียของฌานสุขที่สำคัญ ก็คือ ภาวะในฌานยังไม่โปร่งโล่งเต็มที่ ยังถูกจำกัด มีความคับแคบด้วยสัญญาและองค์ธรรมอื่น ๆ ที่เนื่องอยู่ในฌานนั้น ๆ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (บาลี) 23/246/470., (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (ไทย) 23/42/533) ยังมีความคำนึงนึกด้วยสัญญาเกี่ยวกับฌานชั้นต่ำกว่าพุ่งขึ้นมาในใจได้ จึงนับว่ามีสิ่งรบกวนหรือความเบียดเบียน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (บาลี) 23/245/458., (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (ไทย) 23/41/525) ถึงแม้จะ

จัดเป็นนิราสมีสสุข แต่ก็ยังเป็นเหตุให้ติดให้ยึดเกิดความถือมั่น คืออุปาทานได้ อาจกลายเป็นเครื่องขัดขวางการบรรลุนิพพาน หรือขัดขวางความสุขสมบูรณ์ที่สูงขึ้นไป (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (บาลี) 14/40/40. (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (ไทย) 14/33/42. (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (บาลี) 14/90/78. (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (ไทย) 14/71/76) จึงยังเป็นสิ่งที่ไม่เพียงพอ ยังต้องก้าวข้ามหรือละไปเสียให้ได้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (บาลี) 13/185/192. (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (ไทย) 13/156/176) ฌานสุขเป็นภาวะปรุงแต่งถูกปัจจัยทางจิตสรรค์สร้างขึ้นมา ไม่เที่ยงแท้ จะต้องดับไปตามสภาวะและเป็นภาวะเสื่อมถอยได้ ด้วยเหตุนี้ ฌานสุขจึงไม่ใช่ความสุขที่สมบูรณ์ เมื่อไม่ใช่ความสุขที่สมบูรณ์ ก็ควรแสวงหาความสุขที่สมบูรณ์ต่อไป

3. นิพพานสุข คือสุขเนื่องด้วยนิพพาน หมายถึงการดับกิเลสและกองทุกข์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559, หน้า 167) สภาพที่ดับกิเลสและกองทุกข์แล้ว ภาวะที่เป็นสุขสูงสุด เพราะไร้กิเลสไร้ทุกข์ เป็นอริสราภาพสมบูรณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2555, หน้า 66) เป็นโลกุตตรธรรม และเป็นจุดหมายสูงสุดของชีวิตในพระพุทธศาสนา

คำว่า “นิพพาน” เป็นภาษาบาลีมาจาก “นิ” เป็นคำอุปสรรค แปลว่า “ออกไป หมดไป” ไม่มี + “วานธาตุ” แปลว่า “พัดไป เป็นไป เครื่องรื้อยรัด” ถ้าใช้เป็นกริยาของไฟ การดับไฟ หรือของที่ร้อนเพราะไฟ แปลว่า ดับไฟ ดับร้อน หายร้อน เย็นลง เย็นสนิท ถ้าใช้เป็นกริยาของจิต หมายถึง เย็นใจ สดชื่น ชุ่มชื่นใจ ดับความร้อนใจ หายร้อนรน ไม่มีความกระวนกระวาย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (บาลี) 20/497/207., อ.ต.ก. (ไทย) 20/58/244) หรือแปลว่า เป็นเครื่องดับกิเลส คือทำให้ราคะ โทสะ และโมหะ หมดสิ้นไป ในคัมภีร์อรุณกถาและฎีกา ส่วนใหญ่นิยมแปลนิพพานว่า ไม่มีตัณหาเครื่องรื้อยรัด หรือออกไปแล้วจากตัณหาที่เป็นเครื่องรื้อยรัดติดไว้ในภพ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (บาลี) 30/381/184) ในพระไตรปิฎกนอกจากจะปรากฏข้อความเกี่ยวกับสภาวะของนิพพานในฐานะเป็นสภาวะธรรมอันสูงสุด และความสัมพันธ์ของบุคคลกับสภาวะนิพพานแล้ว ยังมีพุทธพจน์อธิบายนิพพานโดยแยกออกเป็นประเภทเป็นลำดับแห่งบุคคลผู้เข้าสู่วิถีแห่งนิพพานไว้หลายประเภทและหลายนัย แต่ถ้ากล่าวตามสภาวะนิพพานมีอย่างเดียว คือนิพพานมีความสงบจากกิเลสและขั้นห้าเป็นลักษณะ (สันติลักษณะ) (พระพุทธโฆสเถระ, 2554, หน้า 849) ถ้ากล่าวโดยปริยายแห่งเหตุ (การณปริยาย) นิพพานก็มี 2 ประเภท ในพระบาลีเรียกว่า นิพพานธาตุ 2 ได้แก่ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (บาลี) 25/222/258., ชุ.อิติ. (ไทย) 25/44/392)

1. สอุปาทิเสสนิพพานธาตุ คือนิพพานมีอุปาทิเหลือ หรือนิพพานยังมีเชื้อเหลือ ได้แก่นิพพานยังมีเบญจขันธ์เหลือ หรือนิพพานที่ยังเกี่ยวข้องกับเบญจขันธ์ เป็นนิพพานของพระอรหันต์ผู้ยังมีชีวิตอยู่ แต่กิเลสคือราคะ โทสะ และโมหะ หรืออวิชชา ตัณหา และอุปาทานของท่านดับไปโดยสิ้นเชิง ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย สอุปาทิเสสนิพพานธาตุ เป็นไฉน? ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นพระอรหันต์ สิ้นอาสวะแล้ว อยู่จบพรหมจรรย์แล้ว ทำกิจที่ควรทำเสร็จแล้ว ปลงภาระลงได้แล้ว บรรลุประโยชน์ตนแล้ว มีสังโยชน์เครื่องผูกมัดไว้กับภพหมดสิ้นไปแล้ว หลุดพ้นแล้วเพราะรู้ชอบ อินทรีย์ 5 ของเธอยังดำรงอยู่เทียว เพราะอินทรีย์ทั้งหลายยังไม่เสียหาย เธอย่อมได้เสวยอารมณ์ทั้งที่พึงใจและไม่พึงใจ ย่อมเสวยทั้งสุขและทุกข์ ดุริยภิกขุทั้งหลาย อันใดเป็นความสิ้นราคะ ความสิ้นโทสะ ความสิ้นโมหะ ของเธอ อันนี้เรียกว่าสอุปาทิเสสนิพพานธาตุ” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (บาลี) 25/222/258., (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (ไทย) 25/44/393)

2. อนุปาทิเสสนิพพานธาตุ คือนิพพานไม่มีอุปาทิเหลือ หรือนิพพานไม่มีเชื้อเหลือ ได้แก่นิพพานไม่มีเบญจขันธ์เหลือ หรือนิพพานที่ไม่เกี่ยวข้องกับเบญจขันธ์ เป็นนิพพานของพระอรหันต์ผู้ระงับการเสวยอารมณ์ทั้ง

ปวงแล้ว เป็นความดับสนิทโดยไม่มีส่วนเหลือทั้งกิเลสและเบญจขันธ์ และเป็นสภาวะหลุดพ้นโดยปลอดภัยจากสังสารวัฏอย่างเด็ดขาด ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย อนุปาทิเสสนิพพานธาตุ เป็นไฉน? ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นพระอรหันต์สิ้นอาสวะแล้ว อยู่จบพรหมจรรย์แล้ว ทำกิจที่ควรทำเสร็จแล้ว ปลงภาระลงได้แล้ว บรรลุประโยชน์ตนแล้ว มีสังโยชน์เครื่องผูกมัดไว้กับภพหมดสิ้นไปแล้ว หลุดพ้นแล้ว เพราะรู้ชอบอารมณ์ที่ได้เสวย (เวทิต) ทั้งปวงในอัตภาพนี้แหละของเธอ ซึ่งเธอไม่ติดใจเพลินแล้ว (อนภินันทิต) จักเป็นของเย็น ข้อนี้เรียกว่า อนุปาทิเสส นิพพานธาตุ” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (บาลี) 25/222/259., (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (ไทย) 25/44/393)

จากที่กล่าวมานี้ สามารถสรุปได้ว่า ความสุขในทัศนะของพุทธศาสนามีอยู่หลายระดับ แต่สามารถย่อลงเหลือ 3 ระดับ คือ (1) กามสุข สุขเนื่องด้วยกาม (2) ฌานสุข สุขเนื่องด้วยฌาน และ (3) นิพพานสุข สุขเนื่องด้วยนิพพาน ความสุข 2 อย่างแรกนั้นเป็นความสุขที่ยังมีส่วนเสียอยู่ กล่าวคือ กามสุขเป็นความสุขที่ต้องอาศัยวัตถุและฌานสุขเป็นความสุขที่ขึ้นต่อสมัย ส่วนนิพพานสุขเป็นความสุขที่ไม่มีส่วนเสียเลย จึงเป็นความสุขที่สมบูรณ์ เพราะเป็นความสุขที่ไม่ต้องอาศัยวัตถุ และเป็นความสุขที่ไม่ขึ้นต่อสมัย คือเป็นความสุขตลอดเวลา ซึ่งต้องมีวิธีปฏิบัติต่อความสุขและความทุกข์ ดังนี้

วิธีปฏิบัติต่อความสุขและความทุกข์

ในเทวทหสูตร พระพุทธเจ้าได้ตรัสวิธีปฏิบัติต่อความสุขและความทุกข์ไว้ 3 ข้อ ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ความพยายามจะมีผล ความเพียรจะมีผลได้อย่างไร? ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ไม่เอาทุกข์ทัฬหณตนที่ไม่มีทุกข์ทัฬหณ 1 ไม่ละทิ้งความสุขที่ชอบธรรม 1 ไม่หมกมุ่นสยบในความสุข (แม้ที่ชอบธรรม) นั้น 1” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (บาลี) 14/12/13., (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: (ไทย) 14/10/15) อย่างไรก็ตาม วิธีปฏิบัติต่อความสุขและความทุกข์ไม่ได้มีแค่ 3 ข้อนี้ เพราะพระพุทธเจ้าตรัสต่อไปถึงการเพียรพยายามเพื่อกำจัดเหตุแห่งทุกข์ให้หมดสิ้นไปหรือเพียรปฏิบัติเพื่อเข้าถึงสุขที่สูงขึ้นไปจนสูงสุดด้วย ดังนั้น จึงสรุปหลักที่ตรัสเป็นวิธีปฏิบัติต่อความสุขและความทุกข์ได้ 4 ข้อ ดังนี้ (1) ไม่เอาทุกข์ทัฬหณตนที่ไม่มีทุกข์ (2) ไม่ละทิ้งสุขที่ชอบธรรม (3) แม้ในสุขที่ชอบธรรมนั้น ก็ไม่หมกมุ่นสยบ และ (4) เพียรทำเหตุแห่งทุกข์ให้หมดสิ้นไป

กล่าวได้ว่า ความสุขเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนปรารถนา แต่ถ้าปฏิบัติต่อความสุขไม่ถูกต้อง ความสุขนั้นก็กลายเป็นความทุกข์และโทษแก่ตนได้ ตรงกันข้ามหากปฏิบัติต่อความสุขถูกต้อง ก็มีความสุข และมีทุกข์น้อยลง ทุกที่จนทุกข์หมดไป เหลือแต่ความสุขที่สมบูรณ์

ความสุขของกรมสุขภาพจิต

กรมสุขภาพจิตได้ชี้วัดความสุขคนไทย เพื่อเป็นแนวทางการนำไปสู่นโยบายในการพัฒนาสุขภาพคนไทยให้มีสุขภาพจิตดี เพื่อตระหนักในระดับความสุขของตนเอง ซึ่งสามารถช่วยเหลือแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตเบื้องต้นด้วยตนเอง อันจะส่งผลให้อัตราการเจ็บป่วยทางจิตตั้งแต่ระยะเริ่มแรกลดลง และส่งผลให้ประชากรไทยได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเองในการดำเนินชีวิตในชุมชน อันจะส่งผลให้สังคมไทยมีความสุขเพิ่มขึ้นสืบไป ดังที่ อภิชัย มงคล และคนอื่น ๆ (2544: 7) กล่าวว่าความสุขเป็นสภาพชีวิตที่เป็นสุข อันเป็นผลมาจากมีความสามารถในการจัดการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต มีศักยภาพจะพัฒนาตนเองเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี โดยครอบคลุมถึงความดีภายในจิตใจ ภายใต้อารมณ์และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป สามารถแบ่งองค์ประกอบหลัก ๆ

ของผู้มีสุขภาพจิตดีออกเป็น 4 องค์ประกอบหลัก คือ (1) สภาพจิตใจ (2) สมรรถภาพของจิตใจ (3) คุณภาพของจิตใจ และ (4) ปัจจัยสนับสนุน

องค์ประกอบที่ 1 สภาพจิตใจ เป็นความรู้สึกเป็นสุข อารมณ์ด้านบวกและอารมณ์ด้านลบและดัชนีที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บป่วยทางจิต เนื่องจากเป้าหมายของคนคือความผาสุกโดยการวัดความทุกข์หรือสุขของบุคคลว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยวัดจากความรู้สึก อารมณ์ ความคิด พฤติกรรมว่าในปัจจุบันเป็นอย่างไรมีโรคหรือมีอาการของโรคต่าง ๆ เกิดขึ้นหรือไม่ เป็นการวัด ณ ปัจจุบันว่ามีการรับรู้ทางความคิด การแสดงออกทางอารมณ์ และการกระทำที่ตอบสนองต่อตนเอง เป็นอย่างไร ซึ่งมีผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน

องค์ประกอบที่ 2 สมรรถภาพของจิตใจ เป็นการมองในเรื่องของความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งนำแนวคิดมาจากองค์การอนามัยโลกที่เกี่ยวกับลักษณะทางด้านจิตใจของสุขภาพจิตของสมรรถภาพหรือความสามารถในการเผชิญปัญหา หรือสมรรถภาพในการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต ที่สำคัญมีอยู่ 3 ด้าน คือ (1) ปัญหาการอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่น สร้างความสัมพันธ์และธำรงรักษาความสัมพันธ์ให้อยู่ด้วยกันอย่างราบรื่น (2) ปัญหาจากสิ่งแวดล้อมหรือสังคมภายนอกที่มากดดัน มีความสามารถในการปรับตัวให้อยู่ได้ในสถานการณ์นั้น ๆ และถ้าให้ดีคืออยู่ได้อย่างมีผลผลิตของงานด้วย มีคุณค่า สร้างประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นความสามารถของบุคคลที่จะอยู่ได้ในสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และ (3) ปัญหาที่เกิดขึ้นจากภายในจิตใจของตนเอง มุ่งไปที่ความต้องการตามสัญชาตญาณของมนุษย์หรือความต้องการพื้นฐานของคนเกิดความขัดแย้งกันเป็นการดูว่าจิตใจสามารถสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นได้หรือไม่ ระหว่างความต้องการที่เกิดขึ้นกับความขัดแย้งในใจ มีผลออกมาอย่างราบรื่น เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาที่สำคัญในการดำเนินชีวิต

องค์ประกอบที่ 3 คุณภาพของจิตใจ คือการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น โดยมุ่งเน้นให้เป็นคนดี คนเก่ง เป็นคนที่มีความสุข ซึ่งเป็นลักษณะทางจิตใจที่สำคัญหรือคุณภาพของจิตใจนั่นเอง เป็นการแสดงความคิดเห็นว่าผู้ที่มีสุขภาพจิตดี คือมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ต้องการทำตนให้เป็นประโยชน์ บุคลิกภาพผสมผสานกันดี มีความเป็นตัวเอง มีการดำเนินชีวิตอย่างสร้างสรรค์ เป็นต้น สำหรับคุณภาพของจิตใจ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีสามารถทำให้บุคคลอื่นชอบเราได้ เป็นคนที่ดี ทำให้คนอื่นมองว่าเป็นคนดีเป็นความสามารถที่มีมากกว่าองค์ประกอบ 2 คือสามารถช่วยเหลือบุคคลอื่น ๆ ได้ เป็นคุณลักษณะที่ไม่ใช่มองแต่ตนเองยังมองถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วยคือการอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นอย่างมีคุณภาพ อยู่ในสังคมอย่างสร้างสรรค์ มีความกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นในการสร้างผลประโยชน์ สร้างงาน สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ทำให้ตนเองก้าวหน้า มีคุณสมบัติและแรงจูงใจที่จะทำให้ตนเองมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีคุณลักษณะที่เสริมสร้างความสุขให้แก่ตนเอง ตั้งแต่การดำเนินชีวิตอย่างราบเรียบหรือพึงพอใจในความเป็นอยู่ของตนเอง มีความสุขร่วมกับผู้อื่น สุขสงบในใจตนเอง และ

องค์ประกอบที่ 4 ปัจจัยสนับสนุน เป็นความผาสุกของบุคคล (subjective well-being) และคุณภาพชีวิต (quality of life) ซึ่งมองว่าบุคคลจะมีการรับรู้เกี่ยวกับบุคคลแวดล้อมและสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อจิตใจและการดำเนินชีวิต เช่น รับรู้ว่า เมื่อมีปัญหาบุคคลแวดล้อมสามารถช่วยเหลือตนเองให้รู้สึกปลอดภัย มั่นคงในชีวิต มีสิ่งแวดล้อมทางกายภาพดี มีสถานบริการสุขภาพ มีกิจกรรมสันทนาการและมีเวลาว่าง มีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น จะเห็นได้ว่าทั้ง 3 องค์ประกอบแรกเป็นเรื่องเกี่ยวกับตนเองทั้งสิ้น แต่ความสุขหรือทุกข์ไม่ได้เกิดจากตนเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอกมากระทบด้วย จึงเกิดองค์ประกอบที่ 4 ขึ้น

บทสรุป

ความสุขจะเป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าบุคคลเป็นผู้มีสุขภาพจิตดีหรือไม่เพียงใด และองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวกับสุขภาพจิตของบุคคล ได้แก่ ลักษณะของความสุข ความทุกข์ในปัจจุบัน การยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็นอยู่ อันได้แก่สภาวะสุขภาพของตนเอง ความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ ตลอดจนการยอมรับในภาพลักษณ์และรูปร่างของตนเอง มีความสามารถในการแก้ปัญหา เพื่อที่จะกลับมาดำเนินชีวิตได้อย่างปกติและมีคุณภาพ ลักษณะต่าง ๆ ที่ทำให้การดำเนินชีวิตมีคุณภาพเป็นส่วนหนึ่งในการเสริมสร้างสุขภาพจิต ซึ่งช่วยทำให้ชีวิตดีขึ้น และความทุกข์ไม่ได้เกิดจากตนเองเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากสิ่งแวดล้อมมากระทบด้วย

เอกสารอ้างอิง

- เกสร มัยจิ้น. (2559). การสร้างความสุขด้วยจิตวิทยาเชิงบวก. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.ปีที่ 24 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม – ธันวาคม): 675.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ 27). (ชำระเพิ่มเติม ช่วงที่ 1). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพุทธโฆสเถระ. (2554). **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**. แปลโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: บริษัท ธนาเพรส จำกัด.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). **การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สุภาณี สุขนาคนินทร์. (2549). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของประชาชน อำเภอบ้านลาด จังหวัดอุดรธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- อภิชัย มงคล และคนอื่น ๆ. (2544). **รายงานวิจัยการศึกษาด้านชีวิตความสุขของคนไทย**. ขอนแก่น: โรงพิมพ์พระธรรมขันธ์.
- Layard, R. (2005). Happiness: Lessons from a new science, Couns. Psychot. Res. 6: 302-303.
- Manion, J. (2003). Joy at work: Creating a positive workplace, J. Nurs. Admin. 33: 652-655.
- Martin, S. (2000). Positive psychology: An introduction, Amer Psychol. 55: 5-14.
- Prakke, D. (2005). The Buddhist truth of happiness spirituality and development? The case of governance in Bhutan. Journal of Bhutan Studies, 12(Summer): 119-165.
- Ratanakul, Pt. (2004). The Buddhist Concept of Life, Suffering and Death, and Related Bioethical Issues. Eubios Journal of Asian and International Bioethics. 14, 141-146.
- Veenhoven, R. (1996). Happy life-expectancy: A comprehensive measure of quality-of-life in nations, Soc. Indicat. Res. 39: 1-58.

แนวทางการเตรียมและการส่งต้นฉบับ

วารสารสิรินธรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

1. หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับ

- 1.1 ต้นฉบับที่ส่งมาเพื่อการพิจารณาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน
- 1.2 ต้นฉบับที่ส่งมาเพื่อการพิจารณาต้องไม่อยู่ระหว่างเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารอื่น
- 1.3 เนื้อหาในต้นฉบับควรเกิดจากการสังเคราะห์ความคิดขึ้น โดยผู้เขียนเองไม่ได้ลอกเลียนหรือดัดทอนมาจาก ผลงานวิจัยของผู้อื่น หรือจากบทความอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือปราศจากการอ้างอิงที่เหมาะสม
- 1.4 ต้นฉบับต้องเป็นไปตามรูปแบบของต้นฉบับตามข้อกำหนดในระเบียบการส่งต้นฉบับ
- 1.5 ต้นฉบับต้องถูก ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิก่อนจึงจะได้ตีพิมพ์
- 1.6 ต้นฉบับที่ได้แก้ไขแล้ว ต้องผ่านตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

2. ระเบียบการส่งต้นฉบับ

กองบรรณาธิการได้กำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับไว้ให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับสำหรับการตีพิมพ์บทความลงวารสารสิรินธรปริทรรศน์ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ส่งบทความใช้เป็นรูปแบบในการเขียนบทความได้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสารสิรินธรปริทรรศน์ โดยมีระเบียบการดังนี้

2.1 การเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 การจัดรูปแบบหน้าของบทความ บทความต้องจัดส่งในรูปแบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยพิมพ์บทความในกระดาษ A4 ขนาด 210 มม. x 297 มม. (8.27 นิ้ว x 11.69 นิ้ว) บทความมีจำนวน 15 หน้า รูปแบบการพิมพ์เป็นแบบ 1 คอลัมน์ ส่วนที่ยกเว้นสำหรับการพิมพ์แบบสองคอลัมน์ คือ ชื่อบทความ ชื่อผู้เขียน สถาบันและอีเมล และรูปประกอบหรือตารางขนาดใหญ่ กำหนดระยะห่างของขอบกระดาษ ด้านบน ด้านขวา และด้านล่าง ให้มีขนาด 2.0 ซม. และด้านซ้าย 2.5 ซม. จัดระยะระหว่างบรรทัดเป็นหนึ่งเท่า (Single) จัดย่อหน้าแบบชิดขอบ และจัดส่งมาทั้ง 2 รูปแบบ คือ (1) เอกสารที่จัดทำในโปรแกรม Microsoft Words บันทึกมาในรูปแบบไฟล์นามสกุล “.doc” หรือ “.docx” (Microsoft Word เวอร์ชัน 2003 หรือเวอร์ชันใหม่กว่า) (2) เอกสารเดียวกันกับข้อ 1. แต่บันทึกมาในรูปแบบ Acrobat file (*.pdf)

2.1.2 รูปแบบการพิมพ์

- ชื่อบทความและชื่อผู้แต่ง
- ชื่อบทความ พิมพ์ด้วยอักษร TH Sarabun New ขนาด 18 บรรทัดต่อมาพิมพ์ชื่อภาษาอังกฤษ
- บทความด้วยอักษรแบบ TH Sarabun New ขนาด 16
- ชื่อผู้แต่ง พิมพ์ด้วยอักษร TH Sarabun New ขนาด 16
- ชื่อหน่วยงาน พิมพ์เป็นเชิงอรรถด้านล่างของหน้าแรก
- หัวข้อหลัก พิมพ์ด้วยอักษร TH Sarabun New ขนาด 18 ตัวหนา ทุกหัวข้อขึ้นต้นด้วยตัวเลขตามด้วย เช่น 1), 2) เว้นหนึ่งเคาะแล้วตามด้วยชื่อหัวข้อ
- หัวข้อย่อย ระดับที่ 1 พิมพ์ด้วยอักษร TH Sarabun New ขนาด 16 ตัวหนา เช่น 2.1), 2.2)

เว้นหนึ่งเคาะแล้วตามด้วยชื่อหัวข้อ หัวข้อย่อยระดับที่ 2 พิมพ์ด้วยอักษร TH Sarabun New ขนาด 16 เช่น 2.1.1, 2.1.2

- ส่วนเนื้อความ: พิมพ์ด้วยตัวอักษร TH Sarabun New ขนาด 16 โดยไม่ต้องเว้นย่อหน้า
- เชิงอรรถ: อยู่ด้านล่างของหน้ากระดาษที่มีการอ้างอิง ใช้อักษร TH Sarabun New ขนาด 12
- การเว้นวรรคระหว่างหัวข้อ และย่อหน้า: การเว้นบรรทัดเปล่า ใช้ตัวอักษร TH Sarabun

New ขนาด 16 ระหว่างแต่ละหัวข้อ และย่อหน้า

2.1.3 รูปประกอบและตาราง จัดรูปประกอบและตารางในส่วนที่มีการกล่าวถึงเป็นครั้งแรก หากรูปประกอบและตารางมีขนาดกว้าง สามารถวางทับ 2 คอลัมน์ได้

- ตาราง ให้ระบุหมายเลขกำกับตารางพร้อมกับชื่อตารางด้วยตัวอักษร TH Sarabun New ขนาด 14 สำหรับภาษาไทย ชิดซ้าย ไว้เหนือตาราง โดยจัดตารางไว้กลางคอลัมน์ เว้นช่องว่างเหนือและใต้ตารางไว้จำนวน 1 บรรทัด

- รูปประกอบ ให้ระบุหมายเลขกำกับรูป พร้อมกับชื่อรูปด้วยตัวอักษร TH Sarabun New ขนาด 14 ชิดซ้าย ตัวเอียง ได้รูปประกอบ เว้นช่องว่างเหนือและใต้รูปประกอบไว้จำนวน 1 บรรทัด

2.1.4 เอกสารอ้างอิง ให้เขียนตามระบบ APA ซึ่งกำหนดโดย (American Psychological Association) การอ้างอิงในบทความให้เขียนใส่ในวงเล็บ (ผู้เขียน, ปี) หรือ (ผู้เขียน, ปี: หน้า) หากมีชื่อผู้เขียนปรากฏในบทความให้ใช้ ผู้เขียน (ปี) หรือ ผู้เขียน (ปี: หน้า) รายการอ้างอิงแบบเต็มจะต้องระบุไว้ในส่วน เอกสารอ้างอิง จัดเรียงตามลำดับตัวอักษรของชื่อผู้เขียน

2.1.5 ภาคนวนก หากมีภาคนวนก ให้ใส่ไว้หลังจาก บรรณานุกรม และใส่ชื่อภาคนวนกดังนี้ ภาคนวนก ก: ชื่อภาคนวนก ก

3. การเรียงลำดับเนื้อหาต้นฉบับ

เนื้อหาภาษาไทยที่มีคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ควรแปลเป็นภาษาไทยให้มากที่สุด (ในกรณีที่คำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นคำเฉพาะที่แปลไม่ได้ หรือแปลแล้วไม่ได้ความหมายชัดเจนให้ทับศัพท์ได้) และควรใช้ภาษาที่ผู้อ่านเข้าใจง่าย ชัดเจน หากใช้คำย่อต้องเขียนคำเต็มไว้ครั้งแรกก่อนเนื้อหาต้องเรียงลำดับดังนี้

- ชื่อเรื่อง ควรสั้น และกะทัดรัด ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน
- ชื่อผู้เขียน เป็นภาษาไทยไม่ต้องระบุค่านำหน้า
- บทคัดย่อ เขียนทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านและเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 250 คำ หรือ 15 บรรทัด โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง
- บทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย และควรอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

- กรณียกความวิจัยเชิงปริมาณ ให้ระบุ วัตถุประสงค์ ให้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา/วิจัย วิธีการดำเนินการวิจัยควรอธิบายกรอบแนวคิดการวิจัย การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ที่มาของกลุ่มตัวอย่าง แหล่งที่มาของข้อมูล การเก็บและรวบรวมข้อมูล การใช้เครื่องมือ สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย เป็นการเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับอาจแสดงด้วยตารางกราฟ แผนภาพประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ถ้าแสดงด้วยตาราง ควรเป็นตารางแบบไม่มีเส้นขอบตารางด้านซ้ายและขวา หัวตารางแบบธรรมดาไม่มีสี ตารางควรมีเฉพาะที่จำเป็น ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพขาว-ดำ ที่ชัดเจนและมีคำบรรยาย

ได้รูปกรณีที่จำเป็นอาจใช้ภาพสเก็ตช์ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ เป็นการสรุปผลที่ได้จากการวิจัย ควรมีการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หรือไม่เพียงใด และควรอ้างทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาสนับสนุนผลการวิจัย เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจ ควรแสดงการอภิปรายผล อีกทั้งแสดงให้เห็นถึงการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ในข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

- กรณีบทความวิจัยเชิงคุณภาพ รูปแบบจะคล้ายกับเชิงปริมาณ แต่บทความเชิงคุณภาพ อาจจะไม่มียุทธวิธีที่ใช้ในการวิจัย แต่ต้องมีกระบวนการวิจัยตั้งแต่การเขียนโจทย์ปัญหา คำถามในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัยที่ถูกต้องตามรูปแบบของการวิจัยเชิงคุณภาพ

- กรณีบทความวิชาการ ให้ระบุรายละเอียดเพิ่มเติมจากรูปแบบบทความวิจัย เกี่ยวกับเนื้อหาสาระของเรื่อง บทสรุป และเอกสารอ้างอิง

ทั้งนี้ ผู้ส่งบทความความสามารถดาวน์โหลดรูปแบบการเขียนบทความได้บนเว็บไซต์ของวารสารสิรินธรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

4. การนำส่งบทความต้นฉบับ

ผู้เขียนส่งต้นฉบับที่พิมพ์ตามข้อกำหนดของรูปแบบวารสารเรียบร้อยแล้ว ให้สมัครสมาชิกในระบบวารสารออนไลน์ โดยเข้าไปที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/jsr/submissions>. หรือ <https://www.src.mbu.ac.th> เมื่อสมัครเรียบร้อยแล้ว Submit บทความเข้าไปในระบบวารสารออนไลน์ และ download แบบฟอร์มเสนอบทความในระบบแล้วกรอกข้อมูลส่งมาพร้อมกับบทความต้นฉบับ มาที่ Email: wksrc7@gmail.com และ pensri.2508@gmail.com

5. เกณฑ์การพิจารณา

ต้นฉบับจะได้รับการอ่านประเมิน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จากภายนอกมหาวิทยาลัยในสาขาวิชานั้น ๆ จำนวน 2 ท่านต่อเรื่อง และส่งผลการประเมินคืนผู้เขียนเพื่อให้ปรับปรุง แก้ไข โดยมีหลักการดังนี้

5.1 กองบรรณาธิการจะพิจารณาตรวจสอบบทความในเบื้องต้นภายใน 7-10 วันหลังจากได้รับต้นฉบับแล้ว

5.2 บทความที่ได้รับการตอบรับจากกองบรรณาธิการแล้ว กรรมการกลั่นกรองบทความจะคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ในสาขาวิชานั้น ๆ จากนั้นจะส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา โดยมีกำหนดเวลาภายใน 15 วัน

5.3 ถ้ามีข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนแก้ไขภายใน 7 วัน

5.4 สำหรับบทความที่ไม่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบ ไม่โดยไม่มีการส่งต้นฉบับคืนแก่เจ้าของบทความ

6. ขั้นตอนการแจ้งผลและแก้ไขบทความ

กองบรรณาธิการจะแจ้งผลการพิจารณาตามชื่อ ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ และ E-mail address ที่ระบุไว้ในแบบฟอร์มเสนอบทความ ในส่วนของการแก้ไข เจ้าของบทความต้องแก้ไขบทความให้ถูกต้องตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำส่งภายในระยะเวลาที่กำหนด (การแก้ไขอาจมีมากกว่า 1 ครั้ง)

7. ลิขสิทธิ์

ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารสิรินธรปริทรรศน์ ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ห้ามนำข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำ เว้นเสียแต่ว่าจะได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการ เป็นลายลักษณ์อักษร

8. ความรับผิดชอบ

เนื้อหาต้นฉบับที่ปรากฏในวารสารเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน รวมความผิดพลาดอันเกิดจากเทคนิคการพิมพ์

9. ติดต่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม

กองบรรณาธิการวารสารสิรินธรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย อาคารห้องสมุดสิรินธร ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73160 โทร.0-2429-1663 ต่อ 30, โทรสาร. 0-2429-1242 website: <https://www.src.mbu.ac.th> Email: wksrc7@gmail.com และ pensri.2508@gmail.com หรือ ดร.วิญญู กิณะเสน โทร. 08-4677-5121 และ ดร.เพ็ญศรี บางบอน โทร. 09-1778-4977

*กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการเปลี่ยนแปลงข้อมูล ข้อกำหนดและเงื่อนไขต่าง ๆ ในการจัดทำวารสารบนเว็บไซต์